ARETÆI CAPPADOCIS

MEDICI INSIGNIS AC VETUSTISSIMI

LIBRI SEPTEM

A

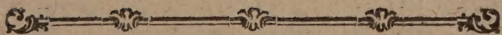
JUNIO PAULO CRASSO

PATAVINO

accuratissime in latinum sermonem versi.

M Mynas.

ARGENTORATI,

Apud AMANDUM KÖNIG, Bibliop.

MDCCLXVIII.

SUPERIORUM PERMISSU.

Clarissimo & Doctissimo

VIRO

CAR. CHRISTIANO

KRAUSE

PHIL. ET MED. IN ACAD. LIPSIENSI

DOCTORI,

ANAT. ET CHIRURG. PROF. P. EXTR.

FACULT. MED. ASSESSORI,

MINORIS PRINCIPUM COLLEGII COLLEGÆ

p. t. PRÆSIDI,

AMANDUS KÖNIG

BIBL. ARGENT.

S. P. D.

SÆpenumero mecum cogitanti, quonam modo veteris noſtræ conjunctionis leve quidem ſed gratum ponerem

 monu-

monumentum, præstantissimi antiqui temporis, quem Cappadocia genuit, Æsculapii, derelicta opera, typis recudenda, celebrique Tuo nomini inscribenda feliciter in mentem venerunt. Aretæus enim, quem Tibi nova forma trado, scientia sua atque in re medica peritia, magno Coo non secundus merito ab omnis ævi eruditis poni censetur, adeo ut mirari possis, cur tanti auctoris scripta editionum penuria Medicorum cœtui adhuc non communiora facta sint, cum hodie & ipsa Boerhaavii novissima Editio tam ob pretii caritatem, quam ob exemplarium raritatem vix venalis inveniatur. Quid itaque rei litterariæ & humanæ saluti utilius reddere poteram, quam ARETÆI CAPPADOCIS OPERA *optima latina versione diligenter revisa & correcta edere, præsenti commoda forma elegan-*

elegantibus typis expressa publici juris facere & sic denuo per longum tempus oblivioni eripere. Verum sub aliis, quam Tuis, auspiciis ARETÆUM *in publicum prodire nolens, Tuo nomine, cui, ob solidam eruditionem & in medendi arte profundam scientiam, totus litterarum orbis immortalitatem concessit, editionem meam condecorare proposui, præter humanitatem Tuam & in existimatione, qua Tibi auctor magni habetur, confidens, Tibi gratum hoc opus futurum esse. Quæ dulcis memoria! me Tuos inter amicos a puero numeratum, Tecum ab adolescentia arcta necessitudine conjunctum, Tecum humaniorum litterarum castra conjunctim secutum, & quippe quos idem patrium solum nutrivit, summa familiaritate usum fuisse. Nunc abhinc multis annis corporibus separatis animorum*

omne solatium in dulci memoria relictum est. Tu interea ad summos Academiæ Tuæ honores evectus gloriæ Tuæ & in publicam æque ac litterariam rem meritorum ipse testis factus es, debili meo applausui omnino supersedens. Vigilet pro Tuis diebus & pretiosa salute divinæ Providentiæ oculus, secundet salutaria Tua proposita, nec nisi cano capite & felicem & contentum Te mortalia relinquere sinat. Pro veteri vero, quæ nobis intercedit, necessitudine ac conjunctione, me diligas & meum amorem, quem & publice Tibi jurare nunc contigit, gratum habeas, enixe contendo. Vale. Dabam Argentorati pridie Idus Decembris MDCCLXVII.

IN-

INDEX CAPITUM.

LIBER PRIMUS ſine principio,

De cauſis & ſignis acutorum Morborum.

Hæc ſunt reliqua hujus Libri Capita. Prima enim quatuor perierunt.

Cap. *pag.*

5. De cauſis & ſignis acceſſionis morbi comitialis, *ſine principio.* 1

6. De Tetano, *ſeu* Rigore. 5

7. De Angina. 9

8. De affectibus Columellæ. 12

9. De Tonſillarum ulceribus. 14

10. De Pleuritide, *id eſt*, morbo lateris. 16

LIBER SECUNDUS.

De Causis & Signis acutorum Morborum.

Cap. *pag.*

1. De Pulmonaria. 20
2. De Sanguinis exitu ab ore. 23
3. De Syncopa. 31
4. De Causo, *id est* febre ustoria. 34
5. De cholera. 36
6. De Ileo *græce* vocato, *latine* Volvulo. 37
7. De acutis Jecoris affectibus. 40
8. De Venæ concavæ acuto morbo. 42
9. De Renum acutis affectibus. 46
10. De acutis in Vesica ægritudinibus. 48
11. De Vulvæ strangulatu. 50
12. De Satyriasi. 53

LIBER PRIMUS.

De Causis & Notis diuturnorum Affectuum.

Cap.		pag.
1.	De diuturnis affectibus, Procemium.	56
2.	De Cephalæa.	58
3.	De Vertigine.	60
4.	De Morbo comitiali.	61
5.	De Melancholia.	63
6.	De Furore.	67
7.	De Nervorum resolutione.	72
8.	De Phthisi.	78
9.	De Purulentis.	81
10.	De Pulmonis abscessibus.	85
11.	De Asthmate, sive Anhelitu.	87
12.	De Pulmonariis.	89
13.	De Jecore.	90
14.	De Liene.	94

Cap. *pag.*

15. De Morbo regio. 97

16. De Cachexia, ſive de malo corporis habitu. 102

LIBER SECUNDUS.

De ſignis & cauſis diuturnorum morborum.

1. De Hydrope, hoc eſt, Aqua inter cutem. 106

2. De Diabete, ſive urinæ profluvio. 113

3. De Renum affectibus. 115

4. De Veſicæ affectibus. 120

5. De Seminis profluvio. 123

6. De Stomachi affectibus. 124

7. De Affectu ventriculi. 128

8. De Colicis, id eſt inteſtini plenioris morbo laborantibus. 130

9. De Dyſenteria, id eſt, difficultate inteſtinorum. 131

Cap. *pag.*
10. De Levitate inteſtinorum. 138
11. De Uteri morbis. 139
12. De Artritide, & Iſchiade, *id eſt*, Articulorum, & Coxendicis dolore. 143
13. De Elephantiaſi. 148

LIBER PRIMUS.

De Morborum acutorum Curatione.

Procemium, 158
1. Curatio Phreniticorum. 159
2. Curatio Veternoſorum. 170
3. De Curatione Tabis. 177
4. De Curatione Apoplexiæ. *ibid.*
5. De Comitialis acceſſionis curatione. 183
6. De Curatione Rigoris, quem Tetanum vocant. 185
7. De Curatione Anginæ. 189
8. De Curatione columellæ. 193

Cap. *pag.*

9. De Curatione peſtilentium in faucibus morborum. 195

10. De Curatione Pleuritidis, ſeu morbi lateralis. 195

LIBER SECUNDUS.

De acutis Morbis curandis.

1. Curatio Pulmonariæ. 205

2. De Sanguinis Rejectionis curatione. 208

3. De Curatione Cardiacorum, aut Syncopæ. 217

4. Curatio Choleræ. 225

5. Curatio Volvuli. 229

6. Curatio acutorum Jecoris vitiorum. 232

7. Curatio acuti morbi dorſalis Venæ, & Arteriæ. 234

8. Curatio acuti morbi in renibus. 237

9. Curatio acutorum Veſicæ affectuum. 239

10. Curatio Vulvæ ſuffocationis. 241

11. Curatio Satyriaſis. 244

LI-

LIBER PRIMUS.

De Diuturnorum Morborum Curatione.

Cap.		*pag.*
1.	Prooemium.	247
2.	Curatio Cephalææ.	248
3.	Curatio Vertiginoſorum.	256
4.	Curatio morbi Comitialis.	261
5.	Curatio Melancholiæ.	267
6.	Curatio Furoris	*deficiunt.*
7.	De nervorum reſolutione curanda	*deficiunt.*
8.	De Curatione Phthiſis, ſeu ulcerum pulmonis.	273
9.	De Purulentis curandis	*deſiderantur.*
10.	De Pulmonis abſceſſuum curatione	*deſiderantur.*
11.	De Curatione Aſthmatis	*deſiderantur.*
12.	De Pulmonariis curandis	*deſiderantur.*
13.	De Curatione ulcerum Jecoris, & puris ab eo effuſionis.	275
14.	Curatio Lienis.	278
15.	Curatio morbi regii	*perierunt.*
16.	Curatio Cachexiæ.	*perierunt.*

LIBER

LIBER SECUNDUS.

De curatione tardarum ægritudinum.

Prima undecim Capita perierunt.

Erant autem

Cap.

1. Curatio Hydropis.
2. Curatio Diabetis.
3. De Renum affectibus curandis.
4. Curatio Vesicæ affectuum.
5. De Seminis profluvio curando.
6. Curatio Stomachi affectuum.
7. Curatio affectus Ventriculi.
8. De Colicis curandis.
9. Curatio Dysenteriæ.
10. De Levitate Intestinorum curanda.
11. Curatio Uteri morborum.

Hæc omnia desiderantur. Superſunt tamen

pag.

12. *carens principio.* De Curatione morborum in Articulis & Coxendice. 279
13. *& ultimum* Curatio Elephantiasis. 281

ARETÆI CAPPADOCIS
MEDICI INSIGNIS
DE
CAUSIS, ET SIGNIS ACUTORUM MORBORUM.

Liber Primus ſine principio,

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO

INTERPRETE.

Hæc ſunt integri Libri Capita, ex quibus prima quatuor perierunt.

De Phrenitide.	*Cap. I.*
De Lethargo, ſeu Veterno.	*Cap. II.*
De Tabe.	*Cap. III.*
De Apoplexia.	*Cap. IV.*
De Acceſſione morbi comitialis.	*Cap. V.*
De Tetano ſeu Rigore.	*Cap. VI.*
De Angina.	*Cap. VII.*
De Affectibus columellæ.	*Cap. VIII.*
De Tonſillarum ulceribus.	*Cap. IX.*
De Pleuritide.	*Cap. X.*

De Cauſis, & Signis acceſſionis morbi comitialis. Cap. V. ſine principio.

. . . .

hebetudines, vertigines, tendonum gravitates, venarum colli repletiones, & diſtentiones: nauſea frequentius quidem a cibis; non minime tamen, & ab inedia puſilla quædam

nauſea ſequitur: & uberior pituitæ fit vomitus; paucis aſſumptis cibis faſtidiunt, & crudi ſunt: flatibus replentur: præcordia elata habent. Hæc ſane perpetuo comitantur. Cum vero acceſſio appropinquat, ſplendores quidam purpurei, aut nigri, aut omnes una permixti ob oculos in orbem verſantur, ac diſcurrunt: ut in cælo Iris prætenta eſſe videatur: fœdum odorem ſentiunt: aures ſonant, iracundi fiunt: bilis præter rationem accenditur. Quidam igitur levi de cauſa, utpote ob animi angorem, ceciderunt: aliqui intente fluminis decurſum, aut rotam, quæ circumvolvitur, aut turbinem, qui in orbem agitur, conſpicati: alios autem rerum graveolentia, ut gagatis lapidis odoratus proſtravit. His utique in capite vitium inhæſit, atque inde noxam inferens ortum habet. Nonnullos vero, & corripit a nervis procul a capite poſitis incipiens, quicunque principium in conſenſum affectus inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti convelluntur: unde & dolor, & ſtupor, & tremor ſequuntur: atque hæc in caput impetum faciunt, ſi & malum ſurrepens caput invaſit. His porro fragor quidam redditur perinde, ac ſi ab ligno, aut lapide verberentur: cumque ab humo ſurrexerunt, quædam tanquam ſi ex inſidiis vapulaſſent, commemorant: hoc ſane pacto illi, quibus primo id malum incidit, decipiuntur. Quibus vero familiare, & conſuetum eſt, ſimul atque morbus in digitum impetum dedit, aut inde exortum eſt, uſita-

uſitatos, qui adſunt, adjutores inclament, futuramque ab experimento calamitatem proſpiciunt: obſecrant quoque ut membra, unde oritur, conſtringant, reflectant, dirigant: quin etiam ipſimet ſibi ipſis affecta membra, tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntque, atque ita ſibimet auxiliantes, nonnunquam & nos ad ægritudines notitiam impulerunt. Nonnullos utique ceu invadente fera pavor corripuit, aut adumbrationis opinio inceſſit, atque ita prociderunt. At in ipſo morbi inſultu ſenſibus captus homo jacet: manus ipſi nervorum diſtentione convelluntur: crura vero non ſolum diſtracta ſunt, ſed etiam huc atque illuc a tendonibus projiciuntur. Id genus calamitas jugulatis tauris haud abſimilis eſt: cervix incurvatur, caput, varie diſtorquetur: ſi quidem nonnunquam pronum, ceu arcus inflectitur, quando pectori maxilla adhæreſcit: nonnunquam vero in ſcapulas refringitur: veluti his, qui per vim crinibus trahuntur, uſuvenit: quando modo in hanc, modo in illam partem ad humeros admovetur. Sic laborantes magno hiatu os aperiunt: id ſiccum habent, linguam prælongam, ut periculum ſit, ne aut magno vulnere ſaucietur, aut penitus abſcindatur. Interdum convulſione dentes inter ſe colliduntur: oculi inverſi ſunt: palpebræ cum palpitatione frequenter dehiſcunt: quod ſi quando connivere velint, palpebræ non committuntur, ſed alba oculorum cernuntur, ac ſubapparent. Supercilia nonnunquam, ut his,

qui ad iram concitantur, in glabellam attrahuntur: nonnunquam ad tempora vehementer admodum revelluntur: ut cutis circa frontem valde prætenta ſit, atque in ſuperciliorum medio rugæ evanuerint. Malæ rubentes palpitant. Labia interdum quidem in acutum clauduntur: interdum vero ad obliqua dilatantur: quando in ridentis ſpeciem dentibus circumtenduntur. Malæ rubent quidem, ſed cum morbus increvit, & faciei livor accedit: cervicis vaſa diſtenduntur: vox, ut in ſtrangulatu, aufertur: etiam ſi vehementer inclames, non ſentiunt: eorum vox nihil niſi gemitus, & ſuſpirium eſt: reſpiratio vero ſuffocatio quædam eſt, veluti in his, qui laqueo ſtrangulantur. Inter initia arteriarum motus vehementes ſunt, & celeres, & parvi: in fine vero magni, tardi, & languentes: in univerſum autem ordine carentes. Penis quoque arrectio ſequitur. Hæc utique circa acceſſionis finem patiuntur. Ubi ad mali remiſſionem perveniunt, tunc ſponte urinam reddunt, alvus fluit: nonnullis etiam adſtrictis compreſſiſque vaſculis genitura excernitur: id vero, & dolore irritante, & humiditate erumpente accidere poteſt: ſiquidem & iſtis nervorum dolores fiunt. Ad hæc os vehementer humidum habent: pituitam multam, craſſam, & frigidam: eam ſi trahas, in longum, veluti filum, ipſius multitudinem deduces. Porro temporis longitudine, & laboris vehementia, quæ intra pectus ſunt, fervent: ſpiritus vero intus coercitus omnia

con-

concutiet: eorundem quoque & convulſio, & perturbatio ſequitur: inter reſpirandum præterea humores, & os, & nares inundant: ſpiritus cum humore effertur. Cum præcedens vero ſtrangulatio remittit, omnia item remittere videntur. Quin etiam, ut magnis procellis concitatum mare, ſpumam ore profundunt: quando, & tanquam jamdudum expulſo morbo reſipiſcunt, & reſurgunt. Cæterum cum a morbo quieſcunt, ab initio, membris ſegnes ſunt: capitis gravitate premuntur: diſſoluti ſunt, languidi, pallentes: conſternati animo ob laſſitudinem morbique verecundiam contriſtantur.

De Tetano, ſeu Rigore. Cap. VI.

TEtani muſculorum, qui in maxillis ſunt, & tendonum diſtentiones ſunt, dolorem quidem magnum inferentes, celerrime vero necantes, haud facile quoque ſanabiles. At noxæ ab hoc malo cum omni corpore communicantur: omnia enim cum principiorum vitiis conſentiunt. Species vero convulſionis tres ſunt, cum rectum corpus riget, aut retrorſum flectitur, aut prorſus verſus incurvatur. Recto quidem corpore Tetanus dicitur, cum neutram in partem detortus homo, atque inflexilis contentus eſt. At convulſiones, quæ retrorſum, aut in priorem partem fiunt, a tentione, & loco nomenclaturam accipiunt. Nam in averſam partem ægrotantis reclinationem Opiſthotonon vocamus, nervis, qui eo loci ſunt, male affectis. Emproſtotonon

autem, ſi in priorem partem homo deflectitur, nervis anterius poſitis laborantibus. Tonus enim nervorum, tentioniſque vocabulum eſt. Cauſæ autem iſtorum infinitæ ſunt: nam ob vulnera fieri ſolent, membrana, aut muſculis, aut nervis punctis, ex quo plerumque moriuntur. A vulnere enim convulſio lethalis eſt. Convellitur autem, & ex abortu mulier: verum, & hæc raro admodum evadit, & ab aliquo vehementi cervicis ictu nonnulli convelluntur. Et frigus longe excellens horum vitiorum cauſa eſſe poteſt. Quapropter hyems omnium maxime horum vitiorum ferax eſt, ſecundo loco ver & autumnus, æſtas autem minime, niſi vulnus præceſſerit; aut peregrini morbi graſſentur in vulgus. Mulieres ſane magis, quam viri, nervorum diſtentione tentantur: frigidæ enim ſunt: verum ipſæ frequentius liberantur, quoniam humidæ ſunt. Quantum ad ætates attinet, pueri aſſidue hoc morbo vexantur: ſed non admodum pereunt quod illis uſitatum, & familiare id vitium ſit. Juvenes autem rarius, quam pueri id patiuntur: ſed crebrius intereunt: viri minime. At ſenes inter omnes magis, & eo vitio corripiuntur, & eo necantur. In cauſa eſt frigiditas, & ariditas ſenectæ, & mortis natura. Cæterum ſi frigiditas cum humido conjungatur, minus noxiæ ſunt convulſiones, minuſque ab ipſis diſcrimen impendet. Affectum hunc iſta comitantur, omnes ſubito atque affatim corripit, labor, & intentio tendonum adeſt, & dorſi, & muſcu-

lorum

lorum, qui in maxillis, & pectore ſunt. Inferiorem enim maxillam ſuperiori annectunt adeo, ut neque vectibus, aut cuneis per Jovem facile diduci poſſint. Quod ſi quis videntes abducens humore inſtillaverit, non demittunt, ſed effundunt, aut ore continent, in nareſve retrudunt. Iſthmus enim ſimul inhæreſcit, ac tonſillæ duræ atque intentæ ejus, quod devoratur, impreſſioni non cedunt. Facies eſt rubida, variegata, oculi ferme rigentes, qui vix circumvolvantur, ſtrangulatio vehemens, ſpiratio vitioſa, manuum crurumque diſtentio, muſculi palpitantes, facies variis modis diſtorta, buccæ & labia tremunt, maxillæ quatiuntur, dentes ſtrident. In alio vero quodam, & aures movebantur. Ego ſane vidi, & miratus fui, lotium ſupprimi uſque ad inſignem mejendi difficultatem, aut ſponte effundi, cum veſica premeretur. Hæc utique omnibus convulſionis generibus communia: propria vero cujuſque hæc ſunt, Tetani quidem in rectum totius diſtentio, nullam prorſus in partem detorta, neque declinans: recta quoque ſunt crura, & manus. Opiſthotonus vero retrorſum incurvat hominem, ut reflexum caput inter ſcapulas locetur: guttur extat: maxilla inferior plerumque dehiſcit, & raro cum ſuperiore committitur: in reſpirando ſtertunt, venter, & pectus prominent, lotium his minus contineri poteſt: abdomen intentum eſt, & ſi percutias, reſonans: manus retrorſum extenſione detorquentur, crura inflectuntur: e contrario poplites vitioſe

curvantur. At ſi in priorem partem contrahuntur, convexa quidem his terga ſunt æqualiter cum parte pectori oppoſita, quam Metaphrenon Græci appellant: coxendicibus extra pulſis, dorſum totum rectum eſt: vertex, caputque in pectus vergunt: mentum oſſibus pectoris affigitur: manus conſertæ ſunt, & cohærentes: crura extenta. Dolores omnium atroces, vox omnium flebilis: ſuſpirant autem muſſantes profundius. Si pectus, & ſpiritum morbus occupaverit, facile migrant e vita. Bonum quidem ægrotanti, quod laboribus, diſtortione, turpitudineque liberatur: præſentibus quoque hominibus minus triſte, ſeu filius, ſeu pater ſit. Verum ſi in vita adhuc perdurent, ſpiritu licet vitiato, nihilominus permanente, prorſum verſus non arcus modo inſtar, verum & orbis incurvantur: ut caput genibus adnexum habeant, cruraque ac terga in priorem partem refracta ſint adeo, ut genu articulus in poplitem depulſus eſſe videatur. Inhumana calamitas, injucundus aſpectus, triſte intuenti ſpectaculum, & malum inſanabile: ob inverſionem autem vel ab amiciſſimis hominibus non agnoſcuntur. Votum quoque illis, qui adſunt, prius impium, nunc honeſtum efficitur, ægrum vita defungi, quo una cum vita doloribus, & acerbis malis liberetur. Quin etiam neque medicus præſens atque aſpiciens, ad vitam, aut ad doloris levamen, aut ad figuræ emendationem quicque opis afferre poteſt. Nam ſi membra dirigere velit,

viven-

viventem ſane hominem diſtraxerit diſcerpſeritque. Igitur victis a morbo nihil ultra ſubveniens contriſtatur duntaxat. Hæc vero eſt medici magna infelicitas.

De Angina. Cap. VII.

Angina peracutus affectus eſt: ſpiritus enim compreſſio eſt. Duæ vero ejus ſpecies ſunt; aut enim inſtrumentorum ſpirandi phlegmone eſt, aut ſolius ſpiritus in ſeipſo cauſam habentis affectus. Inſtrumentorum quidem tonſillarum, epiglottidis, faucium, columellæ, ſummæ arteriæ. Quod ſi depaſcitur phlegmone, etiam linguæ, & maxillarum interius: cum ob phlegmones excellentem magnitudinem linguam extra dentes proferunt: oris enim cavernam implet, & ipſius quod abundat, extra dentes exeritur. Hoc malum Synanche græce, Angina latine, & Cynanche, id eſt, Canina Angina nominatur: aut quoniam hujuſmodi animalia aſſidue hoc malo vexantur, aut quod etiam ſana linguam exerere conſueverunt. Alteri autem generi contraria eveniunt, inſtrumentorum collapſio, & ſingulorum nature inſignis macies, & ſtrangulatio vehemens: ut ipſiſmet in pectore, latentioribuſque partibus circum cor atque pulmones abdita eſſe inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus, quaſi interius urgentem, atque angentem. Ego vero exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe, prava converſione ad calidiſſimum ſicciſſimumque converſi, nulla corporis parte inflammatione la-

borante. Id autem mirandum non eſt: nam in (a) Charonæis ſtrangulatus citra ullum corporis affectum acutiſſimi contingunt: immo vel unica inſpiratione prius, quam corpus aliquod maleficium contrahat, homines moriuntur. Quin etiam, & a rabido cane, qui in faciem, dum ſpiritus adducitur, tantummodo inſpiraverit, & nullo pacto momorderit, in rabiem homo agitur. Talem igitur reſpirationis mutationem interius fieri haud eſt ex his, quæ fieri nequeant: quando quidem, & alia infinita eorum, quæ in homine ſunt, eandem ſpeciem cum exterioribus cauſis obtinent, ſucci perdentes intra corpus ſunt, & exterius: morbi quoque medicamentis perniciosis aſſimiles, & a medicamentis talia vomunt, qualia ob febres vomere ſolent. Quocirca neque a ratione alienum eſt in peſtilentia, quæ Athenas afflixit, nonnullos exiſtimaſſe in puteos Pireæi a Peloponenſibus venena fuiſſe conjecta: homines enim peſtilentis morbi cum lethalibus medicamentis ſimilitudinem ignorabant. Adeſt ſane Canis angina laborantibus tonſillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extra dentes, & labia prominens: ſaliva effunditur: pituita craſſiſſima ac frigida defluit: facies rubicunda, & inflata eſt: oculi exerti, patentes, valde rubent: potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt, ſed ſtrangulatione vexati eos obſcurius ſentiunt: pectus, & cor ardent: frigidi

(a) *Aliter coronæis.*

gidi aëris desiderium adest, & admodum exiguum inspirant eousque donec demum intercluso ad pectus aëris transitu strangulentur. Nempe quibusdam cum pulmone vitium facile communicatur: hi vero permutatione moriuntur: febres ignavæ oriuntur, molles, nihil proficientes. At si alicui in bonum res vertitur, abscessus secundum aurem hinc atque inde exterius, aut interius in tonsillis fiunt. Quod si cum corpore non admodum tarde fiant, evadunt quidem, sed cum dolore atque discrimine. Sin autem morbo in abscessum mutato tumor major subest, in acutum abscessu insurgente repente strangulantur. Hæ sunt plane caninæ anginæ species. Anginam autem collapsio, gracilitas, pallor, comitantur; oculi cavi, interius demersi; fauces, & gurgulio retracti; tonsillæ multo magis subsidentes, vocisque privatio. Hujusce speciei strangulatus longe, quam prioris, violentior: quippe cum in pectore malum sit, ubi spirandi initium ponitur, eodem die moriuntur, qui celerrime, nonnunquam, & ante quam medicum accersiverint: nonnulli, & accersito medico nihil profecerunt; mortuus est enim æger ante quam medicus arte uteretur. Quod autem in melius vertitur, inflammat omnia, quæcumque extrorsum phlegmone impulerit: quare ex synanche, id est, angina, fit cynanche, id est, canis angina. Bonum quoque est, si in pectore magnum œdema oriatur; aut insigne erysipelas. Egregius vero medicus aut cucurbitula in pectus malum

malum detrahit, aut ſinapim oſſibus pectoris, aut partibus, juxta maxillas imponens extrinſecus (a) ulcerat, difflationemque molitur. Quibuſdam ſane brevi tempore vitium his auxiliis exterius tractum fuit, abſolutum vero ſubito recurrit, & (b) ad interiora reverſum eſt. Cauſæ utique infinitæ ſunt, refrigerationes magis, exuſtiones minus, plagæ, ab oſſibus piſcium penetrationes in tonſillas, frigidæ potus, ebrietates, ſaturitates, & mala a reſpiratione prodeuntia.

De affectibus Columellæ. Cap. VIII.

COrpus ſolidum ex palato pendens, inter tonſillas poſitum, Columna, & Gurgulio nominatur. Uva enim affectionis nomen eſt. Columella natura nervus eſt, ſed humidus: nam in humido loco ſitus eſt. Iſte itaque Gurgulio pluribus incommodis afficitur. Etenim phlegmone craſſeſcit, æqualiſque a baſi uſque ad extremum terminum efficitur in longum protentus, ac rubore ſuffuſus. Columna hujuſce vitii appellatio eſt. Si in extrema tantum parte rotundatur, & increſcit, livet, atque ſubnigricat, Uva hujuſmodi affectus cognominatur: omnia enim uvæ ſimilia ſunt, & figura, & color, & magnitudo. Tertius affectus eſt membranarum ab utraque parte jacentium, quæ veluti ſquammæ latæ, aut veſpertilionum alæ conſpiciuntur: id genus morbi Lorum vocatur: loris enim ſimi-

(a) *Alia lectio attrahit.* (b) *Alia ſuffocavit.*

ſimiles ſunt membranarum in latum explicationes. At ſi in tenuem, & oblongam membranam Columella deſinat, veluti urinaculum in extremis habens, Craſpedon Græci hunc affectum nominant: quod montis radicem vel pedem ſignificat: latino caremus vocabulo. Provenit autem, & id ex fluore, quemadmodum, & alia vitia. Fit vero, & per abſciſſionem oblique factam ab uno tantum latere membranam relinquente medico. Sin autem bicornis Columella reddatur, geminis membranis hinc atque inde pendentibus, nomen quidem nullum obtinuit, verum affectus ipſe perſpicuus eſt: omnia vero hæc facile fuerit introſpicientem dignoſcere. Omnibus ipſis ſtrangulatus accidit, & ægre cibum potumque devorant: tuſſis quoque omnibus adeſt, ſed præcipue Loro vexatis, & Craſpedo; quædam enim arteriæ titillatio a membranis oritur: nonnunquam vero, & aliquid humoris in arteriam clanculum inſtillatur, unde ad tuſſim provocantur. Uvam autem, & Columnam major ſpiritus difficultas ſequitur, & magis impedita devoratio: in his enim humor in nares repellitur, quoniam tonſillæ una male habentur. Senibus Columna accidere conſuevit. Juvenibus autem ac viris Uva: ſi quidem hi ſanguine referti ſunt, & inflammationi magis obnoxii. Pubeſcentes, & pueros membranarum vitia ſæpius infeſtant. Secari autem omnia citra noxam queunt: ſed in Uva adhuc rubentibus locis ſanguinis effluvium, & dolores, & phlegmones incrementum ſuperveniunt.

De

De Tonſillarum ulceribus. Cap. IX.

ULcera in Tonſillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non lædentia. Aliqua aliena, peſtifera, necantia. Mitia quidem ſunt munda, exigua, non alte deſcendentia, non inflammata, dolorem non excitantia. Peſtifera ſunt lata, cava, pinguia, quodam concreto humore albo, aut livido, aut nigro ſordentia. Id genus ulcera Aphthæ nuncupantur. Quod ſi concreta illa ſordes altius deſcenderit, affectus ille Eſchara eſt, atque ita græce vocatur, latine Cruſta. Cruſtam vero circumveniunt rubor excellens, & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo, & exiguæ raræque puſtulæ, quas Græci Exanthemata vocant, orientes, hiſque aliæ ſupervenientes in unum coaleſcunt: atque inde latum ulcus efficitur. Id ſi (*a*) interius in os depaſcendo ſerpit, ad Columellam uſque pervenit, ipſamque exedit, & linguam etiam occupat, & gingivas, & frena, id eſt, dentium alveolos, denteſque inde labefactantur, & denigreſcunt. In collum etiam phlegmone erumpit: atque iſti haud ita multis diebus poſt phlegmone, febribus, fœtore, inediaque conſumpti intereunt. At ſi in pectus per arteriam id malum invadat, illo eodem die ſtrangulat: pulmo enim, & cor neque talem odoris fœditatem, neque ulcera, neque ſanioſos humores ſuſtinent: ſed tuſſis ſpirandique

---

(*a*) *Aliter exterius.*

dique difficultas enaſcitur. Cauſa maleficii tonſillarum eſt frigidorum, aſperorum, calidorum, acidorum, adſtringentiumque devoratio: quandoquidem hæ partes pectori ad vocem ſpiritumque edendum inſerviunt, & ventri ad alimenti transmiſſionem, & gulæ ad ejuſdem devorationem obſequio ſunt. Internis vero partibus ſi quod contingat incommodum, ventri videlicet, gulæ, & pectori, ad iſthmum, & tonſillas, & loca ibi poſita mali conſenſus, & eructationes perveniunt. Quapropter pueri uſque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur: præcipue namque pueri multum frigidumque aërem inſpirant: quoniam in his plurimum caloris ineſt, & ad cibos intemperantes ſunt, & varia concupiſcunt, & frigidam potant, & excandeſcentes ac ludentes altius vociferantur. Puellis quoque uſque ad menſtruæ purgationis tempora hæc vitia uſitata ſunt. Regio Ægypti horum affectuum plane fœcunda eſt: aër enim ſpirando ſiccus adducitur: varios præterea cibos ſuggerit: radices enim, herbæ, atque olera ibi large proveniunt, & acria ſemina, & potio craſſa, utpote Nili aqua ſibi vero Ægyptii ex hordeo, & ex flocibus ſeu vinaceis potiones acres conficiunt. Syria quoque, maxime illa, quæ Cœle, ideſt cava nominatur, hujuſmodi morbos procreat: unde ægyptia, & ſyriaca ulcera id genus appellant. Modus vero mortis quam miſerrimus accidit. Dolor quidem acer, & calidus, qualis in carbunculo, ſpiritus vitiatus: exhalant enim maxi-

maximæ putredinis odorem, eumdemque vehementer in pectus ſpirando adducunt. Immundi adeo ſunt, ut neque ſuum ipſorum odorem ferre queant. Pallida his ſeu livida facies, febres acutæ, ſitis, ut igne accenſi videantur. Potum, veriti dolores, non admittunt: triſtantur enim, cum tonſillæ comprimuntur, aut potus in nares reſilit: cumque decumbunt, ſurgunt, ut ſedeant, decubitum non ferentes: quod ſi ſedent, quiete carentes, iterum decumbere coguntur: plerumque autem recti ſtantes obambulant: nam quieſcere nequeunt: ſolitudinem fugiunt dolorem tollere tentantes. Inſpiratio magna eſt, frigidum enim aërem ad refrigerationem deſiderant: expiratio vero parva. Nam veluti igne exuſta ulcera cum ſint, a calido præterea ſpiritu incenduntur: raucitas adeſt: vox nihil ſignificat. Atque hæc in pejus ruunt, cum ſubito in terram collapſis anima deficit.

De Pleuritide, id eſt, morbo lateris. Cap. X.

SUb coſtis, dorſo, & internis pectoris ad jugula uſque tenuis membrana robuſtaque oſſibus inhærens ſubſtrata eſt, cui nomen ſuccingens inditum eſt. In hac cum phlegmone ſuborta fuerit, ignis adeſt cum tuſſi, & ſputis variis. Pleuritis morbus iſte a Græcis appellatur. Opus eſt autem omnia hæc inter ſe conſonare, atque conſpirare ab una cauſa pendentia. Quotquot enim ex his ſparſim

ſim alia ab alia cauſa proveniunt, & ſi omnia ſimul ingruunt, Pleuritis non vocatur. Hunc affectum comitatur dolor acutus ad jugula aſcendens, ignis acer. Decubitus in latus inflammatum facilis eſt; in ſua enim ipſius ſede collocatur: in oppoſitam vero partem decubitus dolorem concitat: a pondere enim, & phlegmone, & ſuſpenſione in omnes membranæ continuas partes ad humeros uſque, jugula, quibuſdam vero, & in terga, & in dorſi ſcapulas dolor protenditur. Pleuritida veteres Græci appellarunt, Latini morbum lateris, vel coſtarum. Eam vero ſequitur difficilis ſpiritus, vigilia, ciborum faſtidium, malarum rubor hilaris: tuſſis arida: ſputa ægre exeuntia, pituitoſa, aut bilioſa, aut abunde cruenta, aut ſubflava, & hæc ordinem non ſervantia, ſed alias alia advenientia ac recedentia. Ex omnibus vero pejus eſt ſi cruentum ſputum deſit. Delirant autem, & nonnunquam comate occupantur: atque in ſoporem gravem inclinantes mentis alienationem patiuntur. Itaque ſi in malum vertatur morbus omnibus in pejus vergentibus, intra ſeptimam iſti in ſyncopam lapſi conſumuntur. At ſi in ſecunda hebdomada educi ſputa incipiant, & mala augeſcant, decimo quarto die pereunt. Nonnunquam ſane intra hujus temporis ſpatium omnium in pulmonem tranſitus eſt. Trahit enim in ſeipſum pulmo rarus, & calidus, & ad proxima trahenda ſeſe commovens. Tuncque morbi tranſpoſitione repente homo ſtrangulatur. Cæterum ſi diem

hunc ægrotus tranſierit, atque intra viceſimum non moriatur, in empycum, hoc eſt, pectore ſuppuratus evadit. Hæc profecto, ſi morbus ad perniciem tendat, eveniunt. At ſi in melius vergat, ſanguinis e naribus larga profuſio cum impetu ſuccedit: tuncque repente morbus diſcutitur: quandoquidem, & ſomnus oritur, & pituitæ rejectio advenit, poſtea bilioſorum tenuium, deinde multo tenuiorum, rurſum vero cruentorum, craſſorum, carnis formam referentium. Quod ſi poſt cruenta iterum exeat bilis, poſt ipſam pituita, ſecura eſt hæc in priſtinum reſtitutio. Hæc ſi tertio die incipiunt, & facile extuſſiunt, lævia, æqualia, humida, rotunda, ſeptimo die liberantur, quando & venter bilioſa exturbat, ſpiratio conquieſcit, mens ad ſe redit, febres decreſcunt, ciborum appetentes ſunt. Si ſecunda vero hebdomada hæc inchoantur, decimo quarto die ſanantur: ſin minus, in empyema, hoc eſt, pectoris ſuppurationem morbus vertitur. Id vero rigores indicant, doloreſque punctorii: ſedere cupiunt, ſpiritus deterius ducitur: tunc metus major eſt, ne pulmo pus multum ſubito attrahens hominem ſuffocet: qui prima & majora mala evaſerat. Verum enim vero ſi inter coſtas morbus irrepſerit; eaſque disjunxerit, & phlegmones faſtigium extrorſum deprompſerit, aut verſus inteſtina eruperit, plerumque homo ad ſanitatem redit. Inter anni tempora hyems maxime hujus morbi ferax eſt: ſecundo autumnus, ver minus, niſi inter-

interdum frigidum ſit: æſtas vero minime. Quantum ad ætates attinet, in primis ſenes pleuritidi ſunt obnoxii: qui etiam ſæpius quam alii liberantur: neque enim magna phlegmone in arido corpore excitari poteſt, neque in pulmonem tranſitus facilis eſt: quippe qui eſt in ſenecta, quam in alia ætate frigidior: quando, & ſpiratio parva eſt, & omnium attractio imbecilla. Juvenes autem, & viri haud ita frequenter in hunc morbum incidunt: verum neque admodum frequenter evadunt: nam neque ab exigua cauſa, neque ob exiguam phlegmonem ægrotant. In magnis autem majus ineſt periculum, & pueri minime pleuritide corripiuntur, minuſque ab ea periclitantur: quando quidem puerilia corpora rara, humida, fluxaque ſunt, ac multa eſt in eis diſflatio atque digeſtio: quo circa neque magna contrahitur phlegmone: ea eſt hujus ætatis in hoc morbo felicitas.

ARETÆI CAPPADOCIS DE CAUSIS, ET SIGNIS ACUTORUM MORBORUM.

LIBER SECUNDUS.

JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO *INTERPRETE.*

Hæc inſunt in ſecundo Libro.

De Pulmonaria. *Cap. I.*
De Sanguinis rejectione. *Cap. II.*
De Syncopa. *Cap. III.*
De Ardoribus. *Cap. IV.*
De Cholera. *Cap. V.*
De Volvulo. *Cap. VI.*
De Jecinoris acutis morbis. *Cap. VII.*
De Cavæ venæ acuto morbo. *Cap. VIII.*
De Renum acutis affectibus. *Cap. IX.*
De Veſicæ acutis affectibus. *Cap. X.*
De Uteri ſtrangulatu. *Cap. XI.*
De Satyriaſi. *Cap. XII.*

De Pulmonaria. *Cap. I.*

OB duo potiſſimum vivunt animalia, eſcam videlicet, & ſpiritum: ex his multo magis vitæ conducit ſpiratio: hanc enim ſi quiſpiam ſupprimat, non diu feret incolumis: ſed protinus interibit. Hujus inſtrumenta multa parata ſunt. Initium ſunt Nares, via eſt Arteria: locus continens Pulmo. Pectus au-

autem pulmonis eſt vallum, & conceptaculum. Verum cætera ut inſtrumenta ſolum animali ſubſerviunt, pulmo vero attrahendi cauſam in ſe continet. Namque in ipſo medio calidum viſcus, ſedet, cor vitæ ſpirandique principium. Id pulmoni quoque attrahendi frigidi aëris cupiditatem injicit: ſiquidem ipſum incendit, verum cor eſt, quod attrahit. In primis igitur ſi cor affectum eſt, non diuturna eſt mortis dilatio. Si pulmo male habet, puſillam quidem ob cauſam difficulter ſpirat, male vitam agit, mors tardiſſime advenit, ſi quis medelam adhibet. Si vitium inſigne fuerit, qualis eſt phlegmone, ſtrangulatus ſequitur, vocis ſpirituſque ſublatio ſubitanea pernicies imminet. Hæc eſt ægritudo ea, quam Græci Peripneumoniam, Latini Pulmoniam dicunt: vomica ſcilicet pulmonis. Eam febris acuta comitatur, doloris carentia, ſi ſolus pulmo inflammatur. Quippe qui naturaliter dolore immunis ſit, ob corporis raritatem lanis aſſimilis. Aſperæ arteriæ in ipſo inſertæ ſunt, cartilaginoſæ, & ipſæ dolorem non ſentientes. Muſculorum pulmo expers eſt: nervos habet exiguos, graciles, ad motum ciendum opportunos: his de cauſis pulmo dolorem non percipit. At ſi quæpiam ex membranis cum ambientibus, & ad pectus deligantibus inflammatur: adeſt tunc, & dolor: ſpiritus eſt depravatus, calidus: ſedere volunt laborantes: ad ſpiritum ducendum corpus rectum ſtatuitur: ad id enim hic eſt ſitus aptiſſimus: rubeſcit facies,

 ſed

ſed malæ præcipue: oculorum album nitidiſſimum ac pingue eſt: ſummæ nares ſimæ ſunt: venæ temporum, vel etiam colli elatæ apparent, cibos averſantur, arteriarum pulſatus initio magnos habent, inanes, creberrimos perinde, ac ſi feſtinare coacti ſint: calor in exterioribus membris modicus humectuſque eſt, in interioribus ingens aridus. Inde fit ſpiritus calidus, ſitis, linguæ ſiccitas, frigidi aëris aviditas; mentis ambiguitas ſupervenit: tuſſis adeſt plerumque ſicca: ſin aliquod ſputum movet, id vel ſpumans pituita eſt, aut aliquid exquiſite bilioſum, aut cruentum, floreo colore valde perfuſum: id vero cruentum aliis pernicioſius eſt. Quod ſi mortifera magis ægritudo redditur, vigiliæ augeſcunt, ſomnus paucus, torpidus, haud abſimilis ſopori, qui a Græcis Coma nominatur: cogitationes vanæ inſurgunt: mens alienatur: non admodum ecſtaſi corripiuntur: præſentia mala ignorant: nam eos ſi de morbo interroges, nihil periculi inſtare reſpondent, eorum algent extrema: liveſcunt ungues (a) curvanturque: motus arteriarum parvi, frequentiſſimique ſunt: deficientes, quando ipſis proxima mors eſt; nam ſeptimo die plerumque moriuntur. Porro ſi nonnunquam morbus ſubſiſtit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus ſanguinis eruptio conſpicitur: aut per alvum cum perturbatione multorum bilioſorum, & ſpuman-

(a) *Alias vigilant.*

mantium ſuccorum dejectio, qui ex pulmone in ſacrum ventrem depulſi fuiſſe videri poſſunt, ſi multi liquidiores, facile dejiciuntur. Nonnunquam vero, & per urinarias ſemitas evocantur. Cæterum quibuſcunque hæc ſimul eveniunt, hi quamprimum ægritudine ſublevantur. Quidam utique ſunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur: aut ex pleuritide fit permutatio, ſi majus bonum ſuboritur. Quod ſi ad inteſtina aut veſicam ex lateris morbo ſanies derivata ſit: tunc quidem continuo pulmonis vomica liberantur: ſed diuturnum ulcus, quod demum ſaneſcet, in latere patiuntur. Quibus vero in pulmonem pus irrumpit: nonnulli ob ſubitaneam, & copioſam effuſionem, & rejiciendi infirmitatem ſuffocantur. At quicunque ſuffocationis periculum ex tumoris eruptione ſubterfugiunt: hi longo tempore pulmonis ulcere cruciantur, & in phthiſim prolabuntur. Verum ex abſceſſu, & phthiſi pauci admodum ſenes liberantur; ſicut neque a pulmonia juvenes, & florentem ætatem agentes.

De Sanguinis exitu ab ore. Cap. II.

SAnguis ab ore duobus modis emittitur, primo ex ipſo ore, capite, & vaſculis, quæ ibi ſunt: via eſt palatum, & fauces ubi eſt gulæ, & arteriæ principium: ſcreantes vero, cum parva tuſſi, vel etiam citatiore in os ſanguinem eructant; nam cum ab ore fertur, neque ſcreatu opus eſt, tum expuere dici-

dicimur; cum vero pauciſſimus & guttatim ſanguis exit, aut etiam ſi copioſus de capite, vel ab ore eruperit; nondum rejectio eſt appellanda; ſed idem vel ſputum, vel ſanguinis eruptio, græce hæmorrhagia dicitur: ſin ab inferioribus aſcendat a pectore viſceribuſque ibi latentibus, pulmone, aſpera arteria, lociſque ſpinæ finitimis: hujuſmodi non ſputum, ſed rejectio latine, græce anagoge vocitatur aſcenſionis, ac viæ, per quam fertur, nomen habens. Signa vero utriuſque communia exigua, & pauca ſunt, quantum, & locus permittit, in quem rejectio, & ſputum conveniunt. Singulorum autem propria, magna, & multa, & periculoſa ſunt: quibus utramque effuſionis ſanguinis ſpeciem internoſſe leve eſt. Igitur ſi a capite ſanguis decurrit, ubi multus eſt, plura majoraque aderunt: pauca minoraque, ubi raro paucuſque expuitur: caput grave eſt, dolet: ſonant aures, facies rubet, venæ diſtentæ ſunt, vertigo infeſtat. Et ante hæc cauſa evidens fuit, percuſſus, frigora, calores ingentes, vinum largius epotum. Quippe id ſubito ac valde caput implet, repenteque multum ſanguinis effracta vena profundit: modica ebrietas rarefacta vena ſanguineum ſputum movet. Interdum per nares ſanguinis conſuetum profluvium ſiſtitur, ad palatum vero converſum rejectionis imaginem præbet. Igitur ſi de capite profluit, titillatio in palato gignitur: creber ſcreatus fit, poſt quem ſputum erumpit; inde iraſcuntur, tuſſique magnopere agitantur.

tur. Si ex palato in arteriam defluit, tum per tussim sanguinem extrudunt: idque multos falsos habuit ex profundis visceribus rejectionem fieri suspicantes. Nonnunquam, & ex capite decurrit in gulam, sicque cum nausea evomitur: falsoque multis ita persuasit, ut ex gula ferri sanguinem crederent. Qui expuitur sanguis, haud ita crassus est, colore ater, levis, æquabilis, alienæ materiæ non permixtus: screantibus enim confestim in linguam cadit rotundus, avulsionique obediens. Tu vero si palatum etiam introspicias, id sordidum, ulcerosum, & sæpius cruentum videbis. Huic simplex curatio brevisque suffecerit, adstringentia videlicet medicamenta palato adhibita, & ea frigida: siquidem calefacientia, & quæ rara faciunt corpora, & quæ dilatant, fluxum majorem citant. Eaque sit a capite cadentis sanguinis conjectura. At caput quoque vel per venæ sectionem, vel per nares, vel per aliam diflationem evacuandum est, & hæc mature facienda sunt: nam si diutius sanguis feratur, quædam erit ejus cursui exercitatio, ejusque loci membra suscipiendo sanguini assuescent: ulceratur autem, & arteria: unde tussis, non screatus exoritur; atque inde fit eruptionis initium. Si vero a pectore inferioribusque visceribus sanguis effluxerit: rejectio latine, græce anagoge nuncupatur. Utique valde mortifera est, si ab aliquo principe membro effracto sanguis manaverit, aut a concava cordis vena sanguinem ab jecore illi suggerente, aut a magna arteria

ſecundum dorſi ſpinam diſcurrente : nam erumpente ſanguine, perinde ac ſi juguletur homo ac ſtranguletur, mors inſtat celerrima. Quibus autem ex pulmone, aut coſta, aut aſpera arteria profunditur, non æque cito intereunt; veruntamen in ſuppurationem pectoris, græce empyema dicitur, & in phthiſim incidunt. Minus periculi ab aſpera arteria portenditur. Si gula aut ventriculus ſanguinem vomunt, non ita terribile eſt, & ſi valde copioſi ſanguinis vomitus eſt, neque longa duratio eſt, neque varia. Si a jecore aut liene prodeat, non facile id fit neque continenter, namque in ventriculum, & inteſtina expeditius hæc viſcera ſanguinem propellunt, haud ita tamen, quin credendum ſit, hæc eadem ad ſuperiora, videlicet, pulmonem, & arteriam poſſe retrudere. Siquidem in febribus a liene, & jecinore per narem illam ſanguis erumpit, quæ a regione patienti viſceri opponitur. Locos, unde fit exitus, jam recenſuimus, eorumque periculi vel mortis diſcrimina. Effuſionis aut ſanguinis tres ſunt modi, vel rupta vena aliqua, vel exeſa, vel rarefacta. Rumpitur quidem repente vel ictu, vel ferendo onere, aut tollendo, vel ab edito loco deſiliendo, vel clamore , vel magna excandeſcentia, aliave id genus cauſa : cum ſubito in arteriam copioſus ſanguis effunditur. Si ab eroſa parte, hominem interrogare opus eſt, num prius tuſſierit, difficulter ſpiraverit, nauſea vomituſve antea infeſtaverint? in his enim diuturnis affectibus copioſa,

piosa. & acri fluxione perseverante vascula exeduntur. Ubi igitur detritæ, & attenuatæ, ad extremum consumptæ fuerint ambientes membranulæ, hac atque illac sanguine perfluunt. At rarefactio citra rupturam est proinde non subitanea, neque cum multi aut crassi sanguinis exitu: nam cum rarescunt venarum corpora, tenuis pars excernitur. Quod si multus in aliquo inani spatio sanguis collectus rursus emittitur, crassior seipso redditur: non tamen multo crassior, neque ater, quale concrementum, aut grummus est: sed copiosior: utpote qui unum in locum prius confluxerit. Id genus autem repentini exitus plerumque fœminis, quibus menstrua non respondent, evenire solet: idque singulis mensibus evenit: iisdemque menstruæ purgationis circuitibus apparet: nec non iisdem statis cessationis diebus supprimitur: ac nisi mulieri laboranti succurratur per multos circuitus sanguinis emissio revertetur. Nempe quibusdam vasa rupta sunt, sed multitudine rejectio evariat. Et ab arteria, an a vena feratur, interest. Quoniam ater est sanguis, crassus, & facile spissescens, qui a vena mittitur: præterea minus discriminis affert, celeriusque compescitur. Ab arteria flavus tenuisque prolabitur, haud ita cogitur, citius hominem perimit, & majori negotio supprimitur: nam arteriæ agitatio sanguinis fluorem movet, vulnusque frequenti concussione dehiscit. Erosionis autem curatio magnam diligentiam postulat, cum sit longa, diffi-

difficilis, & periculosa. Etenim parte membri deficiente, ad solidationem ulcus non ducitur: ulcus enim, non vulnus efficitur. Rupturæ vero facilior solidatio, quia vulneris oræ se contingunt; & hæc secundo periculi ordine consistit. Minimus in rarefactione metus subest: sponte enim sanguis conquiescit, & adstrictio refrigeratioque in medendo satis est. Cæterum, & sedes, unde sanguis proficiscitur, observandæ sunt. Siquidem multa sunt communia indicia, & erroris occasio in promptu est, curatioque diversa. A gula igitur haud ita sæpe per rarefactionem solet sanguis effluere, cum ob cibos potionesque refrigeratio, & adstrictio ejus partes condenset. Quin etiam rosiones haud frequenter fiunt, ac minus, quam rarefactio, gulam infestant, quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt: sed aut expuuntur, aut ad inferiora pelluntur. Frequentius gulæ incidit ruptio: itaque si interdum rupta est, non tam magnæ, sicuti a pectore, sanguinis profusiones fiunt: in causa est venularum, quæ ibi sunt arteriarumque tenuitas; sanguis vero exiens non magnopere nigricat, subflavus est, non exacte, lævorem habet, aut salivæ permixtus est, cum nausea, & vomitu rejicitur: levis tussicula citatur, modo humidum quippiam movens, modo arida: id evenit quoniam gulæ affectum arteria quoque participat, secundum illam extenta, & adhærescens: morsus vel adstrictio ulceris inter devorandum percipitur;

tur: idque præſertim, ſi bene frigida, aut calida, aut acerba ſint, quæ deglutias: nonnullos autem, & gulæ ipſius dolor invadit ad interſcapulum uſque interdum pertinens: vomunt pituitoſa: nonnunquam, ſi morbus producitur, & invaleſcit, cibum rejiciunt, cibos ſummopere faſtidiunt: febres haud ita multum continuæ, ſed erraticæ ſunt. E ventriculo niger concretuſque ſanguis evomitur, etiamſi ab arteria fluxerit. Si a vena, multo nigrior, compactiorque eſt: nauſea multa adeſt: pituitoſus bilioſuſque vomitus: ſi prius homo comedit, cum cibis mixtus ſanguis ejicitur: in eodem enim loco cibus ſanguiſque colligitur: ructus crebri fiunt, & virus olentes: quod ſi multa materia collecta eſt, angor animi vertigoque ſequitur: cum materiam vomuerunt, ſublevantur: reſolvuntur tamen, penitus exæſtuant, aſſidueque dolet ventriculus. Ab aſpera autem arteria paucus ſanguis, vehementer flavus, per tuſſimque expellitur; qui niſi expellitur, continens tuſſis inhæret; ſenſus vero, & dolor in gutture eſt, paulum ſupra aut infra vox rauca, & obſcura fit. Si a pulmone, repente uberiorque ſanguis emanat: idque magis, ſi eroſio in cauſa ſit: tuſſis permoleſta eſt: ſanguis vero exacte flavus, ſpumans, rotundus ſic, ut pars ejecta a parte diſtincta ſit. Cæterum, & in communi vaſe corruptio eorum, quæ de pectore exeunt, alia eſt; comparatione autem permixta diſcernas: alioqui pectoris partes ſpecie carnoſas pulmonis eſſe partes cenſueris:

ris: verum pectoris gravitas, indolentia, ruborque in facie multo magis in pulmonis vitio reperitur. Si in pectore noxa sit, in parte priori, secundum os pectorale, quod vocant, dolor laceratam partem ostendit: ingens tussis adest, vix aliquid extrudens: sanguis non multum flavus est, modice crassus, spuma carens. Quod si, & pulmonis in transitu noxam impertiat, aliquid etiam spumæ consequitur: quandoquidem ex pectore in arteriam pulmone iter datur. Si a membrana costas vestiente, per tussim quidem sanguis funditur: sed niger, lævis, tetri odoris virosique qualis ex putridis rebus exhalat: dolor succingenti membranæ acutus vexat: multi ex his cum febre, ut pleuritici solent, intereunt. Tempus anni humidum, calidumque sanguinis emissionem maxime procreat: tale est humidum, & calidum. Ver, secundo loco Aestas, Autumnus minus, Hyems minime. Aestate maxime moriuntur ob sanguinis effluvium: quo tempore haud ita magnæ phlegmonæ oriuntur. Vere secundo phlegmonis, & urentibus febribus consumuntur. Autumno plurimum Tabes, quas Græci Phthoas dicunt, eveniunt. Ut semel autem dictum sit, omnem sanguinis rejectionem quantumvis modicam, quamvis jam rupta vasa coiverint, comitatur, mœror, diffidentia, vitæ desperatio. Quis enim est adeo firmo, & constanti animo, qui se jugulationi simile quoddam passum esse conspiciens, non futuram mortem vereatur, & perhorrescat? grandiora nam-

namque animalia, & robuſtiora, quales tauri ſunt, ſanguinis profuſione celerrime perduntur. Verum hoc haud magnopere mirandum eſt. Illud ſumma admiratione dignum, quod in ſola ex pulmone rejectione, quæ omnium ſæviſſima eſt, homines animum non deſpondent, cum tamen in extremo diſcrimine verſentur. Pulmonis indolentiam hujuſce rei cauſam ego ſtatuo: quilibet enim dolor, quamvis exiguus, interitus metum injicit, & plerumque terribilior eſt, quam periculoſior: contra indolentia in plurimis vel magnis morbis a morte ſecuritatem præſtat: damnoſiorque eſt, quam terribilior.

De Syncopa. Cap. III.

REcte plane medicus, & vulgus, recte, inquam, huic affectui nomen indiderunt. O Cyphon, cujus mali eſt nomen? Ecquid enim majus, ecquid celerius ſyncopæ facultate? ecquodnam aliud nomen ad hanc rem appellandam ſignificantius? quid vero corde ad mortem vitamve potentius? Neque ſyncopam cordis ægritudinem eſſe, aut vitalis in eo poteſtatis detrimentum, non credendum eſt: tanta eſt mortis celeritas, & talis morbi ſpecies. Quippe is affectus vinculorum poteſtati vitam foventis diſſolutio eſt, hominis conſtitutionis adverſarius: hanc enim tenaciter corripiens non dimittit, ſed diſſolvit ac diſſipat. Neque id magnum eſt miraculum. Nam & alii affectus quorundam membrorum,

qui-

quibus inhærescunt indeque accenduntur, proprii sunt, & periculosi. Inguinum quidem tumores pestiferi, & permaligni (Bubonas Græci nuncupant,) jecoris soboles sunt, nullaque alia ex parte prodeunt. Tetanus autem nervorum labes est. Comitialis morbus caput obsidet. Pari igitur ratione, & syncopa cordis, & vitæ ægritudo est. Quicunque vero stomachi affectum syncopam esse opinantur; quoniam cibis vinoque in nonnullis, & frigida vires refectæ sunt, & ægritudo sublata: iidem mihi videntur capillorum capitis, & cutis affectum esse phrenitin suspicari; quoniam capillorum detonsione, & cutis irrigatione phrenitici relevantur. Verum cordi stomachus vicinus perniciosus est: unde in cor tam noxia, quam utilia derivantur. Etenim per pulmonem etiam, ut spiret, aërem cor accersit: verum tamen pulmo haud ex æquo spirandi facultatis particeps est, cum facultates non in instrumentis, sed ubi est vitæ fons atque roboris, statuantur. At stomachus vitæ neque principium, neque sedes est, aliquis tamen ab ejus imbecillitate lædi potest. Nam, & cibi cordi nocentes non stomacho officiunt, sed cordi per eum noxam infligunt. Si quidem, & ab illis morientes cordis affecti notas repræsentant, arteriarum motus parvos debilesque, cordis concussionem cum vehementi palpitatione, vertiginem, animi deliquium, torporem membrorum, resolutionemque in copiosum sudorem, qui supprimi nequeat, refrigerationem in toto

cor-

corpore, ſenſus vociſque privationem: dicendum ne eſt hæc ſtomachum perpeti? Sed quænam ei propria? Nauſea, vomitus, cibi faſtidium, ſingultus, eructatio ſimplex, vel acida. Illi præterea, quibus cor laborat, ſenſus aciem exquiſitiorem habent; ut videant, & exaudiant plus, quam antea: mente etiam ſunt firmiore, & animo puriore; proinde non tantum præſentia declarant, verum etiam futura veriſſima divinatione prædicunt. Num ne igitur, & hæ ſtomachi poteſtates ſunt? hercule minime, ſed cordis, ubi, & anima, & ejus natura inhabitat, ad quod, & virtutum ibi ſitarum calamitas pertinet. Hujus vero morbi eſt tenoris naturæ deſtructio auctore frigido humidoque, quippe hoc oppreſſi intus, & in cute refrigeſcunt; non ſitiunt: frigidum ſpirant; quamvis magnis ac perurentibus febribus, unde ipſa ſyncopa dependet, affligantur. Natura enim robuſta, & probe temperata omnia ſuperat, omnibus dominatur, ac per humorem, & ſpiritum, & ſolida, horumque omnium convenientem ordinem, & modum hominis vitam adminiſtrat. Quod ſi naturæ nexus, id eſt, Tenor diſſolutus ſit: tunc affectus oritur, cujus prægrediens cauſa eſt comburens febris, quæ græce Cauſus dicitur: ea vero hujuſmodi eſt.

De Causo, id est febre ustoria, Cap. IV.

IGnis passim, & acer, & tenuis est: sed intus maxime. Spiritus tanquam ab igne, calidus. Aëris vehemens attractio. Frigidi cupiditas. Lingua arida. In labiis, & cute squallor. Algent extrema. Lotium quam biliosissimum. Insomnietas. Arteriarum motus crebri, parvi, imbecilli. Oculi puri, (a) lucentes, subrubri. Facies bene colorata. Si morbus ulterius crescit, omnia majora, & sæviora fiunt. Arteriæ minimis montibus, & creberrimis agitantur. Ignis aridissimus, & acerrimus. Mens delirat; omnia ignorat. Siticulosi fiunt. Omnia frigida attrectare cupiunt, parietem, vestem, pavimentum, humorem. Manus frigent, sed palmæ perquam calidæ, Ungues livent. Spiratio crebra est. Roscidus humor circa frontem, & jugula. Cum ad summam ariditatem caloremque corporis natura pervenerit; tum calidum in frigidum, squallor in imbrem convertitur. Rerum namque ad maximam molem incrementa in contrarium statum prolabuntur. Ubi ergo naturæ nexus soluti fuerint, ea syncopa est: Tunc sudor ingens toto corpore funditur, & nullo pacto compescitur. Spiratio frigida est. Vapor e naribus multus exhalat. Siti non vexantur: cætera enim exaruerunt: quin etiam alia instrumenta sitiunt os, & gula

(a) *Alias mobiles.*

gula. Urina tenuis, & aquea redditur. Alvus plurimum adſtricta eſt: nonnunquam tamen pauca quædam bilioſa deſcendunt. Copioſa, & aliena humiditas redundat. Oſſa quoque tabeſcentia diffluunt, & undique, ut in flumine, ad exteriora omnia dilabuntur. Animus ſtabilis, & conſtans eſt: ſenſus omnis purus, & integer: ſubtile ingenium. Mens vaticinando idonea. Primum quidem ſeipſos de vita migraturos præſentiunt, deinde præſentibus futura denunciant. Nonnulli vero interdum eorum dictis fidem non habendam putant, ſed dictorum eventus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui præterea ex his cum quibuſdam vita defunctis ſermonem habent: fortaſſe quidem ipſi ſoli præ ſenſus acumine, & puritate eos adeſſe cernentes: aut forte ipſorum animo viros, cum quibus verſaturi ſunt, prænoſcente, atque enarrante. Quippe antea in lutulentis humoribus, & caligine demerſus erat: quos ubi morbus exhauſit, & ab oculis tenebras deterſit, quæ in aere fiunt, prædicant, exutoque ſordibus animo veraciſſimi vates efficiuntur. Sed quorum ſucci, & ingenium adeo extenuati ſunt, hi non diu admodum ſolent eſſe ſuperſtites: cum eorum vitalis potentia jam in aerem ceſſerit, atque abierit.

De Cholera. Cap. V.

CHolera eſt materiæ a toto corpore in gulam, ventriculum, & inteſtina retro fluens motio, vitium acutiſſimum. Supra enim per vomitum erumpunt, quæ in ore ventriculi, & gula congeſta fuerant. Infra dejiciuntur humores in ventriculo inteſtiniſque natantes. In primis quæ evomuntur, aquæ ſimilia ſunt: quæ anus effundit, ſtercorea, liquida, tetrique odoris ſentiuntur. Siquidem longa cruditas id malum excitavit, quo ſi per clyſterem eluantur, primo pituitoſa, mox bilioſa feruntur. Initio quidem facilis morbus eſt, dolore vacans: poſtea vero tentiones in ore ventriculi, & gula: tormina in ventre naſcuntur. Si magis ſæviat morbus, & tormina augeſcunt, anima deficit, membra reſolvuntur, cibos exhorrent, animus conſternatur. Si quid acceperint, cum magno tumultu nauſea, & vomitus invadit, tum ſincere flava bilis expellitur: dejectiones quoque ſimiles ſunt. Nervi tenduntur, tibiarum brachiorumque muſculi convelluntur, digiti incurvantur: vertigo oboritur: ſingultiunt: ungues livent: algent extrema: totum corpus rigore concutitur. Si malum ad ultimum venit, tum vero ægrotus ſudore profunditur, bilis atra ſupra infraque prorumpit, convulſione impedita veſica lotium cohibetur; quod tamen, cum in inteſtina humores deriventur, abundare non poteſt: voce privantur: arteriarum pulſatus minimi ſunt ac frequen-

quentiſſimi: cujuſmodi in Syncopa propoſuimus, conatus ad vomendum perpetui ac inanes fiunt: inclinatio ad dejiciendum prompta, quam Teneſmon Græci vocant: ſicca tamen, nihilque ſucci egerens: mors demum ſequitur doloribus plena, & miſeranda, per convulſionem, ſtrangulatum, & inanem vomitum. Id genus maxime æſtate graſſari conſuevit, ſecundo per autumnum; minus vere, hyberno tempore minime. Inter ætates autem juventa, & ea, quæ robuſtior eſt, hoc fere corripiuntur: ſenecta rariſſime: pueri magis, quam ſenes, ſed non mortifere.

De Ileo græce vocato, latine volvulo. Cap. VI.

PHlegmone in inteſtinis gignitur perniciosum dolorem movens: quippe innumeri torminibus acerbiſſimis necantur. In hiſce, & frigidus flatus, & lentus colligitur, nec infra, nec ſupra facile penetrans. Commoratur autem diu, perque ſuperiorum inteſtinorum anguſtos anfractus revolvitur: unde & affectus Ilei græce, latine Volvuli nomen accepit. Quod ſi ad tormina compreſſio & remollitio inteſtinorum acceſſerit, id vero jam Chordapſus eſt: quod nomen ultima parte elixationem, remollitionemve ſignificat. Chorde autem inteſtinorum vocabulum eſt. Lactes enim Epicordida Græci veteres nominarunt nervos ſcilicet interjacentes, & vaſcula, & membranas: quæ inteſtinorum ſtabilimen-

ta, & fulcimina ſunt. Volvuli cauſa eſt perpetua ciborum multorum, diverſorum, inuſitatorumque corruptio, & alia ſuper aliam cruditas, præcipue ab eſu ciborum, qui Volvulum excitare conſueverunt: quale eſt Sepiæ atramentum in ferculis ſumptum: idem exiſtimandum de plaga eſt, de frigore, de frigidæ potione: ſi, dum quis ſudat, eam large abundeque ingurgitaverit. Ad hæc his Volvulus accidit, quibus inteſtinum cum ſtercore in ſcrotum procidit: neque in ventrem repulſum, ſed per vim retentum fuit, his inferiora inteſtina, phlegmone vexari ſolita ſunt. Pueros hic affectus crebro male habet: utpote quos ſæpe cruditas infeſtat: hi tamen ſæpius etiam ſaneſcunt, cum ob conſuetudinem, tum ob humiditatem inteſtinorum; lubrica enim ſunt. Senes raro afficiuntur, ſed multo pernicioſius. Æſtas magis, quam Ver hujus mali referta eſt: Autumnus, quam Hyems. Æſtas utrumque ſuperat. Multi quidem vi torminum repente intereunt: aliis inteſtinum ſuppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactum excidit, atque ita deficiunt. Mediocrem Volvulum hæc ſymptomata comitantur, dolor oberrans in ſtomacho, humiditas ſuperans, exolutio, mollitia, ructus inanes, nihil proficientes, alvus flatibus perſtrepens, qui ad podicem uſque properant, ſed ibi exitus intercluditur. Sin autem ex toto Volvulus occupet: omnia ſurſum petunt flatus, pituita, bilis: hæcque vomitu prodeunt: fiunt perpallidi; frigent toto corpore;

pore; acerbo dolore cruciantur; male ſpirant: ſitiunt. Quibus vero jam mors inſtat, gelidus ſudor emanat; urina difficulter exit: anus tam arcte clauſus eſt, ut neque vel tenuem acum poſſis adigere: ſtercus per os redditur: vox aboletur: arteriæ raro inter initia, & parum micant: inſtante morte minime, creberrime; tandem micare deſinunt. Hæc ſunt, quæ tenuibus inteſtinis affectis incidunt. Verum, & in pleniore inteſtino, quod Græci Colon vocant, eidem affectus oriuntur, eademque ſymptomata eandem formam retinentia. Sed nonnulli, quibus color ſuppurat, hujuſce morbi diſcrimen effugiunt: Cauſa eſt hujuſmodi affectus carnoſa inteſtini craſſitudo. Dolor autem in gracilibus quidem inteſtinis tenuis eſt, & acutus: in pleniore vero inteſtino eſt redundans humiditas, & incumbens gravitas: dolorque modo ad coſtas uſque ſuperiores aſcendit, quando & ſpeciem lateralis morbi præ ſe fert; ſiquidem, & iſti febricitant: modo ſub ſpurias coſtas in dextram aut in lævam partem deſcendit ſic, ut jecur aut lien dolere videantur; item, & illa nonnunquam dolore torquentur. Colon namque prægrande eſt, & quoquoverſum ſe circumvolvens. Quidam ſunt etiam, quibus & in ſacro eſſe dolor inhæreſcit, & in femoribus, & illis in locis, quibus teſtes appenduntur, Græci Cremaſteras appellant. Qui hoc genere tentantur, vomitione plerumque inani laborant: quod ſi quid rejecerint id eſt ſubtile, bilioſum, olei

ſimile. In hoc malo periculum tanto levius eſt, quanto laxum inteſtinum tenuibus corpulentius, pinguius, &, noxæ tolerantius eſt.

De acutis Jecoris affectibus. Cap. VII.

QUibus jecur male habet, hi non celerius, quam qui corde ægrotant, ſed majore cruciatu perimuntur: maxima enim jecoris pars ſanguinis concrementum eſt. Si in hujus autem viſceris portis aliqua incidat cauſa mortifera; æque, ac ſi ex corde laborarent, celeriter conſumuntur. Ratio in promptu eſt, quia videlicet hæ partes membranis, tonis gracilibus, & magni ad vitam momenti, grandioribuſque venis contexuntur: præterea, ut ſapientum quidam prodiderunt, hoc loco appetitricis animæ domicilium eſt. Sanguinis utique profluvia e jecore omnium maxima fiunt: neque ab re; venarum enim radicatio jecur eſt. Itaque in ipſo magna vomica haud ita frequenter, neque in particulis magis præcipuis oritur: homo enim vita excedens prævenit. At ſi exiguæ frequentius eveniunt fit, ut mortem quidem evadant, ſed longinquo morbo impliciti crucientur. Ipſius enim functionis, qua ſanguinem condit, ceſſatio non conceditur, neque dilatio: atque hinc ad cor, & ad viſcera intra ſeptum ſanguis diffunditur. At ſi qua magna injuria, ut puta verbere, longa ciborum multorum vitioſorumque corruptione, ebrietate, vehementi refrigeratione phlegmone in por-

portis jecoris excitatur, tunc ægrotus celerrime jugulatur. Ignis enim in profundo corpore depascitur, obscurus, acer. Venarum motus torpent. Doloris species variæ, & diversæ sunt. Nonnunquam enim dextra in parte defigitur adeo, ut acutum telum adactum esse videatur: interdum torminibus similis est, rursum vero interdum dolor cum summa gravitate conjungitur: atque inter dolendum virium debilitas vocisque casus incidit. Transversum septum, & interna costarum tunica inferius detrahuntur: quoniam inde jecur suspensum onere suo degravat. Proinde ad jugulum e regione oppositum vehemens dolor pervenit. Tussicula quædam imperfecta, seu potius tantum ad tussim inclinatio est: si quando vero tussiunt, nihil reddunt: vitiose spirant: neque enim pulmoni transversum septum opitulatur, ei ad constringendum ac dilatandum morem gerens: paulum aëris adducunt, plus expirant: colore ex atro viridique permixto infecti sunt, plumbea scilicet specie, cibos oderunt, quorum si quid sumpserint, eis inflantur præcordia, ructus biliosi, acidi, graveolentes exeunt, nauseant, vomere frustra conantur, venter solutus multa biliosa excernit, viscida pauca; sed perpetuo augescunt mala; mens haud ita multum delirat; torpida, suspensa, & attonita est; magna est in corpore segnities, extrema frigent; tremor adest, horrores, singultus inanis, convulsioni similis, morbus regius; pura bilis totumque corpus

biliofo colore fuffunditur. Quin morbus regius: ante feptimum diem fi apparuerit, plurimos fuftulit. Quibus autem vel fanguinis profufio, vel per alvum multorum bilioforum exturbatio, vel urina fincera plurima effluens mortem depulit, poft tres feptimanas jecur his fuppurat. Quod fi multum temporis citra abfceffum prætereat, in hydropem inevitabilem terminatur, hi fiticulofi funt, parum tamen bibunt; eorum corpus fquallet, pinguedine carens; appetunt acida, fed guftatus fapores non percipit. Autumnus hoc malum fert, multorum variorumque fructuum efum fequente cruditate. Inter ætates florens ei magis obnoxia eft.

De Venæ Concavæ acuto morbo.
Cap. VIII.

AB jecoris portis inter ejus extrema magna vena ingreditur; quæ femper in tenues pluresque dum fcinditur, denique in tenuiffimas vifumque latentes toto jecore difpergitur. Iftarum fummis ofculis aliæ venarum extremitates committuntur; quæ & gracilibus, & pluribus majores amplitudine, fed numero pauciores conftituuntur. Demum in medio jecore in venam unicam grandem coalefcunt. Inde hæc in duas partitur, quæ jecoris extrema petunt. Harum altera fuperius primam fibram penetrans, in ejus convexa egreditur: mox tranfverfum feptum perforans, in cor inferitur. Hæc vena

na Concava nominatur. Altera vero quintam fibram, quæ inferius jacet, trajiciens usque in jecoris gibba (*a*) ad spinam pervenit: & eo loco ad coxendices usque porrigitur. Ea quoque eodem nomine Concava nuncupatur: quoniam una, & eadem vena est ab initio de jecore exoriens. Si quis enim aliquid de superiore vena Cava cordi infixa in eam, quæ juxta spinam protenditur, aut a spina per jecur ad cor velit impellere, eundem descensum ascensumque invenit. Hæc igitur vena, (ut arbitror,) universa ægritudines, & acutas, & validas patitur: nam tota una est atque continua: a nonnullis autem medicis ea pars duntaxat, quæ secundum dorsum discurrit, ægrotare creditur: quoniam ejus, quæ cor intrat, notæ obscuræ sunt: intra pectus enim rei nulli adhærens, sed in pectore sublevata protenditur, donec transversum septum egressa cordi inseritur. Igitur si quod ingens malum hanc venam corripiat, pectore ambiente delitescit. In hac itaque vena Cedmata oriuntur; (Sunt autem Cedmata diuturni affectus ex defluxu materiæ provenientes,) quando sanguis copiosius erumpens citissime vitam delet: Per superiora quidem, per pulmones, & arteriam effluens, si in pectore fiet effractio. Si juxta principium, in imum ventrem descendens in intestinis continetur, atque adeo intestina replentur: cum priusquam dejectus sanguis in con-

(*a*) *Alias concava.*

conſpectum detur, homines intereunt: & ventriculus ſanguine redundat. Naſcitur, & circa venam phlegmone, quæ & ipſa ſi magna ſint; celeriter hominem tollit: ignis enim acer mordaxque in ambabus cavitatibus inclufus accenditur, paucuſque duntaxat foris apparet, ut tangenti flamma tenuis eſſe videatur: æger vero ſeſe comburi exiſtimat: pulſatus arteriarum exigui ſunt, creberrimi, ac veluti oppreſſi atque repulſi: frigus adeſt extremorum, ſitis aſpera, oris ſiccitas: facies decolor rubet: omne corpus ſubrubidum eſt; præcordia dura ſunt atque revulſa: dolor in dextra parte major, & cum eo palpitatio in longitudinem ad ilia uſque perveniens: quibuſdam, & arteria ſecundum dorſum inflammatur: quod pulſatio in alteris præcordiis manifeſtat: nam & ipſa venæ cavæ morborum particeps efficitur juxta illam in ſiniſtro latere poſita, utpote ea, quæ in omne corpus diducitur, nihil levaminis afferente, neque cutim emolliente: cutis autem ſic affectorum ſquallida, rugoſa, atque aſpera eſt: ſed in partibus prominentibus atque oſſeis, ut in cubitis, genubus, digitorumque articulis magis talis conſpicitur: ſomni tumultuoſi fiunt: alvus quibuſdam nihil reddit, quibuſdam exiguum, acre, bilioſum: lotium (*a*) acre mordaxque eſt; mens utique his conſtat, ſed quadam ſegnitie torpet, & corpus tabe conſumitur: tum quotquot hunc habitum viderunt,

(*a*) *Alias flavum.*

runt, eum Causi, id est, ardoris speciem appellarunt, quando quidem quæ adsunt, sub ardoris genere collocantur. Per Autumnum hæc labes exoritur, cum ferum quiddam, & immane sapit. Viros ac juvenes occupat, quibus mala vivendi ratio, laboresque tenuem corporis habitum compararunt. Decimo quarto die hi plerumque moriuntur: quibus morbus diutius trahitur, duplo longiori tempore pereunt. Quotcunque autem aut ab initio pusillam phlegmonem habent, aut magnam paulatim remittentem; mortem quidem evadunt, sed nondum morbo liberantur. Hi longo sane tempore causo laborant, verum omnia periculosa jam desinunt, dolores, præcordiorum distentiones, & pulsuum malitia, & mentis ignavia: adhuc tamen fastidiosi sunt, languentes, consilii inopes, simulque & ardor, & sitis, & linguæ orisque siccitas ægrum discruciant: multum diuque trahentes spirant, & subito totum aërem una spiratione refrigerandi causa adducunt. Verum si frigidam quamplurimam affatim bibunt, brevi intervallo molestia levantur: postmodum ipsis sitis accenditur: rursumque uberrime aquam ingurgitant, & hæc est mali successio, & reciprocatio. At egregius medicus, frigidam liberaliter citra noxam propinare potest: ut in aliis ardoribus adsolet: sed longe tutius ardore a vena cava oriente laborantibus eam concesserit. Quod si ventriculus aut vesica potam aquam expellant, neque vomitione opus est: sin id facere nequeant, a mul-

a multa frigida epota multum vomendum eſt; homo enim diſrumperetur, ſi tanto bibito humore nihil aut per ſudores, aut per urinam, aut per ventrem effunderet.

De Renum acutis affectibus. Cap. IX.

RENes quantum ad corporis ſpeciem attinet, haud ita multum periculis patent; tametſi in aliquod acutum vitium incidant: glanduloſa enim ipſorum natura eſt: ad mortem vero inferendam bene habiles ſunt: ipſorum enim actio peropportuna eſt, urinæ videlicet a ſanguine ſecretio, ejuſdemque expulſio: ſed eam cohibet aut calculus, aut ingenita phlegmone, aut ſanguineum concrementum, aut id genus: quandoquidem ex conſenſu affectionis ob formam corporis provenientis nulla creatur offenſio. Urinæ autem interclusio omnia ſæva, & acerba facit, ignem acrem, & faſtidium inferentem, dolorem gravem ſecundum lumbos in dorſo, partium diſtentionem, ſed magis circa præcordia. Suppreſſio autem lotii non ex toto fit, ſed ſtillatim quidem mejunt, multum vero effundere cupiunt, redundantiam enim ſentiunt. Quod ſi, & acre mordaxque lotium ineſt, frigent, tremunt, convelluntur, diſtenduntur præcordia, & replentur. Hæc morbi forma perceptioque doloris alvi inflationi a ciborum multitudine corruptioneque provenienti ſimilis eſt. Pulſus initio rari ſunt ac ſegnes: ſi malum plus urgeat, parvi fiunt, crebri,

crebri, turbulenti, inordinati: somni tenues dolore vexati, non continui: sed repente a somno perinde ac si quis pupugerit, prosiliunt: postea in soporem tanquam lassitudine oppressi delabuntur; mentis alienatio haud ita magna est: nugantur, facies livet. At si quando rursum mejendi aviditas redeat, cum distentionibus magnisque doloribus modicum quiddam, idque stillatim ejiciunt: tum paulum cruciatibus levantur, postmodum in eam relabuntur. Inter hos illi celerrime pereunt, qui nihil prorsus emittunt. Quicunque vero non moriuntur, (plures enim liberantur), hi aut calculo in vesicam per urinæ semitas delapso, aut phlegmone suppurante, paulatimve per difflationem exhalante discrimen evadunt: quamquam enim paulatim, & avare effundatur urina, mortem tamen facile effugiunt: at longo temporis curriculo eorum habitus contabescit, atque jure ista ægrotantes patiuntur, in pejusque labentes ad colliquationem devolvuntur. Anni vero tempora, loca, ætates hunc morbum ferunt, quæ & in vena cava laborante ferebant. Nonnunquam e renibus sanguis multus subitaneus erupit, multisque diebus continenter effluxit, verum nemo ex hujusmodi profluvio moritur: sed phlegmones, ratione, quæ simul cum profluvio nascitur, & sanguinem coercet: plerumque autem ex retentione, quam ingens phlegmone facit, moriuntur.

De

De Acutis in Vesica ægritudinibus, *Cap. X.*

VEsica difficiles in acutis morbis dolores patitur, & si ab aliis vitium participet difficiliores, magisque mortiferos, si per se laborare inceperit; quandoquidem omni corpori, & nervis, & menti labem communicare valentissime potest. Quippe vesica nervus frigidus albusque est, & ab innato calido quam longissime, quam proxime vero externo frigori posita. Nam in imo sacro ventre ad aures thoracis sita est: nobili quoque munere fungitur, urinæ videlicet emissione. Hæc porro si tantum calculis, aut sanguinis grummis, aut qua propria, peregrinave calamitate interclusa fuerit, perniciosum est. In mulieribus enim ipsis, & uteri phlegmonas comprimit, in viris autem extremum rectum prælongumque intestinum. In plerisque vero ob involuntariam præ verecundia retentionem in cœtibus hominum, aut in conviviis repleta distenditur, constringereque non valens nihil amplius excernit. Igitur ubi urina supprimitur, superiores quoque partes, renes videlicet, replentur: urinæ ductus, (græci Ureteras appellant,) distenduntur: ilia dolor ponderosus infestat: nervi convelluntur: tremunt: horrent: desipiunt. Verum si ad hæc & ulcus accedat, & inflammatio, multa sane damna eveniunt. Sed mors ab ulceribus sane quam celerrime invadit. Cæterum de ulceribus, abscessu, suppura-

puratione, & id genus aliis, quæcunque non acutiſſima ſunt, in libro de longinquis morbis tractabitur. Quæcunque vero peracuta ſunt, & intra quatuordecim dies, aut paulo citius ſeriuſve hominem perimunt, qualis phlegmone eſt, aut grummi ſanguinei, aut calculus in cervicem delapſus; de iſtis in præſentia ſermonem faciam. Quapropter ſi quid horum inciderit, urina retinetur: abdomen intumeſcit: dolor acutus totum ventrem occupat: veſica turget: decimo die luteus ſudor exit: pituita vomitur primo, deinde bilis: univerſum corpus friget, ſed pedes vehementius. Si malum vires majores acquirat, tum febres cum ſingultu hominem corripiunt: micant arteriæ inordinatis, frequentibus, ac puſillis motibus: rubida facies eſt: ſitiunt, animo ancipites ſunt: mens non conſtat: nervi contrahuntur. Medicamentis præterea venenoſis, & cantharidibus, aut bupreſte, & pneumatibus veſica deuritur, & tota alvus majorem vim patitur: ac prorſus in pejorem ſtatum delabitur: neque longa mortis mora interponitur. Nonnunquam & ſanguinem veſica effundit: flavus autem ac tenuis veſicæ ſanguis eſt. Sed perraro hac de cauſa homines pereunt, quamvis haud facile ſanguis ſupprimitur. Grummi vero, & phlegmonæ minantur interitum; refrigeratio enim, & extinctio caloris ingeniti ſequitur, quæ Necroſis græce dicitur, gangræna, & quæ eam comitantur mala. Id genus facile hominem tollit. Hæc vitia hyeme, & Autumno

D grassan-

graſſantur. In ætate virili, magis etiam in ſenecta viget. Reliqua anni tempora, & ætates neque aſſidue hos morbos ferunt, minimeque mortiferi ſunt. Pueri omnium maxime his calamitatibus vacant.

De Vulvæ ſtrangulatu. Cap. XI.

IN mediis ilibus mulierum Vulva poſita eſt, muliebre viſcus animalis ferme naturam adeptum. Siquidem per ſe huc atque illuc verſus ilia movetur; quin etiam ad ſuperiora e regione pectoris cartilaginem ſubit; in latera quoque in dexteram videlicet, aut lævam partem, aut ad jecur, aliave inteſtina movetur: & ad inferiora natura proclivior eſt: utque paucis abſolvam, penitus errabunda eſt, & jucundis odoribus delectatur, ad ipſoſque ſe recipit: contra fœde olentibus contriſtatur, & ab ipſis longius ſe proripit: ac prorſus eſt in homine vulva perinde, atque in animali quoddam animal. Hæc itaque ſi repente ſuperiora petierit, ac diutius ibi commoretur, viſceribuſque violenter incumbat: interdum homo veluti comitiali morbo correpta citra nervorum diſtentiones ſtrangulatur; anguſtiis namque jecur, tranſverſum ſeptum, pulmones, cor celeriter opprimuntur. Qua de cauſa ſpiritus privatio, imbecillitaſque adeſſe videntur. Præterea, & venæ ſomniferæ, (Carotidas græci vocant) cordis vitium participantes, affliguntur: unde

de capitis gravitates, ſenſuum abolitio cum novo quodam ſopore adveniunt. Incidit etiam ipſis aliud vitium proxime dicto non abſimile: in quo ſpiritus, & vox auferuntur: ſed a vulva non provenit; quippe, & viros infeſtat inſtar morbi, quem Catochon nominant. At mulieribus a vulva male habentibus tetra odoramenta naribus ſubjecta, jucunda vero naturalibus oppoſita opitulantur: altero autem affectu laborantibus hæc fruſtra adhibentur: nihilque opis afferunt. Præterea membra in vulvæ morbo agitantur, in altero affectu quieſcunt. Amplius tremores ſpontini, & non ſpontini, ſed ex ambrothriæi ſubjectione excitantur: vulvæ refrigerationes vehementes, copioſæ ſanguinis profuſionis retentio, & id genus alia in cauſa ſunt. Itaque ſi in ſuperiora ſubeunte vulva vexari mulier inceperit, ad obeunda negotia pigrior redditur: exolvitur, infirmatur: genua labant: vertigo infeſtat: extrema debilitantur: caput dolet, graveſcitque; in venis ab utroque naſi latere jacentibus dolorem mulier percipit; quod ſi ceciderit, ſtomacho mordetur: juxta præcordia, ilia, ubi vulvæ domicilium eſt, inania ſunt: motus arteriarum intermittunt, ordine carent, deficiunt, ſpiritus magnopere angitur, vox intercipitur, ſentiendi facultas impeditur, ſpiratio ignota obſcuraque eſt, celerrima nec opinato mors advenit: nihil enim adeſt, quod mortem inſtare ſignificet, color namque vividus eſt, ac multo poſt mortem tempore magis rubent;

oculi parum admodum extantes fulgent, haud ita multum intenti, neque tamen valde remissi, & conniventes. Cæterum si priusquam malum ad extremum venerit, aliquando vulva in sedem propriam migret; a strangulatione liberantur: quando alvus submurmurat: humiditas adest locorum muliebrium: spiritus asperior manifestiorque redditur; nequaquam tamen ab affectu excitantur, aut sublevantur; immo quam celerrime interitus advenit: nam facile superiora vulva petit: facile quoque inde recedit. Quippe vulva suapte natura superfluat; membranæ vero eam sustinentes humidæ sunt: humidus est, & locus ubi reconditur. Amplius fuga & apparentia tristium jucundorumque movetur: quo circa labascit facile, ac veluti arboris ramus huc, & illuc, susque deque impellitur. Propterea, & juvenes fœminæ id vitii patiuntur, seniores immunes sunt. Quibus enim ætas, & vita, & mens vaga magis, & erratica est; his vulva quoque errabunda instabilisque sit necesse est. Quibus vero firma ac stabilis ætas, & vita, & mens fuerit, his & vulva similiter afficitur. Hæc utique a vulva proveniens ægritudo (strangulatus videlicet) mulieribus duntaxat infesta esse potest. Verum tamen communes quoque viris ægritudines in vulva oriri consuerunt, phlegmone videlicet, & sanguinis profusio; communes etiam sunt, quæ comitantur, notæ; utpote febres, pulsus abolitio, refrigeratio, vocis amissio. In sanguinis autem profusione, & matu-

maturius mors ingruit, quemadmodum cum quis animal jugulat.

De Satyriasi. Cap. XII.

SAtyri Dionyſio ſacri, qui pictura, quique ſtatuis exprimuntur, arrecto pene figurantur: quod divinæ rei ſignum eſt. Eſt vero, & affectus ſpecies, qui laborantis penem excitat erigitque ob Dei figuræ ſimilitudinem Satyriaſis nuncupatur. Eſt autem inexplebilis coëundi appetitus. Verum neque ſi ad veneris opus accedant, quicquam juvantur, neque multo aſſiduoque concubitu ſedatur arrectio. Convulſiones autem omnium nervorum fiunt, & tendonum diſtentio, & inguinum, partiſque ejus, quæ inter inguina, & ſemen eſt, Plechada græci nominant, genitalium præterea inflammatio, & dolor: in facie rubor ineſt, & vapor quidam roſcidæ humiditati ſimilis: porro ipſi ægri ſeſe incurvant, comprimunt: quieſcunt triſtes, demiſſi, utpote calamitatem ſuam gravatim ferentes. Quod ſi hominis verecundiam id malum ſuperet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur. Intemperantes quoque in alvo exoneranda, in venerem laſcivientes, menteque indecenter titubantes, nam ſe continere nequeunt, ſiti laborant, pituitam largius evomunt quam labris ſpuma, quemadmodum hircis in libidinem ruentibus, inſidet, quin etiam haud abſimilis odor eſt, lo-

tium poſt longam retentionem effunditur album, craſſum, geniture ſimile, alvus reſolvitur, coſtæ, & axillæ ſponte pruriunt ac titillantur; convelluntur: a cibis abhorrent, ſed cum eos aſſumunt, rapaciter aſſumunt: conturbantur. Sin ad interitum ægritudo ſpectat, inflammatur, venterque in tumorem effertur: tendones, & lacerti omnes contenduntur: ægre admodum corpus movetur: membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur. Hæc omnia quandoque diſcutiuntur, ſi alvus perturbata multas pituitoſas bilioſaſque humiditates ejecerit: eaſdem quoque vomitus non abſque diſcrimine effuderit. Nempe medela non vacat diſcrimine, ea per ſomnum profundum longiſſimumque præſtatur. Si quidem refrigeratio, & reſolutio ſtuporque nervorum multus ſomnus eſt: ſtupor vero ac refrigeratio ſatyriaſim medicatur. Id morbi genus vere potiſſimum atque æſtate ſævire conſuevit. Inter ætates autem adoleſcentia juventuſque ei maxime patet: præcipueque illi omnes, quorum natura in venerem propenſior eſt. Acutiſſimum id malum triſte fœdumque eſt: nam plerumque in ſeptima die hominem conſumit. Memoriæ proditum eſt mulieres etiam in hanc labem incidere, & eundem in libidinem impetum, ac cætera omnia ſimilia perpeti. Verum ergo impudicum quendam libidinis ardorem mulieres invadere mihi perſuadeo, mulieres inquam humiditate affluentes, ut ipſius redundantia profundatur: ſed ſaty-

ſatyriaſim id eſſe minime conceſſerim. Neque enim ipſarum natura atque temperies, cum frigida ſit, huic vitio habilis atque expoſita eſt: præterea neque partes ad arrectionem idoneas, quemadmodum Satyrus, unde affectui nomen eſt inditum, mulier obtinet. Quandoquidem neque viri ſtrangulationе ab utero vexantur: quoniam viro uterus datus non eſt.

ARETÆI CAPPADOCIS
DE
CAUSIS, ET NOTIS DIUTURNORUM AFFECTUUM.
LIBER PRIMUS.
JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO *INTERPRETE.*

De Longis affectibus. *Cap. I.*
De Cephalæa. *Cap. II.*
De Vertiginosis. *Cap. III.*
De Morbo comitiali. *Cap. IV.*
De Melancholia. *Cap. V.*
De Furore. *Cap. VI.*
De Resolutione nervorum. *Cap. VII.*
De Phthisi. *Cap. VIII.*
De Suppuratione in pectore. *Cap. IX.*
De Vomica pulmonis. *Cap. X.*
De Anhelitu. *Cap. XI.*
De Pulmonariis. *Cap. XII.*
De Jecore. *Cap. XIII.*
De Liene. *Cap. XIV.*
De Morbo Regio. *Cap. XV.*
De Cachexia, id est malo corporis habitu. *Cap. XVI.*

De Diuturnis affectibus, Proœmium. *Cap. I.*

DIuturnarum ægritudinum dolor multus est, tempus colliquationis longum, & medi-

medicatio inſtabilis: vel enim haud ex toto deleti ſunt, vel ex qualibet levi offenſa morbi deleti revertuntur. Nam laborantes æquo animo ferre uſque in finem non audent: quin etiam ſi æquo animo fuerunt, in victus ratione nimis longa delinquunt. Si vero, & dolor adeſt, laborioſa curatione per ſitim, famem, amara medicamina, & dolorem excitantia, aut per ſectionem, aut uſtionem, quibus in diuturnis morbis egemus, miſeri ægroti cruciantur: ut mortem quam jam pridem appetebant, effugiant: ubi me hercule in magna animi conſtantia diu præſtanda, auxiliis variandis, jucundis citra noxam ægro concedendis, ipſoque decipiendo medici virtus atque excellentia dignoſcitur. Ceterum, & æger fortis ſit, & cum medico adverſus morbum conſpiret, neceſſe eſt: qui non ſolum corpus tenaciter arripiens ipſum celeriter tabefacit, & exedit: verum etiam ſenſum magnopere ſubvertit, animamque inſanam reddit. Namque ab intemperie corporis id genus furorem, atque inſaniam, quam græci Melancholiam vocant, proficiſci novimus: de quibus in ſequentibus dicam: in præſentia de Cephalæa, id eſt, de vetere capitis dolore ſermonem inſtituam.

De Cephalæa. Cap. II.

SI caput repente obvia quaque de causa, per plures etiam dies dolorem patitur; hic affectus Cephalalgia græce nominatur: si multo tempore dolor infestare assuevit, & per longos, frequentesque circuitus, ac in dies major violentiorque insultat difficulter sanationem admittens; id genus Cephalæam græco vocabulo appellamus. Ejus formæ infinitæ sunt: quibusdam enim perpetuus dolor inhæret, exiguus quidem, sed non intermittens: nonnullis per circuitus revertitur, ut iis, qui quotidiana intermittente febricitant: nonnullis ab occasu solis usque in meridiem, & tunc ex toto remittitur: vel a meridie in vesperam, aut etiam ulterius usque in noctem permanet, sed non multum hæc durat circuitio. Præterea dolor modo est in toto capite, modo in dextra magis, modo in sinistra, modo circa frontem, aut sinciput: hæcque eodem die incerte, & erratice fieri solent. Quidam dextra tantum parte dolent, quidam læva: qua tempus, vel auris, vel supercilium unum, vel oculus ad medium usque terminatur, vel qua nasus in æquas partes dividit: ultra quem terminum dolor non progreditur, dimidium tantum capitis occupans. Id vitium solum Eterocrania dicitur, haud leve malum: quamvis intermittit, quamvis exiguum esse prima specie videtur: nam si acute interdum impetum faciat, fœda atque

que atrocia detrimenta affert: nervi diſtenduntur, facies obtorquetur; oculi vel contenti inſtar cornu rigidi ſunt: vel huc, atque illuc interius convelluntur, ac vertiginoſe agitantur: in ipſiſque dolor profundus uſque ad intimas tunicas deſcendit: ſudor ex tendonibus immodicus effluit repente: neque cohiberi poteſt: neque ulla cauſa præceſſit, perinde ac ſi quis ligno plagam inflixerit: nauſea, & vomitus bilioſus comitantur: homo conſiſtere nequit, ſed in terram delabitur. Quod ſi vitium quandoque increſcit, de hominis vita actum eſt. At ſi debilius eſt, & citra vitæ periculum, diutius permanet: pigritia multa adeſt, & capitis gravitas: animi pendent, vitam ægre ferunt; fugiunt enim quodam modo lucem, tenebræque his ægritudinem ſolantur, neque quicquam jucundi, aut intueri, aut audire ſuſtinent; olfactorius in his ſenſus infectus eſt, neque quicquam eos bene olens oblectat; pariter quoque graveolentia deteſtantur: ita ipſis inviſa eſt, mortemque diſcupiunt. Harum calamitatum fons, & origo eſt cum ariditate frigiditas. Si diu teneat, magiſque invaleſcat ægritudo, poſt id genus dolores vertigo ſubſequitur.

De

De Vertigine. Cap. III.

SI tenebræ oculis prætenduntur, & caput in turbinis modum circumduci videtur, & auribus murmur veluti delabentis cum ſtrepitu fluminis inſonat, aut tanquam ventus flatu vela percutiens aut tibiarum fiſtularumque cantus, aut veluti ſtridor plauſtri currentis obſtrepit; vertigo huic vitio vocabulum eſt: malum quidem, ſi capitis ſymptoma eſt: malum quoque ſi cephalææ ſucceſſit, aut ex ea vetuſta ægritudine ortum eſt. Nam ſi priora vitia non receſſerunt, ſed remanet Scotodine, id eſt, tenebræ oculorum, & apparens motus in orbem, aut longiori tempore cum propriis ſymptomatibus nulla adhibita curatione ad ſummum pervenit; vitium, quod a græcis Scotoma dicitur, a latinis Vertigo, procreatur. Cauſam habet frigidam, & humidam: aliorumque ſæpe morborum, cum inſanabilis evaſit, initium eſt, ut furoris, melancholiæ, morbi comitialis cuique ſuis ſymptomatibus accedentibus. Vertiginis autem forma ita ſe habet: gravitas adeſt capitis: ſplendida quædam oculis inter multas tenebras ſeſe offerunt: ſuimet æger propinquorumque ignarus eſt. Cumque morbus augeſcit, tunc tibiæ ſolvuntur, atque humi repunt. Nauſea fit, atque vomitus pituitæ, biliſve tam atræ, quam flavæ: quando flava per vomitum rejecta, furor enaſcitur: atra vero, melancholia: ac pituita

ta exeunte, morbus comitialis efficitur. Omnium quippe morborum talis conversio est.

De Morbo Comitiali. Cap. IV.

VArium ac portentosum morbi genus est Epilepsia, quae dicitur a graecis, latine Comitialis morbus: terribilis utique in accessionibus, & peracutus, & perniciosus: quandoquidem nonnunquam accessio una hominem rapuit. At si diligenti cura vim morbi sustinet laborans; aegre tamen vitam ducit inter foeditates, ignominias atque dolores. Morbus autem non facile recedit, sed aetatibus melioribus, & pulchriori tempore viget; vexat etiam pueros, & adolescentes: interdum secunda fortuna evenit, ut per succedentem provectiorem aetatem abigatur, quando simul cum aetatis flore evanescit. Sed & tum quosdam abiens deformes efficit, pueros quoque pulchritudinis invidia perdit, aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut sensum aliquem prorsus auferens. Quod si malum hoc penitus insederit, atque radices altius egerit; neque ipsum medicus, neque aetatis mutatio summovent, sed cum aegrotante vivit atque commoritur. Interdum morbus iste membra oculosque convellens ac distorquens, dolores ciet: interdum & mentem in furorem adegit. Triste medius fidius est ipsius invasionis spectaculum: turpis & ejus desinentia cum stercore,

&

& lotio, & ſpontina ventris ſolutione. Ipſius quoque morbi origo mirabilis, & præter hominum opinionem eſt. Quippe nonnulli flagitioſis hominibus a luna immitti exiſtimant: cujus rei cauſa & ſacrum morbum hunc nominant. Verum & aliis rationibus id nomen ei fuit impoſitum: aut ob magnitudinem, omne enim magnum, ſacrum dici conſuevit: aut quod non humana ope tolli queat, ſed divina: aut quoniam dæmone correptus eſſe homo videatur: aut ob hæc ſimul omnia ſacer morbus appellatus eſt. Quæcunque ſane huic tanquam acuto morbo ſymptomata eveniunt, ſuperius memoravimus. At ſi diu permanet; neque per intermiſſiones citra noxam degunt torpentes, abjecti animo, mæſti, hominum aſpectum conſuetudinemque vitantes: neque ætate procedente mitiores fiunt, vigilant, per quietem multis formidoloſis imaginibus terrentur, cibum ſumere faſtidiunt, ſumptum male conficiunt; decolores, facieque plumbea ſunt, ob ingenii ſenſuſque tarditatem ægre diſcunt: auditus hebes, aures tinniunt: capiti bombi veluti quidam inſonant. Lingua in ſermone perplexa eſt ac titubat, aut ex vi morbi, aut ob vulnera, quæ tempore exacerbationis accepit: tunc enim ob convulſionis nervorum motum lingua in ore variis modis torquetur. Rationem quoque uſque eo morbus conturbat ac dejicit, ut prorſus denique infatuentur. Atque horum omnium cauſa eſt cum humiditate frigiditas.

De

De Melancholia. Cap. V.

ATra bilis in acutis ægritudinibus: ſi in ſuperioribus apparet, oppido quam mortifera eſt, ſi ad inferiora deſcendens exiit, non valde vacat diſcrimine. In tardis autem longiſque morbis, ſi ad alvum bilis atra decurrit, in tormina jecoriſque dolorem finitur. Mulieribus vero purgatio vice menſium advenit, ſi in cæteris abeſt mortis periculum. At ſi ſuperius, ut puta ſtomachum, ſeptumve tranſverſum petit; inſaniam parit, quam græci Melancholiam nominant; flatum namque gignit, & ructus fœtidos piſcium odorem exhalantes; infra vero, & flatus cum crepitu tranſmittit: nec non, & mentem ſimul alienat; proinde melancholicos juxta, & flatuoſos medici veteres ſic affectos appellarunt. Porro quidam reperiuntur, in quibus neque flatus, neque bilis atra colligitur: ſed ira immoderata, & mœror, & ingens animi conſternatio, hos quoque nihilominus Melancholicos nuncupamus. Bilem quidem in iſtis redundare iracundia ſignificat; atram vero bilem, iracundiæ vehementia ac feritas; teſtis autem Homerus eſt, ubi inquit: Inter hos autem ſurrexit heros Atrides late imperans Agamemnon triſtis, furore autem valde præcordia atra circum oppleta erant; ejuſque oculi igni fulgenti ſimiles erant. Tales evadunt Melancholici, cum ab hoc malo interimuntur. Eſt autem

animi

animi angor in una cogitatione defixus atque inhærens absque febre. Mihi profecto Melancholia Maniæ (quæ latine Furor dicitur,) initium atque pars esse videtur. Siquidem furentibus animus modo ad excandescentiam, modo ad voluptatem convertitur. At melancholici in tristitia, & animi angore duntaxat versantur. Furentes etiam plurimum vitæ sic transeunt desipientes, & fœda atrociaque committentes. Melancholici vero non una tantum insaniæ specie laborant: sed aut venenum ne sibi detur, suspicantur: aut hominum consuetudinem perosi, in solitudinem aufugiunt: aut ad superstitiosam religionem convertuntur: aut lucem hanc vitamque odio prosequuntur. Verum si quid interdum ex animi angore laxamenti habeant, exhilaratio voluptasque plurimis advenit. Hi vero in furorem præcipitant. Sed quomodo quibusque sedibus affectis id vitium plerumque contrahatur, subjiciam. Porro si in præcordiis residet, causa circa septum transversum immoratur, bilisque supra infrave melancholicis prorumpit. Si caput etiam per consensum afficitur, & (*a*) excandescentiæ delirium in risum hilaritatemque per longum vitæ spatium commutatur: hi vero morbi potius magnitudine, quam affectus dolore in furorem prolabuntur. In utrisque nimirum ariditas accusanda. Viri sane, & furore, & melancholia corripiuntur: rarius

(*a*) *Alias tristitiæ.*

rarius autem, quam viri, sed deterius mulieres furiis agitantur. Aetas, quæ prope statum est, & ipse status huic malo subjiciuntur. Æstatis tempus, & autumni hunc morbum procreant; ver autem judicat. Inter notas evidentiores hæ sunt, quod videlicet, quieti aut tristes, abjecti, torpentesque sunt absque ratione: nullaque de causa melancholia initium sumit: præterea in iram facile incidunt; male sunt animati, vigilant; ex somnis tumultuose excitantur: ingenti quoque pavore trepidant, cum morbus crementum suscipit: quando & insomnia vera sunt, terribilia atque evidentia: quotquot enim a naturali statu valde aliena sunt, ea non protinus huic malo insunt, sed per quietem sese offerunt: cum in aliquid impetu rapti sunt, postea facile eos pœnitet: mutabiles sunt, turpes, de minimis quibusque solliciti, avari, sed non ita multo post simplices, prodigi, multa largientes non virtute animi, sed morbi varietate. Quod si malum exasperatur, homines oderunt, ab eisque fugiunt: de inanibus conqueruntur, vitæ maledicentes, mortem expetunt. Atque istorum multis sensus ac mens usque eo stupore fatuitateque capiuntur, ut omnium ignari, suiquemet immemores in morem bestiarum vitam degant: corporis quoque habitus in pejus labitur: colore fœdo, & ex atro viridique commixto tinguntur: nisi inferius bilis descendat atque exeat, sed quoquoversum per corpus cum sanguine diffundatur; multi cibi capaces, nihilomi-

hilominus tamen extenuati ſunt: quoniam ſomnus in eis neque potu, neque cibo membra confirmat, ſed vigilia ad exterius movet, ac diſſipat: proinde, & alvus arida eſt, nihil dejiciens, nonnunquam vero dejicit ſicca, rotunda, atro quodam bilioſoque circumfuſa: urina pauca redditur, acris, bilioſa; multum flatuoſi ſpiritus in præcordiis eſt: ructus putidi feruntur, graveolentes perinde, ac ſi ex maris lacuna exhalarent: nonnunquam, & humidum quoddam acre cum bile rejiciunt: arteriarum motus fere parvi ſunt, pigri, invalidi, crebri, (*a*) frigori ſimiles. Fama eſt, ex his quempiam inſanabiliter ſe habentem, cum puellam deperiret, medicis nihil proficientibus ab amore fuiſſe ſanatum. Ego vero ſuſpicor, eum ab initio in puellam exarſiſſe, inde triſtem, & languenti animo, quod ea non potiretur, evaſiſſe, ſuiſque popularibus melancholicum viſum eſſe: at iſte ubi puellæ amatæ ſe conjunxit, mœſtitia receſſit: ira, & animi languor diſcuſſus eſt: gaudium triſtitiam delevit, & mens amore medico prorſum ſanata eſt.

De

(*a*) *Aliter affectui.*

De Furore. Cap. VI.

FUroris modi ſpecie permulti ſunt, genere tantum unus, eſt enim ex toto mentis alienatio diuturna, vacans febri. Etenim ſi febris quandoque conjungitur, id non ratione furoris proprie, ſed alio quovis caſu incidit. Quippe & vinum mentem inflammat, & per ebrietatem delirare cogit: præterea quædam eſculenta amentiam pariunt, ut mandragora, & altercus: ſed neutiquam hi inter furentes numerandi ſunt: nam repente hæc adveniunt, & celeriter conquieſcunt: furor autem ſtabilis ac permanens eſt. Furori autem nihil ſimile delirium habet, quod ſenectæ calamitas eſt. Eſt enim ſenſus, mentis, rationiſque marcor, & ignavia ex refrigeratione proveniens. At furor ex calida ſiccaque cauſa exoritur, functioneſque tumultuoſas præſtat. Deliramentum autem a ſenectute incipiens, nunquam per intervalla deſinit, ſimulque commoritur. Furor vero, & intermittit, & diligenti curatione radicitus vellitur. Sed intermiſſio non ſincera eſt, quando per ſe furor deſinit; cum non congruenter aut medela, aut temporis anni clementia curatur. Nonnullos namque, qui penitus ſoluti morbo videbantur, aut veris tempus, aut error in victu, aut ira caſu aliquo proritata denuo ad furorem revocavit. Porro illi huic vitio facile patent, qui natura ſunt iracundi, acriter excandeſcentes, ne-

gotiosi, faciles, hilares: qui jocosis, puerilibusque delectantur. Illi etiam, qui contrario his sunt ingenio, quicunque videlicet stupidi sunt, tristes, tardi in discendo, in laboribus perseverantes, & qui cum demum quid didicerunt, facile oblivioni tradunt; hi & melancholia promptius capiuntur, qui & antea in furorem procidunt. Verum & in ætatibus, quibus calor, & sanguis multus est; hi furore exagitantur, ut puberes, juvenes, & viri. In quibus autem calor ex atra bile accenditur, corporisque habitus ad ariditatem vergit, his in melancholiam cadere facillimum est. Item victus ratio, multi cibi assumptio, saturitas immodica, ebrietas, luxuria, veneris appetentia hanc ægritudinem concitant. Nonnunquam, & mulieres, nisi mundetur corpus, furor infestat; cum ipsarum uteri ad virilem congressum apti evaserunt: aliæ vero haud ita facile, sed admodum acerbe in furorem aguntur. Causæ tales sunt, vir nimium furiosus fit, si consuetus sanguinis exitus, aut bilis, aut sudoris, aliqua de causa repressus est. Et quibus furor voluptatis est, rident, ludunt, saltant die noctuque: irascuntur palam: nonnunquam coronati incedunt, ac si ex aliquo certamine victores redeant; quibus obviam fiunt, non sunt infesti: ita se habet hujusmodi furoris species. Alii vero ab ira furentes nonnunquam sibi vestes prosciderunt, & servos interfecerunt, & sibi ipsis manus intulerunt; & obvios quosque male habuerunt. Species

utique

utique infinitæ ſunt. Ingenioſi namque ac dociles Aſtronomiam callent ſine doctore: Philoſophiamque poſſident a nemine traditam: Poeticam quoque veluti a muſis infuſam norunt. Aliquid enim, & in morbis emolumenti præbet docilitas. Rudes autem atque indocti homines hoc malo circumventi gravia pondera ferunt: figulinam exercent, aut fabrilem: aut lapides cælant. Præterea & monſtroſa quædam cogitant. Timebat enim quiſpiam ne vaſa olearia prociderent: Alius non bibebat, ſe laterem exiſtimans, ne humore diſſolveretur, pertimeſcens. Id etiam fama divulgat, carpentarius quidam olim fuit, cum domi eſſet, prudens operator: ligna bene metiebatur, ſcindebat, complanabat, clavis jungebat, aptabatque, in domo extruenda ſobrius cum exactoribus operum verſabatur, paciſcebatur, pro laboribus juſtam mercedem poſcebat: porro iſte in loco, ubi arte ſua fungebatur, mente conſtabat: at ſi in forum quandoque diſcederet, ad balneum, aut ad aliud quippiam neceſſarium; inſtrumenta deponens primo ſuſpirabat, deinde egrediens humeros conſtringebat: poſtea cum e ſervorum, fabricæ, locique illius conſpectu abiiſſet, tum penitus inſaniebat, & furore rapiebatur: quod ſi ad eundem locum celeriter recurriſſet: iterum ad ſe redibat. Hæc erat inter locum illum, & viri mentem cognatio. Cauſa morbi hujus in capite præcordiiſque continetur: modo utroque membro pariter laborare incipiente,

 modo

modo alterum altero invicem lædente. Verum præcipua furoris, & melancholiæ sedes viscera sunt: quemadmodum caput, & sensus in phreneticis plerumque laborant: in quibus vis sensoria oblæsa est; & quæ non adsunt, tanquam jam præsentia conspiciunt; & aliis non conspicua, ipsorum sese oculis repræsentant. At furentes tantummodo vident, quæ videre oportet; sed de illis non sentiunt ut sentiendum est. Itaque si magnum est malum, promptiore ingenio sunt, sensibus acutiores fiunt, suspitiosi sunt, iracundi nulla de causa, mœrentes præter rationem, cum in severum, & tetricum furor vertitur: cum vero ad animi hilaritatem inclinat, læti, & alacres fiunt: prius dicti sine lædente causa vigilant: utrisque visio depravata est: capitis dolor, aut saltem gravitas comitatur; auditu prompti sunt, mente tardissimi: in quibusdam sane peculiares sonant aures, & bombis adeo perstrepunt, ut tubarum fistularumque voces audire sese existiment: idque fit, cum morbus crementum accepit: multo vento inflantur, anxii sunt, in sumendo cibos voraces atque avidi: vigilant enim, & vigilia famem suscitat: verum neque, ut ægri solent, emaciantur: sed magis peculiaris melancholicis corpulentia est: item pallore quodam suffunduntur. Si quod autem viscerum phlegmone invaserit, tunc appetentia nutricatiove hebetatur; oculi cavi fiunt, non conniventes: ob quos cæruleæ atræque imagines sese objiciunt si ad

ad melancholiam affectus vergit: sed rubicundiora, & punicea visa sunt, si ad furorem inclinat: plerisque etiam tanquam fulgurans ignis apparet, pavorque eos veluti instantis fulminis occupat: nonnullis vero, & rubent oculi, & sanguine suffusi sunt. In summo ægritudinis impetu variis secundum quietem visis perturbantur, immoderateque venerem concupiscunt: neque eos etiam in publico ventrem exonerare pudet: ad mutua, & familiaria colloquia pigri sunt, commonefacti, & increpiti ad iram excitantur atque furore penitus insaniunt. Exinde alius alio modo furit, quidam immensum spatium decurrunt, & quo perventuri sint, nescientes, eodem, unde discesserant, cursu feruntur. Alii per longum iter eos, quibus forte occurrerint comitantur. Item nonnulli vociferantur, latrocinium, aut vim illatam querentes. Alii ab hominum conspectu in solitudines fugiunt; secumque tantum modo versantur. Cum vero jam inclinatus est morbus, stupidi, quieti, mœstique sunt: in notitiam enim morbi venientes, sua calamitate miseriaque tristantur. Alia reperitur furoris species, qua laborantes propria membra dilacerant, pia cogitatione Diis suis tanquam id postulantibus gratificantes. Id furoris genus a persuasione quadam duntaxat proficiscitur: in cæteris hi temperantes modestique sunt: excitantur autem tibiæ cantu, aliove animi oblectamento, aut temulentia, aut præsentium hortatu. Deorum afflatu hic fu-

ror provenit: qui cum remittitur, hilares ſunt, & curis vacui, tanquam diis initiati: præterea decolores, & macie affecti ſunt, diuque ex vulnerum doloribus infirmum eorum corpus eſt.

De Nervorum reſolutione. Cap. VII.

APoplexia, Paraplegia, Pareſis, Paralyſis, omnia genere eadem ſunt: aut enim motionis, aut tactus, aut utriuſque defectus eſt: interdum, & mentis, interdum, & reliquorum ſenſuum. Sed Apoplexia totius quidem corporis, & ſenſus, & mentis, & motionis reſolutio eſt: proinde Apoplexiam fortem ſolvere nulla facultas poteſt: debilem vero tollere non facile eſt. Paraplegia eſt tactus motuſque remiſſio, ſed in membro uno, ut puta manu crureve. Paralyſis autem motus tantum fere eſt actioniſque defectio. Quod ſi nonnunquam ſolus tactus deficiat, (raro autem id evenit,) potius Anæſteſia, id eſt, ſenſus abolitio, quam Pareſis, id eſt, defectio nominatur. At ſi Hippocrates apoplecton, id eſt, attonitum crus ſecundum rectum dicat, illud tanquam mortuo ſimile, inutile, & inſanabile vult ſignificare, quod enim in toto corpore eſt vehemens Apoplexia, illud in crure Paraplegiam vocat. Urinæ autem in veſica aut ſuppreſſio, aut retinendi impotentia, Pareſis proprie eſt. Palpebrarum vero, & malarum, muſculorumque in maxillis, & genæ in alterutram partem diductio,

ductio, si per convulsionem torqueantur, Canina convulsio nominatur. Genuum resolutionem, sensusque per aliquantum temporis stuporem, & exanimationem, & casum Lipothymiam, id est animæ deliquium vocitamus. Verum nonnunquam membra singulatim resolvuntur; supercilium, exempli gratia, solum, aut digitus, aut majora etiam ut manus crusve: nonnunquam simul plura, & alias dextra tantum, alias sinistra, aut unum post aliud omnia resolvuntur exquisite, aut debiliter: neque tantum quæ distantia sunt, & quæ eodem censentur nomine, conjugataque sunt: ut oculi, manus, crura: verum etiam conjuncta, cognataque; ut nares usque ad medium, & lingua usque ad fines, qui in ipsa media positi sunt; una tonsilla, & isthmus, ipsaque gula dimidia resolvitur. Ego sane stomachum etiam, & intestina, & vesicam, oblongumque intestinum usque ad principium, id est anum idem vitium pati existimo. Sed interiora membra resoluta latent, obscuraque sunt; imperfectæ vero sunt ac dimidiatæ eorum functiones, proinde mihi, & membra dimidia pati videntur in duas partes a morbo diducta. Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas, & natura a sinistræ partis natura, & facultate differat. Quippe assidens causa æqualis est, & utrique communes morbi occasiones; sive frigiditas sit, sive cruditas. Sed utraque haud æque pati idonea est. Natura vero æque valens est, ubi sub-

 jecta

jecta sunt æque valentia; idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infra caput aliquod principium affectum sit, qualis medullæ dorsi membrana est quæ nominis ejusdem sunt, & contigua, dextra in dextris, & in sinistris læva resolvuntur. Verum si caput primo in dextra patiatur, sinistra, si in læva, dextra nervorum resolutione laborant. Hoc ideo evenit, quod nervorum initia permutata sunt. Neque enim dextri nervi in dextras partes secundum rectum usque ad extremum progrediuntur; sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se invicem in figuram hujus literæ X, quam græci Chiasmon vocant, permutantes. Utque semel dicam, sive omne simul corpus resolutionem nervorum patiatur, sive aliqua membra, sive ab alterutra, sive ab utraque parte, nervi de capite fluentes alia ratione patiuntur. Nam sensu quidem, ut paucis dicam, hi privantur, non admodum autem facile ex se motum amittunt. Quod si per communionem cum his, qui moventur, aliquid vitii contraxerint: paulum & ipsi motus perdiderint. Nam & per se ipsi motum tametsi minorem naturaliter possident. Nervi enim a musculis ad musculos transeuntes motionis principatum obtinent, & his, qui a capite manant, impertiunt. Nervi enim capitis ab illis plurimum motus participant, tamen ex se quoque, licet minorem, vim movendi habent. Atque hi nimirum in motu noxam magis patiuntur. Raro autem usu

usu venit, ut per se jacturam sensus faciant: neque tunc ex toto eam facere videntur. At si qua copula nervorum ab osse quopiam enatorum, & ad ossa pertinentium, soluta, aut rupta sit, tum membra proprio situ non continentur, luxantur, locoque dimoventur, non tamen sensu privantur. Hæ sunt autem Paraplegiæ species, quandoque enim membra resoluta in longum porriguntur: neque, quando extrema longissima apparent, iterum possunt recurvari: nonnunquam in orbem flectuntur, neque in longum extenduntur. Si quis autem ea, ceu ligna adaptans, & poliens, violenter protrahere nititur, breviora ea seipsis inveniet. Utrumque id vitium, & in oculis pupilla sustinet: aut enim in amplitudinem magnam diffunditur: idque Platicorien, id est, pupillæ amplificationem appellamus: aut hæc eadem in angustum contrahitur, idque Phthisis, aut etiam Mydriasis a nobis dicitur. Vesica etiam in suis obeundis muneribus depravatur, & Paresim quam vocant, patitur, aut enim per extentionem resolvitur retinendi impotens lotium effundit: aut in se ipsam convolvitur, cum urinæ plena reddere nihil potest. Morbi hujus, Paresis videlicet, causæ prægredientes sex numerantur; vulnus, percussio, refrigeratio, cruditas, venus, vinolentia. Cæterum, & animi immodicæ perturbationes, ut repente incussi pavores, timores, animi consternatio, & mœror: præterea, & in pueris terrores: interdum inopinatum atque

que ingens gaudium: item riſus uſque ad mortem implacabilis nervos reſolvere conſueverunt. Hæc utique morbi prima initia ſunt. Sed ultima atque potiſſima cauſa eſt ingenitæ caliditatis refrigeratio, quando ab humiditate aut ſiccitate injuriam patitur: ab hac vero magis, quam ab illa ſanatu difficilis læſio eſt: nec non & a vulnere, nervique interceſſione malum inſanabile provenit. Quantum ad ætates attinet, ſenes, & ipſi curationem vix recipiunt; pueri facile ad ſanitatem redeunt. Inter anni tempora hyems, hanc ægritudinem gignit præcipue, ſecundo ver, tertio autumnus, æſtas omnium minime. Habitus corporis pingues natura, humidi, deſides, belluini, hoc vitio facile corripiuntur. Affectus hi jam perfecti talibus ſignis deprehenduntur, immobilitate, ſenſu ſopito, qui neque calidum, neque frigidum, neque vellicantes aut ſcalpentes, aut aliter contingentes percipiat. Raro evenit, ut iſtis extremitates doleant: verum ſanitati recuperandæ indolentia non leviter prodeſt. Porro morbus hic repente invadere ſolet; nonnunquam tamen etiam prælonga habet initia, gravitatem, motum difficilem, torporem, frigoris ſenſum, alias caloris exceſſum, ſomnos breves, cogitationes ſive apparitiones vehementiores, atque tunc ſubito reſoluti ſunt. Nempe in Canino vocato ſpaſimo id eſt, nervorum convulſione, omnes faciei partes convelli, non magnopere uſitatum eſt. Sed ad dextras partes lævæ, ad lævas dextræ feruntur:

tur: quando buccæ atque os huc aut illuc, tanquam ex ſede propria diſcedente maxilla longius detorquentur. Etenim quibuſdam nonnunquam articulus luxatus eſt, cum valde hiantibus maxilla ad inferiora delapſa fuit: in læſa mala oculi inverſio, & ſtraboſitas, (ut ita dicam) fit: in palpebra inferiore palpitatio: palpitat, & ſuperior alias quidem cum oculo, alias vero ſola. Contenduntur & labia ſeorſum alterutrum, nonnunquam vero, & ambo collapſa balbutiunt: quibuſdam, & exacte occluduntur, poſtea repente ac late dehiſcunt, & ſolitum ſputum cum ſtrepitu ejiciunt, convellitur & lingua; ſiquidem, & ipſa muſculus eſt, & nervi; quando ad palatum ſecundum latitudinem tota cohærens ſubito ſeſe removit, & concuſſionis ſonum reddit: convellitur & columella; ac ſi os, quæ interius ſunt, in unum cogat, inopinatus ſonus redditur, ſi vero dehiſcat, columellam intueberis nonnunquam palato ſecundum latitudinem adhærentem; nonnunquam violentia quadam in longum productam, ac deſcendentem; fiſtulæ perſimilem: quandoquidem, & ipſa ſonum edit. Porro caninæ convulſiones decipiunt, quippe integræ ac ſanæ partes ægrotare ſpectantibus videntur. Nam in omnem partem tentione, calore, oculi amplitudine, ſanæ partes læſionem pati exiſtimantur. Deprehenduntur vero, & ridendo, & loquendo, & connivendo. Siquidem læſæ partes omnes cum violentia, & ſtrepitu quodam trahuntur; labium

bium risu caret; inter loquendum non movetur; palpebra non volubilis, oculus intentus ac rigens est; sensus tangendi nihil percipit. At sana membra loquuntur, connivent, sentiunt, rident.

De Phthisi. Cap. VIII.

SI ab externa causa abscessu in pulmonibus facto, aut a longinqua tussi aut a sanguinis rejectione, & puris extussiant; Pye, & Phthisis nominatur. Si pectus autem, costave suppuraverit, materiaque per pulmones traducatur, id genus homines Empyi græce vocantur, Purulenti a latinis dici possent. Quod si, & ab his pulmo exulceretur a præterlapso pure corrosus, hoc vitium non ulterius empyma, id est purulentia, sed Phthoem, id est corruptionem appellato. Simul autem adest & ignis assiduus, qui nunquam intermittere videatur interdiu latens sudore atque corporis frigore. Hæc enim propria Phthoem sequuntur, quod videlicet caliditas excitatur, & in noctem emicat. interdiu rursum in visceribus delitescit; patet autem istorum angor, & imbecillitas, & colliquatio. Nam si per diem corpus ignem evaderet, cur non fieret tunc homo carnosior, & robustior, & morbi tolerantior? ut enim recessit, gravia magis intenduntur: arteriarum motiones parvæ, & imbecillæ fiunt; vigilant, calor languet, alia omnia patiuntur, quotquot febricitantes comitari solent. At species humorum prope

prope infinitæ ſunt lividorum, atrorum, purorum ac ſyncerorum, aut pallido alboque, aut albo, & viridi mixtorum, latorum, rotundorum, durorum, glutinoſorum, aut rarorum diffluentium, aut odore carentium, aut fœde olentium. Omnes autem hæ puris formæ ac ſpecies ſunt. Quicunque vero aut igne, aut aqua humiditates explorant ac notant; hi haud ita multum phthoem mihi dignoſcere videntur. Namque viſio quolibet alio ſenſu certior eſt, non modo his, quæ rejiciuntur, intuendis, ſed etiam ægrotantis ſpecie conſideranda. Si quis enim vel plebejus hominem viderit pallentem, imbecillum, tuſſientem, macie confectum: hunc vera Phtoe laborare pronuntiat. Quin etiam quibuſcunque quidem ulceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus conſumpti ſunt, ſæpiuſque duriter, & abſque effectu ullo tuſſientes nihil rejiciunt: hos quoque Phthiſicos haud ita multum improprie nominarunt. Simul vero, & his adeſt pectoris gravitas: pulmo enim infirmus eſt: angor, intolerantia, cibi faſtidium, veſpertina extremorum frigiditas, & matutina caliditas: ſudor uſque ad pectus caliditate moleſtior: per tuſſim varia, qualia memoravimus, extruduntur: vox rauceſcit: cervix nonnihil tortuoſa eſt, gracilis, non verſatilis, ſed veluti rigens atque intenta: digiti tenues ſed articuli craſſi ſunt: oſſium duntaxat ſpecies remanſit; ſiquidem, & carnes extabeſcunt, ungues adunci fiunt: digitorum ven-

tres rugosi, & lati; nam præ macie neque fasciam ambientem, neque rotunditatem obtinent: quam ob rem, & ungues adunci sunt; ea est enim ipsorum requies & fulcimen, quæ ipsorum extremitates replet; quoniam & ipsi laborem sustinent, utpote qui solida membra sunt. Item nares iisdem acuminatæ, graciles; malæ extantes, & rubidæ; oculi cavi: lucidi, micantes: tumida, excarnis, pallida, seu livida facies est, buccarum tenuja dentibus inhærent: ridentibus assimulantur; in omnibus denique cadaveris speciem referunt. Hunc in modum, & cætera sese habent; tenues enim, & carnibus privati sunt; brachiorum musculi non apparent; mammarum neque vestigia extant; solæ autem papillæ cernuntur, costas non solum dinumerare perspicue licet, verum etiam ubi desinant, intueri facile est, neque enim cum vertebris factæ articulationes occultantur, patent etiam in os pectorale costarum insertiones: quarum interstitia inania, & cava sunt, Rhombi figuram secundum ossium circumductum ostendentia, præcordia vacua ad superiora convulsa sunt; abdomen, & ilia spinæ dorsi cohærescunt, artus conspicui, prominentes, & macri sunt; perinde se habent, & tibia, & coxendix, & brachium, at spina vertebris superextat, a priori parte cava, utrisque musculis per tabem dissipatis, scoptula operta tota sese conspectui offerunt, atque avium alas imitantur. Hujusmodi ægrotis si alvus perturbetur, actum est; sin ad sanitatem ver-

vergant, perniciosis contraria signis adveniunt. Porro senes in hoc malum frequenter non incidunt, sed minime evadunt. Juvenes autem usque ad florentem consistentemque ætatem post sanguinis rejectionem in phthisim prolabuntur; inde sanescunt quidem, sed non facile. Pueri assidue tussi usque ad phthisim nonnunquam divexati facile ad sanitatem redeunt. Habitus vero in id vitium proni sunt graciles delicatique, fectilibus tabulis similes, alarum instar habentes, prominenti gutture, albidi, rariori pectore. Regiones autem frigidæ atque humidæ hujusce affectus germanæ sunt.

De Purulentis. Cap. IX.

QUibus hominibus in cavis locis e regione pectoris, aut inferius sub transverso septo puris abscessus fiunt; si per os id ejiciunt, Empyi, hoc est, Purulenti vocitantur. Si per alvum pus dejicitur, Apostematiæ græco vocabulo dicuntur. Ac si in pectore quidem, cum est ulceratum, in pulmone vero, cum phthoe laborant, aut si subcingente costas membrana circa latus, aut os pectoris, quod græci Sternon vocant, aut inferius, ubi pulmo cum spina dorsi committitur, cohærescitque, aut si quo alio pectoris loco vitium sit; omnibus ad pus excernendum via per pulmonem munita est. Sub intersepto vero in visceribus, jecore, liene, renibus per vesicam; in mulieribus etiam

per uterum tranſitus datur. Nempe cuidam ego aliquando abſceſſum laxioris inteſtini dextra in parte prope jecur diſſecui: multumque inde puris effuſum eſt, multum quoque per renes, & veſicam ad plures dies emanavit: unde, & ſanitatem homo adeptus eſt. Cauſæ vero communes omnium hæ ſunt, plaga, cruditas, frigus, & id genus alia. Porro, quibuſdam in pectore diuturna tuſſis incumbens, & lateris inflammatio, & vomica pulmonis, fluxio longinqua, nec non, & acuti morbi in aliquod iſtorum decubitus; purulentiæ originem præbent. At humor alias iners imbecilluſque alii inhæret, alias acris, & mordax, & ad mortem uſque putrefaciens. Nam, & ſpecies infinitæ ſunt, quas ſuo loco poſtea memorabimus. Sed magnum profecto miraculum eſt, & quomodo id fiat, ut ab exili tenuique membrana nihil craſſitudinis habente, membrana inquam coſtas interius obtegente, tanta copia puris effundatur, multum enim colligi in multis deprehenſum eſt. Hujus rei cauſa eſt inflammatio ex ſanguinis multitudine oriens, ob quam membrana craſſeſcit: verum ex multo ſanguine multum in medio pus contrahitur, id ſi ad interiora ſubeat, coſtarum oſſa ſuam propriam ſedem obtinent, ſed phthiſis altera ſpecies ſuperius a nobis memorata ſecundum naturam eveniet; ſin ad exteriora procurrat, oſſa disjunguntur: in aliquod enim inter coſtas medium ſpatium ipſius abſceſſus acies exeritur; quando in hanc atque in illam partem coſtarum oſſa

oſſa pelluntur. Notarum autem quædam omnium communes, quædam ſingulorum affectuum propriæ ſunt: gravitas potius quam dolor, commune ſignum eſt. Pulmo enim dolorem non percipit: febres obſcuræ, horrores veſpertini, ſudores in remiſſione, vigilia, tumores in extremis pedibus, manuumque digitis ſubinde conſiſtentes, atque inſurgentes; inquies, cibi abominatio, totius corporis macies. Quod ſi & in longum mutatio producitur, habitus phthiſicus redditur; neque enim ultra in officio natura perſeverat: quoniam concoctio non fit, qualis antea inde caro conſumitur: color, qualis belluæ efficitur. Spiratio cunctis quidem mala. ſed illis pejor, quibus ad ſuperiorem ventrem morbus aſcendit: quin etiam tuſſis ab initio tantiſper vexat, donec inflammatio, quæ urget, perſeverat: quando, & dolores, & horrores augentur, & caliditas, & vigilia, & ſpiritus difficultas adhuc magis increſcunt. Venarum motus parvi, torpentes, imbecilli fiunt: mens delirat, pectus diſtenditur. Verum enim vero ſi ad ſuppurationem inflammatio veniat, omnia maxima fiunt: ſed rejectio parva eſt cum majore tuſſi, & (*a*) ex violento abſceſſu; in primis pituita fertur bile infecta, ad nigritiem vergens tanquam admixta fuligine, adhuc tamen cruenta ac pinguis pituita eſt. Quod ſi proxime rumpenda inflammatio eſt, quæ rejiciuntur ſpe-

(*a*) *Aliter violenta extentione.*

ciem carnis habent, craſſioraque ſunt. At ſi jam rupta ſit, ſtrangulatus diſcrimen impendet, ſi multum ſubitaneumque pus emanavit: ſi pedetentim vero emittatur, exacte ſanitas advenit. Porro ſi ad inferiora pus tranſire velit, partes quidem ſuperiores, ubi erat abſceſſus, acutus dolor occupat: alvus vero humida eſt, primum aquoſa cum pituitoſis dejiciens, deinde cruenta quædam circumfluentia: rurſumque carnoſa, cum jam effractus abſceſſus. Hæc pus ſequitur aut per alvum, aut per urinæ vias elabens. Sed materiæ ad renes, & veſicam tranſmutationes meliores omnibus ſunt. At ſi pus infra ſuprave feratur, ejus color varius eſt, pallidus, aut albus, aut cinereus, aut lividus, aut ater: pus item aut olidum eſt, aut odore vacans, craſſiſſimum, aut mediocris corpulentiæ: aut læve æquale, aut aſperum inæquale. Et fruſtra caruncularum ſimilia in eo fluitantia rotunda, aut lata ſunt: quæ facile abluantur, aut tenacia. Utque in ſumma de pure dictum ſit; quæcunque alba feruntur, concocta inodora, lævia, rotunda, & celerius extuſſiuntur, aut per alvum deturbantur, hæc tuta, & ſalutaria ſunt: quæcunque autem perpallida, bilioſa, & inæqualia ſunt, ea prava eſſe ſcito. Sed multo his pejora, livida, & atra; putredinem enim, & exedentia ulcera ſignificant. Ad hæc, & habitum ſimul animadvertere convenit, & quæ morbum comitantur: nam ſi excretionem bene tolerat, febre vacat, recte concoquit, bene coloratus eſt,

eſt, bene ad cibos ſe habet, ſi facile extuſſit, ſi arteriarum motus eſt, vires firmæ, ægrotus perniciem evadit. At ſi febris ſuperveniat, omniaque in deterius convertantur; de ſalute deſperatum eſt. Præterea, & loci abſceſſibus occupati ſimul noſcendi ſunt; quibuſcunque enim in oſſe pectoris, quod Sternon vocant, empyema id eſt, Purulentia fit: tarde abſcedit: nudæ enim, & excarnes, & cartilagineæ partes illæ ſunt: ejuſmodi vero non facile phlegmones redundantia ſuſcipiunt, & abſque ſuppuratione multum temporis permanent. Siquidem res frigida cartilagines ſunt, ſed earum phlegmonæ minime nocent. Ipſius vero habitus colliquationes pravæ ſunt; brevi enim tempore ſuppurant. Lienis, jecur, & pulmo, & interſeptum celerius quidem pus ducunt, ſed periculoſa, & mortifera ſunt.

De Pulmonis abſceſſibus. Cap. X.

QUicunque pulmonia laborant, ſi pituita ſit, niſi diffundatur, ſuperſtites erunt: hi vero morbi primum impetum evadentes purulenti fiunt. Futuri quidem, aut jam perfecti abſceſſus indicia in capite de purulentis expoſuimus. Cum perfectus jam abſceſſus eſt, non vi ac laboribus ad eum rumpendum rejiciendumque, quemadmodum in aliis corporibus uſu venit, opus eſt: ſed facile per ſuperiora excernitur: cum magis in raritatibus, quam in corporis habitu diſtentio

tio fiat. Rarus enim ac foraminulentus pulmo eſt, ſpongiæ ſimilis, humorem haud moleſte ferens: qui aliam poſt aliam inanitatem eo uſque, donec ad aſperam arteriam deveniat, permutare ſolet. Circuitus autem humori faciles ſunt, quandoquidem flexile atque lubricum pus eſt. Reſpiratio etiam surſum ſpiritum efflat. Sæpius autem mortem effugiunt, niſi aliquando quiſpiam ſubitanea ac multi humidi attractione ſtranguletur: quod arteria puris multitudine obſtructa aërem non recipiat. Horum nonnulli progreſſu temporis moriuntur, quemadmodum phthiſici aut purulenti extingui ſolent. Sputa vero candida ſunt, ſpumantia, cum ſaliva permixta, alias cineracea, aut ſubnigrantia. Et Bronchia, id eſt, aſperæ arteriæ circuli nonnunquam expuuntur ob ulceris varietatem, ſi alte abſceſſus penetrat: quando, & fragmenta viſceris expelluntur. Raucеſcunt, breve ſpirant: gravem vocem edunt: ipſorum pectora lateſcunt, & latioribus humiditatis cauſa indigent: oculorum nigræ partes fulgent, albæ vero albiſſimæ fiunt, ac pingues: malæ rubent: venæ in facie elatæ ac tumidæ ſunt. Mirum eſt autem in his, quod tenor, quam pro corpulentia, major eſt, animi vero alacritas, & conſtantia tenore potentior.

De

De Aſthmate, ſive Anhelitu. Cap. XI.

SI a curſu, exercitationibus, & quolibet negocio ſpiritus ægre redditur; Aſthma græce, Anhelitus latine vocatur. Morbus quoque ille, quem Græci orthopnœam dicunt, & ipſe Aſthma nominatur; in acceſſionibus enim & ipſi anhelant. Orthopnœam vero appellant, quoniam erecto duntaxat corpore facile ſpiritum ducunt: decumbentes enim ſtrangulantur: propter extentionem igitur, quæ in ſpirando adhibetur, affectui nomen Orthopnœa, id eſt, Recta ſpiratio inditum eſt. Erectus enim homo ad reſpirandum extenditur, at ſi ſupinus decubuerit, ſtrangulationis inſtat periculum. Afficitur autem pulmo, ſimul etiam quæ ſpirationi conducunt, afficiuntur inter ſeptum, & pectus. At ſi cor vitiatum ſit, nunquam diutius vita produci poterit: hoc enim loco ſpirandi vivendique initium ſitum eſt. Cauſa eſt frigiditas ſpiritus, atque humiditas, materia vero, craſſi interiuſque abditi humores. Huic vitio mulieres opportunæ ſunt magis, quam viri: quandoquidem, & humidæ, & frigidæ ſunt. Pueri facilius, quam hæ, liberantur: nam ipſorum natura in incremento eſt, quæ valentiſſime calefacere poteſt. Viri tametſi non facile hoc morbo capiuntur, citius tamen capti pereunt. Differtur autem interitus quibuſcunque opere conficiendo, aut lanis elaborandis pulmo incaleſcit, & accenditur:

quemadmodum calcis opificibus, aut ærariis, aut ferrariis fabris, aut ignis in balneis excitatoribus. Morbi vero incipientis notæ hujuſmodi ſunt, gravitas pectoris: tarditas ad opus ſolitum, & ad aliud quodlibet gerendum: in curſu, aut in acclivi itinere difficilis, & ægra ſpiratio: rauceſcunt, ac tuſſiunt: flatus in præcordiis, atque eructationes præter rationem excitantur: vigilant; noctu parum, & obſcure incaleſcunt: nares acutas, & ad ſpirationem paratas habent. Si malum in pejus ruat, malæ rubent: oculi prominent, veluti in his qui ſtrangulantur: ſtertunt, dum vigilant, multo magis, cum dormiunt: humida, obſcura, ſonoque carens vox eſt: multum, & frigidum aërem cupiunt: ſub divo ambulant: quælibet enim domus ipſis ad trahendum ſpiritum parva, & anguſta eſt: Erecti ſpirant, tanquam omni aëre attracto potiri cupientes; præ aëris autem cupiditate, & os aperiunt, patefaciuntque, tanquam eo ampliore indigentes. Ipſorum facies præter malas, quæ rubent, pallida eſt: ſudor circa frontem, & jugula emanat: aſſidua, & aſpera tuſſis infeſtat: rejiciuntur pauca, tenuia, frigida, veluti quædam ſpumæ efflorescentia: inflante ſpiritu collum intumeſcit: præcordia revulſa ſunt: arteriarum pulſatus parvi, crebri, atque depreſſi; crura exilia. Quod ſi hæc ulterius crementum acceperint, inſtar comitialis morbi nonnunquam hominem ſtrangulant. At ſi vertantur in melius,

lius, tuſſis (a) longior, & rarior fiet: plura excernentur ſanioſa ſputa, & humidiora: multa per ventrem aquea exturbabuntur: urina copioſa ſcaturiet, licet nondum quicquam in ea ſubſidat: vox ſonantior, clariorque reddetur; ſomni longiores, quantum ſatis fuerit, efficientur; præcordia remittentur; dolor interdum ad ſcapulas in remiſſione tranſivit; anhelitus rarus, lenis, ſed cum vocis aſperitate fit. Ita ſane mortem effugiunt. Sed in morbi ceſſationibus, licet ipſi non decumbentes obambulent, ſecum tamen morbi ſigna circumferunt.

De Pulmonariis. Cap. XII.

ANhelitus ſpecies Pulmonarium eſt, quod græci Pneumodes vocant. Et a pulmone vitium, quemadmodum & anhelitus, oritur. Quæ inſunt enim, utrique communia ſunt, & exigua differentia eſt. Nam ſpirandi anguſtia, & tuſſis, & vigilia, & caliditas utrumque vitium comitantur: item in cibos odium, & totius corporis extenuatio. Id enim malum cum fœdum ſit, producitur, neque tamen anni ſpatium excedit. Nam ſi autumni tempore ægrotare quis inceperit, vere, aut æſtate futura vitam finiet: ſin hyeme, ſequenti autumno moriturus eſt. Interdum, & ſenes in hanc labem facile incidunt, exterriti. Ea correptis levi momento ad perniciem

(a) *Aliter minor.*

niciem opus eſt: omnes ſimillime ſpiratione privantur: arteriarum motus parvi, crebri, infirmi ſunt. Sed hæc & in anhelitu reperiuntur. Privatim vero hi tuſſiunt, tanquam aliquid expulſuri, cum tamen irritus eorum labor ſit, nihil enim rejiciunt: verum ſi quid ex pulmone vi extruditur, illud exiguum, album, rotundum, grandinoſumque eſt. Pectus in his latius utique eſt, non obtortum, non ulceratum. Tametſi autem pulmo non ſuppuret, humorum tamen veluti concretorum plenus eſt. Temporis intercapedines inter hujuſce morbi acceſſiones longiores ſunt. Nonnulli ex his celerius ſuffocati ſunt, quam aliquid deterius omne corpus invaſerit: nonnullis vero in Hydropem circa ilia, aut in eum, qui anaſarca dicitur, morbus iſte mutatur ac deſinit.

De Jecore. Cap. XIII.

JEcur lieni in generationem æquilibre eſt: dextram enim lævamque partem hæc viſcera occupant, naturaliter paria numero, ſed facultate tam in ſanitate, quam in morbis imparia. In ſanitate quidem, quoniam principatum alimenti jecur obtinet; ſiquidem venarum radicatio jecur eſt. Quin etiam in morbis ad ſanitatem conſequendam multo, quam mors, valentiorem cauſam habet. Igitur quanto ad ſanitatem jecur melius eſt, tanto, & deterius a morbis afficitur. Etenim celerius, & violentius inflammatur, & frequentius

quentius perniciosiusque abscessum patitur. At duro tumore, qui Scirrhus graece nuncupatur, affectum velocius, atque dolentius, quam lienis, interficit. Quae ad inflammationem attinent, in libro de acutis morbis proposui. Quod si in pus convertitur, dolor acutus ad jugulum usque, aut & ad summum humerum pertinet. Nam prae onere interseptum, unde jecur suspensum est, detrahit: interseptum vero membranam costis substratam degravat: ipsum enim illa consequitur, quae plane ad jugulum usque, & ad summum humerum extenta est, atque haec omnia simul ad inferiora detrahuntur. Ignis acer cum horroribus in suppuratione exoritur: tussis arida non admodum crebra divexat: colore herbaceo aegri tinguntur: si largius colorentur, in auriginem incidunt in albidum vergentes: somni haud ita visis imaginibusque vacant. Prudentes vero cum sint in omnibus, in aliquo tamen ad tempus oblato repente delirant, ad seque protinus revertuntur. Tumor sub mammis, aut sub costis oritur: multi autem membranae Peritonaei tumorem esse falso crediderunt. Verum si tumor sub spuriis costis fiat, cum premitur, dolor excitatur: jecur intumescit: humiditate namque refertum est. At si non sub osse remaneant, inflatur membranae signum. Et ipsius quidem circumscriptio & fines patent; post enim fibrarum circumductum in vacuum abdomen comprimens manus descendit, ac subsidet. Peritonaei vero intermi-

nata duritia eſt: & extremitatis proceſſus nequaquam cernitur. Porro ſi ad interiora ſubit abſceſſus, longe medico natura præſtat: aut enim ad inteſtina, aut ad veſicam pus convertet; verum multo innocentior eſt in veſicam via. At ſi extra feratur abſceſſus, ipſum non ſecare utique malum eſt: nam ſi prætermittatur inciſio, a pure jecur eroditur, nullaque mortis dilatio eſt. Si ſecare autem malis, profluvii ſanguinis periculum inſtat, ſtatimque hominem perdi contingit; nam ſanguinis e jecore profuſio coërceri nullo modo poteſt. Igitur ſi aliquando neceſſario ad ſectionem venire cogeris, uſtorium ferramentum candens perſpicuumque ab igne accipito, & uſque ad puris locum intrudito: idem enim tibi, & ſecat, & comburit. Quod ſi homo periculum evadit, tum pus album effluet, concoctum, læve, olidum, quoniam craſſum eſt iſtis, febres, & acerba remittunt, omniaque facile mulcebuntur. Verum ſi in inteſtinum pus effunditur, ex alvo primum aquea feruntur, poſtea humori, in quo ſint lotæ carnes, ſimilia: item qualia in torminibus, ubi ulcerata inteſtina ſunt, exire ſolent, interdum cruentum virus, interdum concretus ſanguis effunditur: fertur, & bilis flava, ſincera, aut porracea, & poſtrema interitum afferens nigra bilis. Si non ſuppurat ulcus, & mali odoris quædam veluti putredinem venter expellit; crudum alimentum præterfluit ob ventriculi inteſtinorumque intemperiem: neque enim bene ſe habens jecur iterum

rum ea concoquit: poſtea igni acer ſuboritur, omniaque in malum prolabuntur, carnes colliquatione tabeſcunt; motus arteriarum parvi ſunt, & ægra ſpiratio ubi haud ita multo poſt vitæ finis imponitur. Cæterum quibuſdam difficultas quidem inteſtinorum ulcuſque ſanata ſunt, morbus tamen in aquam inter cutem deſiit. Quod ſi omnia remittantur, pus album fit, læve, æquale, inodorum: venter dejiciat, & cibaria concoquat, homo in bona ſpe eſt. Optimum vero eſt per lotium criſim fieri: hac enim ſecurior eſt minuſque maleficus puris tranſitus. Verum ſi a phlegmone jecur non ſuppurat, nemini dubium fuerit, tumorem durum ſubſidentem in ſcirrhum mutari ac ſtabiliri: quando continuus dolor non infeſtat: cumque adeſt, obtuſus inerſque ſentitur; raro vero & caliditas; a cibis alienatio, ab amaris delectatio, a dulcibus contriſtatio; horrore afficiuntur: ſubalbicant, virent: lumbi ac pedes tument: facies corrugatur: venter ſquallet: dejectiones crebræ fiunt: malorum autem colophon aqua inter cutem. Poſt aquam inter cutem ſi multa urina, & craſſa feratur, multumque in ea limoſi ſubſideat, & cum impetu erumpat; humorem illum intercutaneum effluere poſſe ſperandum eſt: ſi tenuis autem, ſubſidentia carens, paucaque urina exeat; aquam inter cutem auget fovetque. Quod ſi priſtinas vires natura recipiat, & quandoque per ventrem cum impetu materiam deturbet: poſt multorum,

&

& crassorum, aquosorumque depulsionem, & ipsum hydropicum morbum tollere consuevit. Verum id genus auxilii cum periculo est: post enim subitas, & copiosas inanitiones, extremosque casus prostratis interdum viribus, quemadmodum in sanguinis profluvio accidere solet, ægri interierunt: cum minori autem noxa morborum sudor, si liberalius effluat, dissolvit. Hydropici namque haud ita multum in summa cute humectari solent: atque morborum jecoris hic finis est. Quando in jecore pus nascitur. Adolescentes, & qui usque ad consistentem ætatem pervenerunt, his vexantur morbis: mulieres minus his patiendi expositæ sunt. Hujusmodi vitiorum causæ numerantur victus intemperantia, & longa valetudo: præsertim post difficultatem intestinorum, & colliquationes; quandoquidem, & eos Syntecticos, id est, colliquatos nominarunt, qui post ulcera jecoris tabefacti moriuntur.

De Liene. Cap. XIV.

LIeni familiaris longus morbus est, quem Scirrhum nominant. Purulentia vero haud ita facile, quandoque tamen efficitur: cum dolor non asper, tumor autem ingens (*a*) spiratione major exoritur. Siquidem in dextram partem ad jecur usque tota communione increscere visus est; unde multi ut fallerentur

(*a*) *Aliter dolore.*

rentur in causa fuit: tanquam non lienis, sed membrana affecta esset, nam peritonæon, quod græci vocant, inflammatione occupari isti existimant, contumax autem atque indomitus instar lapidis tumor est; talis plerumque a Scirrho lienis efficitur: quando, & ambiguitas difficultasque maxima simul adest. Verum si forte suppuret, tractabilis est utique & in parte summa, ubi puris quoque creatio est, tactui cedit, quando vero pus non ducit, tactui omnino resistit. Porro nonnunquam scirrhus totus super ventrem suspensus est, in hanc, atque in illam partem, prout impellitur, delabens: donec pusillus cum sit, locum ad fluitandum habet. Adest nausea, & anxietas: maxime cum instat eruptio. Incrementi autem notæ sunt febres, dolores, & horrores: multoties enim horrent; nonnunquam vero non horrent, cum brevi caliditate; & dolore vacant, hac de causa interdum, & in splene abscessus oriens latuit, rarum enim, & sensu carens in sanitate quoque viscus est. Turgent isti, atque humoris, tanquam Hydropici, pleni sunt, atro colore viridi admixto suffusi, ægre omnia patientes, pectore veluti pondere oppresso graviter spirantes: evidens enim malum est, usque ad superiora spiritu venter impletur crasso, caliginoso, humido quidem ad speciem, cum tamen non sit humidus, tussis adest multumque irritantur, sed pauca sicca extruduntur. Venter si quæ infra depellit aquosa, primo paulum sublevat, deinde si largius dejicit, homi-

hominem quidem tabefacit, ſed nihilominus juvat. At ſi & abſceſſus ruptus fuerit: pus utique purum, & concoctum nunquam excernitur, ſed ſubalbidum, & cinereum, quandoque fæculentum, aut lividum, quod ſi, & profundior abſceſſus fuerit, nigra etiam fertur humiditas: quando, & aliqua ſucci lienis, qui ſimul tabeſcit, particula exprimitur. Quibuſdam præterea, & integræ lienis partes exierunt: ſiquidem & natura diſſolubilis lienis eſt. Cæterum ſi morbus ulcere non ſubſtitit, ſed in longum tempus extrahitur; cibos averſantur, malo ſunt habitu, tumidi, aſpectu fœdi, multis ulceribus toto corpore, ſed maxime in cruribus ſcatent: rotunda, livida, concava, ſordida, ægre ſanabilia ulcera ſunt; ſicque demum tabefacti interiere. At in exiguo tumore cum duritia, & renixu indolentia eſt: unde fit, ut iſti longiorem vitam ducant. Verum ſi ab affectu ſuperentur, aqua inter cutem, aut phthiſis neceſſario ſequitur: & corporis eliquatio ſupervenit: atque iſte ſane perniciei modus ipſos e vita migrare compellit. Pueri ac juvenes facile calamitatem hanc patiuntur, facileque inde liberantur: ſenes vero non facile utique læduntur, ſed affecti evadere interitum nequeunt. Quin etiam ſeniores quidam neſcientes ipſi vitio lienis abſumpti ſunt: nam & puſillus tumor ipſis cauſa interitus fuit. Longa quoque ægritudo tabidos facit, & juvenibus otium maxime nocet, quicunque a certaminibus exercitationibuſque corpus quieti deſi-

desidiæque tradunt: loca palustria, aquæ exuberantes, salsæ, virosæ: inter anni tempora ferinus autumnus.

De Morbo regio. Cap. XV.

SI bile flava, vitellina, aut crocina, aut nigra cum viridi mixta omne corpus a viscere suffusum sit: affectus hic a græcis Icterus, a latinis Regius morbus, sive Arquatus, sive Aurigo dicitur. Difficile utique in acutis malum est: quia non solum ante septimum apparens, sed etiam post septimum infinitos necavit, raro autem ad extremum febrem bene indicavit: ipse vero haud facile discutitur. Neque vitio jecoris tantummodo provenit, ut nonnulli medicorum existimant: sed & ventriculus, & lienis, & renes, & laxum intestinum in causa sunt, & ab jecinore quidem nascitur, si phlegmone, aut scirrho viscus illud opprimitur, a solito tamen munere non impeditur, creatur enim in jecinore bilis, eamque in jecinore posita vesica secernit. Verum si meatus ad intestinum bilem deferentes phlegmone, aut scirrho interclusi fuerint, vesica autem exundaverit; bilis retro labitur. Cum sanguine igitur miscetur, qui per totum corpus discurrens, secumque bilem vehens in omnia membra diffundit: atque ita corporis species bile tingitur. Stercorea vero albida sunt, & argillam referentia, neque enim bile colorantur, quoniam humoris ejus affluxu carent,

idcirco, & venter valde ſiccus eſt: ſiquidem bile neque madet, neque ſtimulatur: color autem ad (*a*) albedinem vergit. Si morbus regius ab liene ortum habeat, color eſt ater cum viridi mixtus, ipſius enim atra bilis alimentum eſt: cum ſanguinis atri effigies quædam ac ſimulacrum ſit, cujus purgamenta non ſuſcipit, neque elaborat lienis ægrotans, inde fit ut per omne corpus cum ſanguine dilabantur. Propterea lienis arquato laborantes cum viriditate quadam nigricant, ipſorum quoque conſueta ſtercora nigriore colore imbuta ſunt, nam quod alimenti in ſplene abundat, ad vias exitus tanquam recrementum propellitur. A laxo etiam inteſtino, & ventriculo arquatus provenit: ubi concoquendi facultas in ventriculo, & laxo inteſtino, quod Græci Colon nominant, læſa fuerit; nam, & in colo concoctio efficitur, & ab ipſo alimentum in jecur digeritur. Igitur ſi aliud alimentum crudius jecur ſuſceperit, proprium quidem elaborat, & conficit, alienum vero dimittit, ſanguis enim, qui diſtribuitur, coli ceſſationem atque inertiam retinens, in omnem partem labens eam diſſeminat, in colo autem cruditas ipſius bilis effectrix eſt. Hunc ſane in modum ab omnibus viſceribus arquatus oriri poterit, non modo ab iis, quæ jecori eſcam ſuggerunt, ſed etiam ab iis, quæ a jecore ſuſcipiunt. Neque enim per canales duntaxat ſenſiles,

(*a*) *Aliter album cum viridi mixtum.*

ſiles, ſed multo copioſius per halitus natura in omne corpus alimenta diſtribuit; qui a toto in totum natura ipſos per ſolidas, ac denſas partes dirigente diſcurrere facile queunt, gignuntur itaque halitus bile infecti, & corpus, ubi inſederint, colorant. Nempe per alvum laborante colo non fit albida excretio; jecur enim creandis ſuccis nullam noxam patitur, exitumque bilis ad inteſtina patentem habet. Habitus quoque totius corporis ad morbum regium citandum ſummopere efficax eſt; habet enim, & in toto cauſam, quæ hujuſmodi eſt. In omnibus corporis partibus calor ad concoquendum inſitus eſt: in omnibus item humorum eſt creatio ac ſeparatio, ſed aliorum alia, ſingulis autem propria: ut puta in carne ſudor, in oculis lachryma, in articulis, & naribus mucus, in auribus Cypſelis græce dicta, Latini aurium Marmorata, ſeu Cerumina vocant. Itaque ſi ad ſingula obeunda munera calidum fatigatum laſſatumque fuerit: ipſum quidem in acre atque igneum vertitur, humiditates autem omnes in bilem abeunt, ignis enim opera amara, & bile infecta ſunt; quod ſi, & in ſanguine cruditas incidat; ſanguis bilioſus efficitur, & quoquoverſus nutriens diſpergitur. Propterea, & ubique bilis conſpicitur. Plane acerbum id malum eſt, color vero ſpecie horribilis: etenim colore aurum repræſentant: ſed non hominem decet, quod in lapide pulchrum fuerit. At ſupervacuum mihi videtur, unde id nomen Icterus tractum fuerit, explicare:

præterquam a terreſtribus feris quadrupedibus; quas Græci Ictidas, Latini Viverras, aliqui Martes vocant, & Sylveſtris muſtellæ ſpecies eſt: his enim beſtiis oculi hujuſcemodi colore tincti ſunt. Duæ ſunt hujuſce labis ſpecies: aut enim in flavum croceumque vergit, ſimulque albicat, & vireſcit: aut in lividum nigrumque declinat; atque adeo iſtorum cauſa, & ipſius bilis cauſa eſt. Aliqua enim bilis flava eſt ſubtilis, perſpicua, tenuioris generis: aliqua magis colore ſaturata, ut crocum, aut vitellum ejuſdem ſpeciei quis affirmet. Secunda bilis ſpecies nigrioris coloris eſt, porri, aut iſſatidis herbæ colorem referens, atra inter hæc extrema infinitæ ſunt colorum varietates, penes autem calorem atque humiditates iſtarum mutatio fit. Quin etiam viſcera hujuſce varietatis cauſæ ſunt: ut puta ſi flavum viſcus ſit, quale jecur eſt, aut lividum, qualis lienis. Quocirca ſi ab aliquo viſcere arquatus oritur: a jecore quidem: jecoris notæ ſunt; liene lienis; ſingulorumque, unde oritur, membrorum indicia apparent. Si nullius membri ſigna videantur, univerſi habitus ægritudo eſt. Perſpicua vero ſunt, & ea quæ in albiſſimis oculis cernuntur. Frontis autem ſecundum tempora, in corporibus naturaliter albis præcipue, & in parvo arquato color exquiſitior effloreſcit. Porro quicunque nigro arquato laborant, in his ater color viridi commixtus apparet, iidem frigent; imbecilli, deſides, triſtes, atque demiſſi animo ſunt, tetrum odorem

rem exhalant: guſtatum amarum habent: ſpiritus non facile ducunt: in ventriculo morſum percipiunt: alvi excrementa porracæla, ſubnigra, arida ſunt, ægreque deſcendunt, urina bene colorata eſt, ad nigrius vergens, ad hæc cruditate laborant, cibum deteſtantur, vigilant, mœrent, melancholia agitantur. At in albiore arquato color eſt ex albo, & viridi temperatus: mente ſunt hilariores: cibos accipere primo eos piget: ſed ubi cœperunt, gnaviter comedunt: facilius, quam priores, concoquunt: alvi purgamenta alba ſunt, arida, cretacea: lotium reddunt flavum, pallidum, crocinum. In utriſque corpus omne pruriginoſum eſt: calor in naribus exiguus quidem, ſed mordax percipitur: nam bilioſum diſtrahit laniatque. Guſtatus amarorum quidem non amarus, quod mirum eſt, non tamen dulcis: dulcium vero amarus; in ore namque bilis in lingua reſidens, & prius cibis occurrens ſenſum hunc ludificatur, ac decipit. Lingua enim bile ſuffuſa cibos non ſentit; atque antea quidem jejunii tempore bilis quieſcit: neque idcirco lingua, propter conſuetudinem ægre fert; verum ſi cibis excitatam bilis efferbuerit, ipſa cibis objecta prius linguam movet ac ſtimulat. Itaque ſive amara ſit eſca, amari ſenſus eſt, ſive dulcis, bilioſi perceptio: bilis enim ſenſio prævertit. Falluntur autem, qui amara videri dulcia exiſtimant; res enim haud ita ſe habet; ſed quoniam membrum amaro aliquo delibutum duntaxat propter morbi

confuetudinem amaritiem non percipit, ideo fpeciem dulcefcentis repræfentat; verum in dulcibus, & amaris cibariis idem ftatus reperitur: fallacium igitur ciborum velamentum bilis eft. Utique fi nullius vifceris calefactio evidens fuerit, plerumque fine noxa arquatus eft, fed diuturnior; fi perfeveraverit, atque infuper vifcus inflammatione vexatum fuerit; in aquam inter cutem, & malum corporis habitum ut plurimum definit. Plerique & fine aqua inter cutem colliquati interiere. Id malum adolefcentulis juvenibufque familiare eft; quibus & minus officit. Pueris autem, non admodum inufitatum, non omnino tamen innoxium eft.

De Cachexia, five de malo corporis habitu. Cap. XVI.

OMnium fimul vitiorum malus habitus converfio eft. Siquidem ab omnibus morbis propagatur, & emanat. Verum & ipfe folus citra alios morbos materiam multum lutulentam nactus, a principio nova ægritudo gignitur. Et habitus quidem malus fimplex communis eft, & fymptomata multa comitantur: nomenque ipfum fignificanter inditum eft. Gracilitas vero aut pallor aut tumor, & fi quid aliud infit, ad tempus durans in corpore exoritur. Malus autem habitus unius ingentis affectus fpecies eft: eique nomen tale fuit impofitum. Nam hominis

minis ad omnia bonus habitus eſt, & ad concoctionem, aut ad diſtributionem ſanguinis creatio, atque omnis naturæ functio inde provenit, hæc conſequitur facilis ſpiratio, validæ vires, floridus calor, ſed prima omnium ſanitas. Quod ſi ad imbecillitatem vitioſorum corporis humorum, quæ Cacochymia a græcis dicitur, natura converſa fuerit; id jam malus habitus eſt, quem græci Cachexiam nominant. Valetudo hæc vix ſanabilis eſt, malumque longiſſimum: longo enim tempore acquiritur, neque ab uno corporis vitio, neque ab uno viſcere prodiens. Sed omnium eſt in deterius converſio. Quo circa ab hac enaſcentes morbi inevitabiles ſunt, ut puta aqua inter cutem, aut phthiſis, aut eliquatio. Siquidem, & mali habitus cauſæ colliquationis germanæ ſunt. Morbus autem in multum tempus extrahitur: inteſtinorum difficultas adeſt continua: quibuſdam morborum reverſiones eveniunt: bene utique cibos appetunt, tametſi multos ingerant, ac repleantur: crudi vero, & non confecti digeruntur, quoniam alimenti elaboratio ad coctionem pertinens, debilis admodum atque invalida eſt. Labis hujus cauſæ ſunt, & ab hæmorrhoidibus, quas vocant, venis effluvii ſuppreſſio, & uſitatorum vomituum retentio, & ab exercitationibus quies, & ſudorum exſiccatio, & ab ingentibus laboribus otium: quando enim horum ſingula, quæ aderant, non amplius revertuntur; tunc ſequitur corporis gravitas, pallor ſubinde repetens, ven-

ter flatibus refertus, oculi concavi, somni graves torporem afferentes. Verum enim vero hæc si erratice, & non statis temporibus fiant: morbi inconstantiam infirmitatemque significant, sin altius exactis radicibus maneant, neque desistere velint; ingentis mali nuncia sunt. Stantibus pedes tibiæque intumescunt, decumbentibus autem partes declives atque jacentes. Quod si decubitum mutaverint, tumor in illas decumbentes partes devolvitur: humidique aut frigidi in gravitatem fit circuitus, nam si calor humidum evaporet, id vero non effundatur, postea delabetur. Multos utique cibos appetunt, edaces admodum sunt: celerior concoctione distributio fit crudiorum magis, quam inconcoctorum, nutricatio non perficitur. Sed hoc inde provenit, quoniam in toto alimentum a natura non concoquitur, in ventre enim atque in omni corpore caloris imbecillitas eadem est; qua propter neque optimus, neque boni coloris sanguis procreatur, cumque crudorum succorum omne corpus refertum fuerit, & ciborum appetentia evanescat; sic malo habitu usque ad ventriculum grassante, & affectu jam summam potentiam obtinente, tunc sane tumidi fiunt, imbecilli, & ad omne opus abjecto prostratoque animo. Alvus siccior est, plerumque recrementa bile privata, alba, aspera, crudaque dejiciunt: corpore squallent, sudore carentes, & pruriginosi, somnus nequaquam firmus est, sed decumbentes connivent: tarde spiritum ducunt: arteria-

teriarum motus languidi ſunt, debiles, frequentes: poſt quamlibet autem vel exiguam actionem frequentiſſimi ſunt. Poſt hæc reſpiratio cum anhelitu fit: venæ in temporibus elatæ apparent: partes enim, quæ circumjacent, emarcuerunt: verum, & in brachialibus longe grandiores inflatione venæ redditæ ſunt: ſanguis atro colore viridi admixto infectus eſt. Ab his phthiſis, aut colliquatio hydropem anaſarca vocatam, aut aſcitem adducit: iſtorumque procreatio inevitabilis eſt. Ætates hujus morbi feraces ſunt in primis ſenectus, neque mortem evadunt. Pueri, & celeriter pati idonei ſunt, & liberantur facilius. Florentes ætate haud ita valde huic malo patent, non tamen penitus facile ſanantur. Tempus anni non unum hanc fert ægritudinem, neque uno tempore finitur: verum autumnus concipit, hyems alit, ver ad ultimam vehementiam perducit, æſtas vero interficit.

ARETÆI CAPPADOCIS
DE
SIGNIS, ET CAUSIS DIUTURNORUM MORBORUM.
LIBER SECUNDUS.
JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO
INTERPRETE.

Hæc insunt in hoc Libro.

De Hydrope. *Cap. I.*
De Diabete. *Cap. II.*
De Affectibus renum. *Cap. III.*
De vitiis vesicæ. *Cap. IV.*
De Seminis effluvio. *Cap. V.*
De Stomachi vitiis. *Cap. VI.*
De Ventris affectu. *Cap. VII.*
De Dolore intestini coli. *Cap. VIII.*
De Difficultate intestinorum. *Cap. IX.*
De Lævitate intestinorum. *Cap. X.*
De Affectibus uteri. *Cap. XI.*
De Articulorum, & coxendicis morbis. *Cap. XII.*
De Elephantiasi. *Cap. XIII.*

De Hydrope, hoc est, Aqua inter cutem. Cap. I.

AQua inter cutem, quam Græci Hydropa vocant, injucundum aspectu vitium est, & toleratu difficile, ab ipso enim perpauci

pauci liberantur, idque felicitate quadam; ac Deorum potius, quam artis auxilio. Majora enim omnia vitia ſoli Dii medicantur. Nam aut in viſcere primario morbus deliteſcens totum in malum habitum convertit; aut omne corpus ingruente peſtilentia in malum ſuccum viſcera permutavit: quando ſibi utraque viciſſim ad perniciem ſuffragantur: nullaque eſt pars noxa carens, quæ vel modicam naturæ opem afferre poſſit. Eſt autem ad humectationem fluxio frigida, craſſa, qualis eſt nebula univerſa: aut converſio ab humida, & frigida cauſa in talem habitum hominem permutante. Neque enim in inferiori ventre fluctuans humidum Hydropa nuncupamus; quandoquidem neque ibi vitium eſt: ſed cum morbum conſequitur tumor, inflatio, coloris fœditas: iſte in aquam habitus colliqueſcens hydrops, & eſt, & appellatur. Nam tametſi nonnunquam foras ſponte aqua prorumpit, aut aliquis præcordia reſcindens effundit, adhuc in ſede ſua permanent hydropici. Princeps itaque cauſa malus habitus eſt, ſpecies autem plures, verum, & ejus nomen aliud, atque aliud; nam ſi ſit humida ſuffuſio, quæ in ilibus fluitet, & præ inflatione, cum verberantur, tympanum quodammodo referant, Tympanias nominatur: at ſi aqua copioſa in peritonæo continetur, natantque in humore inteſtina, Aſcitem eam cognominarunt: ſin autem ilia nihil iſtorum habeant, ſed omne corpus intumeſcat, ſi ex alba pituita craſſa, & frigida; Phlegmatias ei no-

nomen eſt: ſi in humorem ſanguineum, aquoſum, tenuem, carnes liquatæ fuerint, Hydrops anaſarca generatur: prava quidem eſt harum ſingularum conſtitutio, pejor autem multo ipſarum permixtio. Nam earum, quæ in ilibus fiunt, una uni earum, quæ totum corpus inflant, ſociari nonnunquam conſuevit. Difficillimus eſt autem tympanias cum anaſarca vocato copulatus. Ex occupantibus enim ilia tympanias aſcite improbior eſt: ex infeſtantibus vero totum corpus leucophlegmatias, quam anaſarca benignior. Mitis quidem ut in deſperatis morbus eſt, ſi minor ſpecies cum minori pariter conjungatur: pejor vero, ſi aliqua ex minoribus cum altera ex majoribus admiſceatur. Quod ſi duarum majorum mixtio exacte facta fuerit, gravius inde malum exoritur. Notæ autem maximæ ſunt, & viſu, & tactu, & auditu facillimæ. In aſcite namque in ilibus tumorem, in pedibus inflationem videre licet: facies, brachia, & reliqua gracilia cernuntur, intumeſcunt teſtes, præputium, & totus colis ob inæqualitatem tumoris tortuoſus eſt, tangito vero, & aliquam in partem manum imprimens intro moderate pellito, ad alias enim partes humiditas transfluet. Verum etiam in corporis ad alterutrum latus converſionibus humor in locum declivem, & tumorem, & fluctuationem facit, fluctuantiſque liquoris ſonitus exauditur, quin etiam ſicubi digitum impegeris, locus cavus efficitur; & multum temporis cavus perſeverat.

Hæc

Hæc utique aſcitem ſigna declarant. Tympanias autem ultra tumoris ſpectaculum, etiam auditus ſonorus eſt, nam ad palmæ percuſſum abdomen ſonum edit, neque ad corporis converſionem ſpiritus locum mutat, etſi enim locus ambiens aliquorſum inclinat, ſpiritus tamen æqualis ſupra & infra ubique permanet. Cæterum ſi in nebulam, & aquam ſpiritus vertatur, (nam aſcites ex tympania gignitur) ſi non perfecte mutatus aliquando fuerit, ex dimidio factus in ventre fluitat. Cæterum anaſarca & leucophlegmatias ilia inania occupant: tumidam faciem, & brachia reddunt, & quæcumque in aliis vacua ſunt, in hujuſmodi ægrotis opplentur. Quandoquidem in leucophlegmatia alba pituita, frigida, & craſſa redundat: hac omne corpus impletur: facies, collum, brachiaque tumeſcunt; abdomenque ex inflatione craſſeſcit: mammæ quoque in tumorem excitantur illis ſcilicet, qui juvenes robuſti in ætatis proſpera fortuna conſiſtunt. At in hydrope anaſarca vocato carnis liquamentum fit in ſuccum ſpeciem carnis referentem: ſanieſque cruenta, qualis ab inteſtinorum ulceribus emanat: talis vero, & a membris aliquo gravi, quod ſuper inciderit, contuſis, ſi paulum ſuperficiem ſecueris, humor effunditur. Ex duabus quidem ſpeciebus permixtio ambarum indicia obtinebit. Omnibus vero ſimul ineſt pallor, ſpirationis difficultas, tuſſis, diverſis temporibus ſegnes ſunt: pigritia multa, a cibo alienatio, quod ſi aliquid aſſumant quam-

vis modicum, & flatu carens, nihilominus valde inflantur: diſtentiones patiuntur, quales ex ſaturitate fiunt, citra madorem eorum corpus eſt: idcirco neque in balneis ſudore madeſcunt, præterea albidi ſunt, & effœminati. Anaſarca laborantes colore ex atro, viridique permixto infecti ſunt: obſcuraſque, & nigras venas habent. In aſcite atque tympania conſpicuæ, atque admodum evidenter ſunt in brachialibus atque in abdomine. In anaſarca vero atque phlegmatia tumore omnia deliteſcunt: ſomni ſunt graves, torpentes, breves: animæ deliquium, circa minima quæque ſollicitudo, vivendi cupiditas, tolerantia non ex animi alacritate, ac bona ſpe, ut in iis eſt, qui proſpera fortuna utuntur; ſed ex ipſa morbi natura; neque cauſa dici poteſt, ſed mirari tantum id licet, quod mehercule magnum eſt, namque in aliis haud omnino pernicioſis affectibus ægrotantes abjecto ſunt animo, triſtes, mortis amatores; in his vero, & bene ſperant, & vitæ cupidi ſunt. Ambo hæc contraria morbi efficiunt. Aqua inter cutem nonnunquam a copioſo frigidæ potu continuo provenit, cum præ nimia ſiti ad ſaturitatem quiſpiam multam aquam gelidam ingurgitaverit; poſtea humidum in peritonæum delatum ſit, atque inde in ventribus inſitus calor refrigeratus fuerit; deinde in ilia guttæ effluunt, quæ prius in aerem verſæ per tranſpirationem digerebantur. Id igitur ſi incidit facilior eſt hujus morbi curatio, ante quam viſcus ali-

quod

quod, aut totus homo affectus ſit. Cæterum, & ventoſus cibus, & cruditas, & bupreſtes aquam inter cutem pepererunt. Eſt hæc omnibus communis calamitas viris, mulieribus, cuicunque ætati; præterquam quod alii in aliam ſpeciem ſunt propenſiores. In vocatam anaſarcam, & leucophlegmatiam pueri. Juvenes autem ad conſiſtentem uſque ætatem inundationi ilium obnoxii ſunt. At ſenes omnibus quidem generibus ſunt expoſiti, cum inopes ſint caloris: frigida enim ſenectus eſt; verum ad humoris multitudinem contrahendam apti non ſunt: ipſis igitur tympanias accidere conſuevit. Omnes quidem ſpecies pravæ, hydrops enim morborum omnium vitium eſt; ſed inter ipſas leucophlegmatia mitior habetur: nam multæ, & variæ ſunt ejus tollendæ proſperæ occaſiones, ſudoris, aut lotii excretione, aut alvi nonnunquam in hujuſmodi ægrotantibus copioſo effluvio, jam abeunte aquæ inter cutem habitu. Difficilis autem tympanias eſt; adhuc tympania difficilior anaſarca. Oportet enim medicum hoc in morbo totum hominem permutare. Quod per Jovem neque Diis ipſis facile fuerit. Nonnunquam, & exigua in parte homo aquam inter cutem patitur: ut ſecundum caput in eo morbo, qui Hydrocephalus nuncupatur, aut in pulmone ſolo, aut jecinore, aut liene in mulierum utero, & cæteris hæc ſpecies ſanabilior. Nam ſi ejus oſtiolum a priori concluſione hiare cœperit; humorem quidem ſi habeat, effundit:

dit: si spiritum, efflat; quod si uterus anasarca laboret, plurimum tota mulier aquam inter cutem patitur. Alia quædam hydropici morbi species talis agnoscitur: in ea vesiculæ quædam pusillæ, crebræ, humoris plenæ in loco ubi Ascites fieri solet, excitantur. Cæterum, quod humore multo refertæ sint; illud indicio est, si abdomen perforaveris, parum admodum humoris effundes. Ab interiori namque parte vesica occlusit: at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succus emanabit. Hæc utique aquæ inter cutem species haud levis est: unde enim id genus vesiculæ eruperint, via haud facile reperitur. Alii namque affirmant hujusmodi ampullas per intestina transiisse. Ego vero id nunquam vidi: idcirco, neque non scribendo affirmo, nam sive ex intestino colo, sive ex ventre ferantur, qualis sit ipsarum generationis modus, quid dicam nihil certi habeo: iter enim ad omnium excretionem per sedem lubricum, ac patens est, at ipsius humoris in ilibus collecti per intestinorum rupturam egressio credi non potest: neque enim innoxium, neque citra perniciem intestini vulnus est.

De

De Diabete, ſive urinæ profluvio. Cap. II.

DIabetes qui vocatur affectus, miraculum quoddam eſt, haud ita ſæpe hominibus uſitatus, carnium, ac membrorum in urinam colliquatio. Frigida atque humida, ut in aqua inter cutem, cauſa eſt. Tranſitus autem conſuetus renes, & veſica. Neque enim cum intermiſſione lotium reddunt: ſed perinde atque canales laxati ſint, indeſinens eſt profuſio. Diuturna eſt hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. Brevis erit autem hominis vita, in quo affectus iſte perfectus fuerit: velox enim eſt colliquatio, & feſtina interdum mors advenit, & vita fœda eſt, ac vexata doloribus. Sitis intoleranda eſt, potus copioſus, multitudini tamen lotii non reſpondens: copioſius enim lotium redditur: neque eos quiſquam neque a potu, neque a mictu inhibere poteſt. Quod ſi vel punctum temporis inhibeantur; ſi quidem a potu, os ſiccatur, corpus areſcit, viſcera ipſi ſua conflagrare opinantur, omnia faſtidiunt, de omnibus dubitant, haud multo poſt mortem obeunt, ardentiſſima ſitis adeſt. Mictum vero quæ ratio ſuppreſſerit, aut quæ verecundia dolore potentior? Sin autem vel parum temporis a mejendo abſtinuerint, intumeſcunt lumbi, teſtes, & ilia: cumque remiſerint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ vero partes detumeſcunt: in

veſicam enim confluit exundatio. Cum morbus iſte jam perfectus eſt, facile omnes eum deprehendunt. Sed cum futurus eſt, os humore privatur: ſaliva eſt albida, ſpumans, perinde atque in ſiti: nondum tamen ſitiunt, præcordia gravia ſunt: calorem, aut frigus à ventre in veſicam tendere ſentiunt, prout adventantis morbi proceſſus eſt, quin etiam paulo plus lotii, quam moris erat, effunditur: ſitis adeſt, ſed nondum vehemens. Cumque amplius crementum accipit, calefactio parva quidem, ſed mordax viſceribus inhærens exoritur, abdomen habent rugoſum, venas extantes, totum corporis habitum gracilem, quando & urinæ profluvium, & ſitis jam auctæ inſigniter ſunt: cumque ad extremum colem vitii conſenſus pervenerit, protinus urinam reddunt: atque inde mihi huic morbo Diabetes appellatio indita fuiſſe videtur, perinde ac ſi pertranſeuntem dixeris, quod in corpore humor non remanet. Sed ubicumque in homine collectus ſtagnaverit, ad exitum labitur. Durant ſane aliquod tempus, licet non admodum diu: nam cum dolore mejunt, atque atrox fit liquefactio; neque enim ex potu aliqua inſignis portio in corpus abſumitur, & carnium magna copia in urinam eliquatur. Hujuſce languoris cauſa aliquis acutus morbus eſſe poteſt, qui hanc in partem impetum fecit, & in criſi aliqua malignum virus latenter morbi reliquerunt. Haud incredibile eſt etiam aliquod pernicioſum venenum ex his, quæ veſicam,

&

& renes infeſtant, huic affectui cauſam præbuiſſe. Quin etiam ſi quis a Dipſade morſus ſit, talis morſum effectus ſequitur. Dipſas autem reptilis fera ſi quem percuſſerit, ſitim non ferendam accendit, iſque copioſe bibit; neque ſiti medetur, ſed ventrem obruit humore; adeo inexplebilis eſt bibendi cupiditas. At ſi quis ob ventris diſtentionem doleat, graveturque humoris copia, & ideo paulum temporis a potu abſtineat; iterum ſitiens largiſſime bibit. Atque hæc eſt malorum viciſſitudo: ſe namque mutuo ſitis, & potus adjuvant. Alii præterea ſunt, qui lotium non reddunt: neque ulla eſt alia ejus, quod bibunt, tranſpiratio: itaque potius inſatiabili aviditate, humoris inundatione, ventris diſtentione, repente ac penitus diſrupti ſunt.

De Renum affectibus, Cap. III.

REnes ſubſtantia glandulas, quas græci Adenas vocant, referunt: colore autem rubidiores ſunt, quale eſt jecur potius, quam mammæ, aut teſtes: nam, & hi adenes ſunt, verum albiores. Figura teſtibus ſimiles, lati magis ſunt, juxta & retorti. Sinus habent exiguos ad lotium excolandum cribrorum inſtar foraminibus pervios. Ex utroque nervoſi canaliculi tanquam fiſtulæ expullulant, qui in veſicæ terga utrinque ſeſe inſerunt: æqualis eſt autem lotii a renibus in veſicam via. Hujuſce viæ multi atque varii affectus renes, prædictoſque meatus male habent: aliqui

acuti ſanguinis profluvio, & febribus, & inflammationibus jugulantes; hi vero ſunt, quotquot ego enumeravi: aliqui diuturni hominem colliquatione diſſolventes, haud letales quidem, ſed inſanabiles, & una cum ægroto commorientes. Diuturni itaque ſunt abſceſſus, ulcera, calculorum exortus, hæmorrhoides vocatæ. Ulcera quidem hominis ex abſceſſu facta omnia plane diuturniſſima ſunt, atque ægre ſanationem recipientia. Calculorum vero diuturna eſt creatio, cum dolore obſtructiones: haud enim facillimus eſt exitus: ad hæc difficilis eſt, & lotii ſuppreſſio. At ſi multi ſint, & exigui calculi, ſeſe mutuo impedientes, remorantur: aut ſi unus ſit magnus, locorum anguſtiis intruſus inhæreſcit. Atque ſi utroque in rene hæc fieri uſu veniat, intercluſa urina, diſtentiſque locis, paucis diebus ſuperſtites ægri moriuntur. Recte ſane natura renum ventrem oblongum, & urinæ canalibus magnitudine æqualem fabricavit, exiguis quidem calculis ampliorem, quo ſuperius concretus calculus expeditiſſimum in veſicam iter inveniat, atque ideo lapilli oblongi generantur. Plerumque enim prope urinæ fiſtulas id genus lapilli concreſcunt, & quotquot eo loco fiunt, inæqualis craſſitudinis ſunt: priori in parte ob canalium anguſtiam gracileſcunt, poſteriori autem craſſiores fiunt; quoniam renes deorſum vergunt, in ſolis autem renibus oriuntur, hiſque igneo calore ferventibus; neque enim ſedem in fiſtulis urinæ calculi obtinent,

tinent, ſed arenulæ cum lotio per eas fiſtulas inferius delabuntur, quæ, & indicia, & materia hujuſce affectus ſunt. Quod ſi aliquando grandior effectus lapis concavo renis inhæſerit, tunc dolores lumborum circa muſculos, quos Pſoas Græci appellant, excitantur, & ad medias uſque coſtas perveniunt. Multis ſane dolor iſte, perinde ac ſi morbi lateralis eſſet, impoſuit: præterea gravitas adeſt coxendicis: dorſum ægre incurvatur: difficulter annuunt: tormina dolores inferunt gravia, perſeverantia: inteſtinum enim ſinuoſum eſt: cumque exundat urina, & diſtentiones increſcunt, ad mejendum, ut in parturiginibus, proritantur: flatuoſi ſunt, ſed flatus excerni nequeunt, febres adſunt mordaces, præaridæ, ſquallida quidem lingua, ſicca vero eſt alvus: macreſcunt; a cibo abhorrent: quod ſi quid aſſumant, neque concoquere, neque diſtribuere facile poſſunt. Sin autem in lotii canaliculum lapis inciderit, concuſſio corporis fit, ut in rigore calculi progreſſus ſentitur (*a*) communi ſimul violento. Quod ſi in veſicam delapſus fuerit; lotium aquoſum uberius effunditur: alvus dejicit: flatus inde exhalant: extentus ſtomachus eſt; ructus eduntur: a prioribus malis quies datur: interdum quoque ulcerato canali præter lotium cruor emanat. Secunda porro calamitas eſt, cum per colem calculus tranſmittitur. Nam ſi amplior ſit, quam uri-

 næ

(*a*) *Hæc verba abundare videntur.*

næ iter (Græci Urethram vocant,) capere possit; in eo multum temporis hæsitat, atque vesica multitudine urinæ completur: tumque ejus majore cum dolore suppressio fit: nam cum vesica, & canales ureteres vocati veluti incenduntur. Ægerrime autem tortuosi calculi exeunt: quosdam enim, & hamatos vidi, in meatibusque adnatas quasdam callosas duritias. Plerumque autem oblongi propter canalium rectitudinem figurantur. At colore nonnulli albicant argillam referentes, talesque sæpius in pueris generantur: alii flavi sunt instar croci, hi vero in senibus reperiuntur, quibus in renibus creari solent; crebrius enim pueris in vesica lapilli oboriuntur. Concretionis autem causæ geminæ sunt. In senibus frigidum corpus, & crassus sanguis, frigidum vero crassas materias celerius cogit: indicio sunt aquarum natura calidarum fontes: hæ namque refrigeratæ in tophaceum lapidem condensantur. At in pueris multum sanguinis limum elixatum generandi calculi veluti sedem ignis habet. Igitur in calculi creatione talis est affectio. Cæterum nonnulli sunt, qui per quosdam circuitus sanguinem mejunt, hujusmodi affectus hæmorrhoidum profluvio similis est; similis est quoque corporis constitutio, nam valde pallescunt, torpent, ignavi sunt, cibum fastidiunt, cruditate laborant, & cum excretus est sanguis, languidi fiunt, membra resolvuntur; caput vero levius, & agilius redditur. At si per circuitum nihil sanguinis

guinis effluxerit, capitis dolore vexantur, oculorum acies hebet, tenebræ eis obversantur, vertiginem patiuntur. Inde alii infiniti in comitialem morbum incidunt; tumidi, veluti caligine perfusi, aquam inter cutem patientibus similes: alii morbo atræ bilis, aut nervorum resolutione tentantur. Nam ex consueti profluvii sanguinis retentione hujusmodi mala proveniunt. Si quidem a renibus defluat sanguis mundus, lotio non permixtus, plerumque tamen cum vesicæ urina confusus emanat. Nonnunquam, & ex renum disruptione sanguis fertur multus collectim, verum cogitur, & in grummos densatur: utque in sanguine extra corpus effuso fieri assolet, interdum utique, & in vesica congelatur, quando atrociter urina supprimitur. Ruptionem vero ulcera diuturna, atque vix sanabilia sequuntur, indicia sunt ramentum, aut membranula araneæ instar rubida egrediens; aut pus album mejendo profusum, modo purum, & sincerum, modo cum urina permixtum. Ab iisdem, & abscessus dignoscendi sunt, si vesperi febres accesserint, & rigores: dolores circa lumbos, & pruritus. At si ruptus fuerit, grummi purulenti, carnisque formam repræsentantes ejiciuntur: quin etiam, & albida sanies excernitur. Ulcera vero mordacia sunt, modo repurgata, modo sordentia: id pus manifestat: urina quoque aut olida, aut nihil olens. Ver sanguinis profluvia, & abscessus parit: hyems autem, autumnusque calculos. Quod si a cal-

calculis ulcera facta ſint, inſanabiles inde morbi naſcuntur, cita colliquatio, morſque adveniunt.

De Veſicæ affectibus. Cap. IV.

VEſicæ morborum nullus placidus eſt, quippe acuti inflammatione, vulneribus, convulſione, febribuſque acutis interficiunt. Ulcus vero, & abſceſſus, aut reſolutio, aut lapis magnum tolli nequit: neque enim potione, aut medicamento frangitur, aut circumteritur; neque præter noxam exciditur; opus eſt enim, & tenues veſicæ partes ſimul cædere; id vero aut eodem die hominem perdit, aut paucis diebus convulſionibus, febribuſque conſumit. Niſi excidatur autem præter urinæ concluſionem doloribus, febribuſque, aut liquationibus homo contabeſcit: ſin haud ita magnus ſit calculus; frequentius lotium cohibetur: nam facile in cervicem delapſus lotii tranſitum obſtruit: ſecurius autem quam grandiores exciditur, ſed veſica quoque neceſſario ſauciatur: cumque mortis periculum evaſerint, in fiſtulam Græci Rhœada vocant, prolabuntur, quod licet periculo vacet, ingenuis tamen hominibus non eſt tolerandum, perpetuum ſcilicet urinæ profluvium, ſive quis ambulet, ſive dormiat, ambulantibus vero maxime injucundum. Valde parvi autem plerumque citra noxam exciduntur. Quod ſi veſicæ inhæſerit calculus, ex colliquationibus patefiet: ſed neque dolorum,

neque gravitatis expertes ſunt, licet urinam expedite reddant; ſin minus, & urinæ difficultas accedet. Omnes vero calculos ex ſabuloſis urinæ ſubſidentiis depræhendentes: & quod iſtis virilia ſæpius arriguntur; quando enim mejunt, ſubeſtque calculus, dolent, tractant, attrahuntque pudenda, tanquam calculum cum veſica exempturi. Anus quoque vitii particeps redditur pruritu laborans. Prominet vero & rectum inteſtinum vi, contentionibus, imaginatione perinde, ac ſi jam lapis excernatur. Ambo enim inter ſe copulantur anus, & veſica: quorum uno affecto, & alterum afficiatur neceſſe eſt: propterea inflammato podice urinæ exitus clauditur; & veſica exacerbata ſedes non dejicit, licet alvus admodum ſicca non ſit. Tales utique ſunt ex calculis labores. At ſanguinis effluvium tametſi non admodum cito enecet, tempore tamen procedente infinitos jugulavit. Ab eo vero grummi creantur, lotii ſuppreſſio, & matura mors non ſecus, atque a calculis fieri compertum eſt, quamvis enim ſanguis tenuis flavuſque eſt, neque valde craſſus, neque concretus; veſica tamen longo tempore congregat, ac eadem calefaciens, & elixans cogit conſpiſſatque, atque ita grummus efficitur, & urinæ interclusio, quam græci Iſchuriam vocant, inferendæ morti potentiſſima. His accedit dolor acutus, ignis acer, lingua arida, & ab his delirantes moriuntur. Sin autem a vulnere dolor excitetur: vulnus utique mortiferum eſt, ulcus vero,

ro, & ſi non protinus interficit, febribus tamen, aut inflammatione inſanabile redditur. Tenuis quidem eſt: craſſitudine veſica, nervus autem ſubſtantia; quocirca neque carnem contrahit, neque facile ad cicatricem ducitur. Accedit, & urina bilioſa, acris: mordax ulceris, communis victus. Veſica enim cum repletur, diſtenditur: cum inanis eſt, ſubſidit; in extenſione igitur, & contractione eundem, quem & articulus, affectum patitur. In articulo vero nullum ulcus bene ſaneſcit: ſuppurationem autem ex abſceſſu contrahit. Veſicæ ſigna eadem ſunt; quæ, & in aliis membris inflammatis. Nam etſi febribus rigoribuſque ſuccedat abſceſſus, eadem pericula impendent. Verum ſi pus craſſum, album, non tetri odoris ejiciat; ab his orta ulcera benigna ſunt. At ſi depaſcantur; fæculentam, mucidam, graveolentem urinam reddunt. Hujuſmodi ægrotantibus non tarda mors advenit. Mordax quidem urina eſt, & cum dolore eſt ejus emiſſio. Ad ſummum uſque colem dolor pervenit. Ipſos utique omnia etiam contraria lædunt, & ſaturitas, & inanitio, & otium, & exercitatio, & lavatio, & illuvies, & ſaturitas, & jejunitas, & dulcia, & acida: cum alia alios lædant, alios juvent, in unum autem convenire non poſſint.

De

De Seminis profluvio. Cap. V.

MOrtis quidem periculo vacat Genituræ profluvium, injucundum tamen eſt, & vel auditu inſuave. Nam ſi intemperies, & reſolutio humida occupat, genitaliaque membra, (ut a frigidis contingere ſolet,) profluit ſemen: neque ipſum vel in ſomnis cohibere poſſumus, verum ſeu quis dormiat, ſeu vigilet, continens profuſio eſt: neque id, quod fit, ſenſu percipitur. Ægrotant quoque, & tali morbo mulieres, ſed partibus illis prurientibus, & cum voluptate nonnullis genitura profunditur: quin etiam virilem coitum impudenter appetunt. Viri autem nequaquam pruriunt: nam quod effluit, humidum, tenue, frigidumque eſt, ſine colore, infœcundum. Qui enim genitale ſemen refrigerata natura emiſerit? Quod ſi juvenes hoc vitio laborent, omnes ſenilem corporis habitum induant neceſſe eſt: quippe qui ſegnes fiant, reſoluti, exanimes, torpentes, hebetes, imbecilli, recurvi, ignavi, pallentes, albidi, effœminati, a cibis abhorrentes, frigidi, membris graves, & ſtupidi, cruribus impotentes, & ad omnia remiſſi, & languidi. Multis ſane id genus ægrotatio ad nervorum reſolutionem (Paralyſim græci vocant) viam ſtravit. Quomodo enim nervorum facultas non afficiatur, cum natura ad vitæ generationem faciens refrigerata ſit? Atqui, & genitura vitalitatem impartiens nos viros efficit,

cit, calidos, articulatos, hirſutos, vocales, animoſos, ad intelligendum operandumque valentes: id viri teſtantur. Contra vero quibus non ineſt vitalis genitura, rugoſi ſunt, debiles, acutæ vocis, glabri, imberbes, effœminati: eunuchi id manifeſtant. Si quis autem vir, & ſeminis profundendi abſtinens fuerit, robuſtus eſt, audax, neque vel feras expaveſcens: teſtimonio ſunt ex athletis temperantes. Nam, & illi, qui natura quibuſdam præſtant, ob intemperantiam deterioribus multo pejores fiunt: contra natura deteriores ex temperantia præſtantioribus longe meliores evadunt. Neque ſane ab alio quopiam, quam a genitura robuſtum animal generatur. Vitalis itaque genitura ad ſanitatem, ad robur, ad animi fortitudinem, & ad generandum mirifice confert. A Satyriaſi in ſeminis profluvium corporis ſtatus devolvitur.

De Stomachi affectibus. Cap VI.

STomachus delectationis, triſtitiæque princeps eſt cordi periculoſa vicinia, ad tenorem, animique alacritatem, ſive abjectionem ob animæ conſenſum præcipue ſtomachi facultas confert. Hæc mihi alio loco dicta ſunt. Delectationis quidem hi fructus ſunt, bona concoctio, carnis conveniens incrementum, floridus corporis color. Triſtitiæ vero iſtorum contraria, nonnunquam, & animi abjectionem cum alimento caret inducit, atra bile vexatur, cibum refugit. Cum itaque ſtomachus

machus ægrotat, eſcas odit, & abominatur, non modo cum offeruntur, verum etiam ſi non in conſpectum dentur, ſed eas memoria repetant, aut anxietate, aut madore ſtomachi, aut ejus oſtioli dolore perciti, & ſalivam effundunt quidam, & vomitibus lancinantur; corpuſque ſimul ab his vexatur. Quod ſi ventriculus iſtorum vacuus eſt; dolorem, quam cibi ſumptionem, facilius tolerat. Sin autem interdum ad alimentum capiendum accedere cogitur, id multo pejus eſt. Labor quidem famis eſt, ore conterere, in devorando dolor, & major conflictatio. Cæterum non erga uſitata quidem ita ſe habet, erga aliena vero optime, ſed quæ naturaliter habent, in contrarium mutata ſunt, & omnia gravatim ferunt: fugaque adeſt, & odium alimentorum. In interſcapulis præterea dolor inhæret: ſed longe major ſi edant, devorentque, faſtidiunt: animi pendent: viſus hebetatur: aures ſonant; caput gravatur: membra torpent: crura, brachiaque reſolvuntur: palpitant præcordia: dorſum imaginantur verſus crura moveri: alias alio, huc atque illuc ſeſe ferri exiſtimant, ſeu ſtent, ſeu jaceant: quemadmodum a ventorum flatu harundines, aut arbores agitantur: pituitam frigidam, aqueam rejiciunt. Quando vero, & in bilioſis redundat bilis; iſtorum oculi tenebris caligant: ſiticuloſi non ſunt, etſi a cibis ſitire videntur: vigilant; tardi ſunt: dormitant non vero tamen ſomno: ii qui ſopore gravi (Coma græci appellant) occupantur,

tur, ſimilia patiuntur, macie confecti, valdè pallentes, debiles, reſoluti, animæ deliquium patientes, animo conſternati, meticuloſi, quieti, repente tamen iraſcentes, valde melancholici; nonnunquam enim in atram bilem, quam Melancholiam græci nuncupant, id genus ægrotantes inciderunt. Talem utique ſtomacho impatiente animæ affectum eſſe oportet. Verum homines compatibilium membrorum ignari, in quibus hæc graviſſima vitia fiunt, ſtomachum eſſe cauſam opinantur; magnum autem ad ea, quæ dico, probanda teſtimonium cordis contiguitas eſt, ubi omnium principatus collocatur; in medio enim pulmone cor ſedet: horum autem medium ſtomachum conjungit: ambo vero dorſo inſerta ſunt: propter hanc itaque cordis viciniam, & dolor ille excitatur, quem Cardialgiam græci nominant, & reſolutio, & morbi melancholici. Nempe morbi cauſæ, & aliæ ſunt plurimæ: præcipua vero pus multum a ventre per ſtomachum effuſum. Familiare eſt etiam id vitium illis, qui tenui victu, & duriore coacti ſunt uti: quin etiam illis, qui erudiantur, laborant, & ejus cauſa multa perferunt, quibus ineſt divinæ ſcientiæ cupiditas: qui cibi parſimonia, & vigiliis macerantur: qui doctos ſermones, & res graves meditantur: qui victum pleniorem & varium contemnunt, ſed famem pro alimentis habent, pro potu aquam, & in ſomnis vigilant: quibus molle cubile eſt nuda humus, ſtragula veſtis ignobilis, tunica lacera, ipſorum

rum vero tectum eſt communis aër: divitiæ autem adeptio, atque uſus divinæ ſapientiæ. Hæc utique ipſis eruditionis amore bona comparatur. Cumque cibum, & illum quidem ignobilem accipiunt; id vitæ tantum, non ſaturandæ famis, neque potum vini cauſa aſſumunt, non eos abſtrahit voluptas, non vagatio, & peregrinatio, non corporum exercitatio, nec carnium circumpoſitio, a quo enim diſciplinæ amor non avocet? a patria, a parentibus, a fratribus, a ſe ipſis uſque ad mortem. His igitur corporis macies adeſt, decolor facies, & in juventa ſeneſcunt, & ob contemplationem ſtupidi habentur: animo autem ſeveri, non ridentes, immites ſunt. Atqui ob ſtomachum erga cibos male effectum cito ſatiantur cibo uſitato, vili, & ad manum, variis autem dapibus non ſunt aſſueti, & erga omnes cibos pigri ſunt; quod ſi aliquem inuſitatum cibum acceperint, læduntur, omnes alios protinus averſantes. Iſte eſt ſtomachi longus morbus. Inflammationes vero, deſtillationes, oris ventriculi morſus, (Cardiogmon Græci vocant) aut dolor, ſtomachalis affectus non dicitur. Hunc morbum æſtas affert: quando, & concoctionis, & appetitus, & omnium eſt impotentia. Inter ætates vero ſenecta, quibus, & abſque morbo ob vitæ finem, & appetentia ad extremum pervenit.

De

De Affectu ventriculi, Cap. VII.

VEntriculus concoctioni destinatum viscus in concoquendo laborat, cum alvi profluvium, quem Græci Diarrhæam vocant, hominem premit, & est liquidi alimenti inconcocti profluvium: nisi a recenti, & proxima causa unum aut alterum tantum diem permanente oriatur: præterea, & totus homo debilis redditur, quia corpus non alitur, unde longus morbus Cœliacum quem vocant, efficitur, latine ventricularis dici potest, ob concoquentis caloris imbecillitatem, frigusque ventriculi: cum liquescit quidem a calore alimentum, sed non concoquit calor, neque in succum proprium vertit, semicoctum imperfectumque relinquens, cum perfectionem assequi non possit, id vero concoctione destitutum ad pravum commutatur, & colore, & odore, & consistentia, albus est enim bile privatus color: olida excernuntur, & lutulenta; liquida, & inconsistens ob profligatam actionem substantia est, virtutem modo atque principium coctionis præseferens. Hac de causa venter flatuosus est, ructus assidui, tetri odoris. Quod si deorsum penetrent: strident intestina; flatus erumpunt asperi, humidi, argillosi, videtur autem ipsis tanquam humidum quoddam effluere. Dolor ventriculi gravis est, aut subinde punctiones referens, gracilis vero, & emaciatus homo redditur, pallidus, iners,

nihil

nihil ex negociis uſitatis valenter efficiens; ſed cum ambulat, membra labaſcunt, temporum venæ exertæ ſunt, ſiquidem ob alimenti penuriam tempora habent concava: atque in omni corpore venæ inſignes apparent, non modo enim morbus iſte non concoquit, verum ſtatim neque in molem corporis diſtribuit. Nam haud ſolum concoctionis, ſed etiam digeſtionis vitium mihi eſſe videtur. Porro ſi in incremento morbus ſit, materias ab omni corpore in ventriculum rurſus adducit: tunc ea jam eſt corporis eliquatio, os eſt aridum, ſuperficies ſquallida, nihil ſudant: ventriculus nonnunquam ut ab ardenti carbone peruritur, alias tanquam a cryſtallo conglaciatur, interdum vero ſanguis in extremo vitæ diſcrimine conſtitutis in dejectionibus flavus defluxit, purus, non permixtus: ut venæ oſtiolum patefactum eſſe videatur, acredo namque venas exedit. Longiſſimum, & difficulter curabile vitium eſt. Etenim ſi abſque manifeſta cauſa deſiiſſe videtur; iterum invadit, ubi, & ex levi errore jam denuo ſuboritur. Per circuitum igitur morbus iſte revertitur. Senibus hoc malum familiare eſt, & mulieribus magis quam viris. Pueris autem ventris effluvium aſſiduum eſt ob quotidianam cibi intemperantiam, ſed non ventriculi debilitate morbus advenit. Ex anni temporibus æſtas hoc malum ſæpius affert, ſecundo autumnus: deinde hyems frigidiſſima, ſi proxime ad extinctionem calor deveniat. Diuturnum quoque

 mor-

morbum, & affectus iste, & difficultas, & lævitas intestinorum consequuntur. Verum & largissimus frigidæ potus interdum hanc labem progenuit.

De Colicis id est intestini plenioris morbo laborantibus. Cap. VIII.

COlici sane volvulo, & stropho, id est torminibus celeriter necantur: longe plurimæ sunt hujusce morbi causæ. Signa vero hæc sunt, gravitas in jejuno, ubi affectus maxime urget: pigritia multa adest, tardi sunt, cibos refugiunt, graciles, vigiles, facie tumidi. Quod si prope splenem ægrotet colon, id est, laxius intestinum; colorem habent nigrum cum viridi mixtum: album vero cum viridi, si prope jecur, ab his enim proximis visceribus malum communicatur. Sin autem cibum acceperint quantumvis paucum, & flatu vacantem, mirum in modum tum inflantur, & difflandi quidem cupiditas eos incessit, sed inferius exitus intercluditur: superius vero ructus violenter tentati neque ipsi finem assequuntur. Si qua vero parte flatus vi erumpunt, virosi plane odoris sunt: sursum petentes, & acidos ructus excitantes. Renes, & vesica in partem hujus doloris adducuntur, & urina cohibetur, istis alia pro aliis accedunt. Miraculum autem his majus est, quod in testes, & cremasteras, id est, suspensores inopinatus dolor

lor invadit. Non paucis medicorum hæc morbi communicatio in occulto eſt: ſiquidem nonnunquam; & ſuſpenſores exſecuerunt, propriam morbi cauſam eos continere opinati; quocirca; & his pro aliis alia fiunt. Ab hoc quoque vitio alia prodeunt; abſceſſus, & ulcera non mitia, aqua inter cutem, & phthiſis morbi inſanabiles; nam a frigore, & craſſis humoribus; & longe glutinoſa pituita propoſiti inteſtini dolor exoritur. Quin etiam; & ætate; & tempore; & regione frigida, & aſpera hyeme provenit.

De Dyſenteria; id eſt, difficultate inteſtinorum. Cap. IX.

SUperiora inteſtina ad cæcum uſque tenuia; & bilioſa ſunt, atque inde græce Cholades nominantur; poſt hæc inferiora uſque ad inteſtini recti initium craſſa; & carnoſa ſunt. In omnibus ulcera fiunt; dyſenteria vero eſt horum ulcerum ſpecies: idcirco; & varii exiſtunt morbi. Aliqua etenim ſuperficie tenus inteſtina radunt, excoriationem tantum facientia, & innoxia ſunt: ſed longe innocentiora, ſi in inferioribus inteſtinis conſiſtant: alia paulo etiam profundiora ulcera; verum neque hæc immitia ſunt. Alia profunda non uno loco manentia; ſed exedentia; glanduloſa; ſerpentia & ſphacelum inferentia; mortifera ſunt. Venulæ quoque in hiſce ulcerum paſtionibus circumroſæ ap-

 parent;

parent, & in his ulceribus ſtillationes ſanguinis largiores cernuntur. Alia eſt ſpecies ulcerum, quæ oris tumentibus aſpera ſunt, inæqualia, calloſa, ut in ligno Gemmam dicimus, id genus ulcera vix medicabilia ſunt: neque enim cicatricem facile contrahunt, & facilius aperiuntur. Dyſenteriæ cauſæ plurimæ ſunt: principes autem cruditates, refrigerationes aſſiduæ, acrium ciborum aſſumptio, obſonit, quod Græci Myttoton vocant, Latini Moretum dicerent: cæpæ ipſius, allii, carnium vetuſtarum, acrium eſus: a quibus poſtea cruditas ſupervenit. Super hæc humidum aliquod inuſitatum, ut mixtura illa, quæ Cyceon græce dicitur: aut potio Ryteon appellata: aut qualia in ſingulis regionibus loco vini fiunt contra ſitim remedia, plaga præterea, & refrigeratio, & frigidæ potus inteſtina exulcerant. Excremento vero, & quæ cum ulceribus ſunt, alia atque alia in aliis atque aliis reperiuntur. Nam ſi in ſuperficie ſint; ex ſuperioribus quidem tenuia, bilioſa, inodora, præter eum, qui ab inteſtinis fit, odorem: jejuni autem inteſtini excrementa puriora, crocea, mali odoris. Aliqua vero, & cum alimento liquato quidem, ſed aſpero exeunt, at modo gravis odor ob ulcerum putredinem fit, modo ut a ſolo ſtercore provenit. Ab inferiorum autem inteſtinorum ulceribus aquoſa, tenuia, ſine odore feruntur. Sin profundiora ulcera ſint, ſanioſa effluunt, ſubrubida, vinoſa, aut inſtar aquæ, in qua caro lota ſit, & hæc modo ſola, modo

do cum ſtercore, hocque liquidum eſt circumfuſo humore diſſolutum, non infectum bile, inodorum: aut compactum, ſiccumque, ſed ob humorem circumfluentem lubricum dejicitur. Cæterum ſi majora, levioraque ulcera ſint, & in ſuperioribus inteſtinis eorum ratione, a quibus, & per quæ tranſeunt biliofa effunduntur, ſedem enim vellicant: nam bilis acris eſt, eoque magis ſi ab ulceribus effluat, bilis vero, & inſtar unguinis pinguis eſt. Ex profundioribus autem ulceribus, ſed inferioribus cruenta manant, craſſa, pituitoſa, carnoſa, non valde pinguia, ramentoſa: utpote quæ ab inteſtinis abſtrahantur, quin etiam & integræ inteſtinorum partes commixtæ ſunt. Excernuntur quoque, & albida, craſſa, mucoſa, adipis conciſæ ſimilia, humore circumfuſa. Hæc utique a recto oblongo inteſtino feruntur. Nonnunquám ſane mucoſa tantum, vellicantia, parva, teretia, mordaciaque egeruntur; crebro ſurgere cogentia, & dejiciendi cupiditatem cum voluptate afferentia: ſed quæ dejiciuntur valde pauca ſunt. Teneſmus huic vitio nomen eſt. A cæco autem carnes longe rubicundæ, & grandes excernuntur, circumſcriptionem multo majorem habentes: in ipſo enim majora fiunt ulcera, cruor etiam craſſus, fæculentuſque emanat, & hæc omnia multo quam ante dicta fœdius olent. Cæterum poſtquam ſerpunt, & exedunt ulcera, & nullo remedio ullo in loco coerceri poſſunt; a ſuperioribus quidem non ſolum ex-

quiſite biliofa, ſed & crocina, ſpumea fæcem vini referentia, & nigra, iſatidis, & porri ſuccum repræſentantia, ante dictis craſſiora, atque inſtar putredinis graveolentia dejiciuntur. Alimentum nunc minus concoctum eſt, ſolum ut a dentibus voracius contritum. At ſi inferiora inteſtina ulceribus erodentur; guttæ cruoris atræ, craſſa, carnoſa, rubida, grummoſa, nonnunquam nigra, multis modis variantia, olida non ferenda per ſedem expelluntur, humiditatumque exitus involuntarii fiunt. Nunquam oblongum quiddam in pluribus non diſcretum, inſtar ſani inteſtini dejicitur: & ignaris rei ſuſpicionem præbuit inteſtini. At negocium ita ſe habet, inteſtinorum tunicæ perinde ac ventriculi geminæ ſunt, & altera alteri oblique ſuperinjecta eſt. Igitur cum earum connexio diſſolvitur, interior tunica ſecundum longitudinem abſiſtens foras egreditur; exterior ſola intus remanet, & carnoſa efficitur, & cicatrice ſolidatur: ſaneſcuntque homines, & vivunt; id vero inferius inteſtinum ſolum patitur: in cauſa eſt tunicarum carnoſa ſubſtantia. Quod ſi ex quopiam vaſculo cruor emanet flavus, aut niger; purus, non cum cibo aut ſtercore mixtus effunditur: verum concretum quiddam latis araneolis ſimile extenditur, in grummum enim, cum refrixit, obduratur: neque ſanguinem excretum eſſe credideris, ob ſonum autem multum cum ſpiritu major quam pro effectu, excretionis eſt apparentia. Interdum, & in pleniore in-

teſtino

teſtino purulentus abſceſſus efficitur, nulla novitate ab aliis internis ulceribus differens: etenim ſigna, & pus, & ulcerum medicatio penitus eadem ſunt. Si res duræ, carnoſæ contritis aſperiſque corporibus ſimiles excernantur; abſceſſus non benigni moris ſignificatur. Nonnunquam ex laxo inteſtino aqua multa dyſenteriæ modo profluit, idque plurimos ab hydropico morbo liberavit. Ulcera quidem inteſtinorum (ut paucis dixerim) hujuſmodi ſunt. Cæterum, & ipſorum formæ, & ab ìpſis purgamenta tot ſunt, quot ſupra comprehendimus. Quæ ſingulis quoque ægrotantibus accidunt, explicabimus, ſeu placida, ſeu noxia ulcera ſint. Itaque collectim dictum eſto, ſi exulceratio ſuperficie tenus fuerit ſive ſupra, ſive infra; febrem non habent, nec dolorem: ac ſine decubitu tenui victus ratione diverſis modis ſaneſcunt. Sin ulcus altius deſcenderit, in ſuperioribus quidem mordacia tormina, & acria ſunt tanquam a pauca calida bile, aliis, atque aliis temporibus ſuppurant inteſtina: plerumque vero ſuppurant, aut coctiones dimidiatæ ſunt, cibos tamen non horrent. Si inferiora ulcerata ſint, longe ſuperioribus ſunt ſalubriora, hæc enim humiliora inteſtina multo carnoſiora ſunt aliis. Sin cava, & depaſcentia ulcera in ſuperioribus graſſentur; febres acutæ concitantur, non emicantes, in viſceribus demerſæ: extrema refrigerantur; cibus faſtiditur: vigilia adeſt: ructus male olent: nauſeabundi ſunt: bilis vomitus, vertigo,

cumque multa expellantur, (ea vero biliosiora sunt,) tormina, atque alii dolores magis perseverant. His accedit virium consumptio, genuumque resolutio; ardore æstuant: sitibundi sunt, & anxii: atra per nauseam rejiciunt: lingua est arida; pulsus pusilli, debiles, atque his germana sunt, quotquot de perniciosis ulceribus mortifera exposui, oris etiam ventriculi dolore usque ad animæ deliquium torquentur. Quidam vero neque ex eo deliquio in pristinum restituti sunt, sed in tali affectu vitam finierunt. Hujusmodi calamitates, & inferiorum intestinorum corrosionibus communes sunt si depascantur ulcera, neque eorum depastionem compescere valemus præterquam quod tormina doloresque sub umbilico inferius, ubi ulcera sunt, percipiuntur. Formæ autem excrementorum tales sunt, quales supra posuimus. Verum si inter initia parva ulcera sint, in longumque tempus depastio producatur; alia aliis ulcera superveniunt, aliquibus mitescentibus, aliquibus in summum excrescentibus, quales enim sunt in mari fluctus, talis est in ulceribus tempestas. Cæterum si quando natura resistere potens fuerit, simulque & medicus subvenerit; depascentia compescitur, mortisque timor removetur: intestina tamen dura, tumida, cicatricosaque remanent, & non nisi longo post tempore sanescunt. Verum enim vero cum ab intestinis cruor erumpit, si ex magna vena, aut arteria exeat, matura mors advenit: neque enim aut manum

in-

intromittere, doloremque attingere, aut medicamentum ipſi ulceri adhibere poſſumus. Quin etiam ſi medicamento ſanguinis profluvium coercetur, non propterea tuta eſt, ac vera mortis evaſio: quandoquidem nonnullis magna cruſta, (Eſcharam græci vocant,) decidens, venæ oſtiolum patentius efficit. Ubi vero grummi intus concreſcunt, intuſque remanent, inevitabilis morbus eſt. Incipientibus igitur ſanguinis eruptionibus ſuccurrere oportet, plerumque autem cum futuræ ſunt, licet non admodum claris ſignis, tamen ſeſe indicant, anxietas enim adeſt, & animi ambiguitas: gravitas ea in parte eſt, quæ rumpitur, & facies rubet, ſi nondum ruptura facta eſt. Sin autem vena proxime reſciſſa eſt, plurimum venter mollitur omnino: ſi ſatis temporis præteriit, difficilius, atque tardius ſolvitur. Hujuſce qualitatis ſunt inteſtinorum ulcera. Præcipue naſcuntur æſtatis tempore, ſecundo autumni, minus vere, minime hyeme. Pueris quidem, & adoleſcentibus ventris profluvia contingunt: difficultas autem inteſtinorum viris, & juvenibus. Senecta vero ægre medicabilis eſt, & ad ducendam cicatricem longum tempus requirit. At ulcera exedentia ſenibus inuſitata, ſanguinis vero profuſio ſenectæ eſt conveniens.

De Lævitate intestinorum. Cap. X.

SI a torminibus, & ab latis, valdeque profundis superiorum intestinorum ulceribus cicatrices crebræ, crassæ, solidæque contrahentur; stercora ex his deorsum liquida, ab alibili indiscreta prolabuntur. Intestinorum enim raritas, per quam sursum versus alimonia discurrit, a cicatrice interclusa est. Homo igitur nutricationis inopia laborat, & pallor adest, & infirmitas. Affectus iste qui ab cicatrice fit, Lienteriæ cognomen accepit, ab intestinis scilicet, quæ Græci Entera vocant; & nunc quidem a cicatricibus morbus exoritur. Alias vero intestina cicatricis expertia sunt, sed consuetudo, & exercitatio intestina, profluvium pati edocent. In istis enim calidum quandoque refrigeratum est: ut neque concoctionem, neque digestionem moliatur: sed præ imbecillitate retinere non potest, omnemque elaborationem alimentum subterfugit. Quod si ex tempore, & non stabilis, sed levis momenti purgatio fiat; simplex a cibis vomitus morbum solvit. Sin autem aliquo tempore prorogetur, & in sede firma istorum causa permaneat; nihil opis vomitus affert. Morbus quoque longus, & malus habitus, qui decumbere non cogit, lienteriam peperit. Aqua inter cutem nonnunquam in hanc ægritudinem feliciter commutata est, in malum scilicet ex malo, sed melior est successio.

De

De Uteri morbis. Cap. XI.

MUlieribus uterus ad purgationem, & partum bonus eſt, ſed morborum innitorum, malorumque acervum congerit, neque enim ulceribus tantum, & inflammationi, & fluori obnoxius eſt; verum etiam ſi totus repente ſurſum verſus moveatur, celerem interitum affert. Alibi quidem ſcriptum eſt, quinam ipſius morbi pernicioſi acuti ſunt. Diuturni vero hi, fluor duplex, duritia, ulcera aliqua innoxia, aliqua maligna, exitus totius aut partis. Fluor ſane ruber, aut albus eſt, forma declarat. Ruber quidem, ſi ſanguis flavus emanet, & hujus ſpecies: vel lividus, vel niger, & tenuis, vel craſſus, & concretus, ut grummi. Albus, ut aqua, aut flavus cum pallido mixtus ut bilis, craſſus vero aut ſubtenuis, liquor, quem Græci Ichora vocant, & male olens, albus item, ut pus, ſed exquiſite albus, ut album ſerum, quin etiam gutta cruenta nonnunquam cum pure ſimul effluit: mille aliæ ſunt ſecundum rationem majoris, & minoris iſtorum ſpecies. Circuitus vero modo eſt menſtrua purgatio, ſed non ad priſtinum præſcriptum diem revertitur, non multus quidem ſanguis, ſed per multos dies effluit, paucorum autem dierum fit interpoſitio, ſed omnino pura. Alter eſt circuitus modus, ſed ad certum diem: neque plurimi ſanguinis eſt plerumque prima purgatio, bis autem ac

ter-

ter purgantur per totum menſem. Tertia eſt quoque fluoris ſpecies: indeſinens quidem effluvium eſt, & ſingulis diebus modicum: ſed in totum menſem ſumma fit non admodum modica; neque enim uterus oſtium claudit, ſed hiat, ad effluxum humiditatis relaxationem patiens. Verum ſi neque intermittatur, neque parum effluat, ob ſanguinis effuſionem moriuntur. Signa utique hæc ſunt; præter humiditatis effluentis colores, ipſius hominis color, pervigilant, cibos oderunt, anxietate vexantur, diſſolvuntur in rubro profluvio magis, & dolore torquentur, & in ambobus quod effluit, mali odoris eſt, ſed modo magis modo minus. Album enim profluvium pejus olet, ſi quando major adeſt putredo. Alias autem rubrum, cum ſævius debacchatur eroſio. Brevibus ſane dictum eſto, ater fluor omnium peſſimus eſt, deinde lividus. Pallidus, albus & purulentus, diuturniores quidem ſunt, ſed minus periculoſi. Ex his ipſis pallidus deterior quidem eſt, ſed longe melior eſt ille, qui cum uſitato colore mixtus eſt: uſitatus autem eſt ruber, ejuſque ſpecies. Quin etiam, & ipſis minus noxii ſunt uſitati: ſed re vera ſenioribus infeſtiores ſunt rubri fluxus, minime autem puellis, quibus magis albi nocent. Item altera eſt albi fluoris ſpecies, menſtrua purgatio, exalbida, acris, & pruriginem cum voluptate afferens. In iſtis vero humor albus, craſſus, genituræ ſimilis provocatur; hanc ſpeciem Gonorrhœam, id eſt fluxum ſemi-

narium

narium muliebrem appellavimus. Eſt autem vulvæ refrigeratio; quam ob rem humorum tenax eſſe non poteſt: quin etiam ſanguinem in albidum colorem tranſmutat: vim enim ignis rubrificam non habet. Id genus vitii & ſtomachus patitur, ideo & pituitam evomit. Simili affectu & inteſtina laborant, cum profluvio, græce Diarrhæa vocato, ægrotant. In utero præterea ulcera ſuboriuntur, aliqua lata, pruriginoſa, tanquam ſale inſperſa: hæc ſunt quædam ſuperficiei excoriatio, pus habent craſſum, inodorum, paucum. Ulcera hujuſmodi mitia ſunt. His caviora ſunt ulcera, & deteriora, quibus dolores parvi accidunt, pus paulo plus, gravius olent: nihilominus tamen hæc quoque placida ſunt. Quod ſi altius penetrent, & labia dura aſperaque fuerint, & ſanies quædam olida exeat, & quam in ſuperioribus, dolor ſit major; exedit vulvam ulcus, & nonnunquam caruncula quædam ſeparata egredietur, neque ad cicatricem ulcus id ducitur, ſed longiſſimo tempore hominem tollit: nam maxime diuturnum eſt, hujuſmodi græco vocabulo Phagedæna nuncupatur. Nempe mortifera ulcera ſunt, ſi præter ipſa dolor exacerbat, & mulier valde contriſtatur, & res putrida ab ulcere neque ipſis ægrotis tolerabilis emanat, efferaturque manuum attrectatione, & medicamentis, & quolibet genere medelæ exaſperatur; venæ autem in utero turgent, & proximæ ſimul partes diſtenduntur, id vero perſpicacibus medicis tactu deprehenditur: neque

neque enim aliter liquet. Cæterum ignis, & anxietas totius, & duritia ſimul, ut in feris ulceribus inſunt, quæ & ipſa mortifera ſunt, nec non Cancri appellationem obtinent. At cancer neutiquam ulcus eſt, ſed tumor durus, & indomitus, qui una totum uterum diſtendit: dolores quoque, & reliqua omnia, quæ in ulcere inſunt, cancrum comitantur. Hæc eadem vero canceroſa utraque ſunt, & diuturna, & pernicioſa. Ulceratus autem cancer non ulcerato longe improbior eſt, & odore, & doloribus, & vita, & morte. Nonnunquam integra vulva de ſede ſua egreditur, & mulieris feminibus inſidet, incredibilis calamitas. Sed neque inſpectabilis eſt uterus, neque ingenerabilis cauſa, relaxantur enim membranæ ilibus appenſæ: quæ uteri ſunt ligamenta nervoſa: quæ in fundo ſunt juxta lumbos gracilia, quæ in cervice hinc atque inde juxta ilia, maxime nervoſa, lataque ſunt: qualia navigiorum vela cernuntur. Omnes igitur hæ membranæ remittuntur, cum vulva foras procidit. Plerumque ſane hujus exitus mortem affert, accidit enim ex abortu, & magnis concuſſionibus, & violento partu. At ſi non interficit, diu hæ vitam producunt, non viſibilia videntes, extra alentes uterum, atque foventes. Videtur autem nonnunquam duplicitatis uteri interius ſuccingens tunica, quando a contiguo divellitur. Geminæ namque membranæ tantum ſunt differentes a tunica, hæc vero abſcedit, & fluxione, & abortu, & violento partu, quan-

quando ipſa ſecundis inhæreſcit. Nam cum ipſæ vi extrahuntur, ſimul & uteri tunica extrahitur, verum niſi pereat mulier, revertens eadem tunica utero adamuſſim connectitur, aut paulum extra prominet: contigit autem feminibus mulier. Nonnunquam uteri oſculum ſolum ad cervicem uſque procidit, ſed rurſum intro ſe recipit, ſi uterus ſuffimenta mali odoris olfaciat, ipſum quoque mulier attrahit, ſi grata odoramenta naribus ſubjiciat. Quin etiam obſtetricis manibus paulatim intro recurrit, ſi placide, & ſenſim prematur, & prius remedia mitigatoria, quæ Græci Hyſterica vocant, id eſt uterina, ei adhibita fuerint.

De Arthritide, & ſchiade, id eſt, Articulorum, & Coxendicis dolore. *Cap. XII.*

COmmunis omnium articulorum dolor eſt, Arthritis: ſed pedum dolorem Podagram vocamus, coxendicum Iſchiada, manuum vero Chiragram. Nempe aut ex tempore dolor eſt, ſi ex aliqua parum durante cauſa conſurgat: aut latenter meditationibus longo tempore contractus eſt morbus, cum ab exigua occaſione dolor, & morbus accenduntur. Eſt autem omnium ſimul nervorum affectus, ſi auctum malum omnibus ingruat. Initio vero nervi articulorum vincula, & quæcunque ex oſſibus exorta ſunt, & in oſſa inſeruntur

runtur, dolere incipiunt. At iſtorum magnum eſt miraculum: non delent quidem vel minimum, etiam ſi quis ſecet, aut collidat: at ſi quis ab ipſis deleat, nihil aliud eſt eis ad dolorem citandum potentius, non ferramenta adſtringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis, nam, & hæc aſſumuntur tanquam majorum dolorum remedia. Quod ſi quis ipſa dolentia oſſa præciderit; ſectionis dolor, ut exiguus a majore obſcuratur. Sin autem iſte prævaleat, eos voluptaſque capit priorum malorum oblivionem afferens, id ſane patiuntur dentes, & oſſa. Cauſam quidem veram ſoli Dii noverunt, probabilem vero, & apparentem etiam homines. Eſt autem (ut ſimpliciter dicam) hujuſmodi. Quod prædenſum eſt, contactum, vulnerationeque non ſentit: idcirco, & ex tactu vulnerationeque non dolet. Dolor enim eſt res aſpera ſenſui: denſum autem non exaſperabile, ideo quoque eſt indolens. At rarum bono ſenſu præditum eſt, & vulnere exaſperatur. Cæterum quoniam, & denſa ingenito calore vivunt, per hunc eundem calorem etiam ſentire poſſunt. Siquidem efficiens cauſa ſubſtantialis ſit, ut gladius, ut lapis, ſubſtantialis patientis corporis pars non dolet: natura enim denſa eſt. Sed ſi caliditatis inſitæ intemperatura corripiatur, ſenſus fit permutatio, cumque ipſorum ex ſe ipſa dolet caliditas, ab interna ſenſus pulſione excitatur, natura autem in majus excedente, vel ex abundantia dolores

pro-

proveniunt. At alias in alios articulos morbus articularis invadit, quibuſdam in coxendices, (eaque parte plerumque claudus remanet), & in alia quædam membra nonnunquam exiguus, quandoque nec in parvas particulas tranſit pedes, & manus, nam ſi majora membra occupaverit morbum ipſum capere valentia, inſtrumenta illa non ſupergreditur. Sed ſi ab exiguo membro initium cœperit, mitis eſt, & inopinata evaſio. Iſchiadis quidem a femore poſterius, aut poplite, aut tibia initium eſt. Alias vero in coxæ cavo (Cotylam Græci vocant, Latini Acetabulum) dolor apparet, rurſus in clunem, aut lumbos impetum facit, & omnia potius eſſe videtur, quam coxendicis morbus. Verum etiam articuli ita fere dolere incipiunt, magnum pedis digitum dolor occupat, rurſum calcem in priori parte, qua nitimur; deinde in concavam ſubit. Malleolus autem poſtremus intumeſcit. Doloris cauſam non legitimam afferunt, aliqui novæ crepidæ attritum, aliqui longam obambulationem, alius plagam, aut calcationem, nullus inteſtinam domeſticamque cauſam explicabit. Quin etiam ægrotis verum audientibus incredibile eſſe videtur, quam ob rem in inſanabilem affectum inciderunt, quoniam principiis, cum debiliſſimus morbus eſt, medicus non reſiſtit, qui ut temporis ſpatio vires acquiſivit, nihil medici diligentia proficitur. Quibuſdam in pedum articulis uſque ad mortem reſidet morbus, quibuſdam in omnis corporis ambitum vagatur,

plerumque a pedibus in manus prosilit, neque enim multum interest in pedibus ne, an fiat in manibus: cum utrique ejusdem naturæ sint, graciles, excarnes, externo frigori proximi, a calore interno remotissimi. Item cubiti flexura, & genu conveniunt, post hæc coxarum cavitates, quas Cotylas Græci vocant, & vocatus Peristrophus. Transitus quoque in dorsi, thoracisque musculos fit: incredibileque est, quam late malum serpat. Vertebræ dorsi, cervicisque dolent, & in summo sacri ossis dolor inhærescit, simulque omnium bos, asinus, & proprius cujusque dolor. Verum etiam tendones, & musculi cum distentione dolorem patiuntur; nec non maxillarum, & temporum musculi. Item communicatur renibus, & vesicæ. O rem admirabilem! Post omnia nares, & aures, & labia afficiuntur. Nam quoquo versus nervi, & musculi in capite feruntur, dolent capitis suturæ, & quid doleat ægrotus ignorans indicat suturarum species obliquam, rectam, transversam, posterius, ac prius. Tenuem autem dolorem, & in ossibus defixum conqueritur. Universam enim ossium compagem morbus populatus haud secus, atque pedis, aut manus articulum. In articulis quoque tofacea quædam coalescunt, ab initio quidem veluti abscessus occupant: postquam vero magis spissantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones, demum tofi solidi albi consistunt. In toto autem membro tubercula exigua, quales sunt Jonthi a Græcis appel-

appellati, Vari a Latinis, & majora exurgunt. Humiditas vero craſſa, albicans, grandinoſa eſt: nam, & totus morbus frigidus inſtar grandinis eſt. Videtur autem caloris, aut frigoris differentiam præ ſe ferre, ſiquidem modo ex calore, modo ex frigore voluptas percipitur. At mihi placet unicam eſſe morbi cauſam inſitam frigiditatem, unicumque eſſe affectum, verum ſi protinus increſcat, & caliditas apparuerit, refrigeratione opus eſt, ac talibus delectatur: & hujuſmodi affectum calidum vocant. Quod ſi dolor in intimis nervis demoretur, & articulus non calens collapſus ſit, neque extumeat; frigidum hunc eſſe dixerim: in quo ad caloris revocationem medicamenta calida requiruntur: multis autem valde acribus opus eſt. Caliditas enim collapſas partes in tumorem excitat, & internum calorem ad ſuperficiem evocat, quo tempore frigida medicamina proficient. Huic rei fidem id facit, quod iiſdem eadem non conducunt, nam quod modo profuit, id alias noxium fuit, atque (ut compendio dicam,) calore in principio, frigiditate in fine opus eſt; haud facile quidem continua podagra gignitur: ſed nonnunquam longo intervallo temporis intermittitur, tenuis enim eſt. Et in ludis olympicis podagricus morbo ſedato curſu victoriam adeptus eſt. Viri facilius in hunc morbum incidunt, & ex mulieribus agiliores. Mulieres autem, licet rarius, quam viri, difficilius tamen hoc vitio laborant. Quod enim neque uſitatum, neque

 fami-

familiare eſt, id ſi aliqua urgente cauſa potentius evaſerit, violentum cum ſit, majorem calamitatem infert. Ætas autem huic morbo ſubjecta eſt a quinque annis, ſupra triginta, celerius quoque, aut tardius, prout cujuſque natura, aut victus ratio poſtulat. Atroces ſane dolores ſunt, ſed dolores comitantia atrociora: defectus animæ, ad manuum contactum immobilitas, ciborum averſatio, ſitis, vigilia. Si diſcrimen evaſerint; tanquam ab inferis elapſi laxiorem vitam degunt, incontinentes, ſimplices, hilares, avari, in victu molles, ac delicati. Idcirco vero tanquam mortem rurſus ſubituri licentioſe præſenti vita fruuntur. Multis in hydropicum morbum podagra conceſſit, quibuſdam in depravatam ſpirationem, Aſthma Græci vocant, Latini Anhelitum. Hæc vero ſucceſſio immedicabilis, atque inevitabilis eſt.

De Elephantiaſi. Cap. XIII.

ELephanti morbo, & feræ elephanti communia multa ſunt, & ſpecie, & colore, & magnitudine, & victu. Verum neque ulli alii ſimilia ſunt, neque affectus affectui, neque animal animali. Nam Elephas fera longe ab aliis differt, primum quidem ingentiſſima craſſiſſimaque eſt. Magnitudo enim tanta eſt, ut magnum animal ſuper aliud animal turris inſtar imponere queas. Craſſitudo quoque tanta quantam plura craſſiſſima animalia inter ſe conjuncta vix æquare valeant. Cæterum

rum neque ſpecie cuipiam admodum ſimilem invenias : ſiquidem omnes exquiſite nigro colore toto corpore obſcurantur. Nam equorum alius candidiſſimus eſt, quales Rheſi equi Tracii : alii albis pedibus, qualis Menelai Podargus : alii flavi, quales centum, & quinquaginta : alii cærulei, ut illi Homeri : factus equo ſimilis concubuit cæruleos habens crines, ita boves ſe habent, ita & canes, ita quælibet reptilia, & animalia, quæ ſuper terram depaſcuntur. Elephantes autem ſoli nigri, tenebricoſo colore, nocti, & morti ſimiles. Specie vero tali ſunt, capita quidem, & facies fœdas habent, figura non evidenti, ſuper brevi cervice, ut caput in humeris conſidere videatur : atque ideo non evidens eſt, aures enim grandes ſunt, latæ, alarum ſimiles, ad jugula uſque, & pectoris oſſa. Hæ cervicem armoſque tegunt, ſicut navigia velis conteguntur. Cornua vero mirandum in modum candida nigriori colori interniteutia poſſidet Elephas, alii hæc dentes appellant. Hæc ſola autem candidiſſima ſunt, quale nihil in ullo alio quamvis candido animali reperitur, & hæc ipſa non ſuper frontem, & tempora qualis cornigeris natura eſt, ſed in ore ſuperiorique maxilla ſita ſunt, deorſum verſus ſpectantia, recta non admodum, ſed paulum in ſuperiora retorta, quo a recto detorqueri liceret, & in ſimis dentibus pondus extollere. Grandia utique cornua ſunt, longitudinem extenti brachii. Orgyam græci vocant, æquant mediocria, alia

K 3 his

his multo longiora duplo longiora ſunt, prominentiam habet ſuperior maxilla a labro enaſcentem, longam, exoſſem, tortuoſam, ſerpentis ſimilem. Duo vero in ſumma prominentia foramina ſunt: & hæc in pulmones uſque pertinentia natura terebravit duplicis tibiæ imaginem referentia. Hac ſane fiſtula tanquam nare ad reſpirationem, nec non & vice manuum id animal utitur: poculum etenim, cum velit, hoc proceſſu corripit, complectiturque, & valide retinet: neque ab eo quiſpiam vi eripere poſſit, niſi alius ſit potentior Elephas: herbam etiam ad pabulum hoc quærit: neque ore minoribuſque dentibus carnes edendo vitam ducit: prælongi enim pedes longe a terra diſtans animal ſuſtinent: quin etiam breve (ut diximus) collum eſt; ore igitur humi pabulari non poteſt. Nonnunquam, & cornuum ab ore proceſſus herbam os tangere prohibet. Itaque hac prominentia magnum pondus haurit: deinde quotcunque venatur, hac complexus ventri futura alimentum in os detrudit. Rite igitur primi illi Proboſcida hanc vocaverunt, nam, pro, id eſt, ante ſe animal, hac boſcete, id eſt, pabulatur. Verum enim vero neque ex palude aut flumine ore bibere ei licet. Eadem enim cauſa eſt, quod ſi ſitiat, proboſcidis extremam narem in aquam demergit: deinde tanquam reſpirans, vice aëris, multum aquæ attrahit: ubi vero implevit, narem ceu poculum in os fluminis inſtar effundit: deinde iterum attrahit, iterum-

rumque effundit, quoad ventrem tanquam onerariam navem compleverit. Corium habet asperum, crassissimumque, tumoribus inæquale, fissuras habens, ceu semitas prælongas, alias divisuras concavas transversas, alias vero obliquas valde profundas. Totum Tripodonio persimile est. Pili autem aliis quidem animalibus natura, aut setæ sunt, Elephanti vero sordida lanugo est. Infinitæ sunt & aliæ differentiæ inter elephantem, & cætera animalia. Etenim retro versus quandoque secundum genu flectitur quemadmodum & homo, & mammas prope axillas habet, ut mulieres. Cæterum non in præsentia mihi opus est de animalis hujus natura tractare, nisi quatenus ex eo, & morbus Elephas vocatus patefiat; quotque ægrotantis forma hujus animalis naturæ similia obtineat, agnoscatur. Morbum quoque hunc Leonem vocaverunt, ob extremarum frontis rugarum similitudinem: quam partem Græci Episcenium nominant. De ea posterius suo loco dicetur. Satyriasis etiam appellatur ob malarum ruborem, atque inexplebilem impudentemque coeundi libidinem. Nec non, & Herculeus dicitur, quoniam eo nullus major est, neque valentior. Magnus est quidem potentia morbus, ad mortem enim inferendam est omnium longe efficacissimus, est etiam visu fœdus, & in omnibus terribilis, quemadmodum & elephas bellua. Inevitabilem quoque affert interitum: quandoquidem a mortis causa ducit originem. Ea ingeniti

caloris frigiditas eſt non exigua, vel potius congelatio, ceu quædam ſæva hyems: cum aquam in nivem, aut etiam grandinem, aut cryſtallum, aut glaciem convertit. Hæc eſt communis mortis ac morbi cauſa. Verum tamen neque ulla inſignem conjecturam morbi principium obtinet: neque ulla nova, atque inuſitata labes hominem inceſſit: neque in corporis ſummis partibus repræſentatur, ut protinus videre quis poſſit, & incipienti malo reſiſtere, ſed in viſceribus tanquam domo Plutoni deliteſcens ignis jam ſuccenditur, internorumque victor rurſum in ſuperficie aliquando exardeſcit. Plerumque ſane a facie hæc peſtis incipiens tanquam ignis de ſpecula procul conſpicuus effulget. Nonnulli vero ab extrema cubiti curvatura, a genu, a manuum, pedumque articulis. Idcirco autem hujuſmodi hominum ſalus deſperata eſt: quoniam medicus ad morbi debiliſſima initia artem non adhibet negligens, & ægrotantium calamitatis ignarus. Tardi enim ſunt, ut ab aliqua levi, & vulgari cauſa, ſomniculoſi, quieti ſicca alvo. Hæc etiam ſanis haud valde inuſitata ſunt. In morbi autem crementis reſpiratio grave olet ob interni ſpiritus exhalationem. Hujuſce rei aër, aut quippiam aliud extrinſecum (a) cauſam præbere videtur. Lotium craſſum eſt, album, turbidum, quale jumentum reddit, venerem appetunt, (crudorum, & inconcoctorum diſtri-

(a) *Aliter intrinſecum.*

ſtributio fit:) (*a*) neque iſtorum eſt ſenſus, & meditatio, neque enim concoxerint, nec ne, percipiunt, & cruditas hæc concoctioni ſimilis eſt: nam ipſis haud frequens eſt in optimum aut familiare concoctio. Digeſtio vero facile fit, tanquam in ſuum ipſius alimentum raptim morbo attrahente: propterea valde ſiccitate inferioris ventris laborant. Tumores alii juxta alios exurgunt, nondum quidem continui, ſed craſſi, & aſperi: & interſtitium tumorum diſciſſum eſt, ut elephantis corium. Venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed cutis craſſitudine. Non multo poſt autem, ſed ſedes declarat univerſo corpore in æqualem tumorem diſtento. Pili in omni corpore præmoriuntur in manibus, femoribus, tibiis. Item in pube, in mento rari ſunt: rara quoque in capite cæſaries, quod vero majus eſt, intempeſtivi cani, & calvitium affatim ſubitoque ingruunt; non multo poſt autem pubes, & mentum glabreſcunt. Quod ſi qui pauci pili remaneant; hi magis dedecent, quam qui defluxerunt. Capiti cutis altius reſciſſa eſt: rimæ autem frequentes, profundæ, aſperæ ſunt. Tumores in facie duri, acuti; nonnunquam faſtigio albido, baſi viridiore. Pulſus puſilli, graves, tardi, tanquam per cœnum vix ſe moventes. Venæ temporum diſtentæ ſunt, & ſub lingua ventres bilioſi. Lingua grandinoſis varis exaſperatur. Neque inopi-

K 5 nabile

(*a*) *Aliter ſeminis crudi, & incocti emiſſio fit.*

nabile eſt, & omne corpus talibus ſcatere tuberculis; quandoquidem, & in victimis pravos humores habentibus carnes grandinis plenæ ſunt. Sin autem valde ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit; impetigines ſummos digitos infeſtabunt, genua prurient, prurituſque cum voluptate ſcalpetur. Ambit vero impetigo, & mentum nonnunquam in orbem: rubent malæ cum tumore haud ita magno, oculi caliginoſi, æneí coloris ſunt, ſupercilia prominentia, craſſa, glabra, deorſum verſus pondere vergentia: contractis glabellis eminens tumor inſurgit: color lividus, aut ater eſt. Epiſcenium vehementer contrahitur, ut oculos contegat, quemadmodum iraſcentibus, aut leonibus accidit: unde & Leonina hæc ægritudo vocatur. Igitur neque leoni, neque elephanto ſolum, verum etiam nocti tenebroſæ æquales ſunt. Hypopia, id eſt, ſub oculis inſurgentia oſſa, & nares cum atris tumoribus ſalebroſæ, extanteſque ſunt, labiorum priminentia craſſa eſt, pars autem inferior liveſcit, (*a*) naſus tumet, dentes non albi ſunt, ſed nigricare videntur. Aures rubent admixta nigritia, obſtructæ, elephanticæ, ut grandiores conſueto eſſe videantur. Ulcera in baſi aurium ſunt: ſanies defluit: pruriunt. Totum corpus rugis aſperis exaratur: nec non & alte deſcendunt ſciſſuræ veluti nigri in corio ſulci, propterea & Elephas huic

(*a*) *Aliter atque extat.*

huic morbo nomen eſt. Plantarum, & calcaneorum uſque ad medios digitos fiſſuræ ſunt. Quod ſi plus augeſcat malum; tumores malarum, menti, digitorum, genuumque ulceroſi fiunt, ulcera fœtida ſunt, & inſanabilia: alia enim ſuper alia exurgunt, ſuper alia alia niteſcunt, ſiquidem membra hominem diu morte præveniunt, quoad de corpore excidant naſus, digiti, pedes, genitalia, atque totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, a turpi vita, ſæviſque crucitatibus liberans, quam membratim dilaceratus homo ſit. At longæva eſt, quemadmodum & Elephas animal. Sin autem membrorum recens dolor ſit, longe acerbius affligit. Aliter atque aliter paratorum ciborum appetentia eſt non obtuſa, ſed guſtatus qualitatis expers eſt: nullaque edendi ac potandi delectatio: omnia vero ob doloris cruciatum oderunt: alimento privatur corpus: rabioſa ineſt cupiditas: ſpontaneæ ſunt laſſitudines; ſingulorum membrorum ſpecies hominem gravitate inuſitata premit, quantumlibet exigua membra ſint, quin etiam corpus omnia gravatim fert; non balneis delectatur, non illuvie, non cibo, non jejunio, non motu, non quiete: ab omnibus enim morbus alienus eſt, ſomnus tenuis, vigilia pejor mala ſua cogitans, ſpirandi vehemens difficultas: ſuffocationes fiunt, ac ſi laqueo ſtrangulentur. Hoc igitur pacto nonnulli vitam perdiderunt, inexcitabilem ſomnum in mortem dormientes. Itaque tales cum ſint, quis non aufugiat? aut quis

quis non averſetur, licet filius, aut pater, aut etiam germanus frater ſit? cum metus eſt, ne morbus communicetur. Propterea multi in ſolitudines, & montes ſibi chariſſimos abduxerunt; aliqui eorum egeſtati, quoad viverent, ſubvenientes, aliqui vero minime: cum eos vita defungi mallent. Fama eſt eorum quendam, qui in ſolitudinem expoſiti erant, ex terræ latebris reptantem viperam intuitum, aut fame coactum, aut morbi tædio inductum, ut malo malum commutaret, viventem viperam ediſſe, neque prius e vita migraſſe, quam omnia ipſius membra computruerint, atque exciderint. Alterum præterea ferunt, viperam in muſti dolium irrepſiſſe conſpicatum, cum muſtum ad ſatietatem ingurgitaſſet vomuiſſe, multumque veneni ſimul cum muſto rejeciſſe, quoniam in muſto fera extincta fuerat: iterumque hominem muſtum largiſſime epotum, vitæ pariter ac morbi finem quærentem, ut vero ſatiatus juxta inebriatuſque fuit, primum quidem humi proſtratus inſtar morientis jacebat, poſteaquam deinde gravi ſopore experrectus eſt, ebrietatemque diſcuſſit, in primis comæ defluxerunt, præterea digiti, & ungues; deinceps omnia in ambitu corporis membra contabuerunt: quoniam vero adhuc in ſemine facultas erat, iterum tanquam ab ortu hominem natura veluti ex cera creavit, alios enim crines enutrivit, ungues novos, & nitidam carnem inſtauravit, ac vetus corium ceu ſerpentis ſenectam exuit:
&

& tanquam alter homo ad vitæ munia revocatus eſt. Ita habet fabula non admodum quidem vera, neque valde fidem excedens. Malum enim malo pulſum eſſe probabile eſt, naturam vero ex reſidua vitæ ſcintilla hominem redintegraſſe, haud ita a ratione abhorret, ut monſtro ſimile eſſe videatur.

ARE.

ARETÆI CAPPADOCIS
DE
MORBORUM ACUTORUM CURATIONE.
LIBER PRIMUS.
JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO *INTERPRETE.*

Proœmium.

Curatio phreniticorum. *Cap. I.*
Curatio Lethargicorum, ſeu Veternoſorum. *Cap. II.*
Curatio Tabis. *Cap. III.*
Curatio Apoplexiæ. *Cap. IV.*
Curatio Acceſſionis morbi comitialis. *Cap. V.*
Curatio Tetani, ſeu Rigoris. *Cap. VI.*
Curatio Anginæ. *Cap. VII.*
Curatio vitiorum columellæ. *Cap. VIII.*
Curatio Peſtilentium in faucibus vitiorum. *Cap. IX.*
Curatio Pleuritidis, id eſt, morbi coſtalis ſeu lateralis. *Cap. X.*

Proœmium. Cap. I.

ACutarum ægritudinum medicamina ſpeciebus ſignorum contigua ſunt, quæ ſuperioribus libris a me comprehenſa fuere. Quæcunque ſane in febrium curatione fiunt ſecundum ipſorum differentiam, & ſecundum

dum morborum ſpeciem, & in ipſis diverſitatem; eorum plura in Tractatione de Febribus explicabuntur. Quotquot autem cum febribus acuti morbi fiunt, qualis Phrenitis eſt, aut ſine febribus, qualis Apoplexia; eorum duntaxat medicamina commemorabo: ut ne aberrem, neque verboſior ſim, alia in aliis deſcribens locis. Idem vero principium, quod, & de morbis feci, eundem etiam finem faciam.

Curatio Phreniticorum. Cap. II.

ÆGrotum cubare convenit in conclave mediocris amplitudinis, aëris temperati, hyeme tepidi, æſtate frigidioris: vere autem, & autumno ſecundum temporum naturas conjectura uti decet. Deinde quieſcere jubendum eſt, & ægrotos ipſos, & omnes domeſticos. Acute namque audiunt phrenitici, & ſtrepitibus irritantur, nec non & ab iis in furorem aguntur. Parietes læves ſint, æquales, neque ſupereminentes, neque feſtucas, aut aliquid exertum habentes, neque picturis exornentur: pictura enim parietum mentem turbat: nam præ oculis falſa quædam ſimulacra obverſantur, & quædam non eminentia tanquam eminentia manibus contractant, omniſque occaſio citra cauſam manuum agitationem provocat. Cubilis longitudo, & latitudo moderata ſit; quo neque in ampliori volutari, jactarique poſſit, neque a nimis anguſto delabi. Stragulæ veſtes gla-

bræ ſint, ut ne floccos colligere in mentem veniat. In molli lecto decumbant; nam durum ſtratum nervis ingratum eſt. Non minime autem inter cæteros ægrotantes phrenitici nervis laborant: facile enim convelluntur. Amiciſſimi eos inviſant; fabulæ, & ſermones animum ne vellicent: cum delectabilia omnia eſſe oporteat, illis præcipue, quorum iracunda inſania eſt. Utrum in tenebris, an in luce habendi ſint, ex morbi natura conjicere debemus: nam ſi ad lumen efferantur, & quæ non ſunt, cernunt, & quæ non adſunt, cogitant; aut pro aliis alia cognoſcunt, aut quaſdam novas, & vanas imagines accipiunt, atque in ſumma lucem, aut quæ in luce ſunt, extimeſcunt, obſcuro loco eos continere præſtat. Sin ſecus ſe habeant, lucido; bonum eſt autem ad lucem reſipiſcere, placarique inſaniam. Ne diu a cibis abſtineant: cibi vero humidiores ſunto, paucioreſque, & continui: nam cibi animum demulcent. Occaſio autem exhibendi cibi eſto in utriuſque remiſſionibus, febris videlicet, atque delirii. Quod ſi ab inedia furant, & non deſinat febris; cibos dare non valde febrim lædentes utile eſt. Nempe bonum eſt febrim deliriumque in acceſſionibus remiſſionibuſque concordare, quo exhibendi cibi opportunum tempus inveniatur. In primis itaque conſiderandum eſt, ſanguis nec ne mittendus ſit. Si mentis quidem alienatio una cum febre a principio invaſerit: vena in cubiti curvatura primo aut ſecundo die, media

dia potiſſimum ſecanda eſt. Quod ſi non niſi tertio, aut quarto die delirium accedat; uſque ad primum decretorium dierum circuitum venæ ſectio differenda eſt. At ſi ultra conveniens tempus, ut puta ſexto aut ſeptimo die ſuperveniat, venæ ſectio dimittenda eſt: multo enim ante judicationes in acutis morbis evacuandum eſt, aut purgandum, aut aliis irritationibus utendum. Venæ quoque inciſor ne multum ſanguinis detrahat, licet a principio ſecet: phrenitis namque malum eſt in ſyncopam facile mutabile. Sin autem ægrotus valde repletus ſit, & juvenis plurimo cibo, & largiſſimo vini potu ſaginatus; hæ ad phrenitidem rationes non pertinent: verum iſtis, & citra delirium multum ſanguinis hauriendum eſt: longe autem minus auferendum, ſi iidem phrenitici ſint. Verum tamen audacius vena ſolvenda eſt, ſi a præcordiis non a capite morbus oriatur: ibi enim vitæ principium eſt: caput vero ſenſus, nervorumque originis locus eſt, ſanguinemque potius a corde trahit, quam aliis diſtribuat. Igitur ſi membrum hoc affectum ſit, venam cubiti ſcindere non convenit: quippe in illis vitiis inanire vaſa oportet, a quibus non modica noxa provenit. Quod ſi vires patiantur ut quantum ſanguinis ſatis eſt, evacuetur; ſemel auferendum eſt: ne, dum repetendo tempus conteritur, exhibendi cibi occaſio elabatur; quando quidem phreniticis continuæ febres ſunt, neque remiſſiones longas habent, ſed breves, & latentes

ſublevationes. Cæterum ſi ante mediocritatem defecerit æger; ad ſecundam remiſſionem differendum eſt, niſi longo tempore poſt ventura ſit. Quod ſi non ſit, vires inſtaurando odoramentis, faciei tractatione, & pedum compreſſione protinus ſanguis detrahendus eſt: quantum vero mittendum ſit, facultas oſtendet. Eſca humida omnibus quidem febricitantibus idonea eſt, ſed phreniticis maxime: aridiores enim ſunt, quam ſi ſola adeſſet febris; neque mulſa danda, niſi bilioſi ſint: nam facile a bilioſis naturis concoquitur. Far lotum cum aqua, aut mulſa convenit. Bonum quoque eſt ex his ſorbitiones ſimplices præbere, quales ſatureja, aut apio, aut anetho incoctis fieri ſolent, hæ namque bonam ſpirationem conciliant, & urinam cient: conducit autem phreniticis lotii excretio. Omnia olera proſunt: ſed malvæ potiſſimum lentor bonus eſt, & ad linguæ arteriæque lævorem, & ad ſtercorum deſcenſum, optima eſt beta, blitum, coronopus, cucurbita, quicquid ſuis temporibus optimum fuerit. Ordei vero mundati cremor liquidiſſimus quidem in primis nutribilior eſt: ſed tanto etiam ſpiſſior craſſiorque ſit, quanto plus temporis morbus progreſſus fuerit. Verum in judicationibus, & paulo ante judicationes cibus ſubtrahendus eſt. Si morbus longiori tempore producatur, cibos ne ſubtrahito, ſed triticea exhibeto, quo ſufficiat ægrotus: quando extremorum, & volatilium carnibus in cremore liquefactis plerum-

que

que opus eſt, oportet enim hæc in elixando valde diſſolvi. Ex piſcibus ſaxatiles aliis præſtantiores ſunt: atque omnino regionis illius optimos deligito, quippe aliam regionem alias piſcium ſpecies procreare creditum eſt. Vinoſæ naturæ fructus ſubtrahito, quoniam caput, & mentem percutiunt. Verum ſi neceſſitas urgeat, viribus aut ore ventriculi labantibus; mala in mulſa elixa, aut in adipe toſta exhibeto: aliorum ſingula calida aqua diſſolvito, ſi roborandi duntaxat oris ventriculi cauſa exhibeas: ſin autem vires quoque inſtaurare opus ſit, non uſque adeo vinoſa facultas diſſolvenda eſt. Cibi quidem (ut ſemel dicam) hujuſmodi ſunto. Irrigandum vero caput eſt refrigerandi cauſa olivæ acerbæ contritæ unguine: nam caput in phreniticis calefieri non amat. Quod ſi vigiliæ, & cogitationes ægrotum agitent; roſacei parem modum in principio miſceto: adhuc vero plus roſacei addendum, quo magis extra intraque caput roboretur ac refrigeretur. At ſi mens labefactetur, & loquutio evariet; ſerpylli comam oleis incoquito; aut hederæ ſuccum, aut ſanguinalis affundito. Si mentis vero alienatio vehementius hominem turbet; peucedanum, & ſpondylium oleis infervefacito, & aceti parum inſtillato: hæc enim halitus, & caliditatem difflant, craſſaſque humiditates, quæ & ipſæ deliramenti cauſæ ſunt, diſcutiunt: Cavere autem convenit, ne in cervicem ac tendones madefactio deſcendat; Tendonibus enim atque nervis inimica

 eſt.

eſt. Nempe irrigandi ſemper occaſio eſt, præterquam exacerbationis initio, rarius quidem in incremento, omnium vero frequentiſſime vigente morbo: cum maxime inſaniunt, tum maxime irrigandum eſt humore frigido: atque æſtivo tempore multo magis refrigerato, hyeme vero tepido. Ut miteſcat autem delirium; poſca, aut conyzæ decocto cum ſpongia facies fovenda eſt. Deinde œnanthino, aut crocino unguine linenda: quin etiam nares, & aures iiſdem imbuendæ. Hæc enim ſomnum alliciunt. Si quando iſti pernoctant, neque interdiu ſopiuntur, ſed penitus intenti ſunt oculi atque inſtar cornu rigentes, jactantur autem, & e lecto proſiliunt; iis ſomnus, & quies conciliandi ſunt: primum quidem caput roſaceo mero irrigando, aut amaracino cum ſucco hederæ, aut ſerpylli, aut etiam ſertulæ decocto. Magis autem ſoporiferum eſt papaver in oleo elixum capitis ſincipiti ſuperdatum, aut in aqua faciei per ſpongiam impoſitum, ipſæ quoque integræ herbæ (ſi proxime lectæ fuerint,) virides cervicalibus ſubjiciendæ ſunt, craſſant enim, madefaciuntque ſpiritum aridum tenuemque, & caliginem quandam ſenſibus obducunt: gravis autem, & torpens eſt caligo: id vero eſt ſomni principium. At ſi valentioribus auxiliis egebunt; & ipſa papaveris lachryma ex aqua frons inungenda, quin etiam nares ea linendæ, & in aures infundenda eſt. Contrectatio pedum ſuavis ex oleo, capitiſque attactus efficax eſt, ſed potiſſimum ſi tem-

pora,

pora, aureſque ſcalpantur, nam & ferarum iram furoremque aurium, & temporum mollis attrectatio coercet. Cuique vero uſitata ſomnum accerſunt. Nautis in cymba decubitus, & maritima navigatio, & littorum ſonus, & undarum murmur, ventorumque bombus, & maris naviſque redolentia. Muſico tibiarum exercitatio quietem affert, aut lyræ cantus aut citharæ, aut meditatio puerorum canentium. Ludi autem magiſtro puerilium fabellarum enarratio. Atque ita aliis alia animum demulcentia ſomnium inſinuant. Cæterum præcordiis ac ventri madefactiones, & cataplaſmata adhibeto, phlegmone ſubſit, atque durities, flatuſque diſtendat: oleum quoque ex oliva bene matura nequaquam acerba injicito: id enim craſſum eſt, & viſcidum, & calefaciens. Hæc utique in inflammatione facienda ſunt. Injiciatur vero in ipſa anethum, aut conyza: bonum quoque eſt ſi ſimul omnia. Quod ſi adſit etiam inflatio, cumini, & apii ſemina adjicito, & quæcunque lotium flatuſque prolectant: nec non, & nitrum cribratum inſpergito. Verum ſi in jecore vitium dolorque fuerit; lanas ab ove ſordidas accipito, oleum vero acerbum, aut roſaceum, & ſapam græcam, aut creticam admiſceto, ſertulamque incoquito, atque omnibus in unum ſuccum permixtis jecur irrigato. Ad lienem vero oleum cum aceto bene facit: aut ſi magis, quam prius turbet; poſca, & pro lanis ſpongia mollis adhibeatur, nam mirum in modum his gaudet mite-

 ſcit-

ſcitque lienis. Porro ſi præcordia interius ſint, ſurſumque trahantur, & circumtenta cutis ſit, optimum hoc remedium erit loco unguinis, aut una cum ipſo craſſo tantundem opportunum eſt, cunila vero, & ros marinus incoquantur; anethum quoque non injucundum erit. Quod ſi cataplaſmati tempus erit idoneum, oleis quidem iiſdem in iiſdem affectibus utendum eſt. Materia fit autem lini ſemen, fœnum græcum, ordei tenuis farina. Bonum eſt autem, & faba, & ervum, ſi venter intumeſcat: pariter & millium torrefactum in ſacculo poſitum leve molleque fomentum eſt: pinſitum vero, & aqua inter cutem laborantibus cum melle, & oleo, & lini ſemine cataplaſma bonum eſt. Flores autem, & herbæ, & ſemina quæcunque a me in irrigationibus poſita ſunt, & in cataplaſmatibus eadem ſunto. Mel vero, & cum ipſis bonum eſt, ut arida cogantur, miſceanturque ſquallentia, atque ut calor diutius permaneat: ipſum quoque ſolum bonum eſt pro cataplaſmate ſemicoctum, & ad irrigandum, ſi cum aliquo humore liquetur: mollit enim, calefacit, flatus lotiumque evocat, & ardores obtundit. Nam hæc quoque mulſa epota præſtat: hiſque plura, & meliora, ſi interius arteriam, pulmones, pectus, & ventrem ſubeat. Aſſidue vero alvus irritanda eſt glandulis, aut illitionibus (ſæpius enim ſicceſcit,) ut a capite materiæ detrahantur, & a pectore halitus difflentur, & alvi purgamenta excernantur. Quod ſi multis

tis diebus venter ſuppreſſus fuit; ipſum mulſa, oleo, & nitro ſubluere opus eſt. Verum ſi non ſatis phlegmones exhalationes deſierunt; cucurbitulam affigens incidito, qua parte phlegmone extumuit, & major apparet: unam autem, aut duas affigito, prout phlegmone ſignificaverit, & vires præceperint, & ſanguinis detrahendi copiam ab his conjectare oportet. Exceſſus enim ſyncopæ author eſt. Primo quidem, aut altero die madefactio eadem eſto. Tertio vero ceratum cum aliquo ex oleis ad irrigandum aptis imponito. Deinde epithemata in inflammatione ſi facultas ſit, ex hyſſopo, fœno græco ex mulſa decocto, terebinthi arboris reſina, & cera: olea vero in iiſdem eadem. Quod ſi nihil iſtis delirium remittat; tondere caput neceſſe eſt: ſi longiſſimi crines ſint, primum dimidii: ſi breviores, ad cutim. Poſtea prius refectis viribus cucurbitula vertici capitis affigenda eſt, ſanguiſque hauriendus: verum prius inanis cucurbitula interſcapulo adhibeatur. Cæterum quoniam thoracem in omnibus acutis morbis medicari oportet: nam prorſus ipſe cum corde, & pulmone laborat, primum quidem ob ſpiritus modo calidi, modo frigidi neceſſitatem, præterea ab ardenti febre, & tuſſi, & humorum pravitate, & nervorum communione, & oris ventriculi noxa, nec non ſuccingentis membranæ, & ſepti tranſverſi vitio: (cor enim ſi majori aliquo malo oppreſſum ſit, nunquam ſeneſcit:) in Phreniticis utique, & hæc inprimis mitiganda

 ſunt:

ſunt: ſiquidem nonnullis mentis alienatio ab aliquo eorum, quæ in pectore ſunt, vitio exoritur: ea vero ſunt, ſpiritus calidus, & ſiccus, ſitis acris, ignis intolerabilis qui undique in thoracem confluit, & pravitas quidem a domeſtico calore commutato, & major, & moleſtior provenit. Ab aliis etiam membris in thoracem contributio fit. Extrema namque frigida ſunt, caput, pedes, ac manus: ſuper hæc autem thorax eſt: igitur humectandi refrigerandique auxilio eget. Humectatio quidem fit ex oleo, in quo chamæmalum, aut nardus incocta ſit. Æſtate vero, & ſapa græca benefaciet. At ſi epithematibus uti deceat; palmulæ vino auſtero maceratæ, deinde contuſæ in placentam cum nardo, polenta, atque œnanthe ſuave pectori cataplaſma fuerint. Refrigerant quoque mala pinſita cum maſtiche, & ſertula: quæ omnia cera, & nardo excipiantur. Sin autem & os ventriculi torpeat, & a cibis abhorreat; ſuccum abſinthii, aut comamuna cum his tertio, ipſo etiam in oleo incocto præcordia irrigato; & aquam, in qua maduit, aut ipſius ſuccum ante cibum propinato, duos ſcilicet aquæ illius cyathos, aut ſucci ad amaræ fabæ magnitudinem ex aquæ cyathis duobus. At ſi os ventriculi ardor male habet, non ratione morbi, ſed ipſum duntaxat ab acribus ſalſiſque humiditatibus, ſive a bile mordetur, atque ſiti perareſcit; lac aquæ admixtum in cibis exibendum heminæ videlicet dimidium uno aquæ cyatho temperatum: atque

que ita hujuſce lactis plurimum ſorbeat: nonnihil etiam cum pane aſſumat. Verum tamen ſi ardor hominem torqueat, & ſitis, & anxietas, & furens inſania, & frigidæ cupiditas; propinanda quidem frigida eſt, ſed non tanta, quanta in ardore morbi abſque phrenitide propinatur. In iſtis enim timendum nervis eſt: itaque danda eſt, ut ori ventriculi ſubveniatur; pauca vero ſatis eſt, parum enim potant phrenitici. Cæterum ſi in Syncopam prolabantur, nam & hoc incidere ſolet, viribus evaneſcentibus, in ſudorem liqueſcente homine, omnibus humoribus extrorſum impetum facientibus, tenore ac ſpiritu fatiſcentibus; tunc cura delirii poſthabetur; ſed cum metus ſit, ne in vaporem, humiditatemque homo diſſolvatur; unicum ſubſidium vinum eſt; celeriter enim ſubſtantiam alendo inſtaurat; & quoquo verſus ad extremitates uſque permeat: tenori tenorem apponit, & ſpiritum torpentem expergefacit: frigiditatem calore temperat: laxantem madorem aſtringit: extrorſum erumpentia atque diffluentia coercet: olfactu ſuave delectat: vires demum fulcire ad vitam prorogandam poteſt: atque in inſania ad animum demulcendum optimum eſt. Hæc omnia epotum vinum ſimul præſtat; iracundia namque molleſcente animo conquieſcit: atque ipſimet ad recreandas vires cibos accipiunt, quin etiam ſe ipſos ad voluptatem replent. Nempe ſi jam plus temporis morbus extrahitur, & febris ignava eſt, & delirium

in fatuitatem vertitur, & præcordia non usque adeo læsa sunt, aut tumore, aut inflatione, aut duritia, sed in capite potissima morbi causa est: audacter lavare oportet, atque sæpius caput perfundere, habitus namque sanabitur, & caput difflabitur: & omne corpus exhalabit. Atque ita siccitas obtunditur: & sensus caligo discutitur: & mens stabilis, atque inconcussa firmatur. Hæc utique sunt tollendi morbi præcepta.

Curatio Veternosorum. Cap. II.

VEternosi in luce, & ad solis radios collocentur: morbus enim nihil aliud est, quam tenebræ, & magis in loco calido habeantur; ipsius enim causa est insita frigiditas: cubile agitabile sit: stragulæ vestes, parietum picturæ, omnia sint varia, quæcunque visum proritare queant: multus habeatur sermo: pedes premendo tractentur: vellantur pili: membra scalpantur. Si altus sopor obtineat, vociferandum est: iracunde increpandus est æger: his, quæ timere consuevit, deterrendus; quæcunque prius optabat expectabatque, annuncianda sunt: omnia ad soporem discutiendum contra, atque in phreniticis, molienda. Quod ad Veternosorum evacuationem attinet; hæc novisse oportet, si alteri morbo, utpote phrenitidi succedat veternus, venam ne solvito: neque alicunde multum sanguinem educito: sed ventrem subluito non solum stercoris educendi causa, sed etiam ut aliquid a superio-

rioribus partibus revellatur, & a capite derivetur: igitur multum insit salis, & nitri. Optimum vero fit, si sublutioni castorium inspergas: imum enim intestinorum veternosis frigidum est, & ad excretionem emortuum. Quod si non per successionem, sed suopte ingenio veternus incipiat, & æger plenus esse videatur; si sanguinis, vena in cubiti curvatura secanda est: si pituitæ aquosæ, aut aliorum succorum, purgare opus est, enico ex ordei cremore, aut nigro veratro ex mulsa inter initia, si mediocriter purgare velis. Sin autem copiosius, medicamenti, quod Hieram id est Sacram vocant: pondo drachmas duas jejuno dato cum mulsæ cyathis tribus: atque tantisper expectans, quoad purgatio confecta sit; tunc cibos, si opportunum sit, exhibeto: sin minus, in posterum diem alimentum differto. Nonnunquam sane, & vesperi hieræ drachma cum aquæ, aut mulsæ cyathis duobus dissoluta in tempore datur. Nempe inedia malum est, malum est & cibi multitudo. Igitur exiguo cibo uti singulis diebus oportet: neque subito ac penitus jejunandum est, os enim ventriculi per totum diem refectione caloreque indiget. Quin etiam cibus esto attenuans, & alvum leniens in jusculis magis quam leguminibus, gallina, cenchride, herba vero mercuriali assidue utitor; acetumque affundito, & succis injicito, si forte succo ptisanæ utendum sit. Bonum autem spiritum reddit urinamque citat fœniculum, apium olera, aut horum

horum ſemina. Item porrum acrimonia ſua proficit, & braſſica cum oleo, & garo, optime facit, & cuminum dulce cum braſſica ad flatus digerendos, & lotium evocandum. Veſica enim atque venter in quolibet morbo irritant atque infeſtant. Irrigationes capitis tales fiant, quales & in phreniticis. Utriſque enim ſenſus pleni halituum ſunt: quos refrigerando, adſtringendoque roſæ atque hederæ ſucco propulſare neceſſe eſt; aut dirigere per tranſpirationem extenuantibus, exempli cauſa ſerpyllo, aut aceto cum roſaceo. Si nervi doleant, & totum corpus, ſed multo magis extrema frigeſcant; caput cervicemque caſtorio cum anethino oleo inungito, atque irrigato, quin etiam ſpinam eodem, ſicyonio, aut gleucino, aut veteri oleo admixto perfundito: nec non, & manus ad humeros uſque, & pedes uſque ad inguina perungendi ſunt. Nonnullis quoque veſica eſt humectanda: quæ tanquam nervus patitur, & tanquam urinæ iter laborat: inſuper humorum acredine vexatur: bilioſum enim lotium eſt. Sin autem major tremor adſit, & convulſionem minetur; neceſſario, & ſicyonium oleum capiti ſuperfundendum: ſed brevis ejus uſus eſto. Quod ſi præcordia inflammata ſint, cutis vero tumida, inflata, diſtentaque, aut introrſum vergentibus præcordiis concava efficiatur; madefactiones, & cataplaſmata ejuſmodi ſint, cujuſmodi in capite de phreneticis comprehendimus. Cucurbitula minime utitor, ſi a phrenitide in hanc labem

labem incidit: audacius vero cucurbitula uti poteris, ſi ab initio morbus iſte invaſerit. Sin autem atra lingua ſit, & tumor in præcordiis appareat, cucurbitulam affigere neceſſe eſt; poſtquam vero intervallo temporis ſenſus purgati fuerint, & alia facilius feret, capitis vertici applicare, quandoquidem ea parte evacuare ſine ulla virium moleſtia poſſumus. Et flatus ſupra infraque eliciendi ſunt. Veternus enim flatus colligit, & in ventriculis, & in toto corpore ignavia, marcor, animæque defectus conſpicitur. Motus autem ac vigilia diſcutiendi facultatem habent. Rutam igitur viridem cum melle, & nitro contritam illinito: ſic enim magis flatus digerit: cum his vero, & terebinthinæ reſinæ pars una miſceatur. Fotus quoque flatus provocat aut cum ſordidis calentibuſque lanis, aut cum aſperis panniculis veteribus atque attritis: aut cum ſpongia ex aqua, ubi hyſſopum, aut origanum, aut pulegium aut ryte incocta ſit. Evocant autem flatus, & quæcunque ante cibos propinantur: quæ utique pituitam bilemque ab inteſtinis, & ſtomacho educunt. Hyſſopum in mulſa elixum, dictamum creticum, origanum acria quidem ſunt, ſed eductoria. Adiantum, gramenque flatus, & lotia erumpere faciunt. Si manus, & caput contremiſcant, caſtoreum dimidiæ drachmæ pondere ex mulſæ cyathis tribus ad plures dies bibendum eſt: ſi bibi vero non poſſit, ad demoliendam calamitatem cum olei cyathis tribus, in quo ruta

ruta incocta ſit, duplum in imum inteſtinum infundatur: idque per plures dies faciendum. Ultra vero utilitatem, quæ ex hoc provenit (nam ſupra infraque flatus expellit, & nonnullis urinam, ſtercuſque detrudit:) ſi forte in omne corpus dilabens penetrat, firmi atque robuſti nervi efficiuntur, & habitus ad calidum ſiccumque permutat: morborumque conſtitutiones convertit. Optime etiam proficit ſi in nares inſpiretur; nam & ea ex parte ſpiritus ſternutamentis educit. Et quemadmodum per veſicam urinam expellit, ita, per nares mucum. Hos autem effectus hoc loco ſuavi caliditate præſtat, & melius quam alia ſternutatoria, ſcilicet quam piper, veratrum, radicula euphorbium. Nam hæc ad primum atque ultimum attactum immitia ſunt, & caput ſenſumque perturbant. Caſtoreum vero paulatim adhibitum calefacit, cum & alioqui capiti conducat: quandoquidem nervi undique ex capite oriuntur: morbis autem nervorum caſtoreum medetur. Cæterum ipſum cum aliquo aut aliquibus ex ſupra comprehenſis admiſcere non ingratum fuerit, nam ſi admixtum ſit, non protinus quidem caput mediocriter conturbaverit, diutius vero caliditatem accenderit. Nares proritatione humidæ reddantur, odoramenta applicentur acria quidem ad ſenſum, ſed facultate calida: quale ipſum caſtoreum eſt, aut thymbra, aut pulegium aut thymum, viridia aut arida aceto perfuſa. Acribus pharmacis pedes genuaque illinantur. Materia eſto cale-

calefaciens, & ex adjectione mordens: nam utroque veterno ſi opus eſt calorem excitandum atque vigiliam. Primum igitur urtica crura verberato, tenuiſſimæ namque urticæ partes adhærentes non diu perſeverant, ſed pruritum, & dolorem non gravem inferunt; mediocriter vero ſtimulant, & tumefaciunt, & calorem excitant. Quod ſi hæc vehementiora fieri volueris; lemneſtidis, atque euphorbii pares portiones cum unguine gleucino illinito. Optimum quoque eſt ſcillæ crudæ laminis perfricare, ſed a membris omne oleoſum detergere oportet: quodlibet enim acre minime mordax eſt admixtum cum unguine, niſi id medicamentoſum ſit, quale eſt cyprium, aut gleucinum, aut ſicyonium. Si præter hæc altus adhuc ſopor occupet; proderit ſylvaticum cucumerem ex aceto tritum, & æquæ ſinapis portioni admixtum imponere, acre vero eſt id cataplaſma, celeriterque ruborem concitat: celeriter quoque calefacere poteſt: verum ne puſtulas vulneraque efficiendo periculum inferat, frequenter detrahendum eſt cataplaſma atque nunquid horum acciderit, inſpiciendum. Hæc utique ad ipſius torporem, ac veluti demortui languorem diſcutiendum quolibet morbi tempore præter exacerbationum invaſiones molienda ſunt. Quod ſi jam ſenſum recuperet, pondus tamen aliquod in capite inſit, & ſonus aut bombus obſtrepat; etiam per os pituita elicienda eſt. Maſtichen in primis mandendam exhibe, ut continenter expuat: poſtea

rur-

rurſum uvam taminiam, granum gnidium: ſed omnium maxime ſinapi, & quoniam uſitatum eſt, & quoniam inter alia magis pituitam educit: ac ſi quis ſponte ipſum devoraverit, quæ in ventriculo ſunt, disjicere poteſt: poteſt etiam alvum madefacere, & flatus excernere. Etenim aliquando caſu hæc mihi evenerunt: cum homo quidam me conſentiente ipſum devoraſſet. Bonus autem magiſter eſt experientia, opus eſt vero, & ipſum periculum facere: imperitia namque timoris, & cautionis cauſa eſt. Caput quoque poſtquam ad cutim detonſum fuit, niſi magnopere proficiat, ut tranſpiret, radendum eſt: quin etiam ad uſum acrium medicaminum, ut ejus, quo ex limneſtide conſtat, aut hydar, aut thapſia, aut ſinapi, humidum ex aqua cum dupla panis portione in linteolo veteri illitum capiti ſuperdandum eſt: cumque horæ ſpatio ibi permiſſum fuerit, ſpongiis calidis fovere opportunum fuerit. Item ex uſu erit, & lavatio omnibus, jam, aut ſaltem plurimis, & præcipuis ad morbi depulſionem adhibitis, adhuc tamen corpore torpente, ubi, & geſtatio proderit, & frictio, & quælibet lenis corporis agitatio.

De

De curatione Tabis. Cap. III.

ISTos sane si & tabes male habet, ocyus succurrendum est, ad balneum deducendo, & corpus dimovendo. Tabis quoque lac medela est, & nutricatio, & ventris calefactio & vesicæ lenitio. Quin etiam eadem huic vitio, quæ & catocho, expediunt: similis enim atque eadem est horum morborum species. Castoreum utique istis opportunius est atque lenius, & potui datum, & illitum, & in intestinum infusum. Mulieribus autem qualia his similia ab utero vitia oriantur, in libro de muliebribus morbis a nobis disputabitur.

De Curatione Apoplexiæ. Cap. IV.

APoplexia validus plane morbus est, nam in omnibus exanimes sunt, quorum & corpus, & mens stupet. Si ægrotus senex sit (quibus familiare id vitium est) non liberatur, & morbi magnitudine, & ætatis miseria oppressus. Quibus autem notis morbi magnitudo conjectanda sit, antea a nobis positum est. Si juvenis æger sit; debilis est apoplexia, non tamen facile removetur. Tentanda igitur curatio est. Æquale sane adjutorium utpote magno affectui magnum remedium missio sanguinis est; nisi quis plusquam conveniat, mittendo delinquat, modum autem conjectare difficile est; nam si paulo plus detraxeris, hominem plane stran-

gulaſti, ad vitam enim tuendam his vel paucus ſanguis efficaciſſimus eſt; cum ſit vitæ corporiſque alimenti fomes, ſi minus detraxeris, quam cauſa poſtulat, nihil magni per magnum auxilium contuleris: adhuc enim cauſa permanet. Sed præſtat minus detrahendo delinquere: nam ſi minus detractum eſſe viſum ſit, aliqui vero optimi ſucceſſus apparuerint; iterum venam reſcindere congruens fuerit: ſcindenda eſt autem vena in concavo cubiti, hæc enim in ſiniſtro fluida eſt. Simul quoque in puſilla apoplexia, & reſolutæ partes conſiderandæ ſunt, in ſiniſtro ne, an in dextro latere reſolutio ſit: a ſalubribus enim partibus (ut dicere mos eſt) ſanguinem haurire oportet, hac enim ſanguis facile delabitur: hac etiam a læſis partibus materia derivatur. Igitur ſi abſque evidenti cauſa attoniti reddantur; ſic de ſecanda vena ratiocinandum eſt. At ſi ab ictu, aut delapſu, aut compreſſione in hanc labem inciderint, in aliud tempus res differenda eſt: nonnullis vero ad medelam atque vitam id ſolum ſatis fuit. Cæterum ſi frigiditate multa, & torpore, & ſenſuum abolitione hominem occupante vena minime ſcindenda videatur; ſubluenda alvus eſt: quo multitudo ab inteſtinis extrahatur (plerumque enim ex voracitate, & crapula in morbum talem prolabuntur,) utque humores caput occupantes revellantur. Sublutio plane acris eſto, pituitam, bilemque ſubducens. Igitur nitrum ſolum ne habeto, ſed etiam euphor-

euphorbium trium obolorum pondere, (qui eluendæ alvo modus uſitatus eſt,) & cucurbitæ agreſtis interanea, aut centaurii come decoctum ex oleo, aut aqua. Optima quoque ſublutio fuerit, mellis conſuetæ portioni ruta adjuncta, & cum unguine elixa, & terebinthi arboris reſina, & ſal pro nitro, & hyſſopi decoctum. Quod ſi per hæc ſubſidia paulum excitatus homo fuerit, aut febre correptus, aut ſenſum ab illo marcore ſuſcipiens, aut arteriæ bono pulſu reſtituto, aut facie utcunque meliora ſignificante; ſpes ſalutis concipienda eſt, audaciuſque ſubveniendum. Interim igitur roboratis viribus, purgatorii medicaminis, quod Sacrum vocant jejunio maxime quidem integra potio danda eſt: ſi vires prohibeant, dimidium cum mulſa, & æger in lectica ſupinus collocatus agitandus eſt, ſenſim eum, qui ferunt, geſtantibus; frequenter vero, quo laſſitudo arceatur, interquieſcat: ac ſi alvus liquida ſit, libens admittito: ſin ſecus, aquæ, aut mulſæ cyathos duos potui dato. Sin autem, & dum purgatur, nauſeabundus ſit; id ne prohibeto, nam & illa diſtentio ad expergefaciendum vigorem quendam præſtat, & pituitæ vomitus morbi cauſam evellit: ſenſum vero, & caput, & nervos repurgat ſacrum quod vocatur medicamen. De qualibet itaque ab initio adminiſtranda purgatione ſatis diſſeruimus. Totum vero hominem lanis involutum oleo ſicyonio perfundere oportet, aut gleucino veteri, aut ſingulis ſeorſum, aut

 ſimul

ſimul mixtis. Sed optimum fuerit ad conſpiſſanda olea ceræ parum colliquare: atque iſta nitri ac piperis mixtione valentior reddenda eſt: ſint vero tenuiter contrita, & cribrata. At miram habet vim ad reſolutos caſtoreum, etiam illitum cum aliquo ex antedictis oleis: ſed longe potentius eſt, ſi cum mulſa potui detur, portio vero tanta ſit, quantam in veternoſis novimus. Conjectare autem oportet, & ætatem ægrotantis, & mentem, an pluribus diebus bibere ſit paratus. Nempe inunctiones irrigationibus præſtant, facilius feruntur, & magis proficiunt: neque enim dilabentes lectum, & ſtragula inquinant, ægrotis vero id inutile eſt: illæ autem inhærentes corpori in colliquatas partes a calore ſorbentur, quin etiam, & ipſarum perpetuitas conducibilis eſt: nam irrigatio diffluit. Inunctionum autem materia eſt, quæcunque a me ſupra dicta ſunt: cum ipſis vero caſtoreum. Accipitur itaque reſina terebinthi arboris euphorbium, limneſtis (hoc eſt adarce) pyrethrum æquis portionibus: piperis, galbani dimidium, nitri ægyptii triplum, ceræ quantum ad liquida conſpiſſanda ſatis ſit. Cæterum medicamina multo magis, quam hæc, varia, & multo plura ſeorſum loco ſuo tradita ſunt. Epiplaſmata quoque duris diſtentiſque partibus ſuperdanda. Horum ſylva eſt lini ſemen, fœnum græcum: farina hordei, mel: oleum, ubi ruta, aut anethum incocta ſint; althææ radix pinſita, & in mulſa uſque ad ceræ mollitudi-

litudinem decocta. Sunto vero & tractabilia, & temperatura ſuavia. Siquidem adhuc febre vacant, aut leviter febricitant, poſthabita caloris cura hæc facienda ſunt. At ſi febres acutæ ſunt, & reliquus morbus his levior eſſe videtur, febres vero in diſcrimen adducunt; ad has, & victus rationem, & reliquam curationem convertere oportet. Alimentis itaque ſumme tenuibus, & facilis coctionis veſcendum eſt, atque opportunitas nunc magis obſervanda. Et per totam curationem in exacerbationibus ſubtrahere, atque penitus in febres animum intendere oportet. Cum morbus autem diu trahitur, & caput in cauſa eſt, cucurbitula occipitio affingenda, & ſanguis largiter hauriendus: plus enim, quam venæ ſectio, proficit, & vires nequaquam labefactat. Sed prius inter ſcapulas inanem cucurbitulam admoveas: ut in contrarium ejus, quæ in occipitio eſt, ſuccos revellat. Nempe interdum, & gula reſoluta eſt; in qua ſola attonitis ſalutis præſidium collocatur, devorandis ſcilicet alimentis, & medicaminibus tranſmittendis, neque enim inediæ famiſque tantummodo periculum inſtat, verum etiam tuſſis, difficilis ſpirationis, atque ſtrangulatus. Nam ſi quis intra os liquidum cibum infundat; in arteriam ſubterlabitur, cum neque tonſillæ ad impulſum ciborum concidant, neque epiglottis in proprium locum ſubſidat, quæ arteriæ operculum a natura facta eſt. Quapropter opus eſt mulſam, aut ſuccum longa myſtilla in-

 fun-

fundentem, ſupraque arteriam attollentem in gulam demittere: id quoque enim ad deglutiendum inſervit. Verum enim vero ſi ægrotus jam morti proximus ſit, ipſius adeo cervix ſpirituſque congelaſcunt, ideo cervicem, & mentum calefactoriis illinito, & foveto. Fruſtra vero laborant, atque imperiti illi ſunt, quicunque ſub mento cucurbitulam, ut gula dilatetur, affigunt: quandoquidem non dilatatione ad impoſitionem ciborum, ſed ad deglutiendum compreſſione opus eſt, dilatat autem cucurbitula: & cum devorare velis, prohibet revellens ac retrahens; cum remittendum potius ſit, quo in devorando conſtrictio fieri poſſit. Inſuper arteriam repleri, ut ſtrangulatio fiat periculum eſt, neque etiam ſi hac, & illa in parte gutturis affixeris; quicquam prodeſt, muſculi namque, & nervi, & tendones, & venæ ante ipſum poſiti ſunt. Veſica utique, & laxum inteſtinum inter ſe proxima interdum ad excernendum debilitantur, reſolvuntur, recrementorumque ſemper plena reperiuntur: veſica vero, & in maximam molem extumeſcit. Interdum autem ita reſolvuntur, ut purgamenta continere nequeant: per ipſa enim tanquam inanima ſupervacua delabuntur. Tunc igitur inſtrumentum, quod Cathetera vocant, in veſicam demittere haud ſane tutum eſt, ne corrumpatur enim veſica, atque homo convellatur, diſcrimen impendet; ſed præſtiterit cremore haud multo alvum ſubluere; cumque ſtercus ab inteſtino

ejectum

ejectum fuerit, iterum injiciendum est cum oleo castoreum. Spes autem unica omnium pariter resolutorum, separatimque singularum partium eo vitio laborantium in oleum insessio fuerit, quomodo vero ipsa administretur, in sermone de diuturnis morbis exponetur.

De Comitialis accessionis curatione. Cap. V.

COmitialis morbi primus casus perniciosus est, si acute morbus invadit; nonnunquam enim & uno die hominem perdit. Periculosæ etiam sunt per circuitus exacerbationes, unde factum est, ut in acutorum numerum comitialis morbus poneretur. Quod si malo assuescat homo, & morbus tenaciter adhærens occupet; non solum diuturnus, verum etiam nonnullis perpetuus efficitur: nam si ætatis florem vigoremque excedit, consenescit cum ægro, commoriturque. Quotquot igitur medicamina ut diuturno morbo conveniunt, in sermone de diuturnis comprehendetur: quotquot autem ad mortis celeritatem evitandam facienda sunt; horum plura in sermone de attonitis tradidimus, venæ sectiones, alvi sublutiones, inunctiones, cucurbitulas: hæc enim ut homo expergiscatur, valentissime efficiunt. Quotquot autem prolapsui peculiaria adjutoria inveniuntur, ea in præsentia docebimus. Pueris itaque, quibus ex corruptione, aut

ex vehementi refrigeratione inusitata hæc labes incessit; vomitus aut cibi, aut pituitæ, aut aliorum quorundam succorum prodesse consuevit, pennæ autem irino unguento delibutæ nauseam excitant, verum tamen, & irino non usque ad convulsiones tonsillæ sunt illinendæ. Comprimere quoque leniter ilia opus est, puerum in ventrem suspensum convertendo: hæc enim figura ad vomitum habilissima est. At si vellatur, aut distorqueatur maxilla, aut manus, & crura jactentur, aut una cum toto corpore oculi distendantur; manibus perunctis tractando demulcere convenit: obtorti oculi dirigendi sunt, rectæ partes ne torqueantur, suaviter continendæ: frigida membra lanis antiquis sordidis, attritisque panniculis fovenda: sedem præterea melle cum rutaceo oleo inungito, aut cum nitro, aut resina liquida cum his mixta: hæc quoque leviter intra anum intrudito: flatus enim proliciunt: flatuum autem excretio hujusce morbi in pueris medela est. Porro si deglutire valeant: pharmacum istud exhibendum est, cardamomi pars, æris combusti ϶ hæc ex mulsa propinato, aut enim evomunt una cum humoribus ventriculum infestantibus, aut alvus subducitur. Optimum quoque est hujusmodi linctuarium, cardamomi, sinapis, hyssopi comæ par modus, iridis radicis pars cum nitro duplo, piperis tertia pars: omnia cum melle permisceto, & maxillam diducens, in os infundito: interius etiam, quam ubi sunt tonsillæ,

quo

quo deglutire valeant, injicito. Hæc adeo pueris expediunt. Juvenibus autem & hæc quidem prosunt, verum etiam potentiora his medicamina ad vomitum deligenda sunt, ut narcissi, bulbi, sinapis, & hyssopi, pares partes, æris, & piperis dimidio minus, quam priora, cum melle miscens exbibe. Hæc profecto ad levandam exacerbationem abunde fuerint: quæ vero ad propulsandum morbum facient, in sermone de diuturnis morbis persequemur.

De Curatione Rigoris, quem Tetanum vocant. Cap. VI.

IN præsentia lectum mollem, tractabilem, levem, suavem, calidumque esse necesse est: nervos enim inflexiles, duros, rigentesque morbus efficit: quin etiam cutis tota squallens asperaque corpori obtenta est: palpebræ natura versatiles vix oculos conniven-do protegunt: oculi intenti sunt in profundo convoluti: nec non & artus sunt deligati, ob distentionem immobiles. Ægroti domicilium calidum esto, si æstas sit, citra sudorem, aut resolutionem: ad syncopam enim morbus inclinat. Neque vero ad alia magna remedia cunctanter accedendum: haud enim differendi datur occasio. Quapropter sive ob refrigerationem absque manifesta causa rigor invaserit, sive ex vulnere, sive ex abortu mulieri incesserit; venam in cubito rescindi-

to: curans in deligando brachio laxiorem compressionem fieri, sectionemque leniter, & facile expediri: siquidem ista nervorum convulsiones cient. Semel etiam cruor citra defectum animæ frigusque extremorum mediocriter effundatur. Neque inedia æger maceretur; res enim frigida siccaque fames est; propinetur itaque mulsa spissa meracior, & ptisanæ cremor cum melle. Ista namque, & tonsillis comprimendo minimum dolorem inferunt, & gulæ deglutiendo lenia sunt, & facilia, & ad moliendam alvum mollissima, & ad vires instaurandas valentissima. Omne corpus lanis involvito oleo gleucino, aut crocino madentibus, in quibus aut rosmarinus, aut conyza, aut artemisia incocta sit: atque omnia & facultate, & ad tactum calida sunto. Oblinere autem corpus unguine convenit, quod ex limnestide, quam ad arcem esse putamus,) quod in stagnis nascitur, & euphorbio, & nitro, & pyrethro conflatum est, his vero & multum castorei adjiciatur. Bene quoque fuerit tendones lanis contegere, & secundum aurem, & mentum loca perungere, nam partes hæ maxime patiuntur ac distenduntur. Præterea levibus calefactoriis fovendi sunt tendones, & vesica per sacculos millium torrefactum includentes, aut bubulas vesicas olei calidi semiplenas: quo locis, quæ foventur, secundum latitudinem applicari valeant. Interdum coegit necessitas, ut capiti fomenta adhiberentur, quod neque sensibus usque adeo tutum est, neque nervis

vis ſalutare, ſenſibus enim quandam caliginem effundit multis halitibus ipſos petentibus: nervos autem replet. Quo circa modo fovendi quam tutiſſimo utendum eſt, atque materia haud ita multum fœde olens deligenda, utique materia eſto oleum in veſicis in duplici vaſe citra nidorem fervefactum: aut ſales tenues, in ſacculo, millium enim ac lini ſemen tactu quidem lenia ſunt, ſed halituoſa, & graveolentia. Ratio vero fovendi hujuſmodi eſto, tendonibus reſupinato ægro fomenta uſque ad verticem ſubjicienda ſunt: ulterius vero ad ſynciput ne procedito. Iſte namque locus omnibus ſenſibus communis eſt: ab ipſoque, tanquam ex fonte omnia adjumenta, omnes noxæ ſcaturiunt. Quod ſi epiplaſmata tendonibus ſuperdanda ſunt; erectum occipitium eſto: nam ſi magis ſurſum verſus impoſueris, caput exhalationibus complebis. Materia ſit autem epiplaſmatum lini, & fœni græci ſemina. Poſt epiplaſmata vero utilis fuerit cucurbitula occipitio ab utroque ſpinæ latere adhibita. Sed parce admodum flamma accendatur: nam quæ ab labris cucurbitulæ fit circumpreſſio, doloris convulſioniſque author eſſe ſolet. Igitur diutius trahere præſtat, ac molliter magis, quam plurimum brevi tempore, ſic enim tibi in convexum locus ſine dolore attolletur, qui concidendus eſt. Scopus autem modi ſanguinis extrahendi tibi vires ægrotantis proponantur. Hæc utique rigoribus, qui ſine ulceribus fiunt, remedia conveniunt. At ſi ex

vul-

vulnere convulſio facta ſit; perniciosum profecto id eſt, ægreque de ſalute ſperari poteſt: nihilominus tamen opem ferre decet: quandoquidem nonnulli, & adhibitis remediis mortem evitarunt. Oportet ſane ultra cæteram medelam, & ulceribus conſulere cum calefacientibus, quæcunque a me jam dicta ſunt, irrigando, & fotibus, & cataplaſmatis, & medicamentis, quæcunque, & facile calorem excitent, & humectando pus abunde moveant. Ulcera enim in rigore ſicca, & ſquallida ſunt. Accipito ergo thuris mannam, polii comam, terebinthi pinique arborum reſinam, althææ radicem, & rutam conyzamque herbam: hæc in cataplaſmatis commiſcere opus eſt, alia, quæ pulverea ſunt, inſpergendo, alia in oleo prius macerando, althæam vero in mulſa ante contuſam decoquito. Inſpergendum eſt etiam ulceri caſtoreum: neque exiguus inde in totum corpus calor emanabit. Horrores enim ab ulceribus prodeuntes malefici ſunt. Perungendæ quoque ſunt nares caſtoreo cum crocino unguento permixto: quin etiam caſtoreum trium obolorum pondere aſſidue bibere expediet, verum ſi ab hac potione gula laboret, interjicienda eſt laſerpitii radicis exhibitio ponderis tanti, quanti & caſtoreum dandum eſſe diximus: aut myrrhæ dimidio minus, quam laſerpitium, ſed omnia cum mulſa potanda præbeantur. Quod ſi cyrenaici laſerpitii lachrimæ copia tibi fiat; hanc opus eſt melle cocto involutam ad ervi magnitudi-

gnitudinem devorandam dare, ita enim optimum factu eſt, quo palatum præteriens ægrotum lateat; acris eſt enim ructumque inſuavis ac fœde olens excitat, ſi neque hac ratione devorari poſſit, in mulſa eliquata propinetur: Omnibus enim potionibus, quæcunque calefacere, humectare, diſtentionem laxare, & nervos remollire aptæ ſunt; hæc haud dubiæ valentior eſt. Cæterum ſi nihil ægroti deglutiant, in anum caſtoreum cum oleo dandum eſt: hoc etiam anus cum unguine aut melle illinendus; hoc item veſica irriganda, & cum cera, ut craſſius reddatur, perungenda. Sin autem flatum ſtercuſque educendi tempus adſit, purgatorii, quod Hieram, id eſt, Sacram vocant, drachmas duas cum mulſa, & oleo in ſedem ejicito. Nam præterquam quod illa evocat; inteſtinum etiam, & inferiorem ventrem calefacit ac fovet, varium namque, & calidum medicamentum hiera eſt.

De Curatione Anginæ. Cap. VII.

DUæ anginæ ſpecies reperiuntur. Altera cum caliditate, & magna tonſillarum inflatione, & extrorſum verſus tumefactione quin etiam lingua, gurgulio, & omnes adjacentes particulæ in tumorem efferuntur; Altera iſtis locis collapſis, & ſubmiſſis efficitur; ſed interius compreſſio majore ſtrangulatu diſcruciat: ut interna inflammatio ad cor uſque pertinere videatur. Huicque celerrime

rime occurrendum eſt, nam & hac celerrime ægroti rapiuntur. Igitur ſi crapula, & ebrietas in cauſa ſunt; eodem die inferius humorem injicito, iſque duorum generum ſit, alter uſitatus, quo ſtercora educantur: alter ejuſmodi, ut aliquas a tonſillis pectoreque humiditates evellere poſſit; neque tamen in cæteris efficacior meraciorque eſto: ſed centaurii, & hyſſopi decocta infundenda ſunt: hæc enim, & pituitam educere ſolent. Si tenuis autem victus præceſſerit; ſcindere cubiti venam expediet, & latior ſectio, quo majore cum impetu, copioſiorque ſanguis emanet, facienda eſt. Hujuſmodi namque profuſio minime quidem ad caliditatem mitigandam ſatis eſt: ſed ſtrangulatum ſolvere, & reliqua omnia diminuere valet. Haud ignobile quoque adjumentum præſtat, ſi ad animæ uſque defectum ægrum perduxerit uſque eo tamen, dum ne anima deficiat: quandoquidem nonnulli ſecta vena ab animi deliquio vita exceſſere. Item vinculis ſupra talos, & genua conſtringentes opitulabimur. Optima quoque ſunt vincula ſupra brachialia verſus cubitos, & ſupra cubitos verſus humeros. At ſi deglutiendi via expeditiſſima ſit; elaterium, & cum mulſa, & cum ſero lactis, quantum ad purgandum hominem ſatis ſit, præbetur, aliis enim purgatoriis elaterium in his ægrotis præſtantius eſt. Conferunt etiam cneorum ſeu thymelæa, & ſinapi: ſiquidem hæc ambo ventrem repurgant. In quibus vero inflationes devorationem

nem impediunt; linguam ad palatum reflectens, ipſius vena reſcindito, quod ſi prompte multuſque ſanguis defluat; inter alia remedia hoc magis proderit. Irrigatione utique locis inflammatis primum quidem adſtringentes, quo retrorſum materiæ labantur, conveniunt, quam ob rem lanæ ſordidæ hyſſopo vino madentes, aut oleo ex immaturis olivis expreſſo accipiantur. Quin etiam cataplaſmata irrigationibus ſimilia ſunto, exempli cauſa palmulæ vino madefactæ tunſæque cum roſarum foliis, quod ſi autem viſcidum, & molle cataplaſma; etiam ordei farina admiſceatur: aut lini ſemen, & mel, & oleum: ut omnium mixtura fiat. Quod ſi ad ſuppurationem veniat; calida admovenda ſunt: quibus, & in altera anginæ ſpecie utendum eſt, adeſto igitur fœni græci farina, & manna, & reſina, quæ liquari poſſunt, & polii coma inſpergatur, nec non & fomentum calidum adhibeatur ſpongiis in decocto lauri baccarum hyſſopique madentibus. Ad movendum pus autem efficaciſſimum eſt columbinus fimus tenuiter per criſeram, id eſt, lineum ſacculum inſtar pulveris tranſmiſſus, ac ſuper inſperſus, idem, & caninus eodem modo præſtat. Ex mulſa vero cum lentis, aut hyſſopi, aut roſarum, aut palmularum, aut ſimul omnium decocto collutiones fiant. Illinendum præterea totum os eſt uſque ad intimas fauces ſimplicibus quidem, ut mororum, aut malorum punicorum aqua maceratorum ſucco, aut

pal-

palmularum decocto: compositis vero medicamentis, ut Diamoro, quod vocant, aut eo quod ex Besasa, id est, ruta sylvestri, & succo rhoi componitur; aut Diachelidonio, id est, ex hirundinibus confecto medicamento. Sin ulcera crustosa sint; collutiones, & gargarismi fiant ex hyssopi in mulsa, aut pinguium ficorum in aqua decocto: præter hæc amylum perlocatum in mulsa, aut in ptisanæ tragive cremore. Si Angina cum concidentia, quæ erat altera species, occupet: ab interioribus extrorsum omnia evocanda sunt, & humores, & caliditas, & omnis caro, ut totum foras extumeat. Proinde calidæ irrigationes sunt cum ruta, & anetho, nitro insperso. Et cum his superius memorata cataplasmata. Proficit etiam ceratum ex nitro, & sinapi ad calorem excitandum superdare: calor autem exterior hujusmodi vitium tollit, sed in collo tumor extuberat. Tumor autem foras in sublime elatus a pulmonis inflammatione liberat, intus vero abditus anginam patientibus perniciosum malum est. At quicunque strangulationem ab angina verentes, quo laxius spiritus duceretur, arteriam secuerunt; non sane experimento rem comprobasse videntur. Quippe caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, strangulatum adauget, tussimque commovet. Quin etiam si alioqui periculum id evaserint; vulneris oræ in unum coalescere nequeunt: ambæ enim cartilagineæ, atque inter se inglutinabiles sunt.

De

De Curatione Columellæ. Cap. VIII.

VItiorum, quotquot columellam infeftant, aliqua per fuccifionem curare neceffe eft: fed de eorum chirurgia difputare ad præfentem locum non attinet: Aliqua, utpote acuta, medicamentis fananda funt, nam facile ftrangulant, & difficultate fpiritus aliqua iftorum hominem perimunt. Talis eft utique quam Uvam, & quam Columnam dicimus: utraque enim cum inflammatione, craffitie, longitudineque fuboritur, ita ut in arteriam pendulæ fiant. Æquabili fane craffitudine a bafi ad fummum ufque palatum columna, inæquali vero uva conftat, hujus enim ad palatum bafis gracilis eft, in extremo teres, & craffa, rubens aut livida, idcirco, & Uvæ appellationem id vitium fortitum eft. Quapropter his mature opem ferre decet: celerrima namque a ftrangulatu pernicies impendet. Proinde fi ægroti juvenes funt, a vena cubiti fanguis detrahendus eft: utque largius evacuetur majore plaga vena aperiatur: fiquidem hujufmodi fanguinis detractio a ftrangulatu, tanquam a laqueo, ægrotantem liberat. Subluenda quoque alvus eft mitiori lotione primum: deinde alias, atque alias acriore, ufque eo, dum aliquid a fuperioribus partibus derivetur. Circumdentur & vincula adftringentia extremis cruribus fupra malleolos, & genua, nec non, & humeris fupra brachialia atque cubitos.

Quod ſi ſtrangulatio invaleſcat; cucurbitula occipitio atque pectori adglutinetur, & iſtarum aliqua incidatur: omniaque adminiſtrentur, quæcunque a me in capite de angina præcepta ſunt: cum eadem utroque vitio ſit mortis ratio. Iiſdem præterea intra os medicamentis, & adſtringentibus, & mollientibus, & exteriori fotu, & cataplaſmatis, & oris inunctionibus utendum eſt. Circum columnam vero, aut circum uvam adſtrictorium rhoi ſuccum, acaciam melle aut aqua diſſolutam, hypocyſthida, terram ſamiam, lemniamve, aut ſinopicam rubricam, atque omphacium ponito. Si ulceroſa ſit uva: gummi, & amylum roſarum aut palmularum decocto liquefacta, item ptiſanæ aut tragi cremor adhibeantur. At in columnæ curatione aliquanto plus valentiorum medicaminum adjicito; quæ ex myrrha, cocto, atque cypero componantur. Nam id genus acria columna tolerat. Verum ſi nonnullis locus iſte purulentus effectus eſt, atque palati oſſa computruerunt; hi longo temporis intervallo vitam finiunt. Sed horum auxilia nobis alio loco præcipientur.

De

De Curatione pestilentium in faucibus morborum. Cap. IX.

HOrum vitiorum curatio cum aliis tonsillarum affectibus qua communis est, qua propria. In inflammatione, & strangulatu purgatio per clysteres, venæ sectio, irrigationes, cataplasmata, fotus, deligationes, cucurbitulæ, omnia demum eadem, atque in his, conveniunt. Illitiones autem acriorum medicamentorum faciendæ sunt: neque enim ulcera quiescunt, neque crustæ in superficie fiunt. Verum si ab his sanies ad interiora destillet; celeriter partes, etiam si integræ erant, ulcerantur: celerrimeque ulcera interius depascendo serpunt, atque hominem perimunt. Porro igne vitium adurere, cum in superiori parte sit; imprudentis esse propter Isthmum judico. Sed medicamentis igni similibus, quo, & depastio coerceatur, & crustæ decidant, utendum præcipio. Ea vero sunt alumen cum melle, galla, balaustium arida cum mulsa. Hæc eadem calamo, aut penna, aut crasso, & oblongo caule, quo medicamina ad ulcera perveniant inspiranda sunt. Optima sane est, & chalcitis usta cum trita Cadmia ex aceto : esto autem Cadmia portione dupla : & rhei radix cum aliquo humore. Præterea ne ulcerum compressio fiat, cavendum est: ab ea namque, & humescunt, & magis exedunt. Hac de causa opus est penna medicamenta arida inspergere:

re: liquida vero liquentiſſima reddentem in gurgulionem infundere. At ſi cruſtæ jam reſolvuntur, & ulcera rubida fiunt; tunc convulſionis maxime periculum ſubeſt, reſiccantur enim plerumque ulcera, & cum his nervi diſtenduntur. Itaque lacte cum amylo, & ſucco ptiſanæ, aut tragi, aut lini ſeminis, fœni græci remollire madefacereque convenit. Quibuſdam, & columella uſque ad palati os exeſa eſt: quin etiam tonſillæ ad baſim uſque, & epiglottida, ac propter cicatricem devorare neque ſolidum quicquam, neque liquidum poterant. Sed & ipſum, quod bibebat, interdum repercuſſum hominem fame necavit.

De Curatione Pleuritidis, ſeu morbi lateralis. Cap. X.

NUlla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valenti remedio ſuccurramus, datur occaſio. Febris enim peracuta ad perniciem properat: dolor quoque ſuccingentis membranæ in pejus urget, nec non & tuſſis pectus caputque concutiens vires proterit. Quocirca eodem potiſſimum die vena cædenda eſt. Sin autem ex ingurgitatione ciborum potuſque ægritudo provenerit: inedia diem unum ægroto imperanda, poſt, ſanguinem a vena mittito, quæ in cavo cubiti eſt, non ejus, qui ſecundum rectum inceſſum inflammatis coſtis opponitur:

præ-

præſtat enim maxime procul abducere. Sanguinem vero ne uſque ad animæ deliquium fundito: nam ſi refrigeratum corpus animo deſtituitur: pulmoniam invadere periculum eſt. Humores enim exteriori caliditate attractioneque privati in penitiores relabuntur. Item pulmo rarus, calidus, ad trahendumque valentiſſimus eſt: coſtis etiam proximus, earumque doloris eſt particeps. Verum morbi pulmonis pleuritidi ſuccedentes non uſquequaque ſalubres ſunt. Pleuritis vero a pulmonis vomica exoriens benignior eſt. Quapropter cum mediocriter ſanguis effluxerit; interjecto ad recreandum hominem temporis ſpatio, iterum detrahere opus eſt: ſi bene quidem habeat, eodem die, cum longa remiſſio fit: ſin minus, poſtridie. Quod ſi neque febris remittat, (ſæpe enim diem unum febris occupat, & augetur,) tertio die in ſecunda remiſſione, in qua, & cibi dandi ſunt, ſanguinem mitte: totum hominem uberius perungens, coſtiſque oleum molle infundens cum calido unguine ex rutæ anethive decocto. Ipſum vero latus admodum leniter irrigandum eſt, ſed nonnullis & dolor, & inflammatio erupit, ut eorum locorum affectus eſſe videretur cum tamen id interiorum vitiorum incrementum ſit. At in præſentia de alimonia, quemadmodum & de univerſa curatione, quo nihil in ea delinquatur, ſermonem habeamus, in alimentis enim medicamenta ponentur: quin immo in alimentis medicamenta ſunt. Ita-

que genere calidus humidusque cibus esto, lenis, æquabilis, migmatodes, id est, bene permixtus, dissolutorius: pituitam solvendi, extenuandique potestatem habens. Proinde cibariis omnibus ptisana anteponatur; initio quidem, quo ipsius crassamentum solidumque rejiciatur, in cremorem percoletur, soloque cum melle condiatur, ab ipsa vero usitata ad voluptatem varietatemque parandam medicamina removeantur; in hac enim ægritudine solus cremor satis est. Quippe humectare, calefacere, pituitam solvere, & detergere, per superiora sine molestia, quæcunque evocanda sunt, evocare, facile quoque ventrem ducere sola ptisana potest. Ipsius vero lenitas blanda est, & ad devorandum habilis, ipsius etiam lentor caliditates mitigat, membranas mundat, tusses concoquit, omnia emollit: tales hordei virtutes sunt. Halica vero secundum gradum occupat: quæ cum pauca quædam cum ptisana communia possideat: ob ea probatur, optimaque censetur. Lentor enim, lenitas, suavitasque in devorando utrique communes sunt: in cæteris omnibus halicam ptisana antecellit: sed ea quoque simplex cum melle solo conficiatur. Tragi præterea boni sunt. Deterior ipsis oryza est: quoniam siccat, & exasperat: potiusque costarum purgationem supprimit, quam facilem reddit. Optimus quoque est panis aridus, contusus, per subcerniculum transmissus, bene temperatus, concoctu facilis: cum mulsa, quantum satis est,

eſt, alimenti præbet. Nempe ſi jam diu morbus producitur, cum dictiſque cibariis homo labare cœpit: ptiſana ex hordeo præbeatur bene trita, bene cocta: condiatur vero anetho, ſale, & oleo tenui, puro, non viſcido, non exaſperante. At non multum olei cum ptiſana coquere præſtat, nam, & ſorbitionem pinguem reddit, & pravitatem oleum deponit: longa enim decoctione in cremorem hordei abſorptum amplius non apparet. Item porrum cum ſua coma, & amygdala amara cum cremore incoquantur. Ita namque ferculum ad ſpirationem expediendam commodum medicamentoſumque ab his efficitur. Porri autem cum cremore comeſti utilitatem juxta delectationemque ſummam afferunt. Jam vero, & ovorum bonum ſuccum creantium opportunitas adeſt, ac ſi humida copioſaque per os materia feratur; ſulphur ignem non expertum nitrumque in ova inſpergito. Sed mirifice proſunt ova nuper a gallina edita ex igne carentia, quippe a matre caliditas ineſt igne quidem humidior, ſed ægrotanti familiarior, utpote animali ab animali. Sin autem pituita glutinoſa ac tenax ſit; in ova oleum infundito, ac reſinam ſiccam pineam, quo ſulphur melius reddatur, inſpergito: nec non, & terebinthi reſinam liquato. Piper præterea in ovis, in ptiſana, in omnibus epulis, & quæcunque piperi ſimilia ſunt, bene proficiunt. Inter carnes extremi pedes in cremoribus eliquati, columbæ, gallinæ

 elixæ,

elixæ, porcorum cerebra cum omento quidem tosta, sine illo vero nidore vacantia. Si inter spirandum æger strepitum non reddit; dandi sunt etiam marini pisces aut saxatiles, quidquid optimum regio ferat. Verum ut neque cupiditate delinquat, neque victus tenuitate contabescat; ex fructibus malum concedito in aqua, aut mulsa elixum, aut cum adipe assatum: sed corium, & interiora aspera cum seminibus abjiciantur. Tempore quoque illo, quod Horam græci nominant; fici, & alii id genus fructus concedantur; quatenus, scilicet, innoxii sunt, quin potius adjumentum præstant. Hæc sane de alimentis abunde sint. Lateri autem lanæ superdentur sulphure fumigatæ, unguine imbutæ in quo anethum rutave incocta sit. Igitur his latus madefaciendum, cataplasmatisque ante cibi assumptionem tegendum est; præter usitata cataplasmata fertulam in mulsa elixam accipito, cui papaveris carnem incoctam commisceto, mannæ quoque pulvisculum inspergito. At si humidius sputum copiosumque rejicitur: lolii farina, aut irionis commiscenda est, & nitrum inspergendum. Cæterum si morbus productior, dolor est pertinax, & humida fit expurgatio; tunc purulentum hominem fore speratur, itaque sinapi, & cachrys cataplasmatis admiscenda sunt. Sed si penitiores locos ægroti frigidos esse persentiunt; acetum affundito, illud autem efficere operæ pretium est, ut cataplasmatum calor diu efficax permaneat, melior est

eſt enim id genus caliditas, quam cataplaſmatum innovatio. Proinde calefactiones in ſacculis ex hujuſmodi, utpote ex millio fiant, aut ex calenti oleo in veſica incluſo. Omnis vero fotus machinatio, ne pondera dolori dolorem adjiciant, levis eſto, his enim levibus, & aſſumpto cibo, cum dolor infeſtat, uti nihil prohibet. Jam vero poſt hæc etiam admovendæ cucurbitulæ occaſio adeſt. Sed hoc poſt ſeptimum diem facere optimum fuerit: ante ne feſtines, haud enim placidi morbi ſunt quicunque ante ſeptimum cucurbitam requirunt. Eſto autem magna, omni ex parte lata, dolentem locum ambire valens, quippe cum haud interius deſcendat dolor, ſed in latitudinem diffuſus ſit. At flamma ſub cucurbita multa eſto; quo non ſolum attrahat, verum etiam ante ignis extinctionem calefaciat. Extincto igne ſcarificandum eſt, tantumque ſanguinis, quantum vires permittunt, detrahendum, multo vero plus eſto, quam ſi alia de cauſa de præcordiis ſanguinem haurires, nam maxime perſpicuum eſt, quod in lateris morbo vexatis a cucurbita percipitur adjumentum. Sal quidem, aut nitrum in ſcarificationibus mordacia ſunt ac dolorifica, ſed ſalutaria. Quapropter conſiderandæ ſunt hominis vires, & ingenium: nam ſi forti animo ac tolerans ſit, ſal inſpergendus eſt, non ipſis vulneribus ita, ut ipſa contingat: ſed ſuper linteolum oleo madidum inſpergatur, id vero ſuper locum ſcarificatum extendito:

humiditates enim ex ſalis colliquatione manantes minus, quam ſal, mordaces ſunt. Sed multo oleo perfundendum linteolum eſt, quo hujus lenitate morſionis dolor retundatur. Secundo die autem cucurbitam affigere mirifice juvat, ut ex vulneribus tenuis quædam ſanies extrahatur, id vero priore cucurbita multo eſt efficacius, multoque magis vires conſervat, neque enim ſanguis, aut alimentum, ſed ſanies emanat. Atque id quidem facito, cum prius vires exquiſite perpenderis. Die tertio ceratum cum cyprino oleo, & rutaceo imponito. Quod ſi ulterius purgatione ſputa indigeant; in ceratis reſinam eliquato, aut ſulphur ignem non expertum admiſceto, atque iterum fotum loco adhibeto. Porro modus cucurbitæ talis eſto, fictile vas habendum eſt, leve, lateri congruens, latum, aut æneum. Id pronum in labra dolentibus locis circumponito: flammam vero multam cum oleo ſubjicito, quo vivens flamma in longum tempus ſufficiat. Vaſculi autem oras carni ne imprimito, ſed ad difflationem tranſitus aliquis eſto quo minus ſuffocata flamma extinguatur, diutius vero illam accendere expedit: nam intra vas illud incluſa caliditas optimum fomentum eſt, & bona ſudoris provocatio. Neque vero medelam inferioribus partibus adhibendam negligere oportet: viris quidem in anum rutaceum oleum, mulieribus autem & in uterum infundendum eſt. Perpetuo ſane quæ bibuntur, ac devorantur, ſunto mulſa cum

ruta,

ruta, & ſucco ptiſanæ, ſi continenter tuſſit: ut in alimento medicamentum ſit. Verum ſi nondum alimenti præbendi tempus adſit, aliquod compoſitum, quod Picerium græci dicunt, accipiatur variis conſtans, cum melle ad conſiſtentiam decoctum. Globulos autem fabæ magnitudinem æquantes, turbinatoſque dare oportet ſub lingua continendos: ut non devorabile, ſed eliquabile ſit. Suave quoque id, quod ex papavere cum melle ac ſertula campana medicamen conficitur lene, atque ſomniferum. Hac utique, & ante cibi aſſumptionem, & aſſumpto cibo, & poſt ſomnum ipſum præbenda ſunt, ſed jejuno medicamentoſa exhibeantur. Quale eſt, quod hæc accipit urticæ, lini ſeminis, amyli, nucis pineæ cujuſque contriti cyathum, amygdala amara numero viginti quinque totidem, & piperis grana; oportet autem hæc torrere, ac trita cum melle ad eclegmatis temperaturam permiſcere, horum detur myſtilla una, ſi liquida crudaque excreat, myrrhæ pondo drachmas duas, croci pondo drachmam unam, piperis grana quindecim, cum mellis pondo libra ſubigito, id ſane medicamentum, & ante cibi acceptionem myſtillæ dimidiatæ menſura dari debet, bene facit in longo lateris morbo, quando, & oxymel dare convenit, ſi ſpirandi urgeat difficultas. Frigidam vero aquam quicunque medici pleuriticis conceſſerunt, neque qua ratione id fecerint, aſſequi valeo, neque experimento confirmare, quippe ſi qui a frigida periculum

lum evitarunt; hi profecto mihi non laborare pleuritide visi sunt. Verum apud vetustiores etiam medicos species quædam concursus pleuritis, seu Lateralis morbus vocabatur: cum bilis esset excretio, cum dolore lateris, & exigua febre, vel etiam sine febre. Hujusmodi sane affectus nomen quidem pleuritidis, rem vere non obtinet. Quin etiam spiritus nonnunquam in latere conclusus sitim, dolorem parium, mollemque caliditatem excitat: id quoque vitium ignari homines Pleuritin nuncuparunt. His nempe frigida aqua remedio esse poterit, cum prospera utentis fortuna extincta sitis erit, bilis ac spiritus per inferiora subducetur, & dolor, & caliditas exhalabunt. Verum in lateris inflammatione, & succingentis membranæ tumore non solum frigida aqua, sed etiam frigida respiratio noxia est. Itaque si ex prius tradita medendi ratione incolumes redduntur pleuritici, paulum tamen adhuc tussiunt, & caliditas subinde repetit, atque infestat; ad hæc penitus discutienda maturandum est; aut enim quæ relinquuntur, recidivas faciunt, aut ad suppurationem convertuntur.

ARE-

ARETÆI CAPPADOCIS
DE
ACUTIS MORBIS CURANDIS.
LIBER SECUNDUS.
JUNIO PAULO CRASSO PATAVINO
INTERPRETE.

Curatio Pulmonariæ. Cap. I.
Curatio Rejectionis Sanguinis. Cap. II.
Curatio Cardiaci Affectus. Cap. III.
Curatio Choleræ. Cap. IV.
Curatio Volvuli. Cap. V.
Curatio Acutorum Jecoris Affectuum. Cap. VI.
Curatio Acuti morbi Venæ, & arteriæ dorsi. Cap. VII.
Curatio Acuti Renum morbi. Cap. VIII.
Curatio Acutorum Vesicæ vitiorum. Cap. IX.
Curatio Vulvæ strangulatus. Cap. X.
Curatio Satyriasis. Cap. XI.

Curatio Pulmonariæ. Cap. I.

PEracutum letaleque malum est inflammatio repletioque pulmonis: quas strangulatus brevis consequitur: Igitur æquis resistentia viribus matureque ferenda subsidia sunt. Protinus in cubito venæ aperiantur, sive utraque in dextra videlicet, ac læva manu,

nu, idque potius ſive una tantum, & ea major, quo ab utraque pulmonis regione humiditatum revulſio, non tamen uſque ad animi deliquium fiat; ſtrangulatum enim animi deliquium auget. Cæterum ſi vel paulum reſpiraverit; tunc ſupprimendus ſanguis eſt, ac denuo poſtea mittendus: nam ſi a ſanguine morbi cauſæ provenerint; eas venæ ſectio tollit. Atqui ſeu pituita, ſeu ſpuma, ſeu quævis alia humiditas tumefaciat; venarum inanitiones ampliorem pulmonis locum ad reſpirationis tranſitum efficiunt: opus eſt autem humores, & flatus poſt venæ ſectionem deorſum verſus trahere, nitro, melle, ruta, reſina terebinthi liquida ſedem obtinendo: ſed miſſionis ſanguinis loco, ſi quod majus impedimentum ſit, acrem ſuccum per clyſterem in ſedem immittito: ut puta, ſalem cum nitro, aut terebinthi reſinam cum melle. Ruta quoque in oleo, & hyſſopum in aqua decocta. Item cucurbitæ ſylvaticæ carnes interiores in aqua excoctæ conveniunt. Præterea inanes cucurbitulæ egregie faciunt, ſic ergo dorſo præcordiiſque ubique adhibeantur, quod ſicubi pectus carnulentum ſit, quo minus circum oſſa cutim cucurbitula incumbens affligat; ibi etiam affigito: nam ſi ad quamcunque partem corporis humores diſtrahantur, & ſpiritus ad extima evocetur, quibus pulmo opprimitur; aliquod mali ſolamen invenias: omni enim ex parte Pulmonaria obſidenda impugnandaque eſt. Verum neque ullum ex his medicamen-

camentis, quæ ore ſumpta conducunt, deſpiciendum eſt: quippe ea eſt natura pulmonis, ut ſive recte valeat, ſive ægrotet, ad ſe humores alliciat. Quo circa ejuſmodi medicamenta præbeantur, quæ humores ad tranſpirandum attenuent, lubricos fluxileſque ad extrudendum efficiant. Propinetur quidem celeriter juvandi cauſa nitrum cum hyſſopi decocto, aut muria cum aceto, & melle, aut ſinapi humidum cum mulſa: ſingulis autem iridis radicem, & piper inſpergere auſo bene cedit, item hæc arida cribrato, & cum melle exhibeto. Quod ſi interdiu inſomnes ſint, & noctem quoque totam pervigilent, ne hominem furor corripiat, metus eſt: variiſque ſomnificis medicamentis, niſi ægritudo remittat, uti decet: quo medicamenta in tempore data morbi acerbitatem leniant, & obtundant: multa vero ſoporifera ſunt. At ſi in ſtrangulationis impetu, jamque adventante interitu medicamen præbeas; apud tuos contribules mortis ejus author appellaberis. Alimenta pariter ejuſmodi eſſe debent, acria, videlicet tenuia, craſſitudinem diſſipantia, extergendique facultatem habentia. Inter olera porum, aut cornicis pes, aut urtica, aut braſſica in aceto incocta. Inter frumentacea vero ptiſanæ cremor parum origani, aut hyſſopi, nec non piperis, ſed plus nitri loco ſalis accipiens. Alica præterea mulſæ incocta prodeſt. Omniaque per elixationem flatum abjiciant: flatus enim vomica pulmonis

nis laborantibus infesti sunt. Vinum, si febre vacant, quod haud ita multum adstringat, potui detur: quippe densat corpora adstrictio. Istis vero membra potius laxanda sunt, sputique eductioni studendum. Sed in totum potus modicus esto, cum pulmoni madefactio inimica sit: quoniam a gula atque ventriculo trahit. Thorax autem lanis oleo imbutis cum nitro, aut sale contegatur. Optima inunctio est ea, quæ ex adarce fit. Sinapi etiam aridum, & cum cerato humido prodest. Atque in summa, & humores, & calor, & spiritus foras educendi sunt. Huic rei opitulantur acrium olfactus atque illitio, & extremorum deligatio. Hæc facienti nisi morbus cedat, de hominis valetudine actum est.

De Sanguinis Rejectionis curatione. Cap. II.

OMnes sanguinis effusiones haud mite vitium sunt, non modi solum ratione, ut si per fracturam, aut erosionem, verum etiam si per rarefactionem effunditur, neque si ex pectore, aut pulmonibus, aut stomacho, aut jecore fertur, periculosum est, e capite vero si defluit, minorem noxam affert: Sanguinis enim exitus est: sanguis autem omnium est alimentum, omnium calor, omnium color, terroremque incutit, sanguinem ab ore utcunque manantem intueri, malumque est, si a primario viscere: pejus

pejus vero ſi ob fracturam, aut eroſionem profunditur. Hujus itaque vitii medicus ad opem ferendam maturet, neceſſe eſt. Inprimis quidem aërem frigidiorem ad reſpirationem deligito; conclave non titubans, cubile firmum, quo nullam in partem quatiatur, inhabitet: concuſſiones enim malum exaſperant, ſtatum ſolidum, haud multum cedens, neque profundum, neque callidum eſto, poſitus figurave corporis erecta ſit ne ſermocinentur, neve ſermones audiant, animi abſit perturbatio, ſed contra oblectamentis leniatur: ſiquidem id genus ægrotos magna animi conſternatio corripit, quis enim vomens ſanguinem mortem inſtantem non perhorreſcat? Igitur ſi ſanguine referti ſunt, & venas prominentes habent, in qualibet ſanguinis profuſione venam pertundito, nam ſive ex fractura, ſive ex eroſione profluit; ſectio venæ conducit. Sin rarefactio in cauſa eſt; ne multitudo venam effringat, metuendum, cædenda eſt autem cava in cubito vena. Etenim ex hac facile ſanguis effluit, & ipſa ſectioni expoſita eſt: utque per plures dies ſanguis innoxie decurrat, commode aperta ſervatur, in omnibus autem omnium (ut ita dicam,) præcipuorum viſcerum hæc eſt ſanguinis via vena utique hac ſuperior, nec non, & hæc unius in brachio venæ ambæ propagines ſunt, quare nihilo plus ſuperior, quam media emolumenti affert, nam propaginum ignari ſunt, quotquot ſtomacho, & jecori ſuperiorem venam copularunt. Sin a liene

O ſan-

ſanguis fertur; ſiniſtræ manus venam illam, quæ inter minimum anularemque digitum ſita eſt, reſcindito: quandoquidem medicorum nonnulli eam ad lienem uſque pertinere arbitrantur, verum & hæc ipſa inter cubiti venas inferioris propago eſt, cur itaque potius eam quis prope digitos, quam in cubiti curvatura proſcindat, cum hoc in loco amplior ſit, & ad effluxum habilior? Prorſus quidem ante animæ defectum ſanguis cohibendus eſt, atque haud ita multus auferendus: nam & ipſa cruoris per os effuſio ſatis hominem labefactare poteſt; aſſidue vero poſt paucum detractum ſanguinem iterum detrahito, & eodem die, & poſtridie, nec non, & perendie. At ſi ægrotus tenuis, & inops ſanguinis ſit; venam ne ſcindito, hæc de ſanguinis miſſione abunde ſint. Succurrendum eſt etiam extremorum deligaturis, pedum quidem ſupra malleos, & genua, manuum vero ſupra brachiale, & cubitum, faſcia ipſa lata ſit, quo ſit validior, neque dolorem moveat conſtrictio. Nempe locis, unde ſanguis erumpit, lanas ovium ſuccidas imponito, & humore perfundito, utpote auſtero vino, & roſaceo aut myrtino oleo. Si cruoris effluvium urget; lanarum vice ſpongiæ admovendæ ſunt, & pro vino acetum infundito, locumque myrtino ſubungito, in omnibus autem ſpongiis acaciæ, aut hypocyſtidis etiam aloes ſucci aridi ſunt, optime facit, & omphacium aceto liquatum. Quod ſi irrigatio ſordida ſit ægreque feratur; empla-

plaſtris uti conveniet: cutim enim circumtendunt, ac veluti manu corripiunt, qui etiam ipſorum facultates refrigerare, exiccareque magnopere valent. Infinitæ vero aliæ aliis experimento cognitæ vires inſunt: ſed optima emplaſtra ac tutiora ſunt; quæcunque acetum habent, & ſalicis foliorum ſuccum, nec non, & bitumen, & æruginem, & alumen, & thus, & myrram, & exuſtum, & æris ſquammam atque in ſumma quæcunque hujuſmodi emplaſtra ſunt; emplaſtris ſordidæ lanæ, aut ſpongiæ pauco aceto perfuſæ ſuperdentur. Sin emplaſtorum diſtentionem ferre nequeunt; id genus epithema facito. Palmulæ pingues nigro vino auſtero maceratæ ad mazæ, id eſt, placentæ craſſitudinem conteruntur: poſtea acacia trita, & malicoria inſperguntur; hæc omnia panniculo trito ac veteri illita pectori inducuntur. Item polentam vino aut aceto perfuſam, nec non lentis farinam tenuem per incerniculum tranſmiſſam cerato ex unguento roſaceo facto excipiens imponito: cum quo, & ſympyti radicem tuſam, & cribratam admiſceto. Aliud epithema hæc recipit, Prunorum damaſcenorum quæ Brabila græci vocant, agreſtium radices in aceto incoquito, ad ſpeciem placentæ contundito, ac rhoi, commis, myrti paulum miſceto, ex his utique alia aliis, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore opus eſt, miſcenda ſunt: ſiquidem, & ægrotantibus gratificari decet. Hæc nimirum exterius applicanda remedia

 ſunto.

ſunto. At his præſentior medela in potionibus devorandiſque conſiſtit, ut proxima vulneratis partibus medicamina ſint. Porro triplex iſtorum forma eſt, ut vel fluxionis ductus ligent, cogendo vaſcula, & comprimendo: vel defluentem humorem craſſum compactumque efficiant: quo licet tranſitus pateat, ne deſtillet: vel exiccent incurſus in ſede antiqua ſanguinem retinentes; ut ne effluvio loci exhauſti ita permaneant, exundatioque ibi ſit, quo facta eſt effuſio. In venarum quidem rarefactione adſtrictio ſatis eſt: ipſæ namque ceu ſitula nova imbecilla in rarefactionibus perfluunt. Diviſionibus vero, ut labia committantur, adſtrictio quoque medetur: ſed majoribus valentioribuſque medicamentis utendum. Verum enim vero ſi ſit eroſionis modus, neque per adſtringentia ulceris oræ cogantur, ſed vulnus dehiſcat, neque ex compreſſione in unum redire valeat; ſanguinem atque calorem congelare neceſſe eſt, nam iſtorum immobilitate concretioneque profluvium coercetur. Poſca igitur rarefactis adſtringendum ſatis eſt: neque enim ſanguis effluens purus eſt, ſed ipſius ſanies per oſtiola parva dilabitur, atque hujuſmodi poſca neque adeo multa, neque frequenter egemus. Nonnullis & exterius admota remedia abunde fuerunt. Quin etiam palmularum, aut ſiliquarum eſculentarum decoctum potui datum ſolum quoſdam liberavit: eſto autem acetum ex vini adſtringentis genere, quod ſi non medicatione, tem-

tempore ſaltem acre adſtringenſque evaſerit. Verum in vulnerum dilatationibus præter poſcam medicamenta primum ſimplicia adhibeantur, ut plantaginis, aut ſanguinalis herbæ, aut ſeridis ſuccus ſingulorum portio æqua cum poſca; quod ſi adhuc plus effluat, hypocyſthidis, aut acaciæ ſiccorum cujuſque pondo drachmam in tres poſcæ cyathos inſpergito, optime vero facit & uvæ acerbæ ſuccus. At ſi calamitas hæc ſemper in pejus irritetur; gallam tritam, & rubi radicem arefactam, & lapidem ex mari, Corallium quod vocant, aridum tuſumque conſpergito, verum rhoi radix ad refrigerandum, ſiccandum, adſtringendum, omniaque facienda his efficacior eſt, ſed hæc quoque cum poſca ſola præbetur. Sin auxilia majora requiruntur; radicis hujus pondo tres obolos ſeridis atque plantaginis ſuccis, qui trium aut quatuor cyathorum menſuram compleant, injicito. In eroſionibus autem prorſus adſtringentia adhibere tenta: quo dilabentem ſanguinem concretum, compactumque reddas, & ſuſcipientia membra conſtringas: ut procul a vulnere venæ concidant, & occludantur; quin etiam quæ bibuntur, tenacia ſunto, concretionem efficere valentia. Succum igitur coriandri ex aceto propinato: item & leporis, aut inuli, aut hœdi coagulum. Sed multum ne concedito: nam iſtorum aliquod nonnunquam plus, quam convenit, datum hominem jugulavit, coriandri quidem ſucci ne minus ſemicyatho cum tribus poſcæ cya-

this præbeatur : coaguli vero tres oboli, ſummum quatuor. Ad hæc hujuſmodi fluoris ſanguinei ſpeciebus, & terra ſamia efficaciter ſubvenit, & eretrias, & aſter, quæ vocatur, valde candida, & rubrica ſinopica, & ſigillium lemnium. Iſtorum pondus minimum drachma, maximum drachmæ tres; cum decocto aliquo præbeatur : ut palmularum, aut ſiliquarum edulium, aut rubi radicum. Sin arteria exaſperatur proptereaque tuſſiunt; in cretica ſapa id genus terræ inſpergatur, egregie ad arteriam leniendam, & amylum facit cum lævore, & glutinandi poteſtatem habet. Si profuſio ſanguinis urget: ſemel in die ante cibi aſſumptionem dandum eſt: ſin minus, & ſecundo, & tertio ſub veſperam. Ex medicamentis quoque ſiccis catapotia fieri poſſunt ex melle ad conſiſtentiam decocto: qualis eſt galla trita: optimus eſt etiam rhous, quo in obſoniis utimur, vinacea, acuti rumicis ſemen, per ſe ſingula, & ſimul omnia. Hæc utique, & ſub lingua ad perpetuam eliquationem habenda ſunt. Gummi etiam cum planta porri, & ſpinæ lachrima proſunt. Variorum ſane medicamentorum infinita eſt experientia, varii etiam uſus: ut paſtilli ex ægyptia ſpina, & paſtilli ex Electro, & ejus, qui Croceus appellatur, quorum apparatus proprio loco expoſitus eſt. Porro cum febris abeſt; omnia in medicamentis audenda ſunt, & multa, & multoties exhibendo. Si febre vexantur, (plerumque autem corporum inflam-

flammationibus febres ſuperveniunt,) neque affatim eruptio ſupprimenda eſt, neque in acceſſionibus medicamenta potui danda: quoniam multi celerius febre, quam ſanguinis effuſione conſumuntur. Alimenta varia ſunto, ſpecieque medicamentis ſimilia, quin etiam in cibis medicamenta reperiuntur, neque enim in uno duntaxat cibo omnia alimenti bona invenire facile eſt. Atqui ſi non unus cibus ad medicationem ſufficit, non uno propterea uti ob ſatietatem facile eſt: ſed per varia eundum: jam enim diuturna valetudo facta eſt. Itaque adſtringentia ſint alimenta, & facultate refrigerantia, & ad tactum quoque frigida eſſe debent, calor enim ſanguinem prolicit. Alica lota, oryza in poſca: ſin acetum tuſſim exaſperat, palmularum decoctum: panis aſſus, præaridus, contuſus, atque in farinæ ſpeciem redactus, & cribratus: atque ex his omnibus cum oleo ſorbitio fiat, item tymbra ſale condita, & rhous cibis aſpergatur. Quod ſi aliqua in re ægrotanti morem gerere placeat; coriandrum, ſi gratum ſit, delectationis cauſa concedito: aut aliquod ex ſeminibus urinam moventibus, faciemque ſpirationem reddentibus, lens utique ſi profluvium ſanguinis urgeat, cum plantaginis ſucco præbeatur: ſi non urgeat, a ſucco abſtineto: quippe qui nec concoctu facilis, neque guſtatui jucundus eſt, iſtis vero minime omnium ægre concoctilia danda ſunt. At ſi ob ſanguinis effuſionem mortem inſtare verearis, tunc

injucunda concoctu difficilia, quin etiam immania ſint licet, ea quæ ſalutem afferunt: propterea galla arida trita lenti ſiccæ, & frigidæ adſpergatur: ova coquendo craſſiora effecta cum mali punici corio, aut galla exhibeto, tale utique neceſſario in medicamine alimentum eſt. Potus omnino parciſſimus eſto: nam ſicco victui humor inutilis eſt. Hæc nimirum adhibenda ſunt, ſi adſtringere ac refrigerare ſtatueris; ſi vero ſanguinem ac ſpiritum craſſiorem efficere; lac amylum, & alica proſunt: modo cum amilo, modo cum alica lac miſceto, horum temperatura, ut ne ſi liquida ſorbitio, ad concretionem perveniat. Cæterum ſi adhuc magis craſſare adſtringereque cupias; alicam cum palmulis decoquito; ad ſpiſſandum autem amylum lacque optima fuerint, & far tyrrhenum cum lacte craſſum cum ſit, viſcidum, & glutinoſum. Hœdi vero coagulum in decocta liquida cauſa concretionis affundito: ſicut in lac quoque, ut ad recentis caſei temperaturam deveniat, his craſſius eſt millium, ut far, in lacte decoctum, inſpergantur autem galla, & malicorium. Verum exiccantium, aut craſſantium mediocritates conjectura aſſequi oportet: id genus namque tuſſim movent. Siccitatis quoque excellentia nonnullis, & venas laceravit. Si bene cedit curatio, ſanguiſque compeſcitur; in contraria paulatim adjiciendo fiat mutatio: atque, (ut dici ſolet,) ne quid nimis; hujuſmodi enim vitia facile reverti ſolent, ac maligno ingenio prædita

dita ſunt. Jam vero hominem inſtaurare, carneque replere, & novas cicatrices ſolidare neceſſe eſt geſtationibus, mollibus frictionibus, peregrinationibus, animi oblectamentis, cibis variis atque uſitatis. Hæc utique facienda ſunt, ſi a ſanguinis exitu vulnus coaluit, & congruenter locus ſanatus eſt, ſin ulcus relinquitur, purulentumque fit; altera deliberatione opus eſt, ſiquidem, & iterum profuſio ſanguinis redit, verum de hoc affectu in ſermone de diuturnis morbis diſputabimus.

De Curatione Cardiacorum, aut Syncopæ. Cap. III.

IN Syncopa medicum providentiæ ſedulo navare operam neceſſe eſt: futuram enim ſi proſpexeris, & præſentia tibi feſtinanter opem ferent, & ipſam ante, quam invadat, propulſabis, præſentem vero non facile evadunt ægrotantes. Solutionem namque naturæ Syncopam eſſe diximus. Inſtaurabilis autem non eſt diſſoluta natura. Hanc igitur maxime quidem futuram arcere, ſin minus, ſaltem nuper incipienti reſiſtere debemus, præſcienda vero ea ſunt, quæ de acutis morbis diſſeruimus, quando & cauſas, & ſigna explicavimus. Nam febris ardens initium eſt: febrem ardentem ſigna peſſima conſequuntur, ariditas, vigilia, caliditas viſcerum, qualis ab igne provenit, extimæ partes frigent:

manus pedesque extremi frigidissimi sunt respiratio in attrahendo longa est, siquidem frigidi aëris, quoniam ignem expirant, avidi sunt, arteriæ motibus exiguis, creberrimis, tremulisque agitantur. Ab his itaque sumpta conjectura, & ab aliis, quotquot a me inter signa comprehensa sunt; ipsi ab initio syncopæ occurrendum est. Quapropter nisi hæc omnia impediant, habitus, ætas, anni tempus, hominis timiditas; vena cædenda est. Quod si multa prohibeant, quæ numerum insignem, & magni faciendum constituant, utpote lingua aspera, & sicca, & nigra, (omnia enim interiora signa noscuntur) in omnibus facultas perpendenda est: nisi prius morbo, doloribus, inedia labefactata sit: siquidem non defectu tantum, verum etiam strangulatu prosternitur. At ubi præ multitudine syncopa fiat, & inflammatio aliqua insignis in præcordiis, aut jecinore appareat; nequaquam procrastinare expedit. Secanda est igitur vena cava in cubito: per minutas sectiones, id est scarificationem etiam sanguis detrahendus est, quo facultas haud ita insignem jacturam faciat: copiosum enim ac subitum naturam vitiat, quin etiam multo minus sanguinis, quam in aliis occasionibus, hauriendum est, nam in syncopa si vel minimum erroris committitur, ad interitum ducit. Protinus igitur ad vires instaurandas alimentum dare convenit. Natura enim priorum repulsa: & novorum adjectione lætatur. Utique si missionem sanguinis facultas non susti-

ſuſtinet, inflammationeſque infeſtant; cucurbitula tunc multo ante morbi judicationem ei admovenda eſt, in judicatoriis enim diebus ſyncopa incidere ſolet in iiſdem vero circuitibus, & naturæ judicant, & morbi interimunt. Si vini potandi neceſſitas homini incidit, diligenti conſideratione opus eſt: neque enim uſque adeo tuta eſt in inflammationibus vini potio, ſiquidem vini potio inflammatione laborantibus dolores auget, inflammatione vacantibus naturæ incrementum affert, ſed ante, quam ſemel, aut iterum cucurbitulam affixiſti, & ad membra relaxanda, & ad ſanguinis facilem exitum utilis eſt: nonnullis, & poſt cucurbitulæ ſecundam affixionem benefecit. Hoc vero in caſu, & parſimonia utendum eſt, nam & in cucurbitulæ uſu nimiæ ſanguinis effuſionis idem periculum adimus: evacuationibus autem per clyſterem duntaxat ad inveterata ſtercora ejicienda opus eſt, ſed facultatis rationem habeto. Capitis irrigationes frigidæ, quotquot mihi in ſermone de phrenitide relatæ ſunt, paulum mediocritatem excedentes adhibeantur. Aër mundus, ad inſpirandumque frigidior deligendus. Viſus plantarum, picturæ, aquarumque aſpectu oblectandus, & hæc omnia jucunde ſuaviterque intuenda, amicorum præſentium locutiones ſint joculares atque ridiculæ. Summa ſit in ægrotantis corpore quies, in animo hilaritas, odoramenta ſuavia, quæ capitis ſenſum non gravent, adhibenda, quin etiam grati odoris alimenta nari-

naribus offerantur, qualis polenta est aqua aut aceto respersa, aut panis calidus recentissime coctus. Nempe vino haud copiose os colluatur, neque prorsus denegetur. Potum frequentiorem, quam aliis, & magis assidue his concedito. Esca per totum diem sit levis, concoctilis, plerumque triticea, nec non ægrotanti jucunda, licet paulo deterior: istis enim magis, quam aliis gratificandum est: quandoquidem haud minime ad stomachi resolutionem id morbi genus aptum est. Inedia vero aut fames nequaquam prodest: satis enim morbus ipse omnia consumere, & exhaurire potest. Porro cum jam circuitus ad judicationem pervenit, humiditas vero jugulum frontemque irrorat, extrema algent, arteriarum pulsatus minimus est, frequentissimus veluti repens, ac tenore debilis; tum paulum quid alimenti triticei sumendum, vinumque evidenter degustandum est. Sed caput irrigationibus præmunire oportet pariter & vesicam. Hæc vero auxilia in tractatu de phrenitide a nobis memorata sunt. Vinum utique non pleno ore, neque ad saturitatem usque ingurgitandum est. Aliqui sane importune repleti, postea inappetentia, atque cibi potusque accipiendi impotentia vita excessere: multis autem satis large vescentibus, natura jam resoluta ad mortem evitandam alimentorum copia nihil profuit, in ventriculum quidem cibis delabentibus, sed ad recreandas vires a ventre non ascendentibus. Alimenta sane varia sint oportet, plerumque triti-

triticea, quo forberi potius, quam mandi apta fint: fi folida funt, lubrica faltem efficiantur. Ova neque valde concreta, neque torrefacta fint, fed omnino foliditatis expertia. Panis buccellæ vino madentes, & calefactæ duæ treſve initio præbeantur. Poft autem omnia frigida miniftrentur, nifi forfan interius phlegmonæ delitefcant. Vinum odoratum, haud ita multum adftringens, quam minime craffum deligatur, ex Græcis Chium, aut Lesbium, & quotquot alia infulana tenuis funt temperaturæ: ex Italicis autem Surrentinum, aut Fundanum, aut Falernum, aut Signinum, nifi vehementer adftringat: atque ex his omnibus illud vitandum eft, quod pervetuftum, aut valde novum fit. Nempe detur primo calidum non minus cyathis quatuor ante indicationem, neque plus cotyla, five hemina, quamvis bibax homo fit; deinceps cibo exhibito, fi inflammatio permiferit, iterum frigidum vinum, quod fiti medeatur, propinandum. At fi neceffitas urgeat vino; non folo, fed cum cibo utendum eft, verum ne mentem vinum lædat, cibus ante fumendus eft: & poft hæc abftinendum. Si poft aliquod temporis intervallum dormire velit, quies concedenda eft. Verum fi multus fudor emanet, arteriæ jam micare definant, vox acutior reddatur, & pectus calore deftituatur; vini quantum potare poffit, concedendum, in folo enim vino refrigeratis fpes vitæ pofita eft. Vinum itaque fit ufitatum, & modo id ægrotus

tus tantum bibat, modo cibum cum vino assumat, id autem per intervalla fiat ad tollendam lassitudinem, quæ tum ex morbo, tum ex cibo provenit, nam qui exiguas vires habent, & post assumptum cibum valde laborant. Igitur & ipsum decet forti esse bonoque animo, & medicum suavi oratione eum ad bonam spem cohortari, varioque alimento, & vino opitulari: nec non, & alia efficaci medela uti opus est, & ad sudores coercendos, & ad vires instaurandas, ut pene extinctæ reviviscant. Quapropter pectoris sinistræ mammæ palmulæ in vino maceratæ cum aloe, & mastiche superdentur; ceratum vero cum nardo factum ista excipiat, quod si istud durum siccumque fiat; aliud epithema imponendum: mala cotanea extracto semine, & quicquid durum est, contusa polentæ odoratæ admisceto: postmodum absinthii, & myrti comam, acaciam quoque, & mannam cribratas permisceto: simulque omnia subacta œnanthino cerato excipito. Si per hæc sudor non supprimatur, uvæ acerbæ succus miscellæ addendus est: succus igitur iste, quem Græci omphacion vocant, cum maxime acerbus est, & acacia, & gummi, & rhous esculentus, & alumen, & palmulæ, & rosarum succus bene olens simul omnia cum nardo, & labruscæ pinguiori parte pectori superponantur, hujusmodi namque epithema juxta refrigerat, & adstringit. Decumbat vero æger in aëre frigido, aut & ad ursam domus vergat, at si & frigida

boreæ

boreæ aura afflabit, male ſpirantem animum excitabit. Moretur autem & prope virentia prata, fonteſque, & obſtrepentes rivos: nam & ab his emanans bonus halitus, & mentis delectatio, animam fovet, & naturam ſuſcitat, vitæque reſtituit: quin etiam cibi potioniſque deſiderium laceſſit. Cæterum ſi quis ob inopiam hæc aſſequi nequeat; imitari oportet & auram frigidam ramorum bene olentium voluptariis flabellis, & tempus vernum foliis ac floribus præſentibus humum ſternentes. Operimentum quoque leve ſit, & obſoletum, ut aërem quidem accipiat, calorem autem pectoris exhalare permittat, optimum vero eſt vetus linteum. Cervices quidem, & jugula, & pectus polenta conſpergito; ut odoris ſuavitate enutriat, ſiccitate coerceat, item & polline quidem corporis raras partes contegito: nec non, & faciem terra ſamia lineo ſacculo cribrata, & raro linteolo incluſa reſpergito, ut minutiſſimus pulvis in frontem, & malas excutiatur, calx præterea extincta, & gypſum exuſtum per lineum parvum ſacculum, quem Græci Criſeram vocant, tranſmiſſa ſudore madentibus injiciantur. Compreſſit ſudores nonnunquam & ſpongia ex frigida faciei admota: dilabentes enim humores coguntur, & cutis raritas conſpiſſatur. Prodeſt etiam ſedem inungere: ut frigidus flatus & ab alimento exortus effundatur. Item revocandus excitanduſque eſt extremorum calor illitu gleucini olei, aut ſicyonii, quod ex agreſti cucumere effici-

efficitur; cum pipere, caſtorio, nitro, & cachry: modicum ceræ in eis eliquando, ut inunctio membris inhæreſcat. Illitio quoque ex adarce (limneſtida vocant) euphorbio, & lauri bacca calorem exuſcitat: pariter & bulbi crudi, illi inquam, qui exigui, & rubri ſunt, cum pipere, & aceti fece levigata valentiſſimum pedibus cataplaſma imponitur: ſed intra horæ ſpatium illud frequentiſſime auferendum eſt: inſtat enim periculum ulceris, & veſicarum. Porro ab his ſpes affulget ita ægrotantem perniciem evaſurum. Quod ſi omnia ſecundum rationem medicus præſtet; recteque omnia cedant: cum ſyncopa ſi inflammationes quoque adſint, diſcutiuntur: ſudor nuſquam effluit: calor in quamlibet corporis partem ad extremos uſque pedes, & ſummas nares diffuſus reviviſcit: facies vegeto colore decoratur: pulſatus in magnitudinem efferuntur, nihil tremuli, ſed vehementes: vox autem conſueta revertitur, & canora eſt: ipſeque prorſus vividus efficitur, laſſitudinem quidem haud exiguam percipit, verum dormire etiam conſpicitur, atqui ſi ipſum ſomnus occupaverit, cibaria plane concocta erunt, ſenſus mali obliterabitur: naturæque vis egerminabit, & revireſcet: cumque a ſomno expergiſcitur, bene ſpirat, levis eſt, expeditus, & robuſtus: revocat autem in memoriam morbum ceu quoddam ſomnium: At nonnulli ſunt, quibus febres obſcuræ, tanquam reliquiæ morbi remanent, nonnun-

quam,

quam, & inflammationes modicæ, & lingua arida, & ſudoris privatio: præterea rigent, torpent, diſſolvuntur: hi ſane in tabem prolabuntur. Tunc vero tempus terendum non eſt quiete, & victu tenui: ſed ad motiones æger traducendus per geſtationes, frictiones, & lavacra: quo vitæ reſiduum a morte vindicetur, augeatur, ac recreetur. Propinandum vero eſt etiam lac maxime mulieris quæ proxime peperit, puerumque nutrit: hi namque alimento, ut nuper in lucem editi pueri, egent: ſi lactis humani copia non datur; aſinæ, quæ non pridem peperit, lac accipito: tenue eſt enim ac fluxile hujuſmodi lac. Poſt hæc ad reſumptionem, & ad conſueta æger ducendus eſt.

Curatio Choleræ. Cap. IV.

IN Cholera eorum, quæ ejiciuntur, ſuppreſſio mala eſt: cruda enim ſunt, quare nos oportet ea facile ſponteque exeuntia libenter permittere: ſi non exeant; incitare, aquam tepidam ſorbitioni dantes, aſſidue quidem, ſed paucam, ne tentiones inanes in ſtomacho fiant convulſioni ſimiles: ſi torquentur inteſtina, & pedes frigeſcunt, irriganda eſt alvus calido unguine, in quo ruta, cuminumque incocta ſint; ut flatus digerantur, diſſipenturque: lana quoque imponenda eſt, & pedes inungendo molliter fricare oportet, contrectando magis, quam premendo; ſed genibus tenus hæc fiant: ut calidi-

tas, quæ abierat, revocetur. Hæc vero tantiſper facienda ſunt, donec ſtercora per inferiora dejiciantur, & ſuperius bilioſa efferantur. Sin autem omnia antiqua ſtercora dejecta fuerint, & bilioſi humores tranſierint, bilioſuſque vomitus, & diſtentio adſit, faſtidium, anxietas, virium labefactio; tunc frigidæ aquæ cyathi duo, aut tres propinandi ſunt ad ventris adſtrictionem, retrogradus humorum curſus cohibeatur: utque ſtomachus ardens refrigeretur: aſſidue vero, id, cum potam aquam vomuerit, facito: facile quidem frigida in ventre incaleſcit; verum eam ſtomachus evomit a calida pariter ac frigida dolore affectus, ſemper autem frigidum potum expetit. Porro ſi arteriarum motus ad parvitatem lapſi fuerint, nec non aſſidue, & frequentes micent arteriæ, ſudor circa frontem, & jugula & qualibet corporis parte ſtillatim effluat, alvi profluvium non ſiſtatur, & ventriculus adhuc evomat cum diſtentione, & animi deliquio; parum vini odorati, & adſtringentis aquæ frigidæ infundendum eſt: ut pro odore ſenſus excitetur, ob ejuſque potentiam roboretur; & corpus ob nutricationem recreetur: vinum enim celeriter ſurſum petit, ut retrogradum humorum fluxum coerceat: tenue vero eſt, ut facile diffuſum naturæ ad ſanitatem recuperandam opem ferat validum quoque, ut vires dilabentes fulciat, atque ſuſtineat. Inſpergenda eſt etiam nonnunquam recens, & bene olens polenta. Verum enim vero ſi omnia

omnia urgeant, ſudor, & tentio non ſtomachi modo, ſed etiam nervorum ſingultus inanis, & pedes contendantur, & alvus multa excernat, & homo caliget, & pulſatus arteriarum ad immobilitatem vergant; tunc hujuſmodi ægroti ſtatum prævertere opus eſt. Quod ſi jam adſit; frigidæ ac vini multum præbendum eſt, & nequaquam meracius; ne fiat ebrius, ac ne lædantur nervi: ſed cum cibo, & panis buccellis madefactis. Præbere quoque aliam eſcam convenit, qualis a me in capite de ſyncopa tradita eſt, item fructus mollioris corticis, Oporam Græci vocant, adſtringentes, ſorba, meſpila, mala cydonia, uvam. Cæterum ſi omnia evomit, & ſtomachus nihil retinet; ad calidas potiones, & cibaria recurrendum: nonnullis enim hæc mutatio vomitionem compeſcit: calida vero calidiſſima ſunto. Sin horum auxiliorum nullum proficit; cucurbitula interſcapulo affigenda eſt, atque infra umbilicum, verum aſſidue cucurbitulæ mutandæ ſunt: nam ſi diutius permaneant, dolorem ciunt; periculumque eſt, ne veſiculas excitent. Profuit interdum, & auræ motus ſuavis: ut & ſpiritus reviviſcat, & cibus in ventriculo remoretur: utque melius ægrotus ſpiret, meliuſque arteriæ micent. At ſi hæc in pejus labantur; ventri, pectorique talia imponenda ſunt, qualia, & ad ſyncopam ſupra memoravimus palmulæ vino madefactæ, acacia, hypocyſthis, hæc roſeo cerato excepta, linteoloque illita ventri imponito: pe-

 ctori

ctori autem maſtichen, aloem, abſinthii comam tritam cum cerato nardino ſuperdato: aut cœnanthem toti pectori inſpergito. Pedes vero, & muſculos, ſi convellantur, ſicyonio, gleucino, aut veteri oleo cum exigua cera perungito, caſtoreo quoque reſpergito. Porro ſi frigidi etiam pedes ſint; unguine ex adarce, & euphorbio inungito, & lanis obvolvito, & manuum palpatione foveto, quin etiam dorſi ſpinam, tendones, & muſculos, nec non, & maxillas iiſdem inungere expedit. Quod ſi poſt hæc ſudor, & venter ſuppreſſi fuerint, & ſtomachus cibos admittat, neque evomat, pulſus magni, & validi ſint, & convulſio deſinat, ſed calor ubique increſcat, & extrema infeſtet, ſomnus vero omnia concoquat, ſecundo die aut tertio (*a*) ſolvendus eſt æger, & ad conſueta mittendus. At contra ſi omnia vomitu rejiciat, ſudor perennis effluat, frigeat laborans, & lividus fiat, pulſus etiam prope extincti ſint, & vires cadant; cum ita inquam ſe habuerint, inde honeſtam fugam capeſſere bonum eſt.

Cura-

(*a*) *Aliter lavandus.*

Curatio Volvuli. Cap. V.

IN Volvulo dolor eſt perimens ob inteſtinorum phlegmonem: diſtentio adeſt, & inflatio celerrima ac fidiſſima pernicies impendet, nonnulli enim deſperata ſalute ægrotantes mortem evidentem tantummodo formidant: aliqui vero in volvulo ob cruciatus acerbitatem mortem expetunt, quo circa neque remedium ullum morbo inferius, neque debilius medico adhiberi opus eſt. Verum ſi morbi cauſam inflammationem eſſe invenerit: venam in cubito magna ſectione aperiat: quo multus ſubito ſanguis inflammationis alimentum, vel uſque ad animæ deliquium effundatur. Etenim hoc vel ſedandi doloris, vel ſtuporis ac ſenſus privationis initium eſt. In volvulo autem recreatio eſt, ac reſpiratio, vel ad breve tempus (licet præ ignorantia) tormenti dilatio, quandoquidem hominibus ita viventibus mori beatum eſt. Medico autem cuiquam mortem inferre nefas ducitur. Sed fas eſt interdum, cum præſentia mala evadi non poſſe manifeſte provideat; gravitate capitis torpida ægrotum ſopire. Sin abſque inflammatione ob corruptionem, aut ingens frigus volvulus provenerit; venæ ſectio dimittenda eſt: reliqua autem omnia facienda. Conſulendum eſt igitur, ut a potu aquæ tepidæ frequenter evomat, oleum bibat, deinde rurſum evomat, flatus inferius irritamentis educendi, irritatoria quidem

ſunt cyclamini ſuccus, & nitrum, aut ſal: flatus autem evocant cuminum, & ruta, igitur his omnibus cum reſina terebinthi ſedem oblinere oportet, & ſpongiis fovere, aut hæc per clyſteres infundere cum oleo, melle, & hyſſopo, & cucurbitulæ ſylveſtris carnis decocto. Quod ſi ſtercus excretum ſit: iterum oleum calidum cum ruta injiciendum: id enim ſi intus moretur, fomentum inteſtinis propitium eſt, præterea dolentes locos oleo, in quo ruta, & anethum abunde incocta ſint, perfundere conducit. Adhibeantur & fotus ex lentibus figulorum aut fabrorum ferrariorum, ut ex millio, & ſale uſtulatis. Cataplaſmata vero præter vulgata ſunto lolii farina, & cuminum, & hyſſopi aut origani coma. Cucurbitulæ quoque leves quidem, ſed frequentes, aliæ juxta alias abdomini, & ilibus ad inguina uſque admoveantur: quin & a tergo coxendicibus ad renes uſque, & dorſum: ubique enim quiſque omnia dolorem levantia faciens juvat. Præbibat autem cumini, aut rutæ decoctum, & ſinonis, aut una cum his aliquod ex anodynis appellatis medicamentis, infinita autem alia ab aliis probata experimento inventa ſunt. Bonum vero eſt, & ex viperis medicamentum plus conſueta portione potui datum. Cæterum ſi neque dolor remittitur, neque flatus, neque ſtercus dejicitur: purgatorium pharmacum, quod hieram vocant, neceſſario dandum eſt: aut enim ſimul cum pituita, & bile pharmacum vomitu expellitur, aut deſcendit,

fla-

flatum, dura ſtercora, pituitam, bilem ipſius mali fomenta ſecum educens. Alimenta exhibeantur alvum ducendi vim habentia, juſcula gallinarum, oſtreorum inſigni pulchritudine præditorum, hordei cremor cum multo oleo decoctus, quod a principio ante decoctionem infuſum ſit: habeat vero cuminum, nitrum, porrum cum coma. Aut medela adhibeatur cum aliquo jure ventrem ſubducente: cochleæ valde elixæ, & ipſarum ſuccus. Itellinæ aqua potui detur (ſi febricitet) cum aſſaro, aut nardo, aut cachry excocta: nam hæc flatus eliciunt, urinam cient, & ſpirandi poteſtatem facilem reddunt. At ſi (a) dolor abſit; & vinum bene facit, ut inteſtina calefiant, utque vires labantes confirmentur, prodeſt etiam fœniculi radicis decoctum, ſi bibatur, & adiantum, & cinamomum. Sin ad abſceſſum inflammatio convertatur; huic opem ferre ſatius fuerit medicamentis abſceſſui convenientibus utentem, ea vero in libris de longis morbis deſcripta ſunt: ubi colici affectus ſanatio traditur.

(a) *Aliter febris.*

Curatio Acutorum Jecoris vitiorum. Cap. VI.

IN jecore ſanguinis creatio eſt, & in totum ſanguinis a jecore emanatio: ac omnino jecur eſt veluti ſanguinis gelatus: ideo phlegmonæ hoc loco acutiſſimæ fiunt: hac enim in parte alimentum reſidet. Sin uſpiam alibi phlegmone conſtiterit; non uſque adeo acuta eſt: advena eſt enim ſanguinis accurſus; in jecur autem non opus eſt aliunde effluere: nam ſi obſtructio aliqua exitus occludat; jecur effuſione privatum repletur abundatque ſanguine, alimenti vero ad jecur tranſitus adhuc patet: aliud eſt enim iter alimenti a ventriculo, & inteſtinis in omne corpus. Quocirca evacuare facile oportet, venam cubiti ſecando: multum quidem ſanguinis, ſed non ſemel totum detrahendo. Inedia primum jubenda eſt, poſtea cibi paucitas, ut & medicamentis ingredientibus jecur inane pateat. Inſuper medicamentis exterius appoſitis, quæ in jecore acervata ſunt, diſcutere oportet: igitur illinatur aloe, aut nitro, lanæ œſypo ſordentes admoveantur. Refrigeratione quoque opus eſt: jecur enim ſanguine accenditur: nam ſanguis calidus eſt. Hujuſmodi ergo cataplaſmata ſunto, accipiatur farina loliacea, aut irionis, aut hordei, & ſeminis lini; ex humoribus autem vinum acidum, cydoniorum ſuccus, capreolorum vicis, lambruſcæ maturæ, aut oleum

cum

cum ea. Item cum ſpongiis fomentum fiat ex decocto baccarum lauri, lentiſci, pulegii, iridis: per iſta mitigato morbo cucurbitula major applicetur, ut ex omni parte hypocondrio circumdetur: atque altius concidenda cutis, ut multum ſanguinis effundatur. Nonnullis autem hirudines, quam ſcarificationes, magis placent, nam ejus beſtiolæ morſus altius penetrat: verum eroſiones quoque majores facit: unde & ſanguinis effluvium ægre ſupprimitur, cumque ſanguinis potu ſaturata hirudo ceciderit, cucurbitula eſt applicanda: ab intimis enim partibus tunc attrahit. Quod ſi ſatis evacuatum ſit: vulnera medicamentis ſanguinem coercentibus morſuque carentibus obtegenda ſunt, ut aranearum telis, manna aloeque inſpergenda: panis cum ruta, aut ſertula, aut althææ radicibus elixus ſuperdandus, tertio vero die ceratum cum myrobalano, aut abſinthii coma, & iride convenit. Quin etiam, & malagmata vocata medicamenta talia eſſe debent, ut extenuare, aut rarefacere, aut urinam ciere valeant, optimum ſane eſt medicamentum ex ſeminibus conſtans: quorum omnibus medicis experientia perſpecta eſt, bonum eſt & illud, in quo aut ſampſucus, aut ſertula ponitur. Cibi tenues ſunto, labiles, lotium moventes, penetrabiles: alica cum mulſa, & ſorbitio ex ea cum ſale, & anetho. Hordei vero cremor, & detergendi facultatem habet: at ſi, & pauci ſeminum non nihil addatur, ad urinam laceſſendam

P 5 præ-

præstantior est: subducit enim per alveolos, qui a jecore in renes pertinent: opportunus vero est a jecore effluentibus illuc transitus, & vasorum laxitate, & itineris rectitudine. Idcirco & cucurbitulis ea nos trahere oportet eo loco, ubi renes sunt, secundum os coxendicis applicantes. Cæterum, & hi unguine cum ruta, aut odorato junco, aut calamo aromatico irrigandi sunt: per hæc utique ægrotum posse mortem effugere sperandum est. Sin ad suppurationem convertatur; pus moventibus medicamentis utitor, quotquot a me in sermone de colicis literis prodentur. Cum pus autem jam genitum fuerit, quo modo incidendum, quomodoque medendum sit, alio loco scriptis mandabimus. Eadem nobis, & de splene scripta sunto: si quando, & inflammationis acutæ calamitas eum invaserit.

Curatio acuti morbi dorsalis Venæ, & Arteriæ. Cap. VII.

VEnæ concavæ, crassæque arteriæ, quæ secundum dorsum extenduntur, inflammationem ardoris speciem majores nostri appellaverunt, nam, ardoribus similes affectus in ambabus oriuntur: ignis acutus, & acer, fastidium, sitis, anxietas, pulsus palpitans in præcordiis, & in aversa parte, quam Græci Metaphrenon vocant & quotcunque a me in volumine de signis relata sunt.

Nem-

Nempe, & in syncopam tendit ignis, quemadmodum & in ardoribus: siquidem venæ radicatio (ut ita dicam) jecur est: arteriæ vero principium cor, haud ab re igitur existimes eorum viscerum supremas partes maxime ad vitam facientes ægrotare. Etenim cor arteriæ calorem impertit, venæ autem sanguinem jecur infundit. Amborum vero magnorum viscerum magna sunt germina, ipsæ videlicet phlegmonæ. Venas itaque in cubito protinus cædito, multumque sanguinis, sed non semel totum mittito, immo & bis, & ter, & alio die, quo interim vires instaurentur, repetito. Deinceps cataplasmatis utitor, & cucurbitulam præcordiis, ubi est arteriæ transitio, nec non, & inter scapulas, nam ibi quoque pulsationes sunt, affigito, liberiusque scarificato, & multum sanguinis detrahito: haud enim ita facile ex horum vasorum inanitione in animæ defectum homines cadunt. Verum, & alvus præter consuetudinem valde suppressa ad lubricitatem per clysterum molliores infusiones est revocanda, acribus autem minime utitor: nam hi facile in febrim incidunt a muria, & nitri liquatione, ideo lini seminis, & fœni græci succus esto, & radicum malvæ decoctum ad provocandum, & ad mordendum satis est. Extremas partes, pedes videlicet, & manus gleucino oleo, aut sicyonio, aut ex adarce unguine excalefacito: nam partes istæ in ipsis valde frigescunt. Præterea ante cibos potui dato, quæ lotium

evo-

evocant, meon, aſſarum, abſinthium, nitrum quoque inſpergito, ſed omnium valentiſſima eſt cucurbita, & cinnamomum, ſi quis ejus copiam habeat. Lac iſtis, & alimenti, & medicinæ vim præbet: etenim refrigeratione indigent, cum in eorum viſceribus veluti quidam ignis exæſtuet, & dulci alimento, nec non, & multo in parva mole; has nimirum virtutes alimenti lac obtinet: eſto autem mulieris, quæ proxime peperit; & duobus lactis cyathis unus aquæ admiſceatur, lac etiam bubulum optimum eſt: tertio loco caprinum ponitur. Cibaria concoctu facilia præbeantur, plerique ſucci, fœniculi radix, & apii ſemen: indatur, & mel: aqua vero, quæ bibitur, iſta habeto. Oportet etiam ſudores elicere, & ubique diſſlationes humidas, & fluxas facere. Caput ſicut in ardentibus febribus irrigetur. Epithema pectori, & ſiniſtræ mammæ, quale in ſyncopa, ſuperdetur. Cubile rectus decubitus: ut omnia his ſimilia ſint, quæ in ardentibus febribus fiunt. Exercitatio modica ad ſudores evocandos, nec non, & balneum ſi iſte interius exardeſcit, neque enim judicationibus hujuſmodi vitia ſolvuntur, & ſi ardoris ſpecies ſunt.

Cura-

Curatio acuti morbi in Renibus. *Cap. VIII.*

PEracuta ſane in renibus inflammatio exoritur, ſimul enim inflammantur a jecore in renes diſcurrentes venæ, cum illis autem & jecur: cum haud ita prælongæ ſint, ſed valde latæ adeo, ut renes proximi jecori ſuſpenſi eſſe videantur. Verum & urinæ retentio inflammationi ſupervenit, vehementiam inflammationis adaugens: nam renum cava lotii non exeuntis alluvione replentur. Porro idem & in calculis evenit, ſi in renibus calculus urinæ canalium laxitate major oriatur, qui non egrediens inhæreſcit, atque ſic & ipſe urinam intercludit. Cæterum de calculorum creatione in libro de longis morbis ſermonem habebimus: quomodo aut ne coaleſcant, aut jam concreti exterantur, comminuanturque. De calore autem atque obſtructione, quæcunque celeriter enecant, in præſentia differemus. Si calculi jam conflati ſunt, adeſtque inflammatio: venam cubiti, niſi ætas præpediat, ſecato: bene fluidus autem multuſque ſanguis exeat: neque enim phlegmonæ tantum evacuatione mitigantur, ſed etiam calculorum intruſiones vaſorum inanitione laxantur; quin etiam per mictum calculi elabuntur. Poſtmodum irrigationibus gleucini aut cyprini olei, & fomentis, & cataplaſmatis particulæ remittuntur. Artemiſia vero herba, & juncus & odoratus

cala-

calamus in cataplaſmatis eſto. Deinde cucurbitulam renibus in regione coxendicis adhibeto, maxime namque ab ea parte evacuatio profuit, Alvus præterea ducatur per clyſteres cum lubricis, & viſcidis potius, quam acribus, ex malvæ, aut fœni græci cremoribus, nonnunquam vero medicamenta ante cibos urinam citantia dentur, qualia in vitiis jecoris narrata ſunt: pariter & cibaria ſimilia concoctu facilia, cruditas enim iſtis noxam affert. Optimum ſane lac eſt, maxime quidem aſinæ: ſecundo equinum: ovillum autem, & caprinum confert, quatenus lac eſt. Si pauperes ægroti ſint, eos lavare ſatius eſt: ſin minus, in decocto herbarum deſidant umbilico tenus ſolio repleto. Verum ſi ad pus vergat, quibus cataplaſmatis ac medicamentis utendum ſit, multis in locis ſuperius traditum eſt. At ſi calculus inſtiterit; fomentis utique, & cataplaſmatis iiſdem uti oportet, calculi vero medicamentis potabilibus conterendi ſunt, ſimplicibus quidem ſio, & prionite (aplenum puto) herbis cum oleo, aut aceto eſculento decoctis: earum quoque ſucco potui dato: compoſitis autem ea antidoto, quæ Biſtimus appellatur, & ea, quæ ex viperis conſtat, & beſtia, quæ Coſcinos id eſt Cribum dicitur, & quotcunque experientia optima eſſe comprobavit. Geſtationes iſtis, & corporis concuſſiones ad movendum propellendumque calculum bene faciunt: nam calculorum in veſicam tranſitus ingentes dolores concitat, quod ſi inde
exci-

exciderint, dolor tollitur, ut neque per ſomnium dolorem ſentire ſibi videri ſoleant, quin etiam tanquam ex inevitabilibus malis animus perterritus ſolvitur.

Curatio acutorum Veſicæ affectuum. *Cap. IX.*

ET Veſicæ acuta vitia renalibus ſimilia proveniunt; phlegmonæ, & ulcera, & lapides, & grummorum obſtructiones, a quibus urinæ ſuppreſſio, & ſtillicidium exoritur, ſed in hoc membro acutior dolor eſt, interituſque celerrimus: veſica enim nervus latus eſt. At renes veluti concrementum ſanguinis jecoris ſpeciem habent: in quibus, & graviſſimi, & maxime miſerabiles morbi incidunt: unde mors cum maximis cruciatibus miſeris mortalibus ingruit. Protinus igitur ventris ea pars laxa, quam Ceneona Græci vocant, ſecanda eſt: multoque oleo cum ruta, & anetho veſica eſt irriganda. Si concretus ſanguis doloris, impeditæque urinæ author ſit: oxymel bibere debet: aut calcis parum cum mulſa, quo grummi diſſolvantur: deinde quæ urinam movent, & herbæ, & ſemina exhibenda. Sin ex ſanguinis effuſione periculum inſtet; abſque ulla cunctatione ei magis, quam cæteris ſubveniendum: neque enim id leve diſcrimen eſt. Nempe medicamina ſanguinem coercentia opem ferunt: opem fert autem veſicæ refrigera-

geratio, ex rosaceo, & vino irrigatio, & cum lanis succidis obvolutio. Epithema bonum est, palmulæ ex vino cum malo punico, aut succo rhois. Verum si aversatur epithemata gravia, & vehementes refrigerationes, (cavendum est enim vesica natura frigida tenuisque, ne ita multum refrigeretur) eam gleucino illinito, aut acacia, aut hypocystide ex vino. A spongiis vero, nisi valde urgeat sanguinis eruptio, abstineto. Escæ triticeæ coctu faciles, bonum succum gignentes, lotiumque educentes præbeantur, quales a me in capite de renibus comprehensæ sunt, Lac, vinum dulce thæreum, aut scybellite. Medicamenta potabilia sunto, urinaria, bene olentia: fluxilia, & id genus alia. Utilissimum utique vesicæ remedium cicadæ sunt tempore suo tostæ pro cibo exhibitæ, extra tempus autem aridæ tritæ cum aqua: sed radicis nardi parvum cum cicadis elixetur: in iisdem quoque loco balnei ad vesicæ laxamentum æger desidat. Quo si lapillorum interpositio mictum impediat; oriculario specillo lapis amovendus est, urinaque educenda, nisi adsit phlegmone, in phlegmonis namque neque meatus instrumentum admittit. Præterea oriculario specillo vulnerantur. At si expediri medicatio nequit, homoque doloribus consumitur; locum eum, qui sub glande est, cervicemque vesicæ incidito: ut lapis excidat: atque urina effundatur, ac deinde potissimum medendum est ad cicatricem vulnus ducendo:

sin

sin minus, puris effluvium, quod Rhaeas græce dicitur, factum esse pro futura hominis vita satius est, quam ut tormentis miserrime cruciatus intereat.

Curatio Vulvæ suffocationis. Cap. X.

VUlva in mulieribus membranis extentis hinc atque inde secundum illa continetur, ac perinde atque animal vitia in olfactu patitur: nam ad bene olentia delectationis causa se recipit, fœde olentia contristantiaque præ molestia refugit. Igitur si aliquid superius triste offeratur: vulva ad naturalia descendit: si extra, ostio naturalium apponatur; retro sursumque recedit: nonnunquam vero in hoc aut illud latus ad lienem, aut jecur movetur: ad recessum ejus autem contractionemque membranulæ, ut in navibus vela, cedunt, atque consentiunt. Hæc vero illi, & propter inflammationem eveniunt: Nam si ejus cervix afficitur, atque intumescit; fit prominentior. Si in fundo exoritur inflammatio; sursum repit. Sin ad pedes foras vergat; turpis, & immunda res est, dolores afferens, & contristans, præterea difficulter ambulare potest, & in latus, & supina decumbere, nisi pedes mulieris phlegmone laborent. At si ad superiora vulva recurrerit, quam ocyssime hominem strangulat, urget autem spiritum comprimens: neque enim prius conqueri, & clamare, & opem ab adstantibus petere valet,

quod nonnullis, hisque pluribus respiratio, nonnullis autem vox celerius intercipitur: par est itaque eos, qui his miseriis intersunt, prius quam mulier intereat, medicum accersere. Verum si forte aliquando occurreris; cognita phlegmone venam scindito, præcipue quidem eam, quæ in malleolo; quæ si non bene fluida sit, eam, quæ in cubito est, petito: Sed a vena malleoli sanguinis missionem repetito. Alia vero omnia administrato, quæcunque strangulatui, & citra inflammationem subveniunt: qualia sunt manuum ac pedum vincula ad torporem usque adstringentia: fœde olentium olfactus, ut liquidæ picis, capillorum, lanæque exustorum, flammæ in lucerna extinctæ nidoris, castorei, quod præter fæditatem odoris nervos etiam refrigeratos calefacit, lotium præterea vetus vel demortui fere corporis sensum magnopere suscitat, & uterum ad inferiores partes abigit. Porro medicamenta odorata naturalibus sunt imponenda: unguentum vero lene sit, & minime tactum vellicans, nardus, aut bacchar ægyptium, aut unguentum ex malabathri indicæ arboris foliis compositum, aut cum aliquo odorato unguine tusum cinnamomum: atque his muliebres locos oblinito. Quod si ex his fusile medicamen confletur, illud in vulvam infundito, anum quoque flatuum eductoriis inungito, per clysteres quoque non acres, sed molles; viscidos lubricosque humores indito, ut stercora solum ejiciant, sedesque

utero

utero ampla vacuaque remaneat: id ſuccus altheæ, fœni græcive præſtabit, ſertulam vero, aut ſampſucum cum oleo decoquito. Cæterum ſi majore vi, aut depulſione vulva egeat; tunc validæ mulieris aut viri bene tenacis manibus hypocondrium comprimatur, aut faſciis adſtringentibus ſuccingatur: quo in anguſtum locus redigatur, neque iterum ſurſum verſus vulva procurrat. Item naribus apprehenſis ſternutamenta citentur: quibuſdam enim ſternutamenta, & contentione vulva in propriam ſedem redire poteſt, in nares autem pulvis inſpiretur ex radice lanariæ, aut piperis, aut caſtoris. Item leves cucurbitulæ in fœminibus, ilibus, coxis, inguinibus attrahendæ vulvæ cauſa defigantur, amplius, & dorſo inter ſcapulas ſtrangulatur ſubveniens admoveto. Sin a phlegmone ſtrangulatus proveniat; vena ad pubem veniens ſcindenda eſt, multumque ſanguinis fundendum. Item faciei frictiones, capillorum evulſiones, ut mulier ad ſe redeat, ſimul bene facient. At ſi vel parum tolerare poterit; in decocto aromatum deſidat, odoratiſque ſuffumigetur. Ante cibos caſtorei paulum bibat, & hieræ paulum cum caſtoreo. Quod ſi ferre valet; lavetur, & in tempore ad antiquos uſus revertatur: detque operam mulier, ut quam facillime menſes elabantur.

Curatio Satyriasis. Cap. XI.

NErvorum in virilibus inflammatio penis tentiginem facit cum appetitu contristationeque in actu venereo, fiunt autem distentiones nervorum convulsioni persimiles, nunquam mitigabiles. Quin & ipso concubitu sedari non potest ista calamitas. Mentis quoque alienatio sequitur, nam primum quidem impudentes evadunt, dum casum suum licentiose narrant: audaces enim eos coeundi insatietas efficit. Postea vero cum affectus iste desierit: tunc ad se redeunt, & mente optime constant. Igitur omnium horum causa venam in cubito, & in talo aperias, & multum cruoris, ac sæpe detrahas; neque enim id temporis intempestivum fuerit, & ad mentis stupefactionem, & ad inflammationis remissionem, & ad caloris virilium mitigationem faciendam, animæ deliquium afferre, quippe sanguis multus calorem, & audaciam valde accendit, inflammationem alit, mentis perturbationem confusionemque veluti esca ignem procreat. Omne corpus etiam medicamento, quod Hieram, id est, sacram vocant, purgato: neque enim purgatione solum egent, sed etiam leni medicatione: utrumque autem præstare hiera potest. Insuper genitalia, & lumbos, & locos inter femina, & inguina (Plecada Græci vocant) & locum inter anum, & scrotum (Perinæos græce dicitur) &

& teſticulos lanis ab ove detonſis adhuc ſordentibus obvolvito, ſed lanas roſaceo ac vino profundito: parteſque iſtas multa irrigatione madefacito; ne ab lanis caliditas oriatur: immo nativus calor a frigida humorum poteſtate obtundatur. Ejuſmodi quoque cataplaſmata ſuperdanda, panis cum plantaginis herbæ ſucco, & ſolano, & ſeride, & papaveris foliis, idque genus aliis, quæcunque torporem, frigoraque injiciunt, nec non & ſimilibus virilia, & locos inter inguina, & femina, & coxas illinito cicuta ex aqua, vel vino, vel aceto: item mandragora, aut acacia, & ſpongiis vice lanarum utitor. Interea ſubluenda alvus eſt malvæ decocto, & oleo, & melle: omnia vero acria vitentur. Defigantur in coxa cucurbitulæ, aut in abdomine. Optimæ ſunt autem & hirudines ad ſanguinem deorſum attrahendum. Et ſuper vulnera cataplaſma imponatur micæ panis cum althæa. Poſtea in aqua deſidat, ubi artemiſia, ſalvia, conyzaque decoctæ ſint. At ſi longiori tempore vitium extrahatur, neque multitudo ſecundum proportionem minuta fuerit, & nervorum convulſionis metus adeſt, (nam facile in his affectibus convelluntur,) curandi rationem mutare opus eſt, quippe calefacientia admovenda ſunt, gleucinum ſcilicet oleum, aut ſicyonium pro roſaceo, lanis autem mundis, & cataplaſmatis tepefacientibus partes illæ contegendæ; quandoquidem nervorum inflationes nonnunquam hujuſmodi curatio mitigavit, amplius

plius & caſtoreum cum mulſa bibitum. Cibaria parum nutrientia frigidaque ſunto: pauca triticea: plurima olera, malva, bliton, lactuca, cucurbita elixa, cucumis maturus elixus, pepo ſuo tempore collectus. A vino, & carnibus, longo temporis intervallo abſtineto: ſiquidem vinum eſt nervorum calefactio, animæ remollitio, voluptatis revocatio, geniture creatio, venerisque excitatio. Hæc a me in acutos morbos remedia ſcripta ſint. Oportet autem, & juvenem medicum ipſum ſuo marte aliqua ſibi comparare; neque omnia ex alienis commentariis depromere. Hoc ſane pacto acuta vitia fiunt, ut ordine ſingulis, quæ ſcripta ſunt, aut omnibus uti valeas.

ARE-

ARETÆI CAPPADOCIS DIUTURNORUM MORBORUM CURATIVUS.

LIBER PRIMUS.

Proœmium. *Cap. I.*
Curatio Cephalææ. *Cap. II.*
Curatio Vertiginoſorum. *Cap. III.*
Curatio Morbi comitialis. *Cap. IV.*
Curatio Melancholiæ. *Cap. V.*
Curatio Phthiſis ſeu ulcerum pulmonis. *Cap. VIII.*
Curatio Ulcerum jecoris, & effuſionis puris. *Cap. XIII.*
Curatio Lienis. *Cap. XV.*

Cætera capita deſiderantur numero octavo; vide primum librum de ſignis, & cauſis longorum morborum.

Proœmium. Cap. I.

IN longinquis morbis dilatio medelæ mala eſt: nam ob cunctationem in vitia inſanabilia prolabuntur. Inflatio ſane ita habet, ut non facile recedat, ſi ſemel invaſerit: at ſi & diutius trahitur, temporis ſpatio vires acquirit: & nonnunquam evenit, ut commoriatur. Exiguos quoque morbos majores excipiunt: cumque priores diſcrimine vaca-

rent, eorum ſoboles pernicioſa exoritur. Itaque nullo pacto ægrotum ſilere convenit, ne morbus deprehendatur, erubeſcentem: neque aufugere vim curationis metuentem: neque medicum pigrum eſſe, ignavumque oportet: utrumque enim ad morbum inſanabilem efficiendum conſentit. Nonnulli autem ſunt ægroti, qui præſentium, nec non & futurorum ignoratione ad finem uſque cum morbo degunt. Nam plerique neque pereunt, neque futuram mortem ſuſpicantur: quocirca neque ſe medici fidei committunt. Horum probatio ex cephalæa colligitur: de qua prius ſermonem inſtituam.

Curatio Cephalææ. Cap. II.

CAput quanto ad vitam magis neceſſarium eſt, tanto difficiliori ægritudine laborat. Atque morborum capitis invaſio quidem tolerabilis eſt: nam parum dolent, aures ſonant, gravitas adeſt: at ſi intendantur, finis eſt mortiferus. Igitur exiguos dolores ne ſpernito: nam, & exiguis medicamentis in quibuſdam diſcuſſi ſunt. Si plus temporis extrahuntur, majores cruciatus superveniunt, propterea vena cubiti incidenda eſt: ſed duobus ante diebus vinum bibat, tantum autem ſanguinis detrahito, quantum ejus vires tibi conjectanti oſtenderint, verum non ſemel totum detrahere magnopere expedit; porro quorum vires copioſam ſanguinis detractionem patiuntur, his ipſis continuo

tinuo morbus discutitur: atque id omnibus longis ægritudinibus convenit. Tribus autem quatuorve diebus interjectis liberalius alendi sunt. Deinceps purgatorium, hieram quod vocant, cum mulsa propinandum: ea enim a capite morbi alimentum maxime abducit, modus vero medicamenti quatuor aut quinque drachmarum pondo esto. Quod si bene purgaverit; tunc lavandus est, & vinum exhibendum, & vires augendæ. Postea iterum vena frontis recta scindenda est: hæc enim est opportunissima sanguinis detractio, modus autem esto hemina, aut paulo plus, neque ultra sanguinem mittito, quoniam vasa inanire non expedit. Deinde capillis novacula detractis cucurbitulam priorem vertici affigito, alteram inter scapulas citra sanguinis effusionem admoveto: & eam, quæ in vertice fixa est, liberius scarificato: quo sanguis uberius attrahatur, & partes profundiores incidantur, remedia namque ad ossa usque penetrantia cephalæam juvant. Quod si vulnera cicatricem ducant, arteriæ secentur: duplices autem sunt; aliquæ post aures paulo ulterius, propriisque motionibus produntur: aliæ vero aurium arteriæ prorsum versus sitæ sunt auribus proximæ: nam instrumento, quod Antitrochon Græci nominant, adducuntur, verum hæ quoque propriis pulsationibus innotescunt, nempe majores ossibus vicinæ secentur: hæ namque utilitatem afferunt, adjacent, & aliæ singulis auribus oppido tenues, quas inci-

 dere

dere prorſus inutile eſt, modum vero incidendi in libris de manuum operationibus expoſui. Cæterum poſt medelam in cephalæa, morbo comitiali, & vertigine, utque ſemel dicam, in omnibus capitis vitiis (prius ventre, aut purgatorio, quod devoretur, aut clyſteri, evacuato) pituita evocanda eſt modo e naribus per ſternutatoria, modo ex ore per ducentia pituitam. Species autem ſternutamenta citantium ſunt piper, radix herbæ lanariæ, fibri teſticulus; hæc quidem ſunt vulgata, & communia; ad lævorem autem, terito, & cribrato, & calamo aut craſſiore pennæ anſerinæ caule inſpirato. His efficacius in attrahendo violentiuſque euphorbium eſt cum aliquo ipſorum admixtum. Quin etiam cum oleis miſcetur gleucino ſcilicet, aut ſicyonio, id eſt, ex cucumere ſylvatico, aut cum unguento ex ſtyrace: redditur autem magnopere liquidum, ut fuſile ſit, infunditur per naſi fiſtulam: hæ vero geminæ ſunt, atque ab uno canali cognatæ, & cohærentes adeo, ut ſemel utriſque infundendum ſit, neque enim tolerabilis eſt alterutrius naris ſigillatim dilatatio, nam protinus caput accenditur, & acerbus dolor invadit. Quæ autem per os pituitam eliciunt, hæc ſunt: ſinapis, granum cnidium, piper, uva taminia: id præſtant vel mixta, vel ſingula. Cæterum quoniam, & ipſa mandere, & expuere aſſiduum eſt: idcirco, & cum aqua, aut mulſa, aut poſca permixta danda ſunt: atque os eluendum,

ad

ad tonſillas enim impulſo humore extentoque collo expirationis flatui ablatur. Poſteaquam pituitam, quantam libet, eduxeris, permulta aqua calida lavandum caput, atque perfundendum; ut perſpirabile atque difflabile reddatur: ingentes enim obſtructiones fiunt. Cœna frugalis, & ſimplex eſto: in qua, & vinum ad ſtomachi reſtitutionem ſumatur, ſiquidem & ipſe magno dolore vexatur. Interea vero ubi vires ægri ſtabiliveris, lotione per clyſterem uſitata opus eſt: in qua nitri multum inſpergatur, aut reſinæ a terebintho arbore pondo drachmæ duæ eliquentur, poſtridie ſanguis e naſi interioribus detrahatur: intro enim prælongum inſtrumentum immittitur, quod Catejadion vocant, aut illud, cui Storyne nomen eſt, aut ſi quis horum copiam non habuerit; pennæ anſerinæ caulem craſſiorem ſumere debet, ejuſque nervoſam partem denticulatim inſtar ſerræ incidere, atque ſic in narem uſque ad oſſa, quæ ob cribri ſeu colatorii ſimilitudinem Etmoeide vocantur, immittere: deinde utraque manu agitare, quo locus a dentibus inſculpatur, ac vulneretur. Facilis eſt autem ac copioſus ſanguinis curſus: nam graciles venæ hic deſinunt, corporaque hac in parte mollia ſunt, & ſectioni habilia, verum, & multos nares vulnerandi modos vulgus novit, herbas ſcilicet aſperas, & arida lauri folia naribus imponentes, aut digitis eas fortiter agitantes, cum vero quantum ſatis ſit, evacuaveris, quod

erit

erit heminæ dimidium: coercendus ſanguis eſt ſpongiis, & poſca, aut aliquod aridum quod ſiſtendi ſanguinis vim habeat, naribus inſpirandum, galla, aut ſciſſile alumen, aut balauſtium. Verum enim vero poſt hæc remedia ſive dolor capitis perſeveret, ſive deſinat; oportet ad finem hujus medicationis pervenire, quoniam id malum ſæpe reverti ſolet, & in ſuo vigore conſiſtens plerumque deliteſcit. Itaque novacula deraſis capillis, (quandoquidem, & hoc capiti prodeſt,) ferramentis candentibus urendum eſt: ſi in ſuperficie, ad muſculos uſque pervenias: ſin oſſe tenus penetrare velis, a muſculis caveto, nam muſculi exuſti nervorum diſtentiones cient; quod ſi in ſumma cute uſſeris, vinum odoratum album cum roſaceo infundere ſatis eſt. Pittarium vero madefactum per triduum ſupra cruſtas extendito, quod ſi cruſtæ altius deſcendant; porri comam cum ſale tritam, linteoloque illitam ſuper dato. Tertio die cruſtis ſummam cutim tantum occupantibus ceratum ex roſa: profundioribus autem lentem ex melle imponito. Sed quæ medicamenta cicatrici ducenda ſint, alio loco deſcripſimus. Nonnulli ſuper frontem ea in parte, ubi ſutura eſt, quæ Corona dicitur: cutim oſſe tenus inciderunt: illudque aut exterentes, aut excidentes uſque ad meditullium (quam græci Diphoen nominant) ad carnis repletionem perduxerunt. Alii & oſſa ad membranam uſque perforarunt. Verum id genus remedia temeraria

ſunt:

ſunt: nihilominus tamen adhibentur, ſi omnibus aliis tentatis adhuc cephalæa perſeverat, & æger eſt animoſus, vel corporis robur excellit. Nempe ſi paulatim ad ſanitatem acceſſio fiat; exercitationes recto corpore pectori humeriſque adhibeantur, manuum fiat geſticulatio, alteres jaciantur, ſaltu corpus moveatur, atque in his perite corpus torqueatur; primo, & poſtremo crura fricentur, medio tempore caput: picatio aſſidue picem inſpergendo adminiſtretur: item caput rubrificandum nonnunquam ſinapi cum duplo pane affricando, ne intolerabilis ignis excitetur: nonnunquam medicamenta ſimul illinendo: quale eſt illud, quod ex adarce, & euphorbio, & pyrethro componitur, proficit autem, & ad dolorem in tempore ſedandum, & ad radicem mali extirpandam tapſiæ ſuccus, & medicamina cum ipſa jungenda, quotcunque cutim tumefaciunt; & varis ſimilia tubercula excitant. Victus ratio in ſingulis dolorum generibus tenuis eſto: exiguus potus, & aquæ potio ante ullam medelam potiſſimum adhibeatur, ex toto vero ab acribus temperet, cepis, alliis, & ſucco laſerpitii, a ſinapi autem non penitus: ſiquidem ejus acrimonia, præterquam quod ſtomachi vim roborat; capiti quoque haud ingrata eſt; pituitam fundens ac difflans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum peſſima faba eſt, & ejus ſpecies ipſa, & quæ a græcis hocri, & dolichi nuncupatur; illi cicerculæ folio ſimiles,
hi

hi faseoli aut lobi a nonnullis vocitati, secundo loco ponitur lens: quæ nonnullis concoctionis excretionisque virtutibus prædita est: sed caput replet, doloremque concitat: nihilominus cum pipere elixa spernenda non est. Far lotum haud ingratum est cum vino, & melle, quantum ad condimentum satis sit, & ex ipso conflata sorbitio, & ejus semina in simplici jusculo decocta, utique bona sunt, & in condimento, quod Græci Carycneam vocant, semina cari, coriandri, anesi: sapii vero semen iis anteferendum, mentha herba, & pulegium præterquam quod bene olent, quandam vim habent, & urinam movendi, & flatus per inferiora expellendi. Inter carnes vetustæ omnes damnantur: nuper interfecti galli carnes laudantur. Inter aves torquatus palumbus, columbus, & aliæ quæcunque haud ita multum pingues sunt, suum extremitates, lepus assatus. Bubula ovillaque caro crassum succum creat, & caput replet. Hœdus non penitus malus. Lac, & caseus caput dolore vexant. Ex piscibus saxatiles deligendi, & quotquot in ea regione optimi censentur. Olera elixa quidem ea assumantur, quæ lotium, & ventrem citant, malva, blitum, beta, asparagi, acris vero, & brassica est. At inter cruda lactuca omnium est optima. Radices autem etiam elixæ pravæ sunt, radiculæ, rapæ, pastinacæ urinam movent, sed caput explent, sisarum flatus edit, & ventriculum tumefacit. Vinum album tenue

tenue dulce admittatur, tantum adſtrictionis habens, quod alvum non remoretur. Omnia bellaria capiti inimica, (*a*) quin, & palmularum omne genus; ficus autem, & uva demulcent, & quicquid ea parte anni, quam Horam Græci vocant, bonitate præſtat, ſed quibuſcunque vel etiam juvantibus ſatiari malum eſt, pejor eſt cruditas: labores minus, quam cruditas nocent: nihilominus, & ipſi ſunt detrimentoſi. Deambulationes matutinæ, alvo prius exonerata citra ſpiritus difficultatem bene feruntur, optimæ ſunt etiam & a cœna, geſtatio longa per loca non ventoſa conveniet, atque ubi ſol caput non feriat: ei namque ſirius officit. Uſus veneris capiti ac nervis labem acceſſit. Peregre proficiſcatur ægrotus in regiones calidiores ex frigidioribus, & in ſicciores ab humidioribus. Confert & navigatio, & in mari vitæ traductio, & ſi quis ſit maris accola, in ſalſa aqua frigida lavari, & in mari natare, & in arena volutari, victumque ex mari quærere proderit. Doloris vero capitis, quem Eterocraniam Græci nominant, eadem medicamina ſunto: nam quæ toti capiti remedia conducunt, eadem ſingulis ejus partibus adhibere, bonum eſt. Quibuſcunque vero per hæc morbus depulſus non fuerit; iis reliquum eſt, ut vetratro utantur, utpote ultimo atque valentiſſimo omnino remedio.

Cura-

(*a*) *Aliter præter.*

Curatio Vertiginosorum. Cap. III.

ET succedit cephalææ vertigo, & ipsa per se propriis de causis oritur, si profluvium ab hemorrhoidibus coercetur, si e naribus sanguis non effluat, qui prius effluere consueverat, si corpus non difflетur aut sudore, aut labore antea fatigatum. Igitur si ab cephalæa ducit originem, ea medendi ratione uti debemus, quæ ad cephalæam supra exposita est; quibus autem violentius cum ultimis remediis occurrendum sit posterius explicabo. Sin ab aliqua humorum suppressione morbus inciderit; usitata excretio movenda est, naturæ namque salutare est materiæ recursus. At si ista tardat, malum vero increscit: in aliis quidem suppressionibus aut sanguinis e naribus manare assueti, aut sudorum, sanguis mittendus est e vena cubiti. Sin ab jecore multis humoribus affluente, aut a liene, aut ab aliquo ex visceribus in medio corpore positis vertigo prodeat; cucurbitulæ subveniunt. Sed quantum ex vena defluit, tantundem per has sanguinis est detrahendum, sanguis enim est causæ alimentum; quemadmodum & ventriculus. Deinceps capitis remedia subjungenda, vena cubiti recta, aut nasi arteriæ utrinque in angulis secandæ, cucurbitula vertici affigenda: caput radendum, rubrumque faciendum: pituita e naribus per sternutatoria, aut ex ore, quemadmodum docui, evacuanda:

da: omnia denique modo in cephalæa narrato administranda, duntaxat adjicitur cyclamini succus, aut anagallidis in aures fundendus. Posteaquam vero medicaminum capitis ad finem perveneris: deinde quotquot efficaciora ad vertiginosos inveniuntur, ea sunt adhibenda. Vomitibus a cœna, nec non vomitibus ab esu radicularum uti postea decet: quin etiam ad veratri assumptionem hæc præparatio fuerit, nam præexercendus est stomachus, cum vehementioribus vomitoriis uti volumus. Pituita quoque impræsentia magis attenuatur, & ad veratrum bene funditur. Veratri exhibendi modi plures sunt, ut validioribus quidem succurrat, ad magnitudinem amæ, id est placentulæ, aut paulo crassius est incidendum, & cum farre loto, aut lente assumitur pondo drachmæ duæ, imbecillioribus autem, & gracilioribus decoctum cum melle propinatur, duarum aut trium mystillarum modus est, quis vero sit faciendi modus, alio loco declarabitur. Inter singula autem remedia æger cibis reficiendus est: quo ea, quæ interim incidunt, sustinere valeat. In accessionibus quoque sic opitulandum est, deliganda sunt crura supra talos, & genua, & manus brachialia, brachiaque infra humeros prope cubita, ad caput irrigandum facit rosaceum cum aceto, oleo vero incoquito serpyllum, aut spondylium, aut hederam, aut id genus alia, fricentur extrema, & facies, olfaciat acetum, pulegium, mentham, alia-

que ejuſmodi ex aceto; inter dentes aliquid apertionis cauſa imponatur, nonnunquam enim maxillæ colliduntur, & cohæreſcunt, in tonſillis fiat titillatio: vomitus citetur, nam interdum rejecta pituita æger e tenebris excitatur. Hactenus ad acceſſionis levamen, & tenebrarum diſcuſſionem dictum ſit. At de univerſa victus ratione tam in curando, quam poſt curationem hæc noſtra ſententia eſt. Somnus multus æque, atque inſomnietas inimica ſunt: multus enim ſomnus ſtuporem capitis ſenſibus injicit: vaporum exuberantia torpet omnis actio. Hi plane gravitatis, & ſonorum in auribus, & ſplendorum quorundam oculis obverſantium cauſæ, morbi vero indicia ſunt: Vigilia vero cruditatem facit, alimentum ſubtrahit, laborem affert, corpus contriſtat, mentem labefactat: propterea facile furere atque atra bile vexari iſti conſuerunt. Mediocris autem ſomnus ad alimenti diſtributionem, & ad laborum diurnorum levationem utilis eſt. Alvo ad excretionem conſulendum: nam difflationis cauſa potior alvus eſt. Iterum crurum frictio per aſpera linteola uſque ad ruborem, deinde dorſi, & laterum, poſtremo capitis adhibenda, ab his ambulationes circa initia, & finem leniores, mediæ vero acriores. Quies conſiſtentia ſpiritus poſt ambulationes eſto. Vocem leniter exercere oportet, gravibus vocibus utentum ſonum edere, acutæ namque voces capitis diſtentiones, temporum palpitationes, cerebri pulſatio-

ſationes, oculorum inflationes, auriumque tinnitus efficiunt, mediocriter acuta vox edita capiti prodeſt. Poſtea vero geſtationis tempus adeſt ad difflandam totam capitis gravitatem opportunæ, longa ſit autem, verum citra fatigationem, neque in tortuoſis regionis tramitibus, neque aſſiduis itineris flexibus geſtatio fiat: quoniam ſic vertigines oboriuntur, ſed rectæ, & longæ & lenes ac ſuperioribus locis geſtationes fiant. Siquidem ita aſſueti ſint, optimum panem ſolum aſſumant, quantus exercitationibus impedimento ne ſit: prius enim concoctum eſſe oportet, caput, & manus exercendæ, horumque frictiones faciendæ. In his vero leniter agendum: ut caliditas excitetur, & caro augeatur, & vires reſtituantur, poſtea ſuum ipſius caput erectum fricato diutius hunc labore ſuſtines. Quin & exercitationes ad cervicis uſus, & ad manuum agilitatem faciunt, ſi ſcienter fiant, ſurſum attollendo caput atque oculos exercere oportet. Manuum exercitatio fit, aut diſcorum jactu, aut certando ceſtibus, aut pugnis, pila vero parva, & magna detrimento eſt, nam capitis, & oculorum circumvolutiones atque intentiones vertigines afferunt, optime faciunt ſaltus, & curſus, omnia velocia exercitia cruribus conveniunt, & omnia roborant. Frigida lavatio illuvie, illuvies autem calida lavatione melior, aſtringere, denſare, ſiccare caput frigida lavatio efficaciſſime poteſt, & hic ſalubris ſtatus eſt humectare, ſolvere,

 tene-

tenebras offundere valentiſſime calida lavatio poteſt, & hæ capitis morborum cauſæ ſunt, tales ſunt & auſtri auditui graves, exercitationibus quies ſuccedat, ut perturbationem ſedet. Capitis preſſiones ad cutim polien-dam faciunt. Aquæ, aut aquati vini propinatio eſt res optima, & ad marium, coma olerum aſſumatur, quæ ventrem molliunt, malvæ, betæ, bliti. Liquamen bonum ſtomacho, ori ſuave, alvum leniens, neque grave capiti, ex thymo; aut thymbra, aut ſinapi conficitur. Ova hyeme calida, æſtate frigida putamine ſpoliata, non toſta præbeantur. Olivæ palmulæ, ſalſamentum, recte conditum. Alica elota cum aliquo dulci, quantum condiendi cauſa aſſumi debet. Poſt hæc ſal adhibendus. Otium, & quies ab audiendo, & loquendo, ambulationibus utatur ſub aëre perſpirabili, delectat autem locus, aut arboribus conſitus; aut herbidus. Utique vertiginoſus cum ad cœnam accedit, maxime iterum in frigida lavetur; parum unguine corpus ſublinens: ſi nolit, at crura tantum, cœna triticea eſto, quale eſt Itrion, quod eſt placentæ genus, aut ſorbitio ex alica, aut ptiſana flatus vacans, per elixationem concoctu facilis. Medicamenta vero ſuaviorem ptiſanam reddentia ſunt piper, pulegium, mentha, cepæ aut porri paulum, neque tantum, ut innatet, acetum vero acre utiliter aſſumit. Carnes ex pinguibus animalibus non pingues, ſuum pedes, & capita. Volatilia omnia, ſed multitudi-

nem

nem conjectura metiri oportet, lepus, & venatio, gallina in promptu habetur, & juvat. Omnia bellaria caput dolore infestant præter palmulas aut maturas ficus, aut uvas, si flatibus homo vacet, hæc benefacient. In secundis quoque mensis utiliter ea sumuntur, quæ facile concoquuntur, si nidore vacant, & levia sunt. Postea deambulatio, mentis hilaratio, in quiete ad somnum conversio adhibenda.

Curatio morbi Comitialis. Cap. IV.

INgentibus medicamentis atque valentissimis in morbo comitiali opus est, nam quoties ejus in mentem venit, non modo laboriosum malum, & periculi plenum: sed etiam generis morbi fœditatem, & calamitatis opprobrium exhorremus: atque ita existimo, si se mutuo in accessionibus spectantes ægroti, quæcunque patiuntur, cernerent, non ultra vitam ducere tolerarent; verum quæ singulis atrocia fœdaque insunt, sensus privatio, intuendique sublata facultas abscondit. Cæterum medendi rationem naturæ facilitatem sequi optimum est: quando per ætatis mutationes in longe melius hominem permutat. Quoniam si usitatus malo victus, in quo morbus alitur, desierit, non ulterius hominem infestat, simul enim cum priore victus specie morbus recedit. Igitur si caput occupavit, inhabitat, quocirca omnia quæ a nobis in capite de cephalæa

relata ſunt, facere neceſſe eſt, detrahendo ſanguine, & corpore purgando. Venæ autem, & quæ in cubito, & frontis recta ſecandæ ſunt, cucurbitula admovenda, non eſt autem uſque ad animi deliquium ſanguis detrahendus: ciet enim morbum deliquium animæ. Arteriæ omnes, & ante, & poſt aures incidendæ, inter hæc omnia excellens purgatio facienda purgatorio, quam hieram vocant, atque his, quæ e capite pituitam eliciunt: ſed multo valentiora ſint medicamenta: ſiquidem iſtorum habitus eſt dolorum patiens. Hilaritas vero, & bona ſpes id genus ægros miſeros reddit. Opus eſt etiam ignem capiti inferre: proficit enim. Inprimis os perforare uſque ad ſecundam laminam oportet: deinde ceratis cataplaſmatiſque uti tantiſper, donec membrana ab oſſibus receſſerit. Terebra nuda oſſa circumcidere convenit: ac ſi paulum reſiſtant, uſque ad ſpontinam avulſionem perſeverandum, quouſque nigra nonnunquam iſtorum, & craſſa membrana inventa fuerit. Cumque per putrefactionem vel etiam purgationem audacter curante medico vulneri cicatrix inducta fuerit; ægrotus morbum evaſit. Maxime omnium capitis ad ruborem uſque frictiones valent uſitatæ quidem, quæcunque a me ſuperius traditæ ſunt: valentior eſt autem, quæ fit per cantharides, ſed tribus diebus ante, quam his utamur, lac, ut veſica muniatur, bibendum eſt: cantharides enim magnopere veſicam lædunt. Hæc abunde ſint,

ſint, cum caput affectum eſt. At ſi mediæ corporis partes cauſam præbent, & ab his morbus exoritur: rariſſime autem iſta fiunt, potius enim mediæ partes in conſenſu morbi trahuntur a capite, utpote ab ingenito malo, quod ægritudinis initium eſt: utcunque igitur res habeat, & in his vena cubiti ſolvenda eſt: a viſceribus enim materiæ curſus eſt. Quin etiam iſti magis, quam alii, purgandi ſunt, & hiera, & cneoro, quam thymeleam vocant, & coccognidio, quæ chamelæa dicitur: hæc enim pituitam extrahunt, peropportunum autem ipſis remedium eſt cucurbitula, epithematum vero, & cataplaſmatum ſylva omnibus perſpecta eſt, & ea ubique ſcribere ſupervacuum ducimus: niſi quatenus eorum vim noſſe conveniat: quod ſcilicet iis extenuare, per halitus digerere, fluxa ſpirabiliaque corpora reddere oporteat: item concoquentibus medicamentis calidis, aridiſque, & urinam moventibus in nutritione, & in medicatione utendum: ſed omnibus præſtat fibri teſticulus ſæpius in menſe ex aqua mulſa potus, præterea quæcunque ex variis compoſita medicamenta idem præſtant, adhibenda ſunt, ex viperis compoſita antidotus, & mithridatica ex pluribus conſtans, nec non & Byſtini antidotus bibenda eſt, quandoquidem hæ concoquendi facultatem roborant, utiles humores creant, & urinæ movendæ aptæ ſunt, nam quæcunque ſimplicia medicamenta ſcribere opus eſſet, hiſce continentur antidotis, cin-

namomum, caſia, folia malabathri, piperis, ſeſeliſque omnia genera, & quodnam ex valentiſſimis remediis in iſtis compoſitis non reperies? Fama eſt, & vulturis cerebrum, & crudæ fulicæ cor, & domeſticos feles comeſos morbum diſcutere. At ego iſtorum periculum non feci, nonnullos autem vidi nuper jugulati hominis vulneri fialam ſubjicentes, atque inde hauſtum cruorem bibentes. O ingentem neceſſitatem, quempiam ſuſtinere, malum malo piaculo depellere: atqui ex ea ad ſanitatem nec ne iſti pervenerint, nemo vere mihi affirmare poteſt. Quin & quendam auctorem legi, qui humanum jecur epulandum apponi præcipiebat, ſed hæc illis ſcripta ſunto, qui ad hunc uſque miſeriæ terminum pervenerunt. Præterea, & victu opitulandum eſt, & ſingulis remediis, quæ aut ab aliis, aut ab ipſomet ægro fieri poſſunt, utique in hoc caſu nihil ſpernendum eſt, nihilque temere faciendum, maxime quælibet exigua adhibendo, quæ penitus proſint, nihil vero lædant. Etenim ſpectacula non ſpectanda, & ſermones, & edulia, & ſuffimenta plurima morbum patefaciunt. Igitur omnia diligenter conſideranda ſunt. Somnus multus craſſitudo eſt, ocium nebula ſenſuum, bonum vero mediocritas. Alvi excretio a ſomno, præcipue flatuum ac pituitæ res optima. Ambulationes longæ commodæ ſunt, non flexuoſæ bonum ſpiritum reddunt, ſub arboribus myrto, aut lauro, aut inter acres, & bene olentes herbas cala-

calamenthum, pulegium, thymum, mentham, maxime quidem agreſtes, & ſponte naſcentes: ſin harum copiam non habeat, inter humano cultu procreatas. Inter has quoque geſtationes longæ, & ipſæ rectæ fiant. Itinera facere bonum eſt non ſecundum fluvium, ne delabentem aquam intueatur: vertiginem enim aquæ fluxus affert, neque ullum, qui in orbem volvatur, neque turbinem, qui circumagatur, inſpiciat, eſt enim imbecillior, quam ut firmum ſtabiliat ſpiritum, nam ſimul cum circulo vertitur: circumvolutio autem vertiginem, & comitialem morbum accerſit. Poſt geſtationem lenis deambulatio, poſtea quies: ut agitatio in geſtatione contracta ſedetur. Ad hæc exercitationes manuum fiant extremis ſudario ex crudis linis confecto involutis: munctio non valde pinguis ſit: frictio lenta quidem ſed durior denſandi cauſa: tumidi enim, & craſſi ſunt plurimi, in medio vero totius frictionis caput erectum pertricetur. Exercitationes ad cervices, & humeros pertinentes, manuum commotio: omnia, quæcunque a me de vertiginoſis dicta ſunt, adminiſtrentur, ſatis vero hic ex copia ibi deſcripta poſitum eſt: præterquam quod velociores horum exercitationes eſſe oportet ad ſudorem movendum, caloremque excitandum: hæc enim omnia extenuant. Verum, & in omni vita oportet excandeſcentiam iracundia vacantem injicere. Alimenta omnia ex craſſis leguminibus mala: triticei vero panes ſiccio-

 res

res præbendi: alica elota, & ex ea ſorbitiones, ſed medicamenta voluptatis cauſa eadem cum ſupra poſitis ſunto: nunc autem plura ex acrioribus ponito, piper, zingiber, libyſticum. Liquamina vero ex aceto, & cumino, & ſuavia ſunt, & utilia. A carnibus quidem maxime in totum abſtineant, ſin minus, in curatione ſaltem; in refectione vero carnes deligantur, quæcunque ſunt natura leves: quales ſunt volatilium, præter anatem, & concoctu faciles, ut lepores, ſuum pedes, ſalſamentum, & poſt hæc ſitis utilis eſt. Vini paulum bibatur albi tenuis odorati quod lotium movet. Elixorum olerum aſſumantur quæcunque facultate acria extenuant, & urinam citant, qualis eſt braſſica, aſparagus, urtica; crudorum autem lactuca ea parte æſtatis, quam horam Græci medici nominant. Cucumeres autem, & pepon viro quidem robuſto ſupervacua, nonnullis vero guſtatione tenus præbenda, mala eſt enim horum multitudo, cum frigida ſint, atque humida. Fici viridis, & maturæ uvæ uſus convenit. Ambulationes, poſt eas animi oblectatio moleſtia carens juvat, iracundia utique, venus noxiæ ſunt. Effectus enim morbi ſimilitudinem adducit. At nonnulli medici de concubitu falluntur. Nam quoniam naturalis in virum tranſitus aliquantum proficit, puerorum naturam intempeſtivo concubitu violarunt, tanquam citius eos roboraturi, ſed iſti a natura ſponte præfinitum tempus, in quo omnia remedia fiunt, ignorant:

rant: Hæc enim ſingulis ætatibus propria ſimul opportunis temporibus creat, in tempore namque concoctiones ſeminis, barbæ, canorum. Quis igitur medicus naturæ cum mutationem ſeminum a principio, tum præfinitum ſingulis tempus variaverit. Quin & in morbi naturam impegerunt: nondum enim in tempore quidam veneri dare operam cœperunt, ante immaturitate rei noxam accipientes, vitam autem degere oportet in regionibus calidis, & ſiccis, ſiquidem res frigida atque humida morbus eſt.

Curatio Melancholiæ. Cap. V.

NUm ſanguinem detrahere expediat, deliberatione indiget in melancholicis; ex quo humore morbus oritur: quin etiam ex non pauca malorum ſuccorum (Cacochymiam græci nominant) multitudine. Itaque ſi in juvenili ætate quis morbo corripitur, & veris tempore; vena in dextro cubito media cædenda eſt: ut a jecore ſit opportunum effluvium, id enim viſcus ſanguinis fons eſt, & bilis generatio, utrumque vero melancholiæ alimentum, cædenda eſt, inquam, licet ſint graciles, & ſanguinis inopes: ſed paulum ſanguinis mittendum, quatenus videlicet venæ ſectionem vires ſentiant, ſed nullam noxam earum tenor accipiat. Nam, & ſi craſſus, & bilioſus, & concretus, & ater, qualis amurca, ſanguis eſt; nihilominus ipſæ naturæ prælium eſt atque alimentum. Quocirca

circa si plus, quam decet, sanguinis effuderis; natura cibi penuria de propria sede prolabitur. At si sanguine refertus est æger; plerumque quidem non usque adeo malus sanguis est, vena tamen utique secanda est, verum non eodem die, sed aliis diebus repetendo, quantum satis est, sanguinis, detrahatur: eodem vero die modum sanguinis mittendi vires declarabunt, medio tempore, quo aliam evacuationem sustinere valeat, liberalius nutriatur. Opus est autem & ventriculo ipsi quoque ægrotanti, & laboranti opitulari, eum vero si atra bilis urget, per diem unum prius tenuiter nutrito ægro nigri veratri pondo drachmæ duæ ex aqua mulsa præbeantur, id enim bilem atram expurgat: nec non, & thymi artici coma, & ipsa bilem atram educit, commodissimum est autem singulorum partem, ut ex utroque duarum drachmarum pondo fiat; exhibere, post purgationem lavetur, vinique paulum bibat, & alia in cibis jucunditas concedatur, stomacho enim ac viribus laboriosa purgatio est, posthac iterum ad media faciendus transitus, cum prius vero cataplasmate atque irrigatione laxaveris; cucurbitulam jecori, & ventriculo, aut ejus ori admoveas, namque hæc detractio multo, quam sectio venæ est opportunior, tergis quoque inter scapulas cucurbitulam affigito; siquidem eo loco stomachus adhærescit. Deinde rursum reficiendus æger. Atque si alimentum vires instauraverit: caput radendum: cui

cui poſtea cucurbitula affigenda eſt, hujus enim morbi inter alios prima ac maxima cauſa in capite eſt. Porro neque ſenſus ipſis a noxa immunes ſunt: nam inde ipſorum exortus atque initium eſt, commutantur igitur, & ipſi, ægritudinemque participant, utique nonnulli, & ſenſibus delirantibus corrupte ſentiunt. At ſtomacho potiſſimum ſuccurrendum eſt: cum, & ipſe male habeat, & in ipſo bilis atra reſideat. Igitur abſinthii ſuccum ab exiguo incipiens ad fabæ uſque magnitudinem aſſidue devorato, id enim ne bilis gignatur, impedimento eſt. Benefacit, & aloe, namque ipſa ad inferius inteſtinum bilem deducit. Nempe ſi recens malum ſit, neque multum homo a naturali ſtatu diſceſſerit; alia huic medela opus non eſt, ſed reliqua victus ratione utendum, & ad priſtinum habitum recuperandum, & ad exactam mali purgationem faciendam, & ad vim corroborandam: quæ omnia, ne iterum morbi revertantur, efficiant. Victum autem in refectione convenientem poſterius exponam. Si ab his paulum debilitatus morbus denuo invaleſcere viſus fuerit; vehementiora medicamenta requirit: neque in aliud tempus differendum eſt. Verum ſi ab coercitis mulierum menſibus, aut in viro ab ſuppreſſo hæmorrhoidum profluvio morbus creatus eſt; irritandi ſunt loci, & aliquid ſoliti excrementi profundendum. Si cunctatur, neque deſcendit, in aliam quampiam partem ſanguine prolapſo, morbus vero exacerbatur;

evacua-

evacuatio facienda eſt, & a talis incipiendum. Quod ſi non, quantum ſatis eſt, ſanguinis, inde manaverit; cubiti quoque vena ſecetur. Interjectis autem reticendi cauſa tribus, aut quatuor diebus, Hieram, id eſt, Sacram, quæ purgatorium medicamentum eſt, potui dato. Ad hæc cucurbitam mediis corporis partibus applicato, jecori videlicet affigens. Sed maturanda negocia ſunt, ac celeritas adhibenda, exiguis enim medicamentis morbus non obſequitur: ſi magnis autem non vincitur, ſed reſiſtit: tunc firma ſede melancholia nititur. Quod ſi penitus totum corpus occupaverit, ſenſus, mentem, ſanguinem, bilem, nervos etiam corripuerit, & ipſa inſanabilis efficitur, & aliorum morborum corpori ſobolem inſerit, furoris, nervorum diſtentionis, reſolutioniſque, quæ ſi a melancholia proveniunt; ſanationem utique accipere nequeunt. Quam ob rem ad hoc malum propulſandum veratro utendum eſt. Sed antequam veratrum ægrotus accipiat; ſtomachum ad vomendum exerceat, & humores extenuet, & corpus fluxile reddat. Vomitiones autem hæ præſtant nonnunquam jejuno ſtomacho, nonnunquam radice provocati. Docebimus vero & modum, & materiam: docebimus & veratri ſpecies, & utendi rationem item quo pacto ſingula, & diſtinguere, & ordinare prius oporteat, & quo pacto in vomitionibus ſubveniendum ſit, indicabimus. Incredibile eſt autem niſi ab his funditus convulſus eſt

mor-

morbus, at multorum ſaltem annorum intervallo non ſopiri, plerumque enim poſtea melancholia rurſum ſuboritur. Quod ſi jam firmas radices egit; nihil jam ultra differendum eſt: ſed quæ ad veratrum pertinent, omnia adminiſtranda. Nempe ægroti omnes ſanari non poſſunt: medicus enim Deorum potentiam anteiret, verum dolores ſedare, morbos intercipere, atque obſcurare, medico fas eſt. Itaque nimirum his, quæ poſuimus, adhibitis, medici defatigantur, ſeque aliud quicquam facturos negant, atque duas cauſas, aut morborum inſanabilem eſſe, aut omnia ſe remedia tentaſſe prætexunt. Nihilominus tamen ſacram ex aloe medicinam ſubinde præbere haud alienum eſt: ſiquidem opportunum melancholiæ ſubſidium affert ſtomacho, & jecori ſubvenit, bilemque dejiciens mirifice prodeſt. Quin etiam malvæ ſeminis pondo drachmam ex aqua propinare optimum eſſe quidam experientia compertum habuit. Infinita præterea ſunt ſimplicia medicamenta: quorum aliis alia utilia ſunt. Poſt id genus labores demum reficiendus æger eſt: quibuſdam enim quamdiu medicatio adhibetur; tamdiu morbus permanet, quamvis labefactatus ac debilis: at ſi homo carnes reſarciat; ac vires inſtauret; ſimul omnia morbi veſtigia obliterantur; nam potentia naturæ ſanitatem, imbecillitas morbum parit. Propterea ad refectionem convertatur ægrotans in aquis ſponte calidis ſæpe commorans, medicamenta enim,

quæ

quæ in his ſunt ingenita, opem ferunt, bitumen videlicet, aut ſulphur, aut alumen, ac multo his plures aliæ facultates. Bona utique eſt humectatio morbi ſquallorem tollens, & curationis vexationem mitigans. Raræ autem ac molles carnes ad ægritudinis remiſſionem maxime faciunt: verum ſiccæ ac denſæ melancholia laborantibus carnes ſunt. Inunctio pinguis cum leni frictione adhibeatur, cum multo autem oleo, hæc contineat. - - - - - - -

Multa deficiunt.

panes loti cum vino aliquo dulci theræo, cretenſi, & ſcybellite, quod Pamphyllum vocant: aut vinum, & mel, quæ jam diu permixta fuerint, ova, & frigidiora, & calida, putaminibus nudata: non pingues carnes vim detergendi habentes: porcorum pedes; & capitis partes: avium alæ pingui carentes: venatio, ut leporis, caprearum, damarum carnes: fructuum autumnalium quiſquis optimus fuerit. Stomachi ſubverſioni conſulendum eſt ante cibum, quo minus devoratus rejiciatur, quare ante omnes cibos mulſæ cyathi dimidium dandum eſt bibitumque per vomitum reddendum: quo ſtomachi excrementa purgentur; ſic enim cibus in ventriculo firmus reſidet. At medicamina neceſſario educendorum purgatoria ſunt pini fructus, & urticæ, ſemina coccali, & piperis, amygdala amara, mellis conſiſtentiam

ſtentiam præbeat. Sin exiccare volueris; optime proficit myrrha, & iridis radix, & medicamen ex viperis, & Byſtini, & Mithridatis antidotus, & id genus alia prope infinita. Exterius apponenda ſunt cataplaſmata, quorum materia eſt ſertula, & papaver, & terebinthi lacrima, & hyſſopum, & oleum ex roſis, aut ex œnanthe, cera autem hæc omnia cogantur. Inunctio pinguis geſtationes, deambulationes, & alia, quotquot carnes reficiunt, & vires inſtaurant, & naturam in antiquum ſtatum revocant, adminiſtrentur.

Sextum, & ſeptimum caput deficiunt.

De curatione Phthiſis, ſeu ulcerum pulmonis. Cap. VIII.

Carens principio, & fine.

- - - - - - - - - -

quemadmodum in navi, & tranquillitate, nam ſi recte habuerit ægrotans: in mari geſtatio fieri poterit: atque ibi vitam deget, cum ulceribus enim quiddam ſuccum marina fulſugo communicat, a geſtatione quiete conceſſa utendum in præſentia pingui oleo, poſt frictiones oleum cum aceto infundatur, paulum primo, deinde adjiciendum uſque ad heminas quinque, aut ſex, aut multo plus etiam: ſin minus, at ſaltem quantum quis

ferre poterit, multoties enim, vel id ſolum pro omni alimento ſatisfecit. Lac vero aſſumptu ſuave, potu facillimum, nutritu ſolidum, & qualibet eſca a pueritia familiarius eſt: præterea viſui colore delectabile, medicamen arteriam non aſperans, guttur lævigans, ad ejiciendam pituitam facilem ſpiritum reddens, inferiorem exitum lubricum efficiens, ulceribus dulce ſubſidium, & quolibet alio benignius: ſi quis multum lactis potat, nullo alio eget alimento, in morbo enim bonum medicamen lac, ejuſdem & alimentum efficitur, nam hominum lacte veſcentium nationes frumentum non edunt, optima vero eſt cum & plus, & bellaria, & alica lota,. & quæcunque edulia ex lacte fiunt, quod ſi, & alia eſca indigeat, ejuſdem generis eſto, ptiſanæ cremor concoctu facilis, tenuis materiæ eſt, eatenus vero condiendus erit, quatenus abſorptu facillimus ſit, ſi quid etiam ſaporis jucunditatem afferens capiat; & illud medicamentum eſto; qualis eſt liguſtici coma, pulegium, mentha, ſalis exiguum, acetum, aut mel; ſi ventriculus non concoquit; hujuſmodi exhibenda ſunt. At ſi nihil ventriculo tale exhiberi neceſſe ſit, omnibus ptiſana præſtantior eſt. Licet & ptiſanam in alicam permutare: minus enim flatuoſa, & concoctu facilior eſt; ſi quemadmodum, & ptiſana exterſa deglubitur. In humidioribus rejectionibus faba ulcera purgat, ſed flatibus redundat; item piſum, & ochrus, qui, & quanto pauciores

flatus

flatus citant, tanto minus ulcera purgant. Itaque medicus conjecturis ductus, prout præsentia postulant: his uti debet: istorum quoque condimenta sunto quotquot de ptisana memorata sunt. At ova ex igne quidem aquea calida, sed ex animalibus nuper edita optima sunt: priusquam eam. - - -

Reliqua hujus capitis usque ad xiij caput deficiunt.

De curatione ulcerum Jecoris; & puris ab eo effusionis. Cap. XIII.

Carens principio, & fine.

- - - - - - - - - -

in jecore ulcus perniciosus insit, periculosissimus autem est, qui in ventrem fit saniei confluxus: si stomachum occupet, qui viam superiora petentibus præbet. Alimentum enim vitæ causa est: ipsius vero alimenti dux est stomachus, insuper medicamenta intimis corporis partibus stomachus distribuit, quapropter si ad quælibet devoranda male se habeat; celerius ægrum morbo atque fame consumi necesse est. Hæ sunt cujusque loci, quo se pus conversurum est, inter se differentes notæ. Nam si per intestina delabitur; tormina vexant, alvus liquida est, pituita, & bilis fertur: deinde cruentum virus circumfluens, aut humiditas aquæ similis, in

qua crudæ carnes demerſæ lotæque fuerint. Si pus in veſicam defluit; gravitas in renibus lumbiſque ſentitur, ac primo lotium multum, & bile infectum poſtea turbulentum, nullam ſubſidentiam continens, quam græci Hypoſtaſim dicunt, inconſtanſque decurret; ad extremum vero, & ſedimen album apparebit. Sin ad ſtomachum ſurſum verſus pus rapitur; tunc orietur nauſea, odium cibi, vomitus pituitæ, aut bilis, defectus animæ, vertigo uſque eo, donec pus erumpet. Præcipuum ſane fuerit in aliam partem avertere, prava enim hæc via eſt. Quod ſi pus violentius feratur; omnia facienda ſunt, ſtomachoque ſuccurrendum eſcis, medicamentis, victuſque ratione. Sed omnia leniter adhibenda. Medicamentis quidem ut ſinus effringatur, ſtudendum eſt: herbam itaque hyſſopum cum mulſa potui dato, & marrubii comam ipſa quoque cum mulſa, & ſucco abſinthii. Hæc utique quo humores extenuentur, & viæ lubricæ reddantur, & purulenta corpora facile rumpantur; ante cibos bibere expedit. Dandum eſt & aſininum lac bilem non generans, bene nutriens, in caſeum non ſpiſſeſcens: quæ lactis virtus eſt. Ad hæc ægrotanti gratificandum in cibo, & potione: quos, & ſi paulo deteriores juvantibus ſunt, nihilominus tamen concedito, nam ſtomachus nauſea moventi, & contriſtanti humori tranſitus erit, ſiquidem nonnullos puris exitus offendit. Cavendum eſt etiam ne jejuni ſint:

cum-

cumque aliquid cibi capiunt; illud purum ſincerumque ſit. Opus eſt autem, in cæteris effluviis diligentiſſimam ſtomachi curam ſuſcipere: quandoquidem ipſe omnibus medicamentis iter præbet. Meminiſſe quoque jecoris oportet, ubi ulcerum radix eſt. Porro ſi pus in veſicam impetum facit, urinam citantibus eliciatur: ut puta aſſari radice adianto, & meo potabilibus: hæc enim ex mulſa potui danda ſunt. Biſtini utique varium medicamentum, & quod ex veſicario ſolano conficitur, & quotquot experimento aliquibus probantur, optima ſunt. Verum enim vero ſi per inteſtina educere malis; tibi lac eductorium eſto, præcipue quidem aſinæ: id ſi non adſit, capræ, aut ovis. Succi autem lubrici, & abſtergentes præbeantur: qualis eſt hordeaceus. Obſonia ſunto piper, zingiber, liguſticum, utque ſemel de omni victus ratione abſolvam, in qualibet puris eruptione alimenta ſint boni ſucci, ſtomacho utilia, concoctionem facile admittentia, ea vero ſint aut cremores, aut ex lacte pultes, & cibi ex amylo, & bellaria cum lacte.

Curatio Lienis. Cap. XIV.

SCirrhi in liene geniti diſcuſſiones non facillimæ ſunt; quod ſi, & ab hoc oriundi morbi proveniant, utpote aqua intercus, aut malus habitus; inſanabile malum effectum eſt. Hac ratione vero ſcirrhis medicus opem ferre debet: orientes avertere, & nuper incipientes diſcutere oportet: inflammationibus autem reſiſtendum. Siquidem ſcirrhi inflammationibus ad difflationem tendentibus veluti hæreditario jure ſuccedunt: hæc enim inflammationis germina ſunt. Porro iis remediis utendum eſt, quæ a me in ſermone de acutis morbis relata fuerunt. Si tibi omnia facienti in inflammatione ſcirrhus immaneat; igni quoque ſimilibus ad molliendam duritiam utitor: irrigationibus ex aceto, oleo, & melle. Sed lanæ vice panni linthei complicati accipiantur. Sic unguentariæ glandis pulvis cribratus inſpergendus eſt, & cataplaſmatis quam molliſſimis: - -

Reliquum iſtius libri uſque ad portionem duodecimi capitis ſecundi libri de curatione tardarum ægritudinum deficit.

De

De curatione morborum in Articulis, & Coxendice. Cap. XII.

Secundi Libri

De curatione tardarum ægritudinum, *carens principio.*

- - - - - - - - - - ciborum, & raphanorum plerumque, deinde ad veratrum veniendum eſt, in his victus ratio aliarum affectionum communis eſt, & poſt victus rationem inunctio, lavatio in frigida marina præcipue quidem omnibus articularibus vitiis communia medicamenta ſunt, nam & podagricis veratrum mirifice, ſed in primis morbi invaſionibus ſuccurrit. Quod ſi multis jam annis inveteravit, vel & a majoribus per ſucceſſionem deſcendit; ægrotum ad mortem uſque comitatur. Artuum exacerbationibus hoc ſane pacto ſubveniendum eſt, lanæ ex ove ſordidæ adhibeantur: irrigationes fiant ex roſaceo, & vino: nonnullis, & ſpongia ex poſca profuit. Ad hæc cataplaſma fiat, panis ſumatur cum refrigerantibus, ut puta, cucurbita, & cucumere. Accipiatur & cucurbitula tenuis, & plantago herba, & roſarum folia. Nec non, & ſideritis dolorem ſedat cum pane, & muſco: & ſymphyti radix, & pentaphyllos herba, Quinquefolium Romani vocant, & marrubium, quod foliis eſt tenui-

 bus,

bus, hujus decoctum quidem infusum dolorem levat, ex ipsa vero herba cum panis micis, aut cum hordei farina cataplasma fiat. Malorum quoque citriorum pars non apta cibo cum polenta magnopere subvenit. Fici aridi, & amygdalæ cum aliqua farina. Hæc utique est refrigerationis materia. Et hoc quidem remediorum genus aliud alium juvit, & idem interdum alium atque alium. Nonnullis vero calefacientia remedio sunt, atque idem remedium alias alii opitulatur. Pervulgatum est autem, & hoc ad dolorem tollendum proficere. Capram oportet herbam iridem ad satietatem depasci: deinde interposito tempore, quantum ad pabulum in ventriculo conficiendum satis sit, capram immolare: atque intra ejus ventrem in fimo pedes ægrotantis occulere. Demum infinita sunt medicamenta, ægrotos namque sibi ipsis remedia parare urgens impellit calamitas. Sed medicorum auxilia in propriis libris conscribentur.

Curatio Elephantis. Cap. XIII.

& ultimum secundi voluminis

De curatione longorum morborum.

MOrbis, quo dissolvantur, majora esse remedia opus est. Sed quænam medela excogitari poterit, quæ elephantem tam ingens malum expugnare digna sit? neque enim in parte una, aut viscere uno inhærescit; neque aut intus duntaxat labes occulitur, aut extra prorumpit: sed & in penetralibus totum hominem occupat, & exterius totum amplectitur. Triste profecto, & visu terribile spectaculum, feræ namque species est, ac una cum his vivere, una cum cibum capere perinde, atque in pestilentia, formidolosum est, etenim per inspirationis communionem facilis infectio est. Quid igitur quispiam in arte medica inveniat, quod hujusce mali dignum remedium contineat? Verum enim vero omnia conferre simul oportet medicamenta, & victus rationem, & ferramenta, & ignem. Hæcque si novo, & orienti affectui adhibueris; sanationis spes affulget. Sin ad summum suæ creationis ascendat. in visceribusque stabilis sedeat, quando & in faciem invadit; tunc de ægri salute spes omnino abscissa est. Itaque venas in cubito ambas incidito: incidito & venas in malleolis eodem die: temporis enim in-

terjectio atque ſeparatio fundendo ubertim ſanguini, & recreandis viribus aptior eſt, nam ſanguinem ſæpe, & multum mittere operæ precium eſt: quippe qui vitii hujus alimentum ſit, exigua vero ipſius pars eſt optima, quæ naturæ cibum præbeat. Idcirco qua ratione pravum inquinatumque detrahatur, atque interim corpori familiare ac bonum procreetur, conjectandum eſt: quoad alimenti penuria morbus prius fatigetur, nova enim eſca applicata corpori ſpatio temporis antiquam obſcurat atque debilitat. Poſtea medicinam ſacram non ſemel propinato: quin omnia ſæpius iteranda ſunt, & reſumptio, & ad priora redditio. Eſto & alia medicamentoſa in cibis purgatio: ſicut antea de curatione doloris coxendicis diximus. Lac etiam promiſcuum atque indiſcretum, ſed largius ad alvum molliendam potui detur, verum quintam aquæ partem, quo lac totum dilabatur, atque deſcendat, adjicito. At jejunos primo ad vomitum celerius ducito, deinde a cibis iterum, poſtea aſſumptis raphanis, frequenter autem atque aſſidue omnia fiant. Veratrum quolibet tempore, ſed potius vere atque autumno diebus alternis exhibeto: atque idem in proximum annum repetatur. Cæterum ſi morbus invaluerit, potabilia medicamenta, quotquot quis cognoverit, potanda præcipiat, multa enim ac varia adhibere medicamenta eſt operæ precium. Atqui & ego quotquot mihi cognita ſunt, literis mandabo. Cedriæ cyathum unum,

unum, brassicæ duos miscens dato. Aliud, sideritidis succi cyathus unus, trifolii cyathus unus, vini, & mellis cyathi duo. Aliud, dentis elephantis ramentorum drachma cum vini cretici cyathis duobus. Quin etiam viperarum reptilium ferarum carnes, & ipsæ in pastillos conformatæ bibuntur, oportet autem & caput, & caudam ad quatuor digitorum spatium præcidere, reliquum usque eo elixare; donec spinæ separentur: carnes vero in pastillos redactas in umbra frigefacere: qui potioni, quemadmodum, & scylla, exhibeantur. Ipsæ quoque viperæ in cœna obsonio dentur: quas coquere, & condire perinde, ac pisces, opus est. At si medicaminis illius varii ex viperis compositi facultas adsit; id pro omnibus, quandoquidem omnia simul continet, bibendum est. Ptæterea corpus detergendum est, tumoresque calefaciendi. Alia item medicamenta sunt innumera Celtarum, quos hac tempestate Gallos vocant. Nitrosis quoque illis factitiis globis, quibus velaminum sordes expurgant, saponemque vocant; illis, inquam, globis corpus in balneo detergere optimum est. & portulaca, & sedum cum aceto bene facit. Rumicis etiam radicum decoctum cum sulphure ignem non experto summopere deterget. Illud item varium ex alcyonio trito, & nitro, & aceti fæce combusta, & alumine fisso, & sulphure vivo, & costo, & iride, & pipere, forsitan autem omnia pro singulorum viribus miscenda sunt. Aliquibus vero

&

& hoc æquis portionibus compoſitum inſpergentes perfricabimus. Faciei tumoribus ſarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiſcens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut urſi, ſin his careas, animalis, quod græce χηναλώπεκα vocant: latine vulpanſerem dicas, quod genus avis eſt, ſi per literas, χ & η prima ſyllaba ſcribitur: aut latonicum canem ſignificat ex vulpe, & cane natum ſi per, η & υ eandem ſyllabam ſcripſeris, ſimile enim in diſſimilibus, quemadmodum ſimia homini, mirifice prodeſt. Item ammoniaca gutta cum aceto, & plantaginis, aut ſanguinalis herbæ ſucco, & hypociſthi & lycium. Si carnes liveant, prius, quo locus ſucculentus reddatur, ſcarificandus eſt. At ſi ab acribus fluxionibus exulceratas partes lenire volueris; fœni græci aut hordei cremoris decoctum molle abſterſorium eſt, item ex oleis roſaceum, aut lentiſcinum. Aſſiduæ vero lotiones, & ad corporis madefactionem, & ad noxiarum humiditatum diſſlationem mire proficiunt. Eſca munda eſto, boni ſucci creatrix, concoctu facilis, ſimplex, & victus ratio prorſus recte inſtituta ſit in ſomno, & vigilia, in ambulationibus, & locis diligendis. Exercitationes adhibeantur, curſus, converſiones corporis, peræ aut ſacculi jactus, omnia hæc citra laſſitudinem apte, & congruenter intendantur. Eſto, & vocis emiſſio ſpiritus opportuna exercitatio. Veſtis eſto munda, non modo ut aſpectu jucunda ſit: ſed quoniam etiam

etiam ſordida cuti mordacia ſunt. Jejuni abſinthite vinum potent. Oppido quam utilis eſt & panis ex hordeo, & ſalſamentum tempeſtivum, & exiguum quid malvarum, aut braſſicæ ſemicoctum cum cumini liquamine. In cœna ſtaphylini radix apponatur, & alica cum vino, & melle antiquo mixtis, & marina quotquot ventrem ſubducunt; tellinorum juſcula, oſtrea, erinacei, & ex piſcibus ſaxatiles: ex terreſtribus feræ lepus, aut ſus: inter aves perdices omnes, palumbes, columbi, & quæcunque optima in illa regione inveniuntur. Inter fructus arboreos illi admittantur, quos græci Horæos vocant: quod ea parte anni matureſcant, quam iidem græci Horam appellant. Vina dulcia vinoſis meliora. Balnea ſponte calida ſulphuroſa juvant, vita in aquis diu ducenda eſt, & mare, & navigatio conveniunt. Præterea per veratrum purgationes fiant. Album quidem ſuperiorem ventrem, atrum vero inferiorem purgat. Quin, & album veratrum non vomitum tantum molitur; ſed etiam omnium ſimul purgantium medicamentorum efficaciſſimum eſt, non multitudine, & varietate excrementorum: id enim, & affectus ille, qui Cholera dicitur, præſtare ſolet: non diſtentionibus, & violentia in vomendo (ab hoc enim, & nauſea, & mare validiora ſunt) ſed potentia, & qualitate non vitioſa, quippe quæ laborantibus ſanitatem reddit per exiguam purgationem, & modicam intentionem, vetu-

ſtorum

ſtorum præterea morborum omnium firmis radicibus inhærentium, ſi cuncta alia medicamina viribus inferiora ſint; id unicum remedium eſt, ſiquidem igni facultate perſimile eſt album veratrum, & quod ignis exurens facit, eo plus veratrum interius diſcurrens operatur: videlicet facilem ſpirationem ex difficili, ex pallido colore floridum, & ex macie corpulentiam.

Quæ deficiunt quærito quam præſtantiſſimi medici Aretæi.

IN-

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A.

Abſceſſus in colo. 82. 135.
Abſceſſus quibus rumpendus. 276.
Abſceſſus Jecoris. *vide* Jecur.
Abſceſſus lienis. *vide* lienis.
Abſceſſus renum. *vide* Renes.
Abſinthii ſucci quantum dandum, & ejus vires. 269.
Abſinthite vinum Elephanticis bonum. 285.
Acetabulum. 145.
Adarce, Limneſtis. 180. 224.
Adenes. 115.
Adeps Leonis. 284.
- - Pantheræ. 284.
- - Urſi. 284.
Ægritudines diuturnas quæ incommoda ſequantur. 57.
Ægritudo longa tabidos facit. 96.
Æger cum Medico adverſus morbum conſpirare debet. 57.

Ægro-

Ægrotantibus gratificandum. 211.

Ægri omnes curari non poſſunt. 271.

Ægyptus quos cibos & potus ferat. 15.

Ægyptiaca & Syriaca ulcera. 15.

Æſtatis damna. 127.

Alimenti iter ad Jecur & in omne corpus differens eſt. 232.

Aloes vires. 269.

Alvi irritationis utilitates. 167.

Alvi ſublutiones quantum proſint. 170.

Ama. 257.

Amyli facultates. 214. 216.

Anæſtheſia. 72.

Anagoge. Sanguinis rejectio. 24.

Angina. Synanche. 9. Canina, Cynance *ibid.* ſpecies duæ, *ibid.* 189. ſpecies in ſolo ſpiritu. 9. ſpecies pejor, 189. ſigna. 11. caninæ ſigna. 10. cum phlegmone ſymptoma. 9. cauſæ. 13. mutatio. 12. caninæ mutatio ſalubris aut perniciofa. 11. obnoxii canes & ſæpe linguam exerant. 9. medendi regula. 12.

Anginæ ab ebrietate curatio. 100. clyſteres qui & quando. *ibid.* Sectio venæ qualis conveniant. *ib.* Sectio venarum linguæ prodeſt. 101. defectus animæ nocet. 100. quæ ligaturæ conveniat. *ib.* quæ purgatoria levent. *ibid.* quales conveniant irrigationes. 101. cataplaſmata qualia. *ibid.* quibus ad pus ducenda. *ibid.* collutiones. *ibid.* Illitiones. *ibid.* cruſtoſis ulceribus gargariſmi utile. 192.

Anginæ cum concidentia curatio. *ibid.* hanc quid præ-

præcipue tollat. *ibid.* error medicorum in curando. *ibid.*

Anhelitus. Aſthma. 87. cauſæ. *ibid.* indicia. 88. miteſcentis nota. 89. mulieres facile patiuntur. 87. pueri cur facile evadunt. *ibid.* vix capti viri citius pereunt. *ibid.* quando differt interitus. *ibid.*

Antitrochus. 249.

Animalia ob quæ vivant præcipue. 20.

Animi perturbationes immodicæ quam ſint noxiæ. 75.

Antidoti ex multis conſtantes quas facultates habeant. 263.

Anus & veſica inter ſe cohærent mutuoque afficiuntur. 121.

Aphthæ. 14.

Apoplexia quid. 72. magna vis. *ibid.* morbus plane validus. 177. ſenibus letalis. *ibid.* plerumque eam parit ſaturitas. *ibid.* remedia Epilepſiæ convenientia. 179. 180. 181. 182.

Apoplectico quæ vena ſolvenda. 178. a quo latere ſanguis mittendus. *ibid.* quæ non ſcindenda vena. *ibid.* Clyſteres quales. *ibid.* quando & quibus purgandus. 179. utiles vomitus. *ibid.* inunctiones quales. 180. conveniens inunctio. *ibid.* convenientia Cataplaſmata. *ib.* cucurbitulæ ubi & quando affigendæ. 181.

Apoſtematiæ. 81.

Apoplecton. 72.

Aqua multa ex colo. 135.

Aquæ fluxus inſpectus vertiginem affert. 265.

Aquæ ſponte calidæ melancholicis utiles. 271.

Aqua inter cutem. *vid.* Hydrops.

Aranearum telæ. 233.

Ardoris venæ cavæ & Arteriæ craſſæ ſigna. 234. Venæ magnæ & arteriæ quomodo Venæ ſectio conveniat. 235. venæ & arteriæ laboranti quando cucurbitula admovenda. *ibid.* venæ cavæ & arteriæ clyſteres quales conveniant. *ibid.* vena cava & arteria vexatis extrema quibus illinenda & quare. *ibid.* venæ cavæ & arteriæ urinaria remedia quæ & quare conveniant. 236. venæ cavæ & arteriæ cibi qui proſint. *ibid.* venæ cavæ & arteriæ ſudoris evocatio confert. *ibid.* venæ cavæ & arteriæ ut febris ardens curantur. *ibid.* per criſin non ſolvuntur. *ibid.*

Arenulæ calculorum indicia & materiæ. 117.

Arquatus. 97. a quibus partibus gignitur. *ibid.* quomodo a jecore fit. *ibid.* ab eo ſigna. *ibid.* a liene ſigna. 98. a colo & ventriculo. *ibid.* a quolibet viſcere oriri poteſt. *ibid.* ab habitu totius corporis cauſæ. 99. duæ ſpecies. *ibid.* earum cauſæ. *ibid.* nigri ſigna. 100. albidioris. *ib.* quam ſalubris quam lethalis. 102. in acutis morbis malum eſt. *ibid.* quas ætates infeſtet. *ibid.*

Ab arteria ſanguis quo differt a ſanguine a vena. 27.

Arteriæ aſperæ ſanguinem emittentis notæ. 29. ſecundum dorſum porrectæ inflammatio. 44. aſperæ ſanguinem emittentis remedia. 214. Magnæ principium cor. 235. Magnæ ardor *vid.* Ardor.

In articulo ulcus difficile eſt. 122.

Arthritis. 143.

Articulorum doloris duplex ortus. 143.

Articularis morbi varietas. 145. morbi principium. *ib.* morbus cur ſit inſanabilis. *ibid.* morbus omnem oſſium compagem occupat. 146. morbi cauſa. *ibid.* in Articulis tofi. *ibid.* Articulari morbo, quid in principio quid in fine conducat. 279. lavatio in frigida marina prodeſt. *ibid.* articulis dolentibus quid adhibendum. *ibid.*

Aſinini lactis vires. 274.

Aſthma. Anhelitus. *vide* Anhelitus.

Atræ Bilis effectus varii. 63. illam educit thymi coma. 262.

Auditui auſtri graves. 260.

Aurium temporumque palpatio quantum valeat. 165.

Autumno Phtoæ abundant. 30.

B.

Balnea ſponte calida ſulphurea elephantem juvant. 285.

Bellaria omnia capiti inimica. 255. præter ficus & uvas. *ibid.* & præter palmulas, ficus & uvas. 261.

Beſaſa. 192.

Biſtimus. 238.

Bilis in jecore creatur. 97

- - variæ ſpecies. 100.

Bonos habitus corporis quæ præſtant. 103.

Braſſica Elephanticis utilis. 283.

Bronchia. 86.

Bubonas jecoris ſoboles. 32.

Bubula caro qualis. 254.

C.

Cachexia, id eſt Malus habitus. 102.

Cacochymia. 103. 261.

Caligo fenfuum eft fomni principium. 164.

Calculi ubi nafcuntur. 116. eorum indicia, & materia arenulæ. 117. notæ 121. renum notæ. 117. in vefica notæ. *ibid.* exitus difficilis per colem. 118. in veficam tranfitus cum magno dolore fit. *ibid.* varie figurati. *ibid.* qui in fenibus, & qui in pueris. *ibid.* ulcera non fanefcunt. 120. veficæ difficultas. *ibid.*

Calculo venæ fectio prodeft. 237. quid clyfteres poffint. 238. urinam citantia conducunt. *ibid.* quæ cibaria. *ibid.* lavatio & balnea utiles. *ibid.* conterentia potabilia medicamina. *ibid.* corporis agitatio prodeft. *ib.* mictum impediens calculus quomodo removendus. 239. quomodo fectione extrahendus. 240. vulneri medendum. 241.

Calculofis renibus quæ extra imponenda. 238.

Calculofos renes cruditas lædit. 238.

Calor concoquens omni corpori infitus. 99. igneus omnes humores in bilem vertit. *ibid.* fanguinem elicit. *ibid.*

Cancer uteri. 142. ulceratus non exulcerato longe improbior. *ibid.*

Canes affidue Angina laborant. 9.

- - fani linguam exerere confueverunt. *ibid.*

- - rabiofus adfpirans hominem in rabiem agit. *ib.*

Cantharides veficam lædunt. 49.

Caput fenfus nervorumque originis locus eft. 161. nervos & mufculos ubique habet. 146. difficiles ejus ægritudines funt. 260. ejus parte una læfa cur oppofiti nervi lædantur. 74. ejus morborum initia levia, fines mortiferi. 247.

Ca-

Caput dolore vexant lac & caseus. 254.

Capiti quæ sint inimica *vid.* Bellaria.

Cuput quæ radices repleant. 254.

Capiti nocet cruditas. 255. obsunt labores. *ibid.* ac nervis vénus inimica. *ibid.* mediocriter acute edita vox prodest. 259. capitis & omnibus longis morbis Missio sanguinis prodest. 248. purgat hiera. *ibid.* convenit semen apii. 254.

Capitis vitiis quomodo prosit pituitæ evacuatio. 250. dolor sæpe redire solet. 252. parvus non spernendus. 248. Caput dolenti sol officit. 255. dolenti vena frontis opportune inciditur. 249. quomodo sanguis e naribus elicitur. 251. vasa inanire non expedit. 249. quando purgandum. *ibid.* cucurbitulæ imponendæ. *ibid.* Veratrum quando dandum. 255. quando clysteres. 250. quando corpus exercendum. 253. Deambulationes quales & quando. 255. Peregrinatio qualis ut & navigatio. *ibid.* juvat mare. *ibid.* abrasio capillorum prodest. 252.

Capite dolentes quando os eluere debent. 250. dolenti quæ victus ratio. 253. dolenti cœna frugalis esto. 251. vinum concedatur debili stomacho. *ib.* post purgationem dandum est vinum. 249. quale vinum dandum. 255. quæ olera prosint capite dolenti. 254.

e Capite manantis sanguinis signa. 24. manantis sanguinis curatio. 25.

Cardialgia. 126.

Cardiogmos. 127.

Capræ ad podagricos remedium. 280.

Caro bubula & ovilla quales. 254.
- - leporum concoctu facilis. 266.

Carnium raritas & mollities melancholicos juvat. 272

Carotides venæ ſomniferæ. 50.

Cartilagines frigidæ ſunt. 85.

Caſeus & lac caput dolore vexant. 254.

Caſtorei vires. 174. Caſtoreum prodeſt tabe laborantibus. 177. medetur nervis. 174. calefacit. *ibid.* utile eſt apoplecticis. 180. tetanicis ſalutare. 188. quomodo in tetano ipſo utendum. *ib.*

Cataplaſma ex millio aliiſque. 166.

Catejadion. 251.

Cauſus. 34. ejus ſigna. *ibid.* converſio in contrarium. *ibid.* in ſyncopam. *ibid.* quo anni tempore & quibus ætatibus vigeat. 45. quoto die cauſo laborantes moriuntur. *ibid.* qui ſine periculo ſed longior. *ibid.* cauſo ſubvenit frigidæ potus. *ibid.*

Cauſo laboranti quomodo ſanguis detrahendus & quantum. 218. alimenta qualia. 220. quando vinum concedendum. 221. quando vinum obeſt. 219. cucurbitulæ quando. 219. clyſteres quando. *ibid.* caput qualibus ſit irrigandum. *ib.* quæ exteriora juvent. *ibid.* quomodo ſuccurrendum criſis tempore ſi virtus debilis. 220. qualia cordi ſuperdanda epithemata. 222. laborans quæ loca inhabitare debeat. 223. quibus operiri debeat. *ibid.* quidam in tabem prolabi ſolent. 225. quomodo id prohibendum. *ib.*

Cedmata. 43.

Celtæ. 283.

Cephalalgia. 48.

Cephalæa. *ibid.* variæ ſpecies. *ibid.* cauſæ. *ibid.*

Cephalæa laborantibus qui piſces apti. 254. eos remedia

media ad ossa penetrantia juvant. 249. arteriæ quæ & quomodo incidi debeant. *ibid.* ægrotanti quando caput lavandum. 251. quando caput urendum. 252. quomodo caput incidebant. *ibid.* quid capiti applicatum juvet. 253. prodest thapsiæ succus. *ibid.* gestatio qualis juvet. 255.

Cerebrum vulturis. 264.

Cerumina. Aurium sordes. 99.

Chamelæa. 263.

Charoneorum strangulatus. 10.

Chiasmos. 74.

Chiragra. 143.

Choleræ definitio. 36. symptomata. *ibid.* quo anni tempore vigeat. 37. cui ætati magis infesta. *ib.*

Cholerici excretiones ne supprimantur. 225. torminibus & pedum frigori quæ & quamdiu adhibenda. *ibid.* ventri & pectori quæ imponenda & quando. 227. pedes & musculi quando & quibus inungendi. 228. alia membra quando inungenda.. *ibid.* Cholera laboranti quando frigida aqua propinanda. 226. quando vinum dandum. *ibid.* extreme laboranti quomodo succurrendum. 227. vomitus quomodo sistendus. *ibid.* auræ motus interdum salutaris. *ibid.*

Chordapsus. 37.

Cibi animum demulcent. 160.

Cibus humidus febricitantibus idoneus. 162.

Cibus ægris jucundus licet deterior concedendus. 220.

Cicadæ vesica laborantibus commendantur. 240.

Circumvolutio vertiginem & morbum comitialem accersit. 265.

Citria mala podagræ conferunt. 280.

Cneorum. 190.

Coagulum parce exhibendum. 213.

Coccus cnidius. 263.

Cœliacus affectus. 128. morbus non ſolum coctionis ſed etiam digeſtionis vitium eſt. 129.

Cœliaci creſcentis ſigna. 129.

- - - cauſæ. 129.

Cœliacus quibus accidat. 129. quando viget. *ib.* difficilis morbus eſt. *ibid.*

Colon, laxius inteſtinum. 39. 130.

Coli inteſtini magnitudo. 39.

in Colo inteſtino volvulus cur minus periculoſus. 40.

Colum vim concoquendi habet. 98. a Colo icterus. *ibid.*

Coli cruditas bilem efficit. 99.

in Colo inteſtino volvuli ſigna. 38.

Colici doloris ſigna. 128.

a Colico naſcentes morbi. 128.

Colici morbi cauſæ. 130.

Coli abſceſſus. 135.

ex Colo inteſtino aqua. 135.

Colliquati, Syntectici. 94.

Colliquationes habitus corporis malæ. 85.

Columna. 12.

Columellæ affectus. 12.

- - - convulſio. 77.

Columellæ vitia varia egent curatione. 193. & uvæ celerrime ſuccurrendum. *ibid.* & uva venæ ſectio qualis convenit, *ibid.* & uvæ convenientes clyſteres. 194. uvæ convenientes ligaturæ. *ibid.* uvæ quando, & ubi cucurbitulæ conveniant. *ibid.* uvæ adſtringentia quæ conveniant. *ibid.* ulceroſæ quæ conveniant. *ibid.*

Columbinus fimus. 191.

Coma, Sopor. 22. 125.

Comitialis morbus, *vid.* Epilepſia.

Concoctioni ventriculus deſtinatus. 128.

Concoctionis ventriculi imperfectæ ſigna. 129.

Conſentiunt omnia principiorum vitiis. 4.

Contentio labiorum. 69.

Convulſionis ſpecies. 72.

- - - cauſæ. 75. communes notæ. *ibid.*

Convulſio quo tempore anni plus minuſve infeſtet. 76. mulieres ſæpius vexat, ſed levius. *ib.* quas ætates plus minusve lædat, 76. mitiores quæ, *ibid.* lethalis a vulnere, *ibid.* ex abortu letalis. *ibid.*

Convulſio canina. 73. canina quomodo ſpectantibus imponit. 76.

- - linguæ. 77.

- - columellæ. 77.

Convulſionis caninæ notæ. 76.

Convulſione canina affectæ partes quomodo diſtinguantur a ſanis. 77.

Copioſum & ſubitum naturam vitiat. 218.

Cor omnium principatum tenet. 126.
- - animæ domicilium. 33.
- - vitæ ſpirandique principium. 21. 87.
- - attrahit aërem. 21.
- - arteriæ magnæ principium. 235. arteriæ calorem impertit. *ibid.*
Corde affecto brevis eſt vita. 21. 87.
Cor gravi malo oppreſſum nunquam ſeneſcit. 167.
Cordis, & vitæ ægritudo eſt ſyncopa. 32. laborantis proprietas. 32. 33. affecti notæ. *ibid.*
Cordi noxas impertit ſtomachus. 32.
Cor a ſtomacho non læſo læditur. 32.
Cor ſtomacho contiguum quos morbos excitet. 126.
- - Fulicæ. 264.
Cordi ſuperdanda epithemata in cauſo. 222.
Corallium. 213.
Coſtæ quæ ſuo loco pelluntur. 82.
Cotyla. 146.
Craſpedon. 13.
Craſpei cauſæ. 13.
Craſſantia ſanguinem, & ſpiritum. 212.
Cremaſteres. 130.
Criſis per lotium cur optima. 93.
Cruditas capiti nocet. 255.
Cruſta. Eſcara. 14. Cruſtæ accidentia. *ibid.*
Cyceon. 132.
Cynanche, Angina canina. 9. 10.
Cypſelis, aurium ſordes. 99.

D.

Debiles, & aſſumpto cibo valde laborant. 222.

Deliquium animæ. 73. animi ſtrangulatum auget. 197.

Denſum cur indolens. 144.

Denſa quam ſentiunt, & dolent. 144.

inter Dextram, & lævam partem corporis differentia. 73. 74.

Diabetes quid. 113. unde dictus. 114. perniciofus. *ibid.*

Diabetis cauſæ. 113. præſentis diabetis indicia. *ibid.* futuri notæ. 114. affecti non diu durant. *ibid.*

Diarrhœa. 123. unde. 141.

Dii ſoli avertunt magnas noxas. 107.

Diploe calvæ meditullium. 252.

Dipſas. 115.

Diuturnas ægritudines, quæ incommoda ſequantur. 56. 57.

Diuturna ægritudo tabidos facit. 96.

Docilitas & in morbis juvat. 70.

Dolichi. 253.

Dolor eſt res aſpera ſenſui. 144.

Dolores unde proveniunt. 144.

Dolor capitis, *vid.* caput, & Cephalæa.

Dyſenteria. 131.

Dyſenteriæ cauſæ. 132. quo tempore anni, & qua ætate proveniat. 137.

E.

Ebur elephanticis utile. 283.

Eclegma pleuriticis. 204. ad melancholicos. 272.

Elaterium. 190.

Elephas quale animal. 148. quo cibo vefcitur. *ib.* quomodo bibit. 150. morbus unde fic nominatus. 151. morbus cur leonibus dicatur. *ibid.* morbus a quo membro incipit. 152. intus, & extra totum corpus occupat. 281. ut peftilentia contagiofum. *ibid.* morbus omnium perniciofiffimus. 151. oriens tolli poteft, jam factus minime. 281. morbus cur incurabilis fit. 152.

Elephantis cornua, 149. dentium magnitudo. *ib.* probofcis. *ibid.* morbi caufa. 152. ejus figna. *ibid.* morbi initium latet. *ibid.* alimentum fanguis malum. 284.

Elephanticorum ulcera infanabilia. 155.

Elephantico fanguinis paulum bonum eft. 282. 283.

Elephanticis membra fingula corrumpuntur. 155. quæ vena fecanda, quomodo, & quantum fanguinis mittendum. 281. 282. hiera non femel danda. *ibid.* lac quomodo dandum. 282. omnia remedia fæpius iteranda funt. *ibid.* veratrum quo anni tempore, & quoties exhibendum. 282. varia adhibenda remedia. *ibid.* braffica utilis. 285. femicocta. *ibid.* ebur utile. 283. viperarum carnes quomodo parandæ. 283. theriaca omnium remediorum utiliffima. *ibid.* corpus quibus in balneo detergendum. 283. fapo gallicus bonus. 283. in facie tumores quibus illinendi. *ibid.* quando fcarificandi. 284. ulcera quibus lenienda. *ibid.* lotiones affiduæ benefaciunt. *ibid.* quomodo exercendæ veftes mundæ fint. *ibid.* cibi quales. *ibid.* vinum abfinthite bonum. 285. vina qualia danda. *ibid.* qui pifces conveniant. *ibid.* quæ carnes dandæ. *ibid.* qui arborum fructus dandi. *ibid.* Ele-

Elephanticos balnea ſponte calida ſulphurea juvant. 285.

Elephanticus vitam in aquis, & mari ducat. 285.

Emplaſtra irrigationibus potentiora. 149.

Emproſthotonus. 6.

Emproſthotoni ſigna. 7.

Empyema. 26.

Empyi. 78. 81.

Entera. 138.

Epiglotis. 181.

Epilepſia, morbus comitialis. 61. cur ſacer morbus dicatur. 62. caput obſidet. 32. interdum a capite, interdum ab inferioribus oritur. 2. laborantium in intermiſſione ſymptomata. 62. non facile recedit. 61. cur interdum acutus morbus dicitur. 183. quam longus morbus efficitur. *ibid.* interdum mutatione ætatis abigitur. 61. 260. confirmata curationem non ſuſcipit. 61. magna medicamenta & valentiſſima requirit. 62.

Epilepſiam antecedentia ſigna. 2. 3. movet deliquium animæ. 260. Gagates lapis eam concitat. 2. circumvolutio accerſit. 265.

Epilepſiæ acceſſionis appropinquantis ſigna. 2. invaſionis notæ. 3. 4. acceſſionis remittentis ſigna. 5. invaſione ſedata quales ſint ſignæ. *ibid.* paroxyſmi, & ejus finis triſte ſpectaculum. 5. originis opinio quorundam. 49. cauſæ. *ibid.* quæ conveniant remedia apoplexiæ. 184. in capite ortæ curatio convenit quæ, & cephalææ. 260.

Epileptici quando futuram acceſſionem præſentiunt. 4. plerique humidi & craſſi. 265. convulſis membris quomodo ſuccurrendum. 184.

Epi

Epilepticorum puerorum auxilia. 184. 185.

Epilepticum puerum juvat crepituum emiſſio. 184.

Epilepticis pueris utilia pharmaca in paroxyſmo. *ib.* juvenibus in paroxyſmo utilia. 184. 185.

Epileptico quæ venæ ſecandæ. 262. quæ arteriæ incidendæ. *ibid.*

Epilepticus quibus, & quomodo purgandus. 262.

Epilepticos hilaritas, & bona ſpes miſeros reddit. 262.

Epileptico caput quomodo urendum & ſecandum. 262. caput qualiter fricandum. *ibid.* quales adhibendæ frictiones. 265. quæ non inſpicienda. *ibid.* plura in cibis acria ponenda. *ibid.* quale vinum dandum. 266. qualia olera danda. *ibid.* noxiæ iracundia, & venus. *ibid.*

Epilepſia raro ab inferioribus oritur. 262.

Epilepſiæ ab inferioribus partibus ortæ curatio qualis. 262. 263. ab inferioribus ortæ cucurbitula perutilis. 263. prodeſt fibri teſticulus. *ibid.*

Epileptici ab inferioribus fortius purgandi. 263. ambulationes, & geſtationes quales, & ubi. 265. exercitia velociora ſint quam vertiginoſis. *ibid.* ab ira vacantes ſunto. *ibid.*

Epilepſiam lotium ducentia juvant. 147. 148. juvantia antidota. *ibid.*

Epilepticis omnia adhibenda, quæ juvare aliquid, nihil vero lædere poſſunt. 265. prodeſt a ſomno flatuum ac pituitæ excretio. *ibid.* liquamen ex aceto & cumino bonum. 266. carnes quando & quæ concedendæ. 266.

Epilepſia locis calidis, & ſiccis juvatur, cum frigida & humida ſit. 267.

Epiſce-

Episcenium. 151.

Erosioni venarum congelatio sanguinis & caloris succurrit. 212.

Erosionibus venarum quæ applicanda. 213.

Error medicorum. 129. quorundam medicorum. 182. 266. medicorum in curanda angina. 192. medicorum in curanda pleuritide. 201. quorundum de venis cubiti. 134.

Esca, *vid.* Cibus.

Escara. Crusta. 14. 133.

Eterocrania. 58. quæ mala interdum ferat. 59. debilioris symptomata. *ibid.* curatio eadem, quæ & cephalææ. 255.

Eunuchi quales. 124.

Exanthemata. 14.

Experientia bonus magister. 176.

Extrema frigida quibus illinenda. 223.

F.

Faba leguminum pessima. 253. ulcera purgat, sed flatibus redundat. 276.

Facultates ubi sint. 32.

Faseoli. 254.

Faucibus ignis non est adhibendus. 195. ægris ignis similia medicamenta adhibenda. *ibid.*

Faucium pestilentes morbi quomodo curandi. 195. ulcera minime comprimenda. *ibid.* ulceribus quomodo applicanda medicamina. *ibid.* ulceribus convulsionem minantibus quæ adhibenda. *ibid.*

Febris ardentis signa. 218. ardens initium syncopæ. *ibid.* ardens quando missionem sanguinis requirit. *ibid.*

Felis domestica. 264.

Ferarum ira quomodo sedatur. 165.

Fibri testiculus epilepsiæ prodest. 264.

Fimus columbinus. 191.

Fimus caninus. 229.

Flatum evocantia. 231.

Frigidum crassas materias citius cogit. 119.

Fulicæ cor. 264.

Furor quid est. 67. quo differt a senili delirio. *ib.* quos facile infestet. 67. 68. quas ætates vexet. 68. quas mulieres lædat. *ibid.* quam viris accidat. *ibid.* in summo qualis. 71. in remissione qualis. *ibid.* in capite & præcordiis continetur. 69.

Furoris causæ. 67. cessatio quando non tuta est. *ibid.* species infinitæ. 68. 69. modi varii. 69. mira species. *ibid.* miri effectus. *ibid.* & melancholiæ cum phlegmone viscerum notæ. 70.

Furorem quæ victus ratio concitet. 68.

Furunt non facile mulieres, sed valde acerbe. 68.

Furentes cum voluptate quales sunt. 68. ab ira quales sunt. *ibid.*

Furentium pravæ cogitationes. 68.

Furiosi cujusdam naturæ narratio. 69. quales cum morbus increvit. *ibid.* non macrescunt. *ibid.*

G.

Gagates lapis Epilepsiam concitat. 2.

Galli. 283.

Gallicus sapo elephanticis bonus. 283.

Genitura, *vid.* Semen.

Glans unguentaria lienis scirrho prodest. 278.
Glo-

Globuli pleuritico ſub lingua tenendi. 203.

Gonorrhœa muliebris quæ, & unde. 140. 141.

Gratificandum ægrotantibus. 211.

Grummi in inteſtinis pernicioſi. 134. 135.

Gula quam ſanguinis effuſionem patiatur. 28. ſanguinem emittentis indicia. *ibid.*

Gula venulas & arterias tenues habet. 28. reſoluta quæ pericula inſtant. 181.

Gurgulio. 12.

Gurgulionis morbi varii. 12. affectus ſine nomine. 13. affectus notæ. *ibid.* vitia quæ quibus ætatibus accidunt. *ibid.*

H.

Habitus corporis colliquationes malæ. 85.

Halicæ vires. 198.

Halica quomodo pleuritico danda. 198.

Hæmorrhagia. 12.

Herculeus morbus. 151.

Hiera. 171.

Hieræ facultas. 175. 272. caput purgat. 249. elephanticis non ſemel danda. 282.

Homerus. 149.

Hominis nuper jugulati ſanguis. 264. jecur. *ibid.*

Horrores ab ulceribus malefici. 188. in morbis quando explorandi. 78.

Humorum per renes & veſicam tranſmutatio optima eſt. 83.

Humor quando ex pulmone pellitur. 86.

Humores quando ad interiora labuntur. 197.

Hydrocephalus. 111.

Hydrops. 106.

Hydropem creat jecoris ſcirrhus. 94.

Hydrops per veſicam purgari poteſt. 94. per alvi effluvium, ſed cum periculo tollitur. *ibid.* quando adeſt. 107. Tympanias. *ibid.* Aſcites. *ibid.* Phlegmatias. 109. Anaſarca. 110. Leucophlegmatias mitiſſima eſt. 111. Anaſarca peſſima, in qua homo totus permutandus. *ibid.* membri unius. *ibid.* ab utero. *ibid.* a veſiculis. *ibid.*

Hydropici per ſudorem facilius ſanant. 94. ægre ſudant. *ibid.* perpauci liberantur. 107.

Hydropicis nulla pars ineſt noxa carens. 107. unde ſint fiduciæ pleni. 110.

Hydropis cauſa princeps malus habitus. 107. ſpecies plures. *ibid.* ſpecierum mixtio peſſima quæ ſit. 108. quæ pejor ſpecies. *ibid.* Aſcitæ notæ. 112. Tympaniæ notæ. *ibid.* Leucophlegmatiæ notæ. *ibid.* Anaſarcæ notæ. 110. cauſæ aquæ gelidæ potus. *ibid.* cauſæ diverſæ. *ibid.* quæ ſpecies quibus magis eveniat. 111.

Hydropi communia ſigna. 111. Anaſarcæ propria. 110. Aſcitæ & Tympaniæ communia. *ib.* Anaſarcæ & Phlegmatiæ communia. *ibid.*

Hypopia. 154.

Hypoſtaſis. 276.

Hyſſopi vires. 276.

I.

Ichor. 139.

Icterus, Regius morbus, Arquatus, Aurigo, *vide* Arquatus. 97.

Icteri etymon. 98.

Ictis. 98.

Jecoris maxima pars sanguinis concrementum est. 40.

Jecur intersepto appensum est. 40. sanguinis fons, & bilis creator. 267. sanguinem semper creat, & ad alias partes diffundit. 40. venæ sanguinem infundit. 235.

a Jecore & Liene sanguis quo perpellatur. 26.

in Jecore sanguis creatur. 100.

Jecur principatum alimenti tenet. 88. venæ cavæ radicatio. 234. venarum radicatio. 40. 86.

Jecoris portæ appetitricis animæ domicilium. 40. portæ ægrotantes cur cito perimunt. 39. portarum inflammatarum notæ. 40. ad lienem comparatio. 88. morborum causæ. 93. morbos quæ ætas, qui sexus magis patiuntur. 94. vomica quo anni tempore, & qua ætate plus viget. 42. abscessum patientis notæ. 75. abscessum interiora petentem natura melius sanat quam medicus. 92. abscessu securior est puris exitus per vesicam. *ibid.* exterior abscessus nisi secetur exitialis est. *ibid.* abscessus quando incidendus. 93. abscessu reciso quæ sequantur. *ibid.* abscessus interius effracti symptomata. *ib.* a phlegmone scirrhum patientis notæ. *ibid.* scirrhus hydropem creat. *ibid.* dolori incurrentia. 165. phlegmonæ cur acutissimæ. 232. phlegmones permutatio. 44. inflammati cataplasmata & fomenta. 232.

Jecur in morbis sanitatem molitur. 101. quibus morbis afficitur. *ibid.* ægrotans magno cruciatu perimit. 41. sanguinis profluvia maxima patitur. 40. quas vomicas patitur. *ibid.* vomicæ in hydropem vergentis signa. 42.

e Jecore profuſio ſanguinis ſiſti non poteſt. 110. arquatus quomodo fit. 94. arquati facti ſigna. *ib.*

Jecori inflammato quæ venæ ſectio conveniat. 232. inflammato inedia, & cibi paucitas convenit. *ib.* inflammato exterius apponenda. *ibid.* inflammato cucurbitula quando, & quo applicanda. 233. inflammato hirudines an conveniant. *ibid.* inflammato malagmata qualia apponenda. *ibid.* inflammato cibi quales conveniant. *ibid.* expurgando via per renes commoda. 234.

Jecoris materiæ quomodo in renes trahendæ. 234. inflammati creatio. *ibid.*

Jecur hominis. 264.

Ignis opera amara, & bile infecta. 99.

Ileus. Volvulus. 37.

Inflammationis ſuppurantis indicia. 82. proxime rumpendæ ſigna. *ibid.* effractæ ſymptomata. 83. 84.

Inflatio facile recedit. 233.

Inteſtinorum binæ tunicæ. 134. tunicæ. *ibid.* vulnus pernicioſum. 111. ulcerum nota, *ib.* & 112.

in Inteſtinis ulcerum ſpecies. 131.

Inteſtini tunica interior interdum exit. 132.

Inteſtinum inferius ſolum tunica una privari poteſt. 178.

Inteſtini inferioris ulcera cur ſalubriora. 135.

ab Inteſtinis ſanguinis profluvium quando mortiferum. 134. 135.

in Inteſtinis grummi ſunt pernicioſi. *ibid.*

ab Inteſtinis ſanguinis erupturi notæ. *ibid.* profluvio ſanguinis cito occurrendum. *ibid.*

Inteſtinorum ſuſcipientium notæ, lævitas, *vide* Lævitas inteſtinorum.

Inunctiones irrigationibus præſtant. 180.

Inuſitatum magis lædit. 147.

Jonthi a Latinis Vari appellati. 146. & 147.

Ira ferarum quomodo ſedetur. 165.

Iſchias. 143.

Iſchiadis initium. 143.

Iſchuria. 143.

Itrion. 260.

Juvenibus laborioſis otium inimicum. 96.

L.

Labiorum contentio. 77.

Labores capiti obſunt. 260.

Lactes. 37.

Lactuca inter cruda olera optima. 254.

Lac. 177. aſinæ quale. 225. ardori venæ cavæ, & arteriæ competit. 236. & caſeus caput dolore vexat. 254.

Lactis vires. 276.

Lacte veſcentes nationes frumentum non edunt. 277.

Laconicus canis ex vulpe & cane natus. 284.

Laſerpitii lachrimæ vires. 188. lacrima tetanicis quomodo danda. *ibid.*

Lavationis frigidæ utilitates. 259. calidæ noxæ. *ib.*

Lævitas inteſtinorum a cicatrice. 138. inteſtinorum a debili calore. 138. inteſtinorum a malo habitu, & hydrope. *ibid.*

Lævitatem inteſtinorum quando vomitus ſolvit. 138.

Lentis vires. 254.

Leo morbus. 151.

Leonis adeps. 284.

Lepores concoctu faciles. 264.

Lethargus, *vide* Veternus.

Lienis rarus, & sensu carens in sanitate quoque est. 95. natura dissolubilis est. 96. morbi quas ætates vexent. *ibid.* vitiorum causæ externæ. *ib.* quando purulentus fit. 95. purulentus tactui cedit. 95. suppurantis signa. *ibid.* abscessus oriens cur interdum latet. *ibid.* abscessus effracti notæ. 96. integræ partes interdum excretæ. 96. plerumque lapideam duritiam patitur. *ibid.* scirrhus sanatu difficilis. *ibid.* scirrhum sequentes morbi insanabiles. *ibid.* scirrhus incipiens quomodo tollendus. *ibid.* scirrho quando exterius adhibenda remedia. *ibid.* scirrho glans unguentaria prodest. *ibid.*

Liene, & jecore sanguis quo propellat. 26.

Lienem juvantia. 165.

Lienosi quales evadant. 95. quomodo pereunt. *ibid.* & 96.

Lieni inflammato eadem conveniunt quæ & jecori. 234. scirrhus ei familiaris est. 95.

Lienteritia. 13. *vid.* Lævitas intestinorum.

Limnestis, Adarce. 224.

Lingua quid sit. 77.

Linguæ convulsio. 77.

Liquamen bonum stomacho, alvo, capiti. 260.

Liquamen ex aceto, & cumino epileptico bonum. 253.

Lipothimia, Deliquium animæ. 73. Lobi. *ibid.*

Lorum. 12.

Lotium biliosum est. 172.

Lotii veteris facultates. 238.

M.

Madefactio tendonibus ac nervis inimica. 163.

Malabathrus arbor indica. 242.

Malva. 270.

Malvæ semen melancholiæ utile. 271.

Malus habitus quid. 102. habitus ab hominibus morbis emanat. 103. habitus interdum per se fit. *ibid.* habitus omnium est in deterius conversio. *ibid.* habitus quas ætates vexat. 105. habitus quo tempore anni fit. *ibid.*

Malum habitum sequentes morbi insanabiles. 103.

- - habitum qui morbi sequuntur. 104. 105.

Mali habitus symptomata. 103. habitus causæ. *ib.* habitus futuri signa. *ibid.* habitus præsentis signa. 104.

Mandragora, & astercus amentiam pariunt. 81.

Maris salsugo ulcera interna siccat. 273.

Marmorata, Aurium sordes. 99.

Marrubii vires. 276.

Marrubium podagricis utile. 279. & 280.

Martes. 100.

Mastiche. 175.

Maxilla valde hiantibus interdum luxatur. 86.

Medicorum error. 131. quorundam error. 182. error in curanda angina. 190. error in pleuritide. 204.

Medicus quæ præstare potest. 271.

Medico juveni consilium. 244. quam liceat sopire ægrotum. 230.

Medicatio nonnullis nocet, refectio virium sanat. 276.

Mel quid in cataplasmate prosit, quid solum. 166.

Melancholia quid sit. 63. furoris initium atque partes. 64. quo differt a furore. *ibid.*

Melancholicorum variæ species. 64. altera species. *ibid.*

Melancholicos cur flatuosos antiqui appellabant. 63.

Melancholia quomodo nascitur. 63. quibus membris læsis oritur. 63.

Melancholici qui fiant furiosi. 64.

Melancholiæ causa. 63. & furori qui sexus, quæ ætates, quæ anni tempora magis subjiciantur. 64. 65. indicia. *ibid.* & furoris præcipua sedes. 70.

Melancholiæ prima ac maxima causa in capite. 269. quos facile corripiat. 68. ex quibus humoribus. 267. quando insanabilis. 271. quando vehementiora medicamenta requirit. 269. parvis medicamentis non cedit. 270.

Melancholiæ & furoris cum phlegmone viscerum notæ. 70. alimentis sanguis, & bilis. 71.

Melancholicis carnes sunt siccæ ac densæ. 272. propria est corpulentia. 70. quando, & quæ vena secanda. 261. quantum sanguinis mittendum. *ibid.* veratrum, & qua ratione dandum. 271. utiles aquæ sponte calidæ. 271. inunctio, & frictio qualis convenit. 272. qualia apponenda exterius. 273.

Melan-

Melancholicorum ſenſus vitiantur. 269. cibi, & potiones quales. 271.

Melancholiam ſequentes morbi inſanabiles. 271.

Melancholicus a purgatione quomodo habendus. 268

Melancholico cucurbitula quando, & ubi applicanda. 268.

Melancholici ſtomacho præcipue ſuccurrendum. 269. ne cibum evomant quomodo ſuccurrendum. 272.

Melancholiæ utile malvæ ſemen. 271. humectatio prodeſt. *ibid.*

Melancholicos valde juvat carnium raritas ac mollities. 271. eclegma. 273.

Membranæ ſuccingentis ſanguinem mittentis notæ. 30.

Membrana ſuccingens cur tantum puris contineat. 81

Menthæ vires. 254.

Metaphrenon. 8.

Mictus ſanguinis. 118.

Mictus ſanguinis periodici ſymptomata. 118.

Mictu ſanguinis conſueto ceſſante quæ ſequantur. 118.

Mictus ſanguinis diſruptis renibus. 239.

Mictui ſanguinis quamprimum ſuccurrendum. 239.

Mictum ſanguinis ſupprimentia. 239. & 240.

ex Milio cataplaſma. 166.

in Morbis acutis regula. 168.

Morbis longis dilatio medelæ nocet. 247.

Moretum. 132.

Mortis periculo imminenti omnia vel immitia danda. 216.

Motus, & vigilia difcutiunt. 173.

Mulieres humidæ, & frigidæ funt. 87. non facile, fed valde acerbe furunt. 68.

Muliebris fluxus qui & cui ætati magis nocet. 140. 141.

Muliebris gonorrhœa quæ, & unde. 140. 141.

Mulfa a biliofis facile concoquitur. 164.

Mulfæ vires. 166.

Mydriafis. 75.

Myttoton. 132.

N.

Naribus acria quando infundenda. 250.

Naturæ robuftæ potentia. 33.

Natura quando alimenta diftribuat. 103.

Naturam copiofum, & fubitum vitiat. 218.

Naturæ iifdem circuitibus judicant, quibus morbi interimunt. 219. falutare materiæ recurfus. 256.

Natura ftatis temporibus omnia molitur. 267.

Naturæ potentia fanitatem, debilitas ægritudinem parit. 271.

Necrofis. 49.

Nervorum capitis progreffus, & fitus. 74. e capite fluentium natura. *ibid.* in mufculis natura. *ib.*

Nervi ex capite oriuntur. 174.

O.

Ochri. 274.

Oleum obtundit acria. 175.

- - rutaceum inteſtinis propitium. 202. 230.

- - ſicyonium. 250.

Olea quomodo ſpiſſanda. 180.

Orgya. 149.

Oris ulcus depaſcens. 14. ventriculi, remedia. 168.

ab Ore ſanguis exit duobus modis. 23.

ab Ore ſanguinis fluentis ſigna. 24.

Ordei cremor. 162. cremoris facultates. 198.

Ordei grana quando, & quomodo pleuritico danda. 199.

Orthopnœa. 87.

Oryzæ natura pleuritidi inimica. 198.

Os pectoris, Sternon. 81.

Oſſa maximum dolorem afferunt ipſa non dolentia. 144.

Oſſa cur non doleant. 144.

Otium inimicum juvenibus laborioſis. 96.

Otium eſt nebula ſenſuum. 264.

Ovilla caro qualis. 254.

Ova quando, & quomodo pleuriticis danda. 199. proxime e gallina edita, & adhuc calentia pleuritico utilia. 199.

Ova ex animalibus nuper edita abſque igne optima. 275.

Oxymel quando pleuriticis dandum. 203.

P.

e Palato exeuntis ſanguinis notæ. 25.

Palpebrarum palpitatio. 77.

Pal-

Palpatio aurium temporumque quantum valeat. 164.
Panis pleuritico quomodo præbendus. 198.
Pantheræ adeps. 284.
Papaver quomodo ſomniferum. 164.
Papaveris lacryma quando utendum. 164.
ex Papavere medicamen. 203.
Paraplegia. 72.
Paraplegia apud Hippocratem. 72.
Paraplegiæ ſpecies. 75.
Paralyſis. 72.
Paralyſis in membris quomodo fit. 72. ejus ſigna. 75. potiſſima cauſa. 76. quibus ætatibus, quo anni tempore magis noceat. 76. quos habitus corporis magis corripiat. *ibid.* ab inciſo nervo inſanabilis. *ibid.*
Paralyſi ſanandæ indolentis prodeſt. 76.
Pareſis. 72.
Pareſis cauſæ. 75.
Pectoris ſanguinem fundentis indicia. 30. os, ſternon. 81.
Pectori æſtuanti convenientia auxilia. 168.
Pedum manuumque natura ſimilis. 146.
Pedes ſuum concoctu faciles. 266.
Peponea frigidi, & humidi. 266.
Perinæus. 244.
Peripneumonia Pulmonia, *vid.* Pulmonia. 21.
Peritonæum. 95.
Peritonæi tumor qualis. 95.

Periſtrophus. 146.

Phagedæna. 141.

Phrenitis ubi plerumque fit. 69.

Phreniticorum febres quales. 160.

Phrenitis facile in ſyncopam mutatur. 161.

Phrenitici ex nervis laborant. 159. acute audiunt. 159. parum bibunt. 169. conclave quale eſſe debet. 159. cubile, & lectus quales eſſe debent. 159. 160. in tenebris ne an in luce habendi ſint. 160.

Phreniticis cibi quales, quando, & quanti ſint exhibendi. 162. 163. cur cibi humidi maxime proſint. 162. olera conveniunt. *ibid.* qui fructus conveniant. 163. quando cibus ſubtrahendus vel augendus. 162. quando vinum convenit. 169. quando, & quæ vena ſecanda. 160. 161. non multum ſanguinis detrahendum. 161. quando, & quomodo ſecanda eſt vena. *ibid.* conducit lotii excretio. 162. tonſura crinium quando, & quanta conveniat. 167. capitis irrigationes. 163. caput quando lavandum. *ibid.* quando ſomnus alliciendus, & quomodo. 164.

Phreniticorum capitis irrigandi tempora. 164.

Phthiſis. 78. ſine ulcere pulmonis. 79. cui ætati plus minuſve noceat. 81. ſenibus lethalis. 30. 81.

Phthiſicis alvum perturbari lethale eſt. 80. oleum cum aceto iis prodeſt. 273.

Phthiſi expoſiti corporis habitus. 81.

Phthiſim quæ regio ferat. 81.

Phthiſicorum varia edulia. 275.

Phthoe. 78.

Phthoes ſigna. 78.

Phthoæ autumno abundant. 30.

Picerium. 203.

Pictura parietum mentem turbat. 159.

Piper, & ei ſimilia pleuriticis proſunt. 199.

Piſces ſaxatiles aliis præſtantiores. 163. alios alia regio fert. *ibid.* pleuriticis utiles. 200.

Pituitæ vomitus unde. 141.

Pituitam per os educentia. 250. 251.

Plantaginis ſuccus qualis. 279.

Plecas. 53.

Pleuritis. 16.

Pleuritis, lateris vel coſtarum morbus a Latinis nominatus. 17.

Pleuriticus in latus affectum facilius jacet. 17.

Pleuritidis notæ. 17.

- - - accidentia. 17.

Pleuritidis ſigna ſalubria. 18.

Pleuritidis peſſimum ſignum. 17.

Pleuritis quomodo ſolvitur. 18. quando plerumque ſanatur. 18. quando terminatur 17. nonnullis erupit. 197. quam in purulentiam vertatur. 18. pulmoniæ ſuccedens minus mala. 197. quo anni tempore plus abundat. 18. 19. cui ſit ætati infeſtior. 19. in pueros nec frequens nec periculoſa. *ibid.*

Pleuritidis mutatio. 17. in purulentiam vergentis ſigna. 18. 200.

Pleuritide cur ſenes evadant. 18.

Pleuritidi protinus ſuccurrendum. 196.

Pleuriticis quando, & quæ vena ſecanda. 196. quantum ſanguinis iis mittendum. 197.

Pleuritico ſanguis quando mittendus. 196. ptiſana quomodo paranda. 198. halica quomodo danda. 198. panis quomodo præbendus. *ibid.* hordei grana quando, & quomodo danda. 199. ova proxime e gallina edita, & adhuc calentia utilia. 199. cataplaſmata quomodo applicanda, & alia fomenta. 200. cucurbitula quando, & quomodo admovenda. 201.

Pleuriticus quomodo perungendus, & irrigandus. 197

Pleuriticorum cibi quales. 197. & 198.

Pleuritidi oryzæ natura inimica. 198.

Pleuriticis ova quando, & quomodo danda. 199. piper, & ei ſimilia proſunt. 199. quæ carnes apponendæ. 199. 200. piſces utiles. 200. fructus qui, & quando dandi. 200.

Pleuritici lateri dolenti quæ, & quando imponenda ſunt. 200. in purulentiam vergentis notæ & quæ tunc imponenda. *ibid.*

Pleuriticis cucurbitula valde utilis. 201. quid poſt ſcarificationes adhibendum. 201. 202. eclegma utile. 203. oxymel quando dandum. *ibid.*

Pleuriticorum clyſteres quales. 201.

Pleuritico quæ aſſidue devoranda. 201. globuli ſub lingua tenendi. 203. quo tempore danda medicamina. *ibid.*

Pleuritidi diuturnæ medicamen conveniens. 203. non veræ aqua frigida prodeſſe valet. 204. veræ etiam frigida ſpiratio nocet. *ibid.*

Pleuritis non vera. 204.

Pleuritidis reliquiæ cur mature tollendæ ſint. 204.

Podagra. 143.

Podagræ mutatio. 145. permutatio. 146.

Podagra ſæpe in chiragram mutatur. 146.

- - raro continua. 147. quibus magis accidat. 147. cui ætati magis infeſta. 148.

Podagricus in olympicis victor. 147.

Podagræ ſymptomata. 148.

Podagricorum mores. 148.

Podagricis veratrum quando utile. 279. marrubium ſalutare. 279. 280.

Podagræ quinquefolium bonum. 279. conferunt mala citria. 280.

Podagricos non idem ſemper juvat. 280. capræ remedium. *ibid.*

Præcordiis utilia. 165.

Propoſcis unde dicta. 150.

Pruma dameſcena. 211.

Pſoæ. 117.

Ptiſana quomodo pleuriticis paranda. 198. quibus condienda. 260. cremor coctilis, & tenuis materiæ. 277.

Ptiſanam licet in alicam permutare. 260.

Puerorum natura. 13. corpora qualia. 19.

Pueris ventris effluvium cur aſſiduum. 129. vomitus quomodo curandus. 184.

Pulegii vires. 254.

Pulmonis natura. 17. 86. 197.

Pulmo dolore vacat. 21. 83. cur dolore vacat. 21.

Pulmo

Pulmo semper ad se humores allicit. 207.

ex Pulmone quomodo humor pellitur. 86.

Pulmonis affecti notæ. 21. morbi pleuritidi succedentes insalubres. 197. sanguinem fundentis notæ. 29.

Pulmoni madefactio inimica. 208. qualia medicamenta conveniant. 207.

Pulmonia, Peripneumonia. 21. malum peracutum, lethale. 205. quotidie necat. 17. 205. quando interficit. 86. juvenibus exitialis. 23. salubris. 86. quæ in purulentiam vertit. 86.

Pulmoniæ in melius vergentis crisis. 23. signa. *ib.* sputa qualia. 86. mira proprietas. *ibid.* pleuritis succedens minus mala. 197.

Pulmonarium. 89.

Pulmonarium quamdiu duret. 89.

Pulmonario qui sint obnoxii. 89.

Pulmonarii signa. 89.

Pulmonarium quomodo finit. 90.

Pulmonaria undique obsidenda impugnandaque. 206.

Pulmonarios quam juvet venæ sectio. 206.

Pulmonariis quæ vena secanda, & quantum sanguinis mittendum. 206. sedes quibus oblinenda. *ibid.* acres clysteres quando, & qui conveniunt. *ibid.* ubi cucurbitulæ affigendæ, quæ ore sumenda. *ibid.* quando somnifera danda. 207. membra laxanda, & sputo evocando studendum. 208. pectori quæ imponenda. *ibid.* cibi quales dandi. 207. potus qualis, & quantus. 208. flatus infesti. 207. 208.

Pulmonario quibus extra ducendi humores, calor, & spiritus. 207.

Pupillæ amplificatio. 75. phthiſis. *ibid.*

Purgatio ſtomacho ac viribus laborioſa. 268.

Pus bonum. 84. malum. *ibid.* internum per quas vias ejicitur. 81. 82. per inteſtina quomodo educatur. 277.

Puris multiplices differentiæ. 84. exitus per veſicam ſecurior. 84.

Pure unde libet erupente cibi quales dandi. 85.

Purulenti. 81.

Purulentiæ cauſæ. 82.

- - - - ſigna. 83.

Purulentiæ ſalubris ſigna. 85.

Purulentia in oſſe pectoris qualis. 85.

Pye. 78.

Q.

Quies exercitationibus ſuccedat. 260.

Quinquefolium podagræ bonum. 279. 280.

R.

Rabioſi canis potentia. 10.

Radices etiam elixæ pravæ ſunt. 254.

Rarum cur bene ſentit. 144.

Rarefactioni, & diviſioni venarum adſtrictio medetur. 208.

Rarefactionis venarum remedia. 212.

Regula in morbis acutis. 161. in mittendo ſanguine. 160. 161.

Res quando in contrarium mutantur. 34.

Renum deſcriptio. 115. ventres quales. 116. natura. 46. & 239. actio quæ. 46. actionem quæ im-

impediant. 47. qui morbi, quo anni tempore. 119. 120. longi morbi. 114. profluvium sanguinis quando mortiferum. 47. ulcerum signa. 119. ulcera ægre sanabilia. 119. ulcera vix sanabilia quæ. 119. inflammatio, & jecur inflammat. 237. inflammationem quæ sequuntur. *ibid.* calculi notæ. 116. 117. calculo, & inflammationi venæ sectio quam prosit. 237. calculosis, & inflammatis quæ extra imponenda. *ibid.* calculo, & phlegmonæ quales clysteres prosunt. 238. calculo, & phlegmonæ urinam citantia, & cibaria quæ prosunt. *ibid.* calculo, & phlegmonæ lavatio, & insessiones utiles. *ibid.* calculo agitatio corporis prodest. *ibid.*

Renes non multum periculis expositi. 46. morti inferendæ habiles. *ibid.* calculosos, & inflammatos cruditas lædit. 238.

Renibus calculosis, & inflammatis quæ extra imponenda. 237. lac utile. 238.

Resolutis quam sit utile castoreum. 180.

Resolutorum omnium præcipuum remedium. 182. 183.

Rhæas. 240.

Rhoi radix. 213. 214.

Rhyteon. 132.

Rutaceum oleum intestinis propitium. 230.

S.

Sacrum dicitur omne magnum. 62.

Sacri ex aloe medicamenti vires. 269.

Sal quomodo scarificato loco inspergendus. 201.

Sanguinis e jecore profusio coerceri nullo modo potest. 92. ejus natura. *ib.* effusionis tres modi. 26.

aliquo loco prius collecti effusio. 24. effusio quo tempore anni viget, & maxime lethalis est. 30. fluori terræ species medentes. 214. sputum vel eruptio, Hæmorrhagia. 24. ab ore fluentis signa. *ibid.* e capite manantis notæ. *ibid.* e capite fluentis curatio. 25. e palato exeuntis notæ. 25. sputum sistentia ore sumenda triplicia. 212.

Sanguinis rejectio, Anagoge. 24. rejectionem semper comitantia. 30. rejectio redire facile solet. 217. ab aspera arteria exeuntis notæ. 30. quam effusionem gula patiatur. 23. 24. a gula exeuntis signa. *ibid.* pulmone effusi notæ. 29. ex pulmone rejectio omnium pessima cur minime hominem terreat. 31. e pectore prodeuntis notæ. 30. a membrana costas succingentis notæ. *ibid.* a ventriculo exeuntis indicia. 26. profluvia maxima jecur patitur. 40. e jecore profusio sisti non potest. 92. ab inferioribus visceribus rejectio mortifera. 25. rejectioni cito succurrendum. 209.

Sanguis calidus est. 232. naturæ prædium, & alimentum. 267. 268. & bilis melancholiæ alimentum. 267. nimius quas noxas affert. 244. undequaque fluat malum est. 208.

Sanguis in naribus fluens quomodo sistendus. 252. ab ore duobus modis exit. 23. a vena quo differt a sanguine ab arteria. 27. a jecore, & liene quo propellitur. 26. si a liene fertur, quæ vena secanda. 209. 210.

Sanguine largius effuso natura cibi inopia debilitatur. 268.

Sanguini sistendo apti globuli sub lingua tenendi. 214. sistendo apti pastilli. *ibid.* rejectioni cum febre quæ prosint. 214. 215.

Sanguinem calor elicit. 24. sistentia. 213. 214. 215.
mit-

mittenti loco quæ imponenda. *ibid.* ſpuenti quomodo gratificandum. 211. ſpuentibus quæ medela præſtantior. 212. expuenti deligaturæ quales conveniant. 212. ſpuentibus epithemata utilia. 211. ſpuenti alimenta varia cur danda, & qualia. 216. ſpuenti dura concoctu neganda. 215. ſpuenti cur nimium ſiccantia, & craſſantia vitanda. 216. rejectanti ſilentium, & animi oblectatio prodeſt. 209. rejectanti quando, & quæ vena ſecanda. 210. rejectanti qualis aër, locus, decubituſque conveniat. 209. rejicienti quantus, & quomodo ſanguis mittendus. 210. rejectanti emplaſtra quæ conveniant. 211. rejectanti potus parciſſimus. 216. & ſpiritum craſſantia. *ibid.*

Sanguinis rejectione ſuppreſſa quid agendum. 216. 217. erupturi ab inteſtinis notæ. 135. profluvium ab inteſtinis quando mortiferum. 136. ab inteſtinis profluvio cito occurrendum. *ibid.* mictus, *vide* Mictus ſanguinis. 118. de veſica profluvium. 121. in veſica congelati ſignum. 121. miſſio uſque ad defectum animæ dolorem ſedat. 229. miſſio, *vide* ſectio venæ, & venæ ſectio. *ibid.*

Satiari quibuslibet vel utilibus malum. 255.

Satyri Dionyſio ſacri. 53. 151.

Satyriaſis. 53. 151.

Satyriaſis unde oritur. 244. facile nervos convellit. 245. quomodo interdum ſolvitur. 53. ſeptimo die hominem conſumit. 54. quibus anni temporibus, ætatibus, naturis maxime accidat. *ibid.* curatio. *ibid.* quæ quibus locis exterius apponi requirat. 244. 245. inveterata qua methodo curanda. 245. 246.

Satyriasim quæ comitentur. 244. mulieres pati nequeant. 54. 55. animæ deliquium levat. 244. quales clysteres levent. 245. cucurbitulæ ubi positæ juvent. *ibid.*

Satyriasi quæ accidant. 53. qualis corporis purgatio competit. 244. utilia cataplasmata, & alia exterius applicanda. 245. hirudines quomodo prosunt. *ibid.* quales cibi utiles. 246.

Scarificato loco sal quomodo inspergendus. 201.

Scarificatio minus vires lædit. 218.

Scirrhus. 91.

Scirrhus jecoris hydropen creat. 93. lienis, *vid.* Lienis.

Scirrhi inflammationibus succedunt. 278.

Scotoma. 60.

Sectio venæ quibus vitiis competit. 161.

in Sectione venæ regula. 178.

Seminis seu genituræ facultates. 123. 124. vitales facultates. *ibid.* profluvii causæ. 123. profluvium in mulieribus quale. *ibid.* profluvii symptomata. *ibid.* profluvium cur paralysin affert. *ibid.* profluvium satyriasi succedit. 124.

Senectus frigida. 111.

Senecta frigida, & humida. 111.

Senectæ delirium unde fit. 67.

Senectæ vitium. 127.

Sensuum caligo est somni principium. 164.

Sensuum nebula otium est. 264.

Sepiæ atramentum. 38.

Sicyonium oleum. 250.

Simia

Simia homini mire prodeſt. 284.

Sinapis vires. 175.

inter Siniſtram, & dextram corporis partem differentia. 73.

Somni principium ſenſuum caligo eſt. 164. mediocris utilitas. 258.

Somnus multus tefrigerat, reſolvit, ſtupefacitque nervos. 54. multus craſſum facit. 264.

Somnum invitantia. 164. 165. invitant cuique uſitata. 165.

Somniferum quomodo papaver. 164.

Spirandi initium in pectore. 10. principium cor. 21. 87.

Spirationis inſtrumenta. 21.

Sputum ſanguinis vel eruptio, Hæmorrhagia. 24.

Sputum citantia. 202.

Sternutatoria. 250. Sernutatoria quæ. *ibid.*

Sternon, os pectoris. 81.

Stomachi vires. 125. munera. 124. delectationem quæ ſequantur. 124. læſi notæ. 33. ægri varia ſymptomata. 125. morborum cauſæ. 126. pure occupati notæ. 275.

Stomachici nonnunquam melancholici fiunt. 126.

Stomachus jejunus atra bile vexatur. 124. cordi noxas impertit. 32. 124. ſi male devoret, æger morbo fameque conſumitur. 275. atra bile vexatus quomodo purgandus. 268.

Stomacho laborant literarum ſtudioſi. 126. 127. cor contiguum quos morbos excitet. 126. ac viribus laborioſa eſt purgatio. 268. pus ſuſcipienti quomodo ſuccurrendum. 276. diligenter cavendum in omnibus puris effluviis. 277.

Stratum durum nervis ingratum. 160.

Strophus. 130.

Sudorem ſiſtens epithema. 222.

Succingens membrana cur tantum puris contineat, *vide* membrana. 82.

Sudori ſiſtendo varia remedia. 222.

Suppurationem quæ partes ægre admittunt. 85.

Suppuratio in quibus membris mortifera. 85.

Suum pedes concoctu faciles. 266.

Synanche, Angina. 9.

Syncopa. 31. quid eſt. 32. cordis, & vitæ ægritudo eſt. *ibid.* quando advenit. 218. omnis præſens non facile tollitur, futura arcenda, aut incipiens repellenda. 217. vexatis plus quam aliis gratificandum. 221.

in Syncopam verſi cauſi ſymptomata. 33.

Syncopam futuram perſpicere bonum eſt. 217.

Syncopæ cauſa. 31. 32. cauſa cauſus febris. 33. initium febris ardens. 217. notæ. 33. potus, & cibus quales. 220. inedia, & fames inimica. *ibid.*

Syntectici, Colliquati. 94.

Syriacœle quibus morbis ſubjecta. 15.

Syriaca, & Ægyptia ulcera. 15.

T.

Tabidos facit ægritudo longa. 96.

Tergentia corpus. 283. 284.

Terræ ſpecies fluori ſanguinis medentes. 214.

Tetanus. 5. nervorum labes. 185. ad ſyncopam vergit.

vergit. 185. quas partes corporis maxime lædat. 186. a vulnere lethalis. 188.

Tetani ſigna. 6. fomenta. 186. caput quomodo fovendum. *ibid.*

Tetanum patientis cubiculum quale. 185. patientis lectus qualis. *ibid.*

Tetano ſectio venæ quomodo adhibenda. 186. inedia non convenit. *ibid.* cibi convenientes. *ib.* vexati corpus quibus inungendum, & oblinendum. 188.

Tetanicorum capitis epiplaſmata qualia. 187.

Tetanicis cucurbitula ubi, & quomodo affigenda 187. caſtoreum ſalutare. 188. laſerpitii lachryma quomodo danda. *ibid.*

in Tetano quando utendum caſtoreo. 188.

Tetanici anus, & veſica quibus illinenda. 189.

Tetanico per clyſterem quod purgatorium infundendum. 189.

Tetani a vulnere curatio. 188. ulceri cataplaſmata qualia. 187.

Thymelæa. 190.

Thymi coma atram bilem educit. 268.

Thyneſmus. 37.

Tofi in articulis. 146.

Tonus. 6.

Tonſillas lædentia. 15.

Tonſillarum ulcera benigna. 14. ulcera peſtifera. *ibid.* morbi cur pueros vexent. 15. vitia quam puellas tentant. *ibid.* vitia quibus regionibus abundent. *ibid.* morbos comitantia. *ibid.*

V.

Vari a Græcis Jonthi appellati. 146. 147.

Vasculorum erosionis rupturæ, & rarefactionis curatio quo differt. 27.

Venenum in corporibus nostris. 10.

Venarum radicatio jecur. 40. cubiti quorundam declaratio. 210. rarefactioni, & divisioni adstrictio medetur. 212. rarefactionis remedia. 213. erosioni congelatio sanguinis, & caloris succurrit. *ibid.* erosionibus quæ applicanda. *ibid.* vulneri remedia. *ibid.* & 214.

Venæ cavæ radicatio jecur. 235. cavæ situs, & partes. 42. cavæ inflammatio. 44. cavæ inflammatæ signa. *ibid.* cavæ, & arteriæ inanitio non facile defectum animi tollit. 235. cavæ, & arteriæ ardor, *vide* Ardor. 234. cubiti cavæ utilitas. 210. ad lienem pertinens. 209. somniferæ carotides. 50. 51. sectio quibus vitiis convenit. 161. *vide* Sectio, & Sanguinis missio.

Venus capiti ac nervis inimica. 255. epilepsiæ similitudinem adducit. 266.

Veratri albi facultates. 285. exhibendi varii modi. *ib.*

Veratrum album igni simile. 286. nigrum quomodo exhibendum. 268.

Ventriculus concoctioni destinatus. 128.

Ventriculi concoctionis imperfectæ signa. 128. sanguinem effundentis signa. 29. inflammationi succurrentia. 165.

Ventriculum tumidum curantia. 165.

oris Ventriculi remedia.

Vertigo. 60. 256.

Verti-

Vertiginis notæ. 256. causæ. *ibid.* variæ causæ. *ib.* causæ alimentum est sanguis, & ventriculus. 256. a cephalæa qualis curatio. *ibid.* ab humorum retentio. 256.

Vertigini quando sectio venæ, quando cucurbitula subvenit. 256.

Vertiginosis quæ venæ, quæ arteriæ secandæ. 249.

Vertiginoso cucurbitula ubi ponenda. 256. capiti omnia adhibenda quæ & cephalææ. 256. quomodo caput & manus exercendæ, & fricandæ. 259. prodest saltus, & cursus. *ibid.* qualis capitis lavatio prodest. *ibid.*

Vertigini prodest cyclamini succus, & anagalidis in nares infusus. 257. quam noceat somnus immodicus. 258. vigilia quæ noxia. *ibid.*

Vertiginis accessionibus quomodo succurrendum. 256. 257. accessionem discutientes herbæ. 257.

Vertiginosi quando, & quibus vomitibus uti debent. 257.

Vertiginem levat alvi lenitas. 258.

Vertiginosis frictiones, & ambulationes quales conveniant. 258.

Vertiginosos qualis gestatio juvet. 259.

Vertiginosis pilæ ludus detrimento est. 259.

Vertiginosus quiescat ab audiendo, & loquendo. 260.

Vertiginosi quibus locis ambulare debent. 260.

Vertiginosus ante cœnam lavetur. 260.

Vertiginosis potus, & cibus qualis. 260. ova qualia conveniunt. 260. cœna qualis. *ibid.* quæ carnes sumendæ. *ibid.* secundæ mensæ quales. 261. a cœna quæ facienda. *ibid.*

Vertiginem affert inſpectus aquæ fluxus. 265. & epilepſiam circumvolutione accerſit. *ibid.*

Vertex capitis evacuationi commodum. 173.

Veſica, & anus inter ſe cohærent mutuoque afficiuntur. 121.

Veſicæ locus. 48. munus. *ibid.* natura. *ib.* & 122. vitiis pueri maxime vacant. 50. vitia quo tempore quave ætate vigent. 50. acuti morbi qui accidant. 237. acutorum morborum notæ. 49. dolor acutior, & mors celerrima ſequitur. 240. 241. occluſionis frequens cauſa. 48.

Veſicam lædentes cauſæ venenoſæ. 49. morbi omnes difficiles. 49.

Veſicæ morbis laborantium miſeria. 122. ſævos dolores patitur. 48. omni corpori dolorem impertit. *ibid.* occluſa quæ mala inferat. *ibid.* qualem ſanguinem effundit. 49.

de Veſica ſanguinis profluvium. 121.

Veſica cur non valde refrigeranda. 240 laboranti quæ pars corporis ſecanda. *ibid.* laborans quibus irriganda. *ibid.*

Veſicæ ſanguinis profluvium raro mortiferum. 49. grummi, & phlegmonæ exitiales. *ibid.* grummum quæ ſequuntur. *ibid.* 121. urinariæ pateſis. 122. reſolutio. 182. ulcerum ſigna. 122. vulnus lethale. 121. calculi, *vide* Calculi; pus ſuſcipientis notæ. 276. ægræ quam medicamina potanda. 240. laboranti cicadæ utiles. *ibid.* laboranti inſeſſiones quam utiles. *ibid.* laboranti quales cibi conveniant. *ibid.* grummi quibus diſſolvendi. 239. inflammationi ſpecillo uti non prodeſt. 240. pus ſuſcipienti quomodo ſuccurrendum. 276.

Veternus flatibus abundat. 173.

Veternoſorum excitantia. 170. 171. cibi. 171. capitis irrigationes. 172. inunctiones. *ibid.*

Veternus phrenitidi ſuccedens quomodo curandus. 170. per ſe incipiens quomodo tollendus. 171. quomodo habendus. *ibid.*

Veterno quando, & qualis ſectio venæ, quando, & qualis purgatio conveniat. 171.

Veternoſo inedia, & cibi multitudo nocet. 171.

Veterni illitiones. 171.

Veterni fomenta. 172.

Veternoſis quale ſit imum inteſtinum. 172.

Veternoſis quando cucurbitula applicanda, & ubi. 172. 173. convenientes potiones. 173. utilia odoramenta. 174. pedes, & genua quibus illinenda. *ib.* conveniens cataplaſma. 175. caput cur radendum. 176. quando lavatio proderit. *ib.* quando prodeſt lenis corporis agitatio. *ibid.* urtica utilis. 175.

Victimæ cacochymæ carnes habent grandinoſas. 154

Vigilia famem ciet. 70.

Vini epoti facultates. 169. potus quorum auctor. 246. potio cauſo vexatis quando obeſt, quando prodeſt. 219.

Vinum ſolum refrigeratos reſtituit. 221. ſine cibo ſumptum lædit mentem. *ibid.* abſinthite elephanticis bonum. 285.

Viperæ remedium quomodo inventum. 156.

Viperarum carnes quomodo elephanticis parandæ. 283.

Viſio aliis ſenſibus certior eſt. 79.

Vitæ principium cor. 21. 126.

Vita

Vita quorum non poſſit eſſe longior. 35.

Vivunt ob quæ præcipue animalia. 20.

Ulcus Ægyptia, & Syriaca. 15. inteſtinorum, *vid.* inteſtinorum, *ibid.* renum, *vid.* Renes, veſicæ, *vid.* Veſica.

Volatilium carnes natura leves. 266.

Volvulus, Ileus. 37. quas ætates plus minuſve lædit. 38. quo tempore anni plus minuſve infeſtat. *ibid.* in colo cur minus periculoſus. 39. celerrime ac fœdiſſime necat. 229.

Volvuli cauſæ. 37. mediocris ſigna. 38. maximi ſigna. 39. in colo inteſtino ſigna. *ibid.*

Volvulo præſentiſſima remedia adhibenda. 229. quando miſſio ſanguinis larga conveniat. *ibid.* quando vomitus convenit. *ibid.* convenientes clyſteres. 230.

Volvuloſis quæ adhibenda. 230.

Volvuloſo quando non ſecanda vena. 229. quæ exterius ventri adhibenda. 230. cucurbitulæ ubi apponendæ. *ibid.* quæ bibenda medicamenta. 231. cibi alvum lenientes dandi. *ibid.* jura ſubducentia conveniunt. 231. vinum quando prodeſt. *ibid.*

Vox mediocriter acuta capiti prodeſt. 259.

Vocem acutam edere quomodo nocet capiti. 258. 259.

Urina interclufa quæ mala inferat. 48. interclufa qui pereant, qui liberentur. *ibid.* Urinæ canales. 115.

Ureteres, Urinæ ductus. 48. 49.

Urethra. 118.

Urſi

Ursi adeps. 284.

Urtica esculenta est. 266. veternosis utilis. 175.

Uteri functiones. 139. tunica. 142. membranæ. *ibid.* tunica cur exit. 143. osculum quomodo procidit, & redit. *ibid.* morbi longi. 139. fluoris differentiæ secundum materias. *ibid.* fluoris differentiæ secundum circuitus. 139. 140. profluvii signa. 140. profluvium quod pessimum. *ibid.* profluvium quod minime malum. *ibid.* ulcera. 141. cancer. 142.

Uva. 12. 193.

Uvæ, & columnæ celerrime succurrendum. 193. & columnæ venæ sectio qualis convenit. *ibid.* & columnæ convenientes clysteres. *ibid.* & columnæ convenientes ligaturæ. *ibid.* & columnæ adstringentia quæ conveniant. 194. ulceratæ quæ adhibenda. *ibid.*

Vulpanser avis species. 284.

Vulturis cerebrum. 264.

Vulva veluti in animali quoddam animal. 50. quibus delectetur, & contristetur. *ibid.* suapte natura superfluitat. *ibid.* superiora petens quantum lædat. *ibid.* sursum petens celerrime strangulat. 241. quomodo violentius depellenda. 243. infestante quibus ad se redibit mulier. *ib.* inflammata quæ vena secanda. *ibid.* inflammata quibus anus inungendus, & quibus clysteribus utendum. *ibid.*

Vulvæ situs. 50. 241. natura. 241. mobilitas. 50. ascendentis causæ. *ibid.* strangulatui morbus similis. *ibid.* strangulatus causæ. *ibid.* strangulatus quas ætates vexet. 52. strangulatu affectæ post mortem magis rubent. 51. exitus 142. exitus

tus caufæ. 142. exitus plerumque mortiferus unde. *ibid.* morbi communes viris. 52.

Vulvæ fanguinis profufio celeriter necat. 53. inflammatæ quæ accidant. 242. prodeft ut menfes ferantur. 243. prodeft hiera cum caftoreo. 243. furfum lapia inferius quæ apponenda. 242. detrahendæ ubi cucurbitulæ defigantur, ubi ftrangulatur levando. 243. ftrangulatum fedantia. *ibid.* inflammatæ ftrangulatui quæ vena fecta opituletur. *ibid.*

FINIS.

ARGENTORATI,
Excudebat JONAS LORENZ, Typogr.